

የኤችአይቪ/ኤድስ ዓለምአቀፍ ስርጭት (በጥር/2004 ይፋ የተደረገ)

- በፈረንጅቹ አቆጣጠር እስከ 2003 መጨረሻ ድረስ፣ በዓለምአቀፍ ደረጃ 40 ሚሊዮን ሰዎች ከኤችአይቪ/ኤድስ ጋር እንደሚኖሩ ይገመታል። ከነዚህም 37 ሚሊዮኖቹ አዋቂዎች ሲሆኑ፣ 2.2 ሚሊዮኖቹ ከ15 ዓመት እድሜ በታች የሚገኙ ልጆች ናቸው። ከ40 ሚሊዮኖቹ መካከል ሁለት ሦስተኞቹ (26.6 ሚሊዮኖቹ) ከሰሃራ በታች የሚኖሩ አፍሪካውያን መሆናቸው ተመልክቷል። ሌሎች 18 በመቶዎቹ (7.4 ሚሊዮኖቹ) በእስያና ፓስፊክ ይገኛሉ።
- በዓለም ውስጥ ከ15 እስከ 49 ዓመት እድሜ ካላቸው ከ1000 ሰዎች 11ዱ ከኤችአይቪ ጋር ይኖራሉ። በአፍሪካ ግን በዚህ የእድሜ ክልል ውስጥ ከሚገኙ 100 ሰዎች ስምንቱ ከኤችአይቪ ጋር ይኖራሉ።
- በ2003 ብቻ በዓለምአቀፍ ደረጃ 5 ሚሊዮን ሰዎች በኤችአይቪ ተይዘዋል። ይህም በየቀኑ ወደ 14000 ሺህ ሰዎች በየቀኑ በኤችአይቪ እንደሚያዙ ያመለክታል። ከነዚህ በዚህ ዓመት በኤችአይቪ ከተያዙት ሰዎች መካከል 95 በመቶ ያህሎች በታላቁ አገሮች ውስጥ የሚገኙ ሲሆኑ፣ ግማሽ ያህሎቹ ደግሞ ሴቶች ናቸው።
- በ2003፣ ከ15 ዓመት በታች የሆኑ 2000 ልጆች እንዲሁም፣ ከ15 እስከ 24 ዓመት የሆናቸው 6000 ወጣቶች በየቀኑ በኤችአይቪ ሲያዙ ቆይተዋል።
- በ2003 ብቻ፣ ከኤድስ ጋር በተያያዙ በሽታዎች ሳቢያ በግምት 3 ሚሊዮን የሚደርሱ ሰዎች ሞተዋል። ከነዚህም መካከል ከ15 ዓመት ዕድሜ በታች የሆኑ 500000 ልጆች ይገኙባቸዋል።

በዩናይትድ ስቴትስ

- ከ850000 እስከ 950000 የሚሆኑ (1 ሚሊዮን የሚደርሱ) ሰዎች ከኤችአይቪ ጋር ይኖራሉ። (ይህ ከ270 ሚሊዮን ህዝቦቹ ቁጥር አንጻር፣ አገሪቱ በቫይረሱ እንዳልተጠቃች ያሳያል። 60 ሚሊዮን ህዝብ ካላት ኢትዮጵያ 2.2 ሚሊዮን ሰዎች ከኤችአይቪ ጋር ይኖራሉ።)
- በዩናይትድ ስቴትስ በየዓመቱ 40000 ሰዎች በኤችአይቪ ይያዛሉ። ከነዚህም መካከል ግማሽ ያህሎቹ ጥቁሮች ናቸው።

REFERENCES

1. UNAIDS. AIDS Epidemic Update, December, 2003.
2. Fleming, P.L. et al. HIV Prevalence in the United States, 2000. 9th Conference on Retroviruses and Opportunistic Infections, Seattle, Wash., Feb. 24-28, 2002. Abstract 11.
3. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). HIV and AIDS - United States, 1981-2001. MMWR 2001;50:430-434.
4. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). HIV Prevention Strategic Plan Through 2005. January 2001.
5. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). HIV/AIDS

በተለይ ለዚህ መጽሀፍና ባጠቃላይ ስለ ኮንዶም የተሰጡ አስተያየቶች «በአብዛኛው በኮንዶም ዙሪያ በአገራችን የመገናኛ ብዙሃንም ሆነ በተለያዩ ማስታወቂያዎች ጽሁፎች የሚተላለፈው የኮንዶምን ጥቅም አስመልክቶ ነው። ይህች መጽሀፍ ደግሞ በኮንዶም ዙሪያ ያሉትን ችግሮች በግልጽ የምታሳይ በመሆኗ ህዝባችን ሚዛናዊ እውቀት እንዲኖረው ትልቅ ድርሻ አላት።»

(ዶ/ር ገ/ሕይወት ሄ/ተስፋዬ፣ የህክምና ተመራማሪ)

፳

«በዓለማችን ውስጥ ከ40 ሚሊዮን የሚበልጡ ሰዎች በኤችአይቪ ተይዘዋል። ከነዚህም ውስጥ ከ30 ሚሊዮን የሚልቁት አፍሪካውያን ናቸው። አገራችን ኢትዮጵያም በሚያስደንቅ ሁኔታ በኤችአይቪ ስርጭት ግንዛቤ ቀደም ከሆኑት አገሮች አንዷ ለመሆን በቅታለች። ይህን ስታስተካከዋል መረጃ ስንመለከት፣ ብዙ ጥያቄዎች በአእምሮችን ውስጥ መፈጠራቸው የማይቀር ነው። በዓለማችን ውስጥ ከሚገኙት 7 አህጉራት፣ በአንዱ አህጉር ውስጥ ይህን ያህል የኤችአይቪ ስርጭት የተስፋፋው ለምንድነው? እውነት ከሚዲያው እንደምንሰማው፣ እኛ ከሌሎች የዓለም ህዝቦች በላይ ልቅ ወለብ ስለምንፈጽም ነው? ወይስ... ከዚህ ጋር ተያይዞ አሳሳቢ እየሆነ የመጣው እኛ ለታመምነው በሽታ መፍትሄ አቅራቢዎች ምዕራባውያን መሆናቸው ነው። በራሳችን ባህላዊ እሴቶች ላይ ተመሥርተን በሽታውን እንዳንከላከል ኮንዶም ሁነኛ መፍትሄ መሆኑን ይነግሩናል። ገንዘባቸውንም የሚሰጡን ራሳቸውን በነዱት ስትራቴጂ ላይ ካዋልነው ብቻ ነው። በሽታውን በራሳችን መንገድ፣ ከባህላችንና ከኢትዮጵያዊ ማንነታችን ጋር በተዛመደ መልኩ እንድንከላከል እድሉን ሊሰጠን ይገባል። ይህ ዛሬ የከበበን በሽታ በኢትዮጵያ ላይ የተቃጣው ሌላው የውጭ ወረራ ይመስለኛል። የውጭ ወረራው ዓላማ ህዝቡን ከምድረ ገጽ አጥፍቶ ነጻ መሪቷን መረከብ ነው። ይህም ዳግማዊው የኤችአይቪ/ኤድስ ወረራ ተግባር አምራች ዜጎቿን አውድሞ መሪቷን ጦም ማሳደር ነው። የመጀመሪያውን ወረራ ያለ አንዳች የውጭ እርዳታ በራሳችን የጦር ስልትና ስትራቴጂ ድል ካደረግነው፣ ሁለተኛውን ወረራ ኤችአይቪ/ኤድስን በሆነ በራሳችን ባህላዊ ዘዴ፣ ስልትና አቀራረብ የማንገድብበትና የማናጠፋበት ምን ምክንያት ይኖራል? ለምን መፍትሄውን ወደ ብሄር ብሄረሰቦቻችን ባህላዊ ጓዳዎች ገባ ብለን እንፈልግም? ምዕራባውያን ለምን ይህን እድል ይነፍጉናል? በሽታውን ከመፍትሄው አቅርበው «ከዚህ ውጭ ሌላ አትመልከቱ!» ለምን ይሉናል? የዚህ መጽሀፍ መልእክት አስፈላጊ የሚሆነው ከነዚህ ተግባራዊ እውነታዎች ሳቢያ በሽታውንና መፍትሄውን ለመመልከት በመጣሩ ነው።» (አያልኪህ ሙላቱ፣ ባለቅኔ፣ ገጣሚና ደራሲ)

«ኮንዶም ተጠቀሙ የሚባለው የበሽታውን ክፋት ለመቀነስ ሊሆን በሽታው መጥፎ መሆኑን ገልጾ ይህን ተጠቅማችሁ ቀጥሎ ማለት በአንድ በኩል ሀዘቡን እንደ እንስሳ እንዲሆን መምከር ነው» (አቡነ ጳውሎስ፣ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ፓትርያርክ)

፳

«ከስፐርም ሴል 450 ጊዜ የሚያንሰውን የኤድስ ቫይረስ በተመለከተ ላቲክስ የበለጠ ለአደጋ ሊያጋልጥ የሚችል መሆኑ አያነጋግርም። አንዳንድ ጥናቶች ኮንዶም እስከ 20 በመቶ የኤችአይቪ ቫይረሶችን ሊያሾልክ እንደሚችል ያስረዳሉ።» (የካቶሊክ ካርዲናል ሎፒክ ትሩጂሎ)

፳

«አውነተኛው የሀዘባዊ ጤና ጥያቄ ኮንዶሞች መቶ በመቶ የመከላከል ብቃት አላቸው ወይ? የሚለው ሳይሆን የበሽታን ስርጭት ለመከላከል ኮንዶሞችን እንዴት በብቃት ልንጠቀምባቸው እንችላለን? የሚለው ነው።» (የኤድስ ሪሶርች ኢንስቲትዩት)

፳

«ጥንቃቄ የተሞላበት ወሲብ የሚባለውን ውሸት አትመኑ። ሊገድላችሁ ይችላል። እውነተኛው ጥንቃቄ የተሞላበት ወሲብ እስከ ጋብቻ ድረስ መታቀብ ብቻ ነው። ማንም ከዚህ ወዳነሰ ህይወት ሊገፋፋችሁ አይገባም!» (AbortionFacts.com)

፳

«ከስፐርምላይድ ጋር ከተጠቀማችሁ ኮንዶሞች 99.9 በመቶ የአባላዘር በሽታዎችን ስርጭት ይከላከላሉ።» (SIECUS fact sheet)

፳

«በአንድ ጥናት 33 በመቶ (አንድ ሦስተኛ) ላቲክስ ኮንዶሞች ከኤችአይቪ እኩል የሆኑትን ፓርቲክሎች ማሾላቸው ተረጋግጧል... የኮንዶሞች በወሲብ ጊዜ መቀደድና መውለቅም ለኤችአይቪ መከላከያነት ብቁ አለመሆናቸውን ያስረዳል።» (የሄርቴድ ሀውስ “AbortionFacts.com” ዌብሳይት)

፳

«በቀላል አገላለጽ ኮንዶሞች የብቃት ጉድለት ይታይባቸዋል። በመሆኑም እኔ እንደ ሐኪም፣ ሰዎች ኤድስን ለመከላከል በኮንዶም እንዲጠቀሙ አልመከርም።» (የሪትሮ-ቫይራል ምርምር ሃላፊ የሆኑት ዶ/ር ሮበርት ሬንፊልድ)

፳

«ከበሽታ ለመከላከል በኮንዶም ላይ መደገፉ በራስህና በምትወደው ሰው ላይ የዕድሜልክ በሽታ፣ ሥቃይና ሞት መጋበዝ ሊሆን ይችላል» (ካናዳዊ ሐኪምና ተመራማሪ የሆኑት ዶ/ር አንድሩ ሌፍሬም)

፳

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

በኮንዶም የመከላከል ብቃት ላይ

የተደረጉ ሣይንሣዊ ግኝቶች ቅኝት

ከግርማዊ

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

መታሰቢያነቱ

ለሚታቀቡትና ለሚታመኑት

ይህን መጽሀፍ ለህትመት ለማብቃት በተለያዩ መንገዶች የረዳችሁኝን ሁሉ ላመስግን ይገባል።

- ⊗ ተዘራውርት ሰሎሞን
- ⊗ ባንድም ተስፋዩ
- ⊗ ጎሳ ገና
- ⊗ ራሄል ደረጀ
- ⊗ ቆንጂት ሞገስ
- ⊗ ሳሙኤል አስረስ (ጂሚ)
- ⊗ አዲሱ አየሰ
- ⊗ ወብክህ ከተማ
- ⊗ ፍስሃ ባዩ
- ⊗ አመቤት ከተማ
- ⊗ ፍርዶስ
- ⊗ ልሻን
- ⊗ ትእግሥት
- ⊗ አልግ

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?
 በኮንዶም የመከላከል ብቃት ላይ
 የተደረጉ ሣይንሳሳዊ ግኝቶች ቅኝት
 Copyright 2004
 ኮፐራይት 1996
 ግርማዊ

አድራሻ
 ስልክ 53-02-28/51
 09-60-62-82

ፖ.ሣ.ቁ. 26351-1000

ኢሜል: gmw_gsh@yahoo.com

ማሳሰቢያ

የዚህ መጽሀፍ ቀዳማይ ዓላማ ኤድስን መከላከል ነው። በመሆኑም፤
 ከቫይረሱ ጋር አብረው ለሚኖሩ ወገኖች የማይሰማሙ አገላለጾች ቢያጋጥሙ፤ ከመከላከል
 የእይታ መነፅር ተመልክታችሁ እንድትረዱልኝ በትህትና እጠይቃለሁ።

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

ማውጫ

1. መግቢያ	7
2. ኮንዶም ሲያውግብ	9
3. የብቃት ጥያቄ፡ ሣይንሳሳዊ ፓናል	19
⊗ መጠነርኢይ (ስኮፕ)	
⊗ የወንዶች ላቲክስ ኮንዶሞችና የአባላዊር በሽታዎች	
⊗ ሌሎች የአባላዊር በሽታዎች በኤችአይቪ የመያዝ እድልን ያሰፋሉ	
⊗ የላብራቶሪ ጥናቶች	
⊗ ኤፕዲሚዮሎጂካል ጥናቶች	
⊗ የብልት ቁስለት/አልሰር በሽታዎችና ፓፒሎማቫይረስ (ኤችፒቪ)	
⊗ ኤፕ-9 ፊልም እንደ ማይክሮቢሳይድ	
⊗ ኮንዶምን ሁልጊዜም በትክክል መጠቀም	
⊗ የበርናል ፕሮሴስ ሞዴል	
⊗ የኮንዶሞች የመከላከል ብቃት ማነስና የተጠቃሚዎች ባህርይ	
⊗ ኮንዶሞች ኤችአይቪን ያሾልካሉ?	
4. የኮንዶሞች አሠራር	35
⊗ ላቲክስ ኮንዶሞች	
⊗ የኮንዶም አስተሻሽግ (ፓኬጂንግ)	
⊗ የላቲክስ አሰርጂ	
⊗ ደረት ዱቄቶች	
⊗ ከላቲክስ ውጭ ሌሎች የኮንዶም ዓይነቶች	
⊗ የሴቶች ኮንዶም	
⊗ ከተፈጥሯዊ ቆዳ የሚሠሩ የወንዶች ኮንዶሞች	
⊗ ሀይወት ትራስት ኮንዶም	
⊗ ፋንታሲ ኮንዶም	
⊗ ጽሬክስ ኤክስትራሴፍ	
5. ኮንዶምን እስኪ የመከላከል መንገድ የሚያደርጉ ምክንያቶች	53
⊗ የኮንዶም ቀዳዳዎች	
⊗ የኮንዶም መቀደድና መውሰድ	
⊗ ኮንዶምና ስፕርምሳይድ	
⊗ ሲዲቪ - የግልጽነት ጉድለት	
⊗ ኮንዶም ለአፍሪካ፤ መቆጠብና መታመን ለአሜሪካ	
⊗ ሚዲያው የኮንዶምን ድክመት የሚያረጋግጠውን የጥናት ሪፖርት ለመደበቅ የሚጥረው ለምንድነው?	

6. መታቀብ ለምን? _____ 64
- ⊗ እርካታ
 - ⊗ ገዝብ
 - ⊗ ከጋብቻ ውጭ የሚፈጽሙ ወሲባዊ ግንኙነቶች የሚያስከትሏቸው ችግሮች
 - ⊗ ሳይጋቡ ለብር መኖር
 - ⊗ የልጆች አስተዳደግ
 - ⊗ ከጋብቻ በፊት መታቀብ ምን ያህል ውጤታማ ነው?
 - ⊗ የዩጋንዳው የመታቀብ ተሞክሮ

7. ግጥም ሲያገኝ: _____ 80
- የሰው ልጆች ልዩ ጸጋ... ምላሽን የመምረጥ ነጻነት

- ድህረታሪክ: የዲኬቲ የባህርይ ለውጥ _____ 84
- የዲኬቲ የባህርይ ለውጥ

- አባሪ _____ 85
- ኮንዶም ለቤተሰብ ምጣኔ _____ 85
- ሌሎች የወሊድ መከላከያ ዘዴዎች _____ 85
- የህዝብ ብዛት-ፀጥ ያለ ሰምብ _____ 88

1 መግቢያ

«መፈላለፍ የሚጀመረው ከመደነት ነው» የሚል አሳብ ከአንድ የፍልስፍና መጽሀፍ ውስጥ ማግኘቱን አስታውላለሁ። ይህ መጽሀፍ የተወለደው ግን ከጥርጣሬ ማህፀን ነው። ማስረጃው ስለ ኮንዶም በሰበክ ቀጥሮ፤ «ከተወሰኑ ጊዜያት በጋላ ኢድስን ለሚያህል አሠቃቂ በሽታ አሳልፎ የሚሰጠንን ኤችአይቪ እንዴት ለላብላክ ለጋንታላን?» የሚል ጥያቄ አስምሮቱን ይረብሻል። ኮንዶም 90 በመቶ ይከላከላል ቢባልም «ሲሆን ይችላል» የሚል ግምት አልነበረኝም።

ይህም ሆኖ ምዕራባውያን ለልጆቻቸው መታቀብን እያስተማሩ ወደ አፍሪካ ስለሚያራግፏቸው ኮንዶሞች በቂ መረጃ አልነበረኝም። የሆነ ቀን የኢንተርኔት ዌብ ሳይቶችን ስጎበኝ የኮንዶም ማስታወቂያ አጋጠመኝ። በዚህ ጊዜ ጥርጣሬዬን ለማስታመም ያህል <http://www.condoms effectiveness> የሚሉትን ቃላት ጻፍሁና ኢንተርን ተጫንሁ። የተወሰነ ጊዜ አስጠበቀኝና ኮምፒዩተር ገዱ ሊገለጥ አይችልም የሚል ምላሽ ሰጠኝ። ሰርች ኤደጋት ተጠቅሜ እንደገና ጠየቅሁት።

አሁንም የተወሰነ ጊዜ አስጠበቀኝና ያልጠበቅሁትን መረጃ ዘረገፈልኝ። እጅግ ተደምጄ የትኛውን ከየትኛው እንደምመርጥ እዋክብ ጀመር። በኮንዶም ላይ ምን ያህል ሠፊ ጥናቶች እንደተካሄዱ ሳይ እጅግ ተደነቅሁ። እንዲህ ዓይነት ጥናታዊ ውጤቶች እየተደበቁ ሀዘቡ ኮንዶምን እንዲጠቀም ሚዲያው ነጋ ጠባ የሚሰብከው ለምን ይሆን? ስል ጠየቅሁ። ቢያንስ ቢያንስ አደጋው ለምን አብሮ ለሀዘቡ አይነገርም?

ሚዲያው ስለ ፖለቲካዊ ጉዳዮች በሬድዮ፣ በቴሌቪዥንና በጋዜጣ እስኪሰለጥን ድረስ ተደጋጋሚ ዘገባዎችን እያቀረበ፣ ይህን የመሰለ የህይወት ጉዳይ ቸል ያለው ለምንድነው? ከሁሉም የገረመኝ ኢ.ኤ.ኤ. በ2000 ዓመተ ምህረት በኮንዶም ብቃት ላይ ሃይንቲስቶች ያቀረቧቸውን ጥናታዊ ጽሁፎች በተመለከተ ጭምር ምንም የተባለ ነገር አለመኖሩ ነው። ለምን ይሆን መረጃው ከሀዘብ ጆሮ የተሰወረው? ለምን?

የኮንዶም ሻጮችን ኢኮኖሚ ላለማቃወስ? የዓለም የጤና ድርጅትን መርህ ተግባራዊ ለማድረግና የድህ አገርን ህዝቦች ቁጥር በተቻለ ፍጥነት ለመቀነስ? ወይስ...?

እነዚህ ጥያቄዎች ለአፍታም ሳይለዩኝ ስለ ኮንዶም ከዌብ ሳይቶችና ከሌሎችም ምንጮች ያገኝኳቸውን መረጃዎች ሁሉ ለማሰባሰብ ሞክራለሁ። ያገኝኳቸው ውጤቶች ቀደም ሲል የነበረኝን ጥርጣሬ ወደ ፍርሃትና ድንጋጤ ለወጡት። «ኮንዶም ኢድስን ለመከላከል ሃይንስ የፈጠረው ቴክኖሎጂ ነው። እናም ምንም የሚያሳስብ ነገር የለውም...» እያሉ የወሲብ ጓደኛ የሚቀያይሩ ሰዎች እጣፈንታ ከሚገመተው በላይ የጨለመ መሆኑ ረበሸኝ። የሚላክ የሚቀመስ ለማግኘት ሲሉ ገላቸውን አከራይተው የሚያድሩ እህቶቹ ጉዳይ አስምሮቱን በጠበጠው...

የኮንዶም ጉዳይ ገዢ የታየኝ በተለይ፣ የአሜሪካ መንግሥት «ለአሜሪካውያን መታቀብ፣ ለአፍሪካውያን ኮንዶም» የሚል መርህ የሚከተል መሆኑን በተገነዘብሁበት ወቅት ነው። የአሜሪካ ህዝብም ቢሆን ኮንዶምን አጥብቆ ይቃወማል። በአንድ ጥናት እንደተመለከተው፣ 76 በመቶ የሚሆኑ አሜሪካኖች ኮንዶምን በመጠቀም ኢድስን ለመከላከል የሚደረገውን ጥረት ይቃወማሉ። (<http://cwfa.org/library/family/>)

በመሆኑም፣ ከኮንዶም ስርጭቱ ጋር ኢድስ ህዝባችንን ለምን እየወረሰ እንዳለ ስንገነዘብ መረጃውን ለሀዘብ የማድረስ ፍላጎቴ እየለ። እናም ያገኘሁትን መረጃ ግጥም ሲያገኝ የሚመስል መልእክት በዚህች መጽሀፍ ውስጥ አስፍራለሁ።

ኤችአይቪም ሆነ ኮንዶም ሃይሠሩ የሀብታም አገሮችን ሀብት ይጋራሉ የሚባሉትን የድህ አገሮች ህዝቦች ለመቀነስ የተቀመሩ ሃይንሃዊ ዘዴዎች መሆናቸውን የሚያስረዱ ጥናቶች አልፎ አልፎ ያጋጥሙናል። እንዲህ ዓይነቶቹ ጥናቶች ከጉቴ ትገባቸው ናቸው ብለን

እንዳንጽናና፤ ሀብታም አገሮች ዳቦ እያረረብን እያዩ እንደ ዲኬቲ ያሉትን የሥነህዝብ ድርጅቶች ከመፈልፈል ውጭ ዘመናዊ የእርሻና የኢንቬስትመንት ቴክኖሎጂዎችን በማስፋፋቱ ረገድ ከእድገት ልምዳቸው ሲያስተምሩን እናይም። እናም ኢችአይቪ፤ ሥነህዝብ፤ የቤተሰብ ምጣኔ... የሚባሉት ነገሮች መቀመጥ ሊከቱን ተሰናኝተው የተነደፉ ብልሃቶች ይሆኑ? ስንል እንሰላለን። ይህን ይህን ስናስብ፤ ይህች ትንሽ ጭንብል (ኮንዶም) ይበልጥ እየገዘፈች ትሄድብናለች። ስጋታችንም እንዲሁ! ለማንኛውም እነዚህን ጥቂት ገጾች ያንብቡና ከስጋትዎ ላይ ይገነሡ። ወይም ስጋትዎ በርስዎ ላይ ይገነብ!

*በተለይም ለዚህ መጽሀፍ የሲዲሲን፤ የኢኖዲኤን (የአሜሪካ) የምግብና የመድሃኒት አስተዳደር)፤ የፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናልን፤ የዓለም የጤና ድረጅትን፤ ኮንሴርገድ ዊሚን ፎር አሜሪካ፤ የቡሽ ኢንሺዩቲቭ፤ የቢቢሲና የሌሎችንም በርካታ ማዲያዎች ዊብሳይቶች ተጠቅሟልለሁ። የኢንተርኔት ምንጮችን በጥንቃቄ የመረጥሁት ሃላፊነት የጎደለው መረጃ የሚያስረጩ ክፍሎች መኖራቸውን ስለምገነዘብ ነው። ከተጠቀምሁባቸው መጽሀፍት መካከል ሲዲሲና ተባብረዎቹ በተለይ ለአፍሪካ ያሳተሟቸው ይገኙባቸዋል። (ለምሳሌ ያህል Family Planning Methods and Practice: Africa, (Atlanta: CDC, 2000), Essex, Max and others (eds.), AIDS in Africa, (New York: Raven Press, 1994.)) ከኢንተርኔትና ከመጽሀፍቱ ያገኝንቸው መረጃዎች መሠረታዊ ይዘቶች ተመሳሳዮች ናቸው። ለዚህም ምክንያቱ ድርጅቶቹ ኢንተርኔት ላይ የሚያገኙት የህትመት ውጤቶቻቸውን ጭምር በመሆኑ ነው። ለምሳሌ ያህል፤ በኢንተርኔትም ሆነ Family Planning Methods and Practice: Africa በሚለው የሲዲሲ መጽሀፍ ውስጥ የሚገኘው የኮንዶም ወሊድን የመከላከል ብቃት ከ86 በመቶ እስከ 97 በመቶ ነው። ይህም ኮንዶም ከ3 በመቶ እስከ 14 በመቶ እርግዝና የማስከተል አድል እንዳለው ያሳያል።)

2 ኮንዶም ሊያወዛግብ

- «ኮንዶም ገዳይ ነው!»
(አሜሪካ ውስጥ በሶልት ሌይክ ከተማ ሰላማዊ ሰልፍ ያደረጉ ሰዎች በያዙት ፖስተር ላይ የሠፈሩ ቃላት)
- «አውነተኛው የህዝባዊ ጤና ጥያቄ ኮንዶም መቶ በመቶ የመከላከል ብቃት አላቸው ወይ? የሚለው ሳይሆን የበሽታን ስርጭት ለመከላከል ኮንዶምችን እንዲት በብቃት ልንጠቀምባቸው እንችላለን? የሚለው ነው።»
(የኤድስ ሪሰርች ኢንስቲትዩት)
- «ጥንቃቄ የተሞላበት ወሲብ የሚባለውን ውሽት አትመነ። ሲገድላችሁ ይችላል። እውነተኛው ጥንቃቄ የተሞላበት ወሲብ እስከ ጋብቻ ድረስ መታቀብ ብቻ ነው። ማንም ከዚህ ወጻህ ሀይወት ሊገፋፋችሁ አይገባም!»
(AbortionFacts.com)
- «ስከፐርምላይድ ጋር ከተጠቀማችሁ ኮንዶምች 99.9 በመቶ የአባባዘር በሽታዎችን ስርጭት ይከላከላሉ።»
(SIECUS fact sheet)

የኢችአይቪ ስጋት ከመከሰቱ በፊት በኮንዶም ዙሪያ የሚነሳው ክርክር ባመዛኙ እርካታን የሚመለከት ነበር። ለዚህም «በኮንዶም ወሲብ መፈጸም አፍንጫን አፍኖ የጽጌረዳ አበባ ለማሸነት እንደመሞከር ነው» የሚለው የራሽያኖች አባባል ይጠቀሳል። አሁን ግን ጥያቄው በኮንዶም የመከላከል ብቃት ላይ ሲያንገሩበት እንመለከታለን። በኮንዶም የመከላከል ብቃት ዙሪያ የሚሠነዘሩ አባቶች እንዲህ አራባና ቆቦ የሚረግጡ በመሆናቸው ብዙዎች ማንን እንደሚያምኑ ይቸገራሉ። እርስዎስ ስለ ኮንዶም ምን ያህል ያውቃሉ? ከሀይወትዎ ጥቂት ጊዜ ቆንጥረው ተጠቅቼን ገጾች ያንብቡና ለራስዎ ይወስኑ። በአሜሪካ የህዝባዊ ጤና ባለሥልጣናትና አጥባቂ ክርስቲያናዊ ድርጅቶች በየጊዜው በኮንዶም ጉዳይ እንደሚወግቡ የሚያሳዩ መረጃዎች ቁጥር የላቸውም። በ1987 ሳርጀን ጄኔራል ሲ ኤቨርት ኩፕ ሰዎች ኢችአይቪን ለመከላከል ኮንዶምችን እንዲጠቀሙ አሳስበው ነበር። በዚህ ጊዜ ድምፆች ከየቅጣጫው ያስተጋቡ ይመር። የኤግል ፎረም ድርጅት አባል የሆነችው ፊሊስ የኩፕን አሳብ በማጥላላት ሰዎች ኮንዶምን ተማምነው የሲሲኒንት ተግባር እንዲፈጽሙ ገፋፍተዋል ሲሉ ኮነ። ይሁን እንጂ የኩፕን አሳብ የደገፉ ሰዎችም አልታጡም። የኩፕ የቅርብ የሥራ ባልደረባ የሆነች እንዲት ሴት (ሰሚ አልተጠቀሰም)፤ «የኩፕ ነገር ሁናብኝ እንጂ ከፊሊስ ጋር ጸብ መገጠም አልፈልገም ነበር» ብትልም ብዕሯን ከማንነት አልባዛነችም። «ከፊሊስ ጋር ብዙ የሚያዘምዱን የጋራ አጭቶች ሙሉን በአደባባይ ከሷ ጋር ክርክር ለመግጠም አልፈልገም ነበር። ነገር ግን ስለ ዶ/ር ኩፕ የሰነዘረችው አሳብ

ኮንዶ ከኢትዮጵያ ይከለክላል?

የተሳሳተ ነው... በጽሁፍ የሠፈረ ንግግራቸውን እንዳንበብሁት ኩፕ ቀዳሚውን ትኩረት የሰጡት ሰዎች እንደ ለአንድ በጋብቻ ተወስነው ሌድስን እንዲከለክሉ በማስተማር ላይ ነው። ስትል ገልጸዋል።
እኛ ሚኒያው የሚያወራውን አምነን የምዕራባውያንን ኮንዶም በመጠቀም ላይ ብንገባረብም፤ በምዕራባውያን ዘንድ እንዲህ ዓይነቱ ክርክር ተጠቅሞ እንደተጠለ ነው። የክርክሩ መነሻ በአጠቃላይ በሚከተሉት ነጥቦች ላይ የተመሠረተ መሆኑ በሂውማን ሌክሽቶራሊቲ ዌብ ላይ ባይተ ላይ ተመልክቷል።

© ወጣቶች በኮንዶም የአባላዘር በሽታዎችን ሊከለክሉ ይችላሉ ማለቱ ገና በታዲያ ወጣትነታቸው ወሲብ ለመፈጸም እንዲነሣሡ ያደርጋቸዋል ብለው የሚሠጉ ወገኖች አሉ። በአሜሪካ በ2002 አንዳንድ ወገ አጥባቂ ክርስቲያናዊ ቡድኖች ስለ ወጣቶች የወሲብ ባህርይ አንድ ተጨማሪ አስተሳሰብ አክለው ነበር። ይሄውም ኮንዶም የአባላዘር በሽታዎችን ሊከለክሉ እንደማይችሉ የሚያስገንዝብ ነበር። ከዚህም በመነሣት፤ ወጣቶች ኮንዶምችን በመጠቀም ወሲብ ሊፈጽሙ እንደሚችሉ መነገሩ፤ ኮንዶምች ከአባላዘር በሽታዎችና ከእርግጥ ይከለክሉልናል በሚል አስተሳሰብ ልቅ ወሲብ እንዲፈጽሙ ያደፋፍራቸዋል ሲሉ ተማሪዎቻቸው።

ይህ ደግሞ ብዙ ያልተፈለገ	ብዙ
እርግጠኛዎች፤	ብዙ
ወርጃዎች፤	ብዙ
የአባላዘር በሽታዎችና ብዙ ሞቶች እንዲከለክሉ ያደርጋል	የሚል
ስጋት እንዳላቸው ገልጸዋል።፩	

© በሌላ በኩል፤ የህዝባዊ ጤና ባለሥልጣናት፤ ለዘብተኛ ሃይማኖተኞችና ሌሎችም ቡድኖች ከወሲብ መታቀብ እርግጠኛና የአባላዘር በሽታ ስርጭትን ለማስወገድ የሚያስችል ፍጹም አስተማማኝ መንገድ መሆኑን ያስተምራሉ። ነገር ግን ከጋብቻ በፊት ወሲብ ለመፈጸም የሚፈልጉ ሰዎች ኮንዶምችን እንዲጠቀሙ ያሳስባሉ። በዩናይትድ ስቴትስ ወጣቶች ላይ የተደረገው የነዚህ ቡድኖች ምልክታ እንደሚያሳየው፤ ወጣቶች በአማካይ በ15 ወይም በ16 ዓመት ዕድሜያቸው ወሲብን ለመፈጸም ይገፋፋሉ። (ጥናታዊ መረጃ ባይኖረኝም፤ የኛም አገር ወጣቶች በዚህ የጉርምስና ዕድሜ ለወሲብ የሚነሣሡ ይመስለኛል።) አንዳንድ የሥነጽታ ትምህርቶች በሚያበረክቱት እገዛ ግን እስከ 18 ዓመት ዕድሜያቸው ወሲብን የማይፈጽሙባቸው ሁኔታዎችም አሉ።

ወደ ኮሌጅ በሚገቡበት ዕድሜ ላይ ግን አብዛኞቹ ወጣቶች ወሲብን ለመፈጸም ይዘጋጃሉ። ጋብቻ በሚፈጽሙበት ዕድሜ (በአሜሪካ ለወንዶች 27፤ ለሴቶች 25) አብዛኞቹ ወጣቶች (ከ90 በመቶ በላይ) የቅድመ-ጋብቻ ወሲብ ፈጽመው ይገኛሉ። በመሆኑም፤ ይህን የቅድመ-ጋብቻ ወሲብ የመፈጸም ምርጫ የወሰዱ ወጣቶች እርግጠኛና የአባላዘር በሽታዎችን ለመከላከል ኮንዶምችን መጠቀም አለባቸው ሲሉ ያስተምራሉ። ይህም በተለይ እንደ ሌድስ ካሉት መድሃኒት የሰበ በሽታዎች ወጣቶች ራሳቸውን እንዲጠብቁ ያስችላል የሚል አመለካከት አላቸው።

ይሁንና ኮንዶም የአባላዘር በሽታዎችን የመከላከል ብቃት እንደሌላቸው የሚያስገንዝቡ ቡድኖች እየተበራከቱ በመሄድ ላይ ይገኛሉ። በ2002ቱ የአሜሪካ የክረምት ስለምግብ ላይ ለስፖርተኞች ኮንዶም መሠራጨታቸውንና የአሜሪካ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ኮሊን ፓውል ወጣቶች ኮንዶም እንዲጠቀሙ ማሳሰባቸውን በመቃወም የተለያዩ ቡድኖች ቃል አቀባዮች የሰጡ ትችት ሊሰነዝር ቆይታል።

© የፕሮላይፍ ቡድኖችና አጥባቂ የሃይማኖት ክፍሎች በሰልጉ ሊይክ ሲቲ የኮንዶምን ስርጭት በመቃወም ተከታታይ ሰላማዊ ሰልፎችን ሲያካሂዱ ቆይተዋል። በዚህ ጊዜ ፕሮላይፍ የሚባሉ ቡድኖች ከየሂቶቻቸው መፈክር የሌላውን ወሲብ ለኮንዶም ገዳይ ነው። የሚሉ ቃላት ሠፍረው ነበር።

ኮንዶም ከኢትዮጵያ ይከለክላል?

የፎክስ አን ዘ ፋሚሊ መሥራችና ፕራዚዳንት የሆኑት ጀምስ ዳቦሰን ኮሊን ፓውል ወጣቶች ወሲብን ለመፈጸም ከፈለጉ በኮንዶም መጠቀም እንዳለባቸው የሚያሳስብ መልእክት በኢምቲቪ በማስተላለፋቸው ክፉኛ ተችተዋቸዋል። ዳቦሰን፤ «ኮሊን የመንግሥት ባለሥልጣን እንጂ የጤና ባለሙያ አይደሉም። እናም የሚናገሩት ምንንም ስለማያውቁት ርእሰጉዳይ ነው። ስለ ኮንዶም የብቃት ማንስ የሚያስረዳውን ሣይዝን የማያውቁ መሆናቸው ግልጽ ነው።» ሲሉ ወቅሰዋቸዋል።

የፋሚሊ ሪሶርስ ካውንስል ፕራዚዳንት የሆኑት ኬን ካነር የኮሊን ንግግር ሃላፊነት የጎደለው መሆኑን ገልጸዋል። «ኮሊን ፓውል ሰዎች በእርዳታነት ሊከተሉ የሚችላቸው የተከበሩ ሰው ናቸው። በመሆኑም ሃላፊነት የጎደለው ንግግራቸው በሚለዩኖች የሚቆጠሩ ወጣቶች ኮንዶም ከአባላዘር በሽታዎች ይከለክላል ብለው እንዲያምኑ የሚያደርግ መሆኑ አያጠራጥርም። ነገር ግን ኮንዶም ከአባላዘር በሽታ እንደማይከለክል ግልጽ ነው... ኮሊን ፓውል ወጣቶች በኮንዶም ተማምነው ህይወትን ከአደጋ ላይ የሚጥል ወሲባዊ ተግባር እንዲፈጽሙ በመገፋፋታቸው ኮንዶም ወጣቶችን ከጥፋት ይታደጋል የሚለውን ውሸት አያስፋፋ ናቸው።»።

ኮንፈረንሩ የሚገኝ ፎር ለሚረካ የተሰኘው ቡድንም ኮሊን ፓውል ታዲያ ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ወሲብ እንዲፈጽሙ የሚገፋፉ መልእክት አስተላልፈዋል ሲሉ ተችተዋቸዋል። የማህበሩ ፕራዚዳንት የሆነችው ሳንዲ ራዮስ እንዳላቸው፤ «ባለፈው ዓመት ኢንላይኤት (የአሜሪካ ብሄራዊ የጤና ተቋም) በኮንዶም ላይ ባካሂደው ጥናት ምርምር ከተካሄደባቸው ስምንት የአባላዘር በሽታዎች (ኢትዮጵያ፤ ጨባጭ፤ ትግል፤ ተግባር፤ ክርክር፤ ትራይጎሞኒያሲስ፤ ጂኒታል ሄርፒስና ሂውማን ፓርቲላማቪደስ (ኢችፒቪ) ኮንዶም የትኛውንም ሙሉ በሙሉ ሊከለክል እንደማይችል ተረጋግጧል።» ስትል ተቃውሟን ገልጸዋል።

ኮሊን ፓውል በኢምቲቪ ለኮንዶም ስርጭት ድጋፍ ከመስጠታቸውና ከ2002ቱ የክረምት አለምግብ በፊትም የኮንዶምን የብቃት ማንስ በመግለጽ ትችት የሰነዘሩ የኢንተርኔት መረቦች ነበሩ። ጥቂቶቹ ምን እንዳሉ ማንበብ ለገንዘብ ይጠቅመናልና አነሆ።

► በአሜሪካ አድራሻው (ttremeth@ozemail.com.au) ብቻ የሚታወቅ አንድ አውስትራሊያዊ በዌብላይቱ ላይ፤ «ኮንዶም የሚሠሩት ከላቲክስ እንጨት ነው። በማይክሮስኮፕ ብታቶት ቀዳጅ እንዳለው ተረዳላችሁ። እነዚህ ቀዳጆች ደግሞ ከኢድስ ቫይረሶች የበለጠ ትልልቆች ናቸው። በነዚህ ቀዳጆች ውስጥ የጭነት መኪና እያሽከረከሩ ማለፍ ይቻላል የሚባለውን አባባል ስምታችሁ አፈውቁም?»። ሲል ጽፏል። (በዚህ መልእክት ውስጥ አውስትራሊያዊው «የኢድስ ቫይረስ» ያለው ስህተት ነው። የኢድስ ቫይረስ የሚባል ነገር የለምና። ኢድስ በሽታው ሲሆን፤ ይህም ከኢትዮጵያ ቫይረስ የሚመጣ ነው። እናም በጥቅሉ ውስጥ የተሰመረበት ቃል (ኢድስ) በ«ኢትዮጵያ» መተርካሽ አለበት። ይሁንና፤ በዚህ መጽሀፍ ውስጥም ሆነ በሌሎች ስፍራዎች ይህ አገላለጽ ስርጎ ሲገባ ይታያል።)

► የሂሮቲክ ሀውስ "AbortionFacts.com" ዌብሳይት እንደገለጸው፤ «በአንድ ጥናት 33 በመቶ (አንድ ሦስተኛ) ላቲክስ ኮንዶም ከኢትዮጵያ እኩል የሆኑትን ፓርቲክሎች ማሸለካቸው ተረጋግጧል... የኮንዶም በወሲብ ጊዜ መቀደድና መውሰድም ለኢትዮጵያ መከላከያነት ብቁ አለመሆናቸውን ያስረዳል።»።

► በተጨማሪም ይሄው ዌብሳይት የሚከተለውን መረጃ አስተላልፏል። የቀድሞው የአሜሪካ የሥነጽታ ትምህርት ፕራዚዳንት የሆኑት ዶ/ር ተራሳ ከሪገሻው ወጣቶች በኮንዶም «ሲፍ ሲክስ» (ጥንቃቄ የተሞላበት ወሲብ) እንዲፈጽሙ ለሚያስተምሩ ከ800 ለሚበዙ ለማካሪዎችና ቴራፒስቶች ንግግር አድርገው ነበር። ዶ/ር ተራሳ፤ «የኢትዮጵያ ቫይረስ ያለበት ፍትረኛ ቢኖራችሁ በኮንዶም ተማምናችሁ ወሲብ ለመፈጸም የምትደፍሩ ሰዎች አጃችሁን አላዩን ብዬ ጠየቅኳቸው። እንዳቸውም እጃቸውን አላነሱም።» ብለዋል። እነዚህ ሰዎች ኮንዶም ከኢድስ ይከለክላል ብለው

የሚያስተምሩ ቢሆኑም፡ ለራሳቸው ግን ሊሞክሩት አይደሉም፡፡ ይህም ቃላቸውና ተግባራቸው አንድ እንዳልሆነ ያመለክታል፡፡

- ▶ ኘርላይድ አሜሪካ እንደሚለው፡ «የአባላዘር በሽታዎች ከሰጥርም ጋር ሲነጻጸሩ በጣም ደቃቃዎች ናቸው፡፡ በመሆኑም ከሰጥርም በላይ በቀላሉ በኮንዶም ቀዳዳ ውስጥ ሽልከው ሊያልፉ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ ያህል፤ ኤድስን የሚያመጣው የኤችአይቪ ቫይረስ በጣም ረቂቅ በመሆኑ በአንዲት ነጥብ ላይ (.) ሁለት ሚሊዮን ቫይረሶች ሊሠፍሩ ይችላሉ፡፡»¹⁴

ፕሮላይድ አሜሪካ የተባለው ድርጅት ያስባሰባቸው የደክተሮች አስተያየቶችም የኮንዶምን አደገኛነት ያስረዳሉ፡፡ ጥቂቶቹን ከዚህ በታች ያንብቡ፡፡

- ▶ የራትሮቫራል ምርምር ሃላፊ የሆኑት ዶ/ር ሮበርት ሬንፊልድ እንዲህ ይላሉ፡፡ «በቀላል አገላለጽ ኮንዶሞች የብቃት ጉድለት ይታይባቸዋል፡፡ በመሆኑም አንድ ሐኪም፤ ሰዎች ኤድስን ለመከላከል በኮንዶም እንዲጠቀሙ አልመከርም፡፡»¹⁵
- ▶ ካናዳዊ ሐኪምና ተመራማሪ የሆኑት ዶ/ር አንድሩ ሴፍሬም፤ «ከበሽታ ለመከላከል በኮንዶም ላይ መደገፉ በራስህና በምትወደው ሰው ላይ የዕድሜልክ በሽታ፤ ሥቃይና ሞት መጋበዝ ሊሆን ይችላል፡፡»¹⁶ ሲሉ አስጠንቅቀዋል፡፡
- ▶ የዩ.ኤስ. የፕሬዚዳንቱ የኤድስ ኮሚሽን አባልና የቀድሞው የአሜሪካ የጽታ ትምህርት ፕሬዚዳንት የሆኑት ዶ/ር ተሬሳ ክሬንሻው፤ «ኮንዶም ጥንቃቄ የተሞላበትን ወሲባዊ ግንኙነት ለመፈጸም ያስችላል ማለት ከአላት ጋር እንደመጫወት ነው፡፡ ብዙ ሰዎች በዚህ አደገኛ ጨዋታ ውስጥ ተቃጥለው ይሞታሉ፡፡»¹⁷ ሲሉ ተናግረዋል፡፡

የአሜሪካ የበሽታዎች መቆጣጠሪያና መከላከያ ማዕከል (ሲዲሲ) ግን «አይዟችሁ» ሲል ኮንዶም ተጠቃሚዎችን ያስረታታል፡፡ ለአፍሪካውያን ባዘጋጀው “Family Planning Methods and Practice: Africa” በተሰኘ መጽሀፉ ውስጥ የሚከተለውን እናገኛለን፡፡ «ኤችአይቪንም ሆነ ሌሎች የአባላዘር በሽታዎችን ለመከላከል ኮንዶም ከፍተኛ ብቃት አለው፡፡» ይህም ብቻ አይደለም፡፡ ሴቶች የወሲባ ንደኞቻቸው ኮንዶም ለመጠቀም የማይፈልጉ ከሆነ የወሲብ ጥያቄያቸውን ውድቅ የማድረግ መብት እንዳላቸው ያስረዳሉ፡፡¹⁸ ነገሩን ጠለቅ ብለው ያልተገነዘቡ ሴቶች ከኮንዶም የብቃት ጉድለት ይልቅ በመብት ጥያቄ ላይ እንዲያተኩሩ የሚያደርግ አደገኛ ቅስቀሳ፤ ነገር ግን ሴቶች በኮንዶም የመጠቀም ብቻ ሳይሆን የኮንዶምን የብቃት ደረጃም የማወቅ መብት እንዳላቸው ሊገነዘቡት ይገባል፡፡ ሲዲሲ ይህን ካሰ በኋላ አልፋ ብሎ ደግሞ ኮንዶሞች በግብረሥጋ ግንኙነት ወቅት ሊቀደዱ ወይም ሊወልቁ የሚችሉ መሆናቸውን ይገልጻል፡፡¹⁹ ይህ ምን ማለት ነው? መድሃኒት የሌለውን የኤድስ በሽታ ሊቀደድ ወይም ሊወልቅ በሚችል ኮንዶም ተጠቀሙ የሚል ማበረታቻ የሚሰጠው ለምንድነው? የሚል ጥያቄ በአእምሯችን ውስጥ መፈጠሩ የማይቀር ነው፡፡ ኮንዶሞች እደጋ ሊያስከትሉ የሚችሉ መሆናቸውን እያወቁ ብዙ ሚሊዮን ዶላሮችን ለኮንዶም መግዣ መስጠት ኤድስን መከላከል ሊባል ይችላል ወይ? ብለው የሚጠይቁ ብዙዎች ናቸው፡፡ እኛ ን ለመርዳት ወይስ በፈጣን ሰረገላ እየነዱ ለቫይረሱ ሊያጋልጡን? በአገራችንም የኮንዶምና የኤችአይቪ ጉዳይ ጥቂት ውዝግቦችን እንደፈጠረ ከራፖርተር ጋዜጣ ላይ ታዝቤአለሁ፡፡ የሁለቱን ወገኖች ክርክር እንደሚከተለው አጠር አድርጌ አቅርቤአለሁ፡፡

ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያንና መታሰቢያ የክርክሩ መነሻ ቢቢሲ ሬድዮ የ1996ን አዲስ በዓል ምክንያት በማድረግ የኦርቶዶክስ ተሞህዶ ቤተክርስቲያን ፓትርያርክ ከሆኑት ከብዕፅ እስከ ጳውሎስ ጋር ያረገው ቃለመልልስ ነበር፡፡ ፓትርያርኩ ከቢሲሲው ጋዜጠኛ ጋር በተወያየበት ጊዜ ጋዜጠኛው ኤድስን ለመከላከል ቤተክርስቲያኒቱ ምን እያደረገች እንዳለች ጠየቃቸው፡፡

ፓትርያርኩም ቤተክርስቲያን ሰዎች ከጋብቻ በፊት የግብረሥጋ ግንኙነት እንዳይፈጽሙ በማስተማር ላይ መሆኗን አስረዱ፡፡ ኮንዶምን ስለ መጠቀም ግን «ይህ በራሱ ችግር ያለው ነው፡፡ ኮንዶም ተጠቀሙ የሚባለው የበሽታውን ክፋት ለመቀነስ ሊሆን በሽታው መጥፎ መሆኑን ገልጾ ይህን ተጠቅማችሁ ተጥሉ ማለት በአንድ በኩል ሀዘቡን እንደ እንሳሳ እንዲሆን መምከር ነው፡፡ ብለው መሰሉ፡፡ የሪፖርተር ጋዜጠኛ የሆነችው የመታሰቢያ ተሾመ ጥያቄ የሚነሣው እዚህ ላይ ነው፡፡ በራሷው አገላለጽ፤ «ጥያቄው ግን ካለው እውነት አንጻር ከአንድ በላይ የጽታ ግንኙነት ያለው ሰው እንደ እንሳሳ መሆን ማለት ነው ወይ የሚለው ነው፡፡»

መታሰቢያ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ሰዎች አንድ ለአንድ ተወሰነው ለመኖር እንዳልቻሉ ታብራራለች፡፡ ለዚህ የምታቀርበው ምክንያት «ካለው ነባራዊ እውነታ አንጻር» የሚል ሆኖ እናገኛለን፡፡ መታሰቢያ «ቤተክርስቲያን ሰዎች ኮንዶም እንዲጠቀሙ ባትሰብኩም ልጄቿን በኤድስ እያጣች ጥንታዊ ሥርዓትና ሀገንን መጠበቅ ላይ ብቻ ማተኮሯ ለእምነት ልጄቿ ሀይላት አይሆንም» በትል ትከራከራለች፡፡ አምደማርያም ሀብተወልድ «ቤተክርስቲያኖችንም ኤድስን እየተዋጋች ነው፡፡» በሚል ርእስ ጠንክር ያለ ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ከዚህ መጽሀፍ አሳብ ጋር የሚዛመደውን ብቻ ቀንጭቤ አስፍራለሁ፡፡

«ሃይማኖት ነው የተባለው ማስጠንቀቂያ ብናጤነውም የሚያስተምረው ይህን ነው፡፡ መታቀብ፤ በአንድ ንደኛ ብቻ መወሰን አስተማማኝ መፍትሄ እንደሆነ ይነገራል፡፡»

በአንድ መርጋት አልችልም ለሚሉ ከተለያዩ ተመሳሳይና ተቃራኒ ጽታዎች ጋር ዝሙት እንፈጽማለን የሚሉ ከሆነ ግን ኮንዶምን እንዲጠቀሙ በአማራጭነት ያቀርቡላቸዋል፡፡ እንዲሁ ከመሆን ይሻላል... የሚባለው ዓይነት ሆኖ ነው እንጂ ኮንዶም ፍጹም አስተማማኝ ነው የሚል ጥናት ቀርቦ እያወቅም፡፡ እንዲያውም ለወሊድ ቁጥጥር ተብሎ የተሠራው ኮንዶም እጅግ ረቂቅ የሆነውን ቫይረስ በአስተማማኝነት ይይዛል ማለት አይቻልም የሚል የሃይንቲስቶች ጥናት መቅረቡ እይዘነጋም፡፡ ኮንዶም እንደ ፍጹም መፍትሄ ሆኖ እንደማይቀርብ ለማወቅ በጋዜጣ ላይ የታተመ ጽሁፍ መሰከያው አለመሆኑን እንዳንድ ጽሁፊዎች በተሻለ ሁኔታ እኛ አግባቢዎች እናውቃለን፡፡ ስለዚህ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ዛሬም እንደ ወትሮው በአንድ ተወሰኑ ብትል ከኤድስ ለመራቅ አስተማማኝ መንገድ አመለካከት እንጂ ተሰደብን በሚል ስሜት የሚያወራጭ ተግባር አልፈጸመችም፡፡»

ለአጽንኦት ባሠመርሁት «ኮንዶም ፍጹም አስተማማኝ ነው የሚል ጥናት ቀርቦ እያወቅም» በሚለው አሳብ ላይ አስተያየቴን ለማከል አፈልጋለሁ፡፡ አምደማርያም ሀብተወልድ እንዳሉት፤ ሃይንቲስቶቹ በላብራቶሪ ውስጥ ሃይቀር ኮንዶም መቶ በመቶ ኤችአይቪን ይከላከላል የሚሉ አሳቦችን እምብዛም ሲናገሩ አንሳማም፡፡ ከላብራቶሪ ውጭ ደግሞ የኮንዶምን ብቃት የሚቀንሱ ብዙ ችግሮች ስላሉ፤ ምንጊዜም ኮንዶም ፍጹም አስተማማኝ ሊሆን አይችልም፡፡ ሀብተወላደ እንዲህ ዓይነቱን ስብከት የሚሰማው ከኮንዶም ሽጮች ማስታወቂያ እንጂ ከሃይንቲስቶች አይደለም፡፡ እንዲያውም የአሜሪካ የምግብና የመድሃኒት እድምንትሬሽን በማናቸውም ኮንዶሞች ላይ «መቶ በመቶ ሊከላከል አይችልም» የሚሉ የማስጠንቀቂያ ቃላት እንዲጸፉ ያስገድዳል፡፡ አምደማርያም ለመታሰቢያ የሰጠውን ምላሽ በማነብበት ጊዜ እኔም ይህን አሳብ የሚያጠናክሩትን የምርምር ውጤቶች ለሪፖርተር ጋዜጣ ለመላክ እያሰብሁ ነበር፡፡ ነገር ግን የጽሁፉ የመጨረሻ አንቀጽ እንዲህ ሲል ማዕቀብ ጣለብኝ፡፡ «ከዝግጁት ክፍሉ፤ ከደረሱን የሰልክ ጥሪዎችና ጽሁፎች በጠለስ ገጽ የታተመው ያለፈው ሃምንት ጽሁፍ ቅሬታ መፍጠሩን ተረድተናል፡፡ የጽሁፉ ዓላማ የሃይማኖት አባቶች

የሌድስን ስርዓት ለመግታት የሚያስችል አቅድ እንዲገኝ ለማመልከት ነበር። ይሁን እንጂ የተገለጸበት መንገድ የእምነቱን መርሆዎች የሚቃወም ሆኖ በመገኘቱ የእምነቱን ተከታዮችና ትዳሰ ፓትርያርኩን ከፍተኛ ያለ ይቅርታ እንጠይቃለን። የእምነቱ መምህራን እንደሚያስተምሩት ለባት 2ዜ ሰባ ይቅርታ ማድረግ እንደሚገባ በትህትና እናስታውሳለን። ይህን በተመለከተ ተጨማሪ ጽሁፎችም እንደሚገኙበትና ገደብ የማገልጸው በትህትና ነው።»

የቢቢሲ ቃለምልልስ የአሳብ ልዩነቶችን ያስከተለው በአገራችን ብቻ አይደለም። በውጭው ዓለምም ከካቶሊክ ቤተክርስቲያን ጋር የተደረገው ቃለምልልስ ሲያከራክር ቆይቷል። በአክቶር 2003 የተከሰተውንና በኢትዮጵያ ሬድዮ ጭምር የተዘገበውን ይህንኑ ክርክር ከዚህ በታች ያንብቡ። ሙሉውን መረጃ ከዌብ ሳይት <http://www.c-fam.org/> ይመልከቱ።

ቢቢሲና ካቶሊክ ቤተክርስቲያን የብሪታን ብሮድካስቲንግ ኮርፖሬሽን (ቢቢሲ) የጆን ፖልን 25ኛ ሲመተግመት ምክንያት በማድረግ ባለራጫው የቴክኒክን ዶክመንቴሪ የካቶሊክ ቤተክርስቲያን ስለ ወሲብ የምታስተላልፈውን የሥነምግባር ትምህርት ተችቷል። ይህም ትችት ቤተክርስቲያኒቱ ኮንዶም ከኢችአይቪ አይከላከልም በማለቷ የተሳሳተ መረጃ አስተላልፋለች እስከሚለው ከስ የዘለቀ ነበር።

«ወሲብና ቅድስት ከተማ» (Sex and Holy City) በሚል ርእስ የተዘጋጀውን ዶክመንቴሪ የዘገበው ስተፊን ብራድዮው አንዳለው፤ «የካቶሊክ ቤተክርስቲያን በኢድስ የተጠቀሰ ሰዎች የሚበዙባቸው አገሮች ሀዘባች ኮንዶምን እንዳይጠቀሙ አያስጠነቀቅታቸውም። ለዚህም ምትሰጠው ምክንያት ኢችአይቪ በኮንዶም ተጽዕኖች ሊሾልክ እንደሚችል ነው። ሃይዘን አችአይቪ በኮንዶም ተጽዕኖች ሊሾልክ እንደማይችል እየገለጸ ቤተክርስቲያኒቱ ግን በኤራት አሁን-ራት ይህንኑ ጫካት እያስተጋባች ነው።»

የኮንዶምን ስርዓት በጽኑ የሚደግፉ ወገኖች ይህንኑ የቤተክርስቲያን አጽም ነቅፈዋል። በዓለም ኮንዶምን በማስራጨቱ ረገድ አቻ ያልተገኘለት የዓለም የሥነህዝብ ፈንድ፤ የቤተክርስቲያኒቱን ተግባር «መካከት» ገልጾአል። የዩኤንኤይድስ ሃይማኖት አማካሪ በሰነዳቸው፤ «ቤተክርስቲያን ሙሉ በሙሉ የተሳሳተ ተግባር ፈጽማለች። ሳቴክስ ኮንዶምን የኢችአይቪን ቫይረስ አያስተላልፋም። የኢችአይቪን መስፋፋት ይከላከላል» ብለዋል። የዓም የጤና ድርጅት ቃለአቀባይም፤ «ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ስለ ኮንዶምና ኢችአይቪ የምትናገራቸው የተሳሳቱ ንግግሮች እደገኛች ናቸው። ምክንያቱም ኮንዶምን ሁልጊዜም በአግባቡ የሚጠቀሙ ሰዎች 90 በመቶ ከአደጋ የመትረፍ አድል አላቸው» ብለዋል።

በዚህ ክርክር ውስጥ ቢቢሲና ተባባሪዎቹ ቤተክርስቲያንን ለማሳጣት ጥረት አድርገዋል የሚሉም ወታደራዊ ተሰንዝረዋል። በርሚንግህሙ (እንግሊዝ) ሲቀላቀሉ ሺክንት ኒካሳስ እንዳሉት፤ ቢቢሲ በካቶሊክ ቤተክርስቲያን ላይ ጥላቻ እያሳየ ነው። ይሄ ደግሞ ሰልጥኖታል። ለዶክመንቴሪው ቃመጠይቅ የተደረጉት የሲ-ፋም ፒዚዲዳንት አስቲን ርስም፤ «ከቢቢሲ ጋር የደረገሁት ቃለምልልስ እስካሁን ካጋጠመኝ ቃለምልልሶች ሁሉ የከፋ አድልዎና ማሳሳቻ የታየበት ነው። በቤተክርስቲያን ላይ የነበራቸው አጽም ቀድሞውኑ ይዘው የቆዩት ነበር።»

በዶክመንቴሪው ውስጥ ተናጋሪው የጠቀሱት ካርዲናል ሉፒክ ትሩጂሎ ስለ ኮንዶምና «ሲና ለክስ» ሳሳቸው ጥያቄዎች አንዳንድ ወገኖች የሰጧቸው ምላሾች እንዳስገረሟቸው ገልጸዋል። «ያደረግሁት ነገር ቢኖር የምሁራንን ሥራዎች በመጥቀስ ኮንዶም ለወሊድ መከላከያነት በሚያገለግልበት 2ዜ ሙሉ በሙሉ አስተማማኝ እንዳልሆነ ማሳየት ነበር። ከዚህም የተነሣ ብዙ እርግዝናዎች እንደሚከሰቱ አስረድቻለሁ።

ካርዲናሉ በተጨማሪም የዩኤስ መንግሥት ተመራማሪዎች ኮንዶም አንደ ደረታል ሂፐስ፤ ሂውማን ፓፒሉማቭደሪስ፤ ትላሚዲያ፤ ቲፕ፤ ክርክርና ትራይክሞናስ የመሳሰሉትን የአባለዘር በሽታዎች ሊከላከል እንደማይችል መግለጻቸውን አስረድተዋል።

በሌላ በኩል፤ የኮንዶምን ውዝግብ በማክረር ረገድ ጉልህ ሚና ከሚጫወቱ ወገኖች መካከል በኮንዶም ንግድ ላይ የተሰማሩ ግለሰቦችና ድርጅቶች ይጠቀሳሉ። (የኮንዶም ንግድ የሚለው አገላለጽ በዚህ መጽሀፍ ውስጥ ቸርቻሪዎችን ብቻ ሳይሆን፤ የኮንዶም አምራችን፤ አከፋፋዮችን፤ የሥነህዝብና የቤተሰብ ምጣኔ ድርጅቶችን... ባጠቃላይም ከኮንዶም ስርዓት የገንዘብ ጥቅም ወይም ድጎማ የሚያገኙትን ወገኖች ሁሉ ያጠቃልላል።)

«ኮንዶምን እንደ ጥርስ ብሩሺ...» የኮንዶም ማስታወቂያ የጆርጅን ታምዙር ከወትሮው በላቀ ፍጥነት በሚያርዝግብበት ሰዓት ነበር ይህን «ሰዎች ኮንዶምን እንደ ጥርስ ብሩሺ... አዘውትው ሊጠቀሙ ይገባል» የተሰኘ ጽሑፍ ከኢትሮጵት መረብ ላይ ያገኘሁት። ነገሩ ገርሞኝ ትንፋሺን ሰበሰበ ማንበብ ይመርሁ።

በጌውዮርክ ሲቲና በሱስ አንደላስ የኮንዶም መሻጫ መደብሮች የነበሯቸው አደም ግሊክማን የሽያጭ ገዢያቸውን ለማግለጽ የሚያስችል አሳብ ነበር የሰነዘሩት። አንደ ፒስ ኮርስና ፕላንድ ፒረንትሁድ ላሉት የቤተሰብ ምጣኔ ድርጅቶችና ግለሰቦች በሚለያዮች የሚቆጠሩ ኮንዶሞችን የቸበቸቡት ግሊክማን ሰዎች ኮንዶሞችን እንደ ጥርስ ብሩሾችና የሽንት ቤት ወረቀቶች አዘውትረው ሊጠቀሙ ይገባል ባይ ናቸው።

«ሰዎች በጭምቱ ጥርሱን በመፋት መድከም አለብኝ? ብለው አይጠይቁም። አሁን ባለገበት ዘመን ኮንዶምም እንዲሁ አዘውትረህ ልትይዘው የሚገባህ ነገር ነው። አለዚያ ጉዳቱ ከምትገምተው በላይ ከባድ ነው።» ሲሉ ያስፈራራሉ።

የዘመኑ አስከሬን በግልጽ የሚታዩ ጉዳይ በመሆኑ ግሊክማንን ተሳስተዋል ማለት አይቻልም። እ.ኤ.አ. ከ1980 ጀምሮ ኢድስ ዓለማችንን (በተለይም የድሆችንና የጥቁሮችን ዓለም) በማናጋት ላይ ይገኛል። ሌላው ቢተር ወላጆቻቸውን በኢድስ ተነጥተው በዚህ ጎምዛዛ ዓለም ውስጥ ብቻቸውን ከተሩት ህጻናት ዓይኖች እየከላሉ የሚወርዱትን የእግረ ጎርፎች መመልከቱ ብቻ ያለገበትን ሁኔታ ፍንትው አድርጎ የሚያሳየን ይመስለኛል። የኒ ፕርሚሪ አውን ኮንዶም ነጋዴው ግሊክማን እንዳሉት ከኢድስ ይከላከላል? የሚከላከል ከሆነስ ምን ያህል?... የሚል ነው።

የሚዘርመው ይህ የኮንዶም ሻጪ ነጋዴ ፍልስፍና ብዙዎችን እየሰወጠ በመሄድ ላይ ይገኛል። እንዲያውም ኢድስን ለመከላከል ያለን ብቸኛው ቴክኖሎጂ ኮንዶም በመሆኑ ፕርሚሪዎቻችንን ወደ ጎን ትተን ልንጠቀምበት ይገባል የሚሉ ሰዎችም በጉልብ ድምጻቸውን በማሰማት ላይ ይገኛሉ። የድሀ አገሮች መንግሥታት፤ የኮንዶም አምራች ሻጭ ከተገኝዎች፤ ወዘተ. ይህንኑ አሳብ በማስተጋብት በዓለም ላይ እጅግ በርካታ ኮንዶሞችን ለመሸጥ በትተዋል።

ማርኬት ሪሰርች እንደዘገበው፤ የኢድስ መስፋፋትና የህዝባዊ ጤና ዘመቻዎች የኮንዶም ሽያጭ እንዲያሻቱ አድርገዋል። በተጨማሪም፤ የንግድ ስትራቴጂዎችና ማስታወቂያዎች መጠናከር ኮንዶም በዓለምአቀፍ ደረጃ በብዛት እንዲሸጥ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክቷል። እንደ ፈረንጅቹ አቆጣጠር በ1996 በኢትዮጵያ ብቻ ሃያ ሚሊዮን ኮንዶም መሰራጨታቸውን የፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል ዌብ ሳይት ያስረዳል።

ከጋራ ስለተታዘበ ይነመናል

በኢትዮጵያ ዘጠና በመቶውን የኩንዲም ሰርጭት በመሸፈን ላይ አንደሚገኝ የሚናገረው
ዲኬቱ ኢትዮጵያ ግን የኩንዲም አጠቃቀም በአገሪችን ውስጥ ገና የሚፈለገውን ያህል
እንዳልተስፋፋ ይገልጻል:: ይህም ሆኖ፣ የዲኬቱ ኢትዮጵያ የጉቤይት ማናደር የሆኑት ወ/ት
ራሄል በሰጡ ለዋልታ እግርማሽን ማዕከል እንደገለጹት፣ በ2001 ዓ.ም. (ኢ.አ.) ዲኬቱ
ኢትዮጵያ 60 ሚሊዮን ኩንዲምችን ለመሸጥ ትሏል:: ችግሩ እንኳን ዲኬቱ እነኩን ያሳየው
የኩንዲም ሽያጭ በ1990 አብሾት 46 መቶ ኢትዮጵያውያን አንጻር በሆነም! የ2001ዓ.
ዕድገት ማሳየቱን መመልከት ይቻላል:: (በፎርቺን ጋዜጣ ላይ ግን በ1990 የተሸጠው
የኩንዲምች ብዛት 699,506 መሆኑ ተገልጿል:: ለዋልታ በተሰጠው መገለጫ ላይ ማናደሯ
ቁጥሮቼን አጠጋግተው ነበር ማለት ነው::)

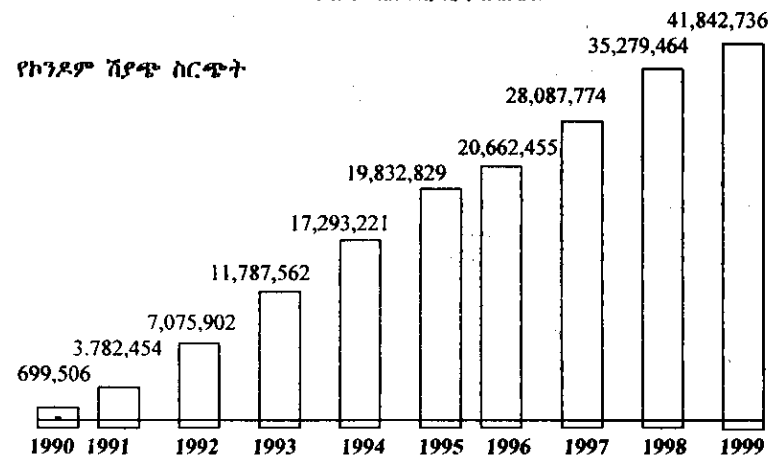
ኤፒሪል 27/2003 ዓ.ም. የወጣው ፎርቺን (የእንግሊዝኛ ጋዜጣ) እንደዘገበው ደግሞ
የኩንዲም ሽያጭና ከሽያጩ የሚገኘው ገቢ በከፍተኛ ደረጃ እየጨመረ መምጣቱን ከሁለት
ዓመታት በፊት በሽያጩ ማነስ ትር የተሰኙት ወ/ት ራሄል በሰጡ አስታውቀዋል:: ይሄው
ዘገባ የኩንዲም ነጋዴዎች በሚሊዮኖች የሚቆጠር ብር በማጋበስ ላይ መሆናቸውን
ያስረዳል::²²

በ2001 ዓ/ም 60 ሚሊዮን ህይወት ትራስት ኩንዲምችን የሸጠው ዲኬቱ በ2002 ግን
ሽያጩን ወደ 67.6 ሚሊዮን ማድረሱን ፎርቺን ጋዜጣ በዚሁ እትሙ አስታውቋል::
ጋዜጣው ወ/ት ራሄልን ጠቅሷል እንደዘገበው፣ በዚሁ በ2002 ኩንዲም ሽጦች ወደ 5.6
ሚሊዮን ብር የሚደርስ ትርፍ ለማግኘት ትላለዋል:: ዲኬቱም በዚሁ ዓመት ኩንዲም
ጀምላ ሽያጭ 1.8 ሚሊዮን ብር ማግኘቱን የጉቤይት ማናደሯ ጨምረው ገልጸዋል::²³

ወ/ት ራሄል እንደገለጹት፣ የኩንዲም ነጋዴዎቹ በ1990 58,292 ብር ያገኙ ሲሆን፣ በ2000
ዓ.ም. 4.1 ሚሊዮን፣ በ2001 ደግሞ 4.8 ሚሊዮን ብር ለማትረፍ ትላለዋል:: ዲኬቱ ከ1990
እስከ 2002 ባሉት ዓመታት 186,343,900 ኩንዲምች በመሸጥ በአጠቃላይ 5,031,285.30
ብር አግኝቷል:: ይህም የኩንዲም ግንድ የቱን ያህል አትራሬ እየሆነ እንደመጣ
ያመለክታል::²⁴

ወ/ት ራሄል ድርጅታቸው ህይወት ትራስት ኩንዲምን ለንደን ኢንተርናሽናል ግራፕ ከተባለ
የአሜሪካ ኩንዲም አምራች እንደሚያስገባና እያንዳንዱን ኩንዲም ለቸርቻሪ ነጋዴዎች
በ0.027 “ሣንቲም” እንደሚሸጥም ለፎርቺን ጋዜጣ ገልጸዋል:: ይሁን እንጂ የኢስሊይድ
ኩንዲምቹ በቅናሽ ይሸጡ ዘንድ የገንዘብ ድጋፍ (ሳብሳይ) እንደሚያደርገው ወ/ት ራሄል
አስታውቀዋል:: በተጨማሪም፣ ፓካርድ ፋውንዲሽን፣ ቤል ጌትስ ፋውንዲሽንና ሮያል
ኔዘርላንድስ ኢምባሊ ለዲኬቱ የገንዘብ ድጋፍ እንደሚያደርጉ ወ/ት ራሄል ለፎርቺን ጋዜጣ
አስታውቀዋል::²⁵

የኮንዶም ሽያጭ ስርዓት

၂၀၁၃: Fortune vol. 3 no. 156 April 27, 2003

በአገራችን የኮንዶም ሽያጭ ይህን የመሰለ የስርጭት ይዘት ሊኖረው፣ በዓለምአቀፍ ደረጃ ደግሞ የሚከተለውን ይመስላል።

	የኮንዶሞኒየም ሽያጭ በሚሊዮኖች						
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
አስያፍ የቅርብ ምሥራቅ	517	458	492	390	456	555	619
ላቲን አሜሪካና ካሪቢያን	16	24	30	36	49	52	63
አፍሪካ	39	51	76	125	170	159	201
ምሥራቅ አውሮፓና ማዕከላዊ አስያ	2	6	6	8	10	13	17
ድምር	575	540	603	559	685	779	901

ማስታወሻ: ቁጥሮቹ ተጠጋግተው ስለተሰሉ ድምራቸው ትክክል ሳይመጣ ይችላል።

ማንጭ: ዲኤቲ ስጋተርናሽል

(ከኃይማኖት በሀብታም አገሮች ተመርተው ለድሀ አገሮች የሚረዱ ሽቶች መገናኛውን ከሠንጠረዥ መመልከት ይቻላል፡፡)

ግጥሞች

- 1 <http://search.msn.com/results.aspx?q=condoms+killers&FORM=SMCRB>
- 2 <http://www.caps.ucsf.edu/concontext.html>
- 3 http://www.abortionfacts.com/literature/literature_9311.cd.asp
- 4 <http://www.siecus.org/pubs/fact/fact0011.html>
- 5 <http://www.prwatch.org/prwissues/>
- 6 <http://search.msn.com/results.aspx?q=condoms+killers&FORM=SMCRB>
- 7 <http://www.family.org/cforum/feature/a0019748.html>

- 8Ken Conner, "Powell's Reckless Remarks put Young Lives at Risk," Family Research Council's Washington Update to "Friends of Family Research Council." 2002-FEB-15
- 9Ken Conner, "Safe-sex" "Pow-Wow" Sends Mixed Messages to Public," Family Research Council's Washington Update to "Friends of Family Research Council." 2002-FEB-18
- 10"Powell Should Retract His Comments on Condoms," Concerned Women for America (CWA). 2002-FEB-20, at: <http://www.cwfa.org/library/family/>
- 11<http://members.ozemail.com.au/~ttremeth/sex.html>
- 12"Condoms - Do They Really Work?," AbortionFacts.com at: http://www.abortionfacts.com/literature/literature_9331cd.asp
- 13http://www.abortionfacts.com/literature/literature_9311cd.asp
- 14-17<http://www.prolife.com/CONDOMS.html>
- 18Family Planning Methods and Practice: Africa (Atlanta, Georgia: U.S. Department of Health and Human Services Centers for Disease Control and Prevention, 2000.) p.429, 435.
- 19FDA Consumer magazine March-April 1998
- 20www.marketresearch.com
- 21Addis Ababa, August 23, 2001 (WIC) as found at <http://www.dkt>
- 22-25Fortune, vol. 3 no. 156 April 27, 2003

3 የብቃት ጥያቄ ማይንሃዊ ፓናል

ምንም እንኳን እዚህ በሦስተኛው ዓለም ውስጥ ዝምታ ቢሠፍንም፤ በአሜሪካ የኮንዶም ጉዳይ ሲያነጋግር ቆይቷል። በአንድ በኩል የሥነህዝብ ደጋፊዎች፤ የኮንዶም አምራቾችና ነጋዴዎች፤ በሌላ በኩል ደግሞ የሰብአዊ መብትና የሃይማኖት ድርጅቶች በዚህ ርእሰጉዳይ ላይ ለረዥም ዓመታት ሲከራከሩ ቆይቷል።

የአሜሪካ መንግሥት አጭም ሊደሰንም ሆነ ሌሎች የአባዝር በሽታዎችን ለመከላከል ሰዎች ከጋብቻ ውጭ ወሲብ እንዳይፈጽሙ ማበረታታት (መቆጠብ) ቢሆንም፤ በጉዳዩ ዙሪያ አሁንም ብዙ ውዝግቦች ይታያሉ። (ጆርጅ ቡሽ አሜሪካኖች ከጋብቻ ውጭ ወሲብ እንዳይፈጽሙ እያስጠነቀቁ ለአፍሪካውያን ኮንዶም (እና መድሃኒት) መግዣ 15 ቢሊዮን ዶላር መስጠታቸው በነሐሴ 2003 እዚያው አሜሪካ ውስጥ ብዙዎችን ሲያከራክር ቆይቷል።)

የህዝቡና ዶክተር የሆኑት ቶም ኮዘርን (የቀድሞው ሪፓብሊካን ፓርቲ አባል) እና ሌሎችም የኮንግራስ አባላት በወሰዱት ጠንካራ አጭም ኢፍዲኤ (የአሜሪካ የምግብና የመድሃኒት አድሚኒስትሬሽን) ቁጥጥሩን እያጠበቁ ሊሄድ ችሏል። ኢፍዲኤ ከወሰዳቸው እርምጃዎች አንዱ በኮንዶም ሽፋን ላይ ተላላፊ በሽታዎችን ለመከላከል መቻል አለመቻላቸውን የሚገልጹ አሳቦች እንዲሠፍሩ ማስገደድ ነበር። በመሆኑም የኮንዶም አምራቾች የምርታቸውን የጥራት ደረጃ በኮንዶማቸው ላይ ለመጻፍ ይገደላሉ። (ወደ በጋላ እንደምንመለከተው ግን በአገራችን አብዛኛው ኮንዶም ተጠቃሚ የሚገኘው የህይወት ትራስት «ለመከላከል ብቃት» (superior protection superior pleasure) ከሚለው ቃላት ውጭ ለወሲድ ወይም ለበሽታ ተከላካይነት የሚውል መሆኑን አይገልጽም።)

የኮንዶም የጥራት ደረጃ አጠያያቂ መሆኑን የሚገልጹ የኮንግራስ አባላት እየበረከቱ በመምጣታቸው በሰኔ 2000 (እ.ኤ.አ) 138 ጥናታዊ ጽሁፎች የተረቡበት አንድ ታላቅ ማይንሃዊ ፓናል (ዓውደጥናት) ተካሂደ። ዓውደጥናቱን ያዘጋጀው ናሽናል የጤና ሊክትቴሪት (NIH) ሲሆን፤ ተባባሪ አዘጋጆቹ ደግሞ የበሽታ መከላከያና መቆጣጠሪያ ማዕከል (CDC)፤ የምግብና የመድሃኒት አስተዳደር (FDA)፤ የዩናይትድ ስቴትስ ዓለምአቀፍ ልማት ድርጅት (USAID) ነበሩ።

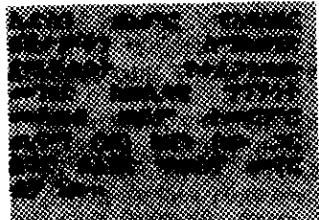
መጠነርእይ (ሰነድ)

ረቂቅ አጀንዳው ላይ እንደተመለከተው፤ የዚህ አውደጥናት መጠነርእይ የኮንዶምን የመከላከል ብቃት መመርመር ሲሆን፤ ይህም በሚከተሉት ነጥቦች ዙሪያ የሚያጠነጥን ነበር።

1. የወንዶች ኮንዶም አጠቃቀም (ፊዚካል) ባህርያት
2. ሜተዶሎጂካል ጉዳዮች
3. ተመረቲካል ብቃት
4. ኮንዶምን ሁልጊዜም በአግባቡ መጠቀም የአባዝር በሽታዎችን ለመከላከል እንደሚያስችል ወይም እንደማያስችል የሚያሳዩ ማይንሃዊ መረጃዎች

የዓውደጥናቱ ቀዳማዊ ዓላማዎች 1) ስለ ኮንዶም የመከላከል ብቃት ማይንሃዊ ጥናቶች የደረሱበትን ግንዛቤ ጠቅለል አድርጎ ማትረብና 2) የኮንዶም ምርምር ሊያተኩር የሚያስፈልጋቸውን ጉዳዮች መለየት። ሁለተኛው ዓላማ ስለ ኮንዶም አጠቃቀምና ብቃት ለሚካሄዱ ምርምሮች መሠረት መጣል።

የወንዶች ላቲክስ ኮንዶሞችና የአባላዘር በሽታዎች በዚህ የኮንዶምን የብቃት ደረጃ በመረመረው አውደጥናት ላይ እንደተገለጸው፡

ይሁንና የወሲብ ባህርያቸው ለአባላዘር በሽታዎች ለሚያጋልጣቸው ሰዎች ጠቃሚው መፍትሄ ላቲክስ ኮንዶሞችን ሳያቋርጡ በትክክል መጠቀም እንደሆነም ጥናቱ ይጠቁማል። የአውደጥናቱና የዚህም መጽሐፍ መነሻ የሆነው ጥያቄ የሚነሣው እንግዲህ እዚህ ላይ ነው። ኮንዶም ምን ያህል ያስተማምናል? የአውደጥናቱ መቁጫ እንደሚያሳየው፣ የትኛውም የመከላከያ መንገድ መቶ በመቶ ለአባላዘር በሽታዎች እንደማንጋለጥ ዋስትና አይሰጠንም። ኮንዶም ቢሆን ኤድስን ጨምሮ ከየትኛውም ተላላፊ በሽታ መላላት ለመብላት አይከላከልም። በተጨማሪም፣ የወንድን አባላዘር እንዲገድሉ ታስበው የተሠሩ ስፕሪምሳይዶች (spermicides) ኤችአይቪንና ሌሎች የአባላዘር በሽታዎችን በመከላከል ረገድ የተሻሉ ሆነው አልተገኙም። (ስለእነዚህ ስፕሪምሳይዶች ምንነት በሚቀጥሉት ገጾች ውስጥ እንጋገራለን።)

እዚህ ላይ የአባላዘር በሽታዎች በዋናነት በሁለት መንገዶች እንደሚተላለፉ በጥናቱ ላይ ተመልክቷል። አንደኛ፣ እንደ ኤችአይቪ ቫይረስ፣ ጨብጥ፣ ትላሚሊያና ትራይኮሞኒያሲስ ያሉት በፈላሽ ነገሮች የሚተላለፉ ናቸው። ይህም ከወንድ ወይም ከሴት ብልት የሚወጣ የተበከለ ፈላሽ (infected semen or vaginal fluids) በሚተላለፍበት ጊዜ የሚከሰት ነው። ሌሎች እንደ ቂጥኝ፣ ጂኒታል ሄርፒስ፣ ከርከርና ሂውማን ፓፒሎማቪሪስ (human papillomavirus, (hpv)) ያሉት በሽታዎች የሚተላለፉት ግን የአንድ ሰው የተበከለ የሰውነት ቆዳ ወይም ብልት ከጤነኛው ጋር ንዚኪ በሚፈጥሩበት ጊዜ ነው። እነዚህም የአባላዘር አልሰር (ቀስሎች) (genital ulcer) በመባል ይታወቃሉ።

እነዚህ የአባላዘር በሽታዎች በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በተደጋጋሚ ስለሚነሡ፣ የጥናት ውጤቱን ገለጻ ቆም አድርጎ አጠር ያለ ማብራሪያ መስጠቱ ተገቢ ሳይሆን አይቀርም። ሠፊ ገለጻዎችን ከሌሎች የአባላዘር መጽሐፍት ማግኘት ይቻላል።

ሌሎች የአባላዘር በሽታዎች በኤችአይቪ የመያዝ እድልን ያሰፋሉ የብልት ቀስሎችን የሚያስከትሉ እንደ ከርከር፣ ቂጥኝና ጂኒታል ሄርፒስ ያሉ የአባላዘር በሽታዎች ለኤችአይቪ መዛመት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋሉ። በተለይ ከሰሃራ በታች ባሉት አገሮች ኤችአይቪ በፍጥነት የሚተላለፈው በእነዚህ የአባላዘር በሽታዎች በመታገዝ እንደሆነ የመስኩ ተመራማሪዎች ይናገራሉ። በኬንያ የተደረገ አንድ ጥናት እንደሚያመለክተው፣ ከ75 በመቶ እስከ 98 በመቶ የኤችአይቪ ስርጭት የተከሰተው ከእነዚህ የአባላዘር በሽታዎች ሳቢያ ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ተደጋጋሚው ከሚጠቀሱት የአባላዘር በሽታዎች የአንዳንዶቹ ምልክቶች የሚከተሉት ናቸው።

የአባላዘር በሽታ ጨብጥ (gonorrhea)

ምልክቶቹ ምልክቱ ብዙውን ጊዜ ከ1-14 ቀናት ውስጥ ይታያል። ከምልክቶቹ መካከል ሽንት በሚሸናበት ጊዜ በብልት የሚቃጠል ስሜት፣ ቶሎ ቶሎ መሸናበት፣ እንዲሁም ቢጫ ወይም ነጭ ፈላሽ ከብልት መውጣት ይገኙባቸዋል። ጨብጥ ኤችአይቪን ለማስተላለፍ ከማስቻሉም በላይ ሌሎችን ለመነገንት ሊያጋልጥ ይችላል።

ትላሚሊያ

(Chlamydia)

ከ7-21 ቀናት ባለ ጊዜ ውስጥ የበሽታው ምልክቶች ይታያሉ። ውሃማ፣ ነጭ ወይም ቢጫ ፈላሽ ከብልት ይወጣል። መካከለኛ ሊያመጣ ከመቻሉም በላይ በልጆች ላይ የኒሞኒያ በሽታ ሊያስከትል ይችላል።

ትራይኮሞኒያሲስ (trichomoniasis)

ጥሩ ያልሆነ መጻዛ ያለው አረንጓዴ ወይም ቢጫ ፈላሽ ከሌቶች ብልት (ከፈላሽ) ይወጣል። የማላክክና በሽንት ጊዜ የማቃጠል ስሜት ያስከትላል። የግብረሥጋ ግንኙነት በሚፈጸምበት ጊዜም ሊያቃጥል ይችላል። በወንዶችም ብልት አካባቢ የማቃጠል ስሜት ሊፈጥር ይችላል።

ጂኒያል ሄርፒስ (genital herpes)

ሽንት በሚሸናበት ጊዜና የግብረሥጋ ግንኙነት በሚደረግበት ጊዜ የማቃጠል ስሜት ይኖራል። የመጀመሪያው ምልክት ከ1-26 ቀናት ውስጥ ይከሰታል። በሽታው ከአናት ወደ ልጅ ሊተላለፍ ይችላል።

ቂጥኝ (syphilis)

የመጀመሪያ ደረጃ፣ ከ10-90 ቀናት ውስጥ ምልክቱ ይከሰታል። ህመም የሌለው ቀስል በከረቢዛ፣ የወንድ ብልት... አካባቢ ይታያል። ህክምና ካልተደረገ ወደ ሁለተኛና ዘላቂ (2 ዓመት ወይም ከዚያ በላይ) ሊያልፍ ይችላል።

ከርከር (chancroid)

ምልክቱ ከ3-10 ቀናት ውስጥ ይከሰታል። ብዙውን ጊዜ በዓይን የማይታይ ቀስል በሴትና ወንድ ብልቶች ወይም በቂጥ አካባቢ ይፈጠራል። ሌሎችን ሊያመክን ይችላል።

ሂዩማን ፓፒሎማቪሪስ (human papillomavirus)

የማህፀን ካንሰር ወይም ኪንታሮት ሊያስከትል ይችላል።

ምንጭ፡ Family Planning Methods and Practice: Africa (Atlanta, Georgia: U.S. Department of Health and Human Services Centers for Disease Control and Prevention, 2000.) p.120f.

ለመሆኑ በ2000 ዓ.ም. የተካሄደውና በ2001 ደፋ የተደረገው የማይንግዢ ዓውደጥናት ውጤት እነዚህ የአባላዘር በሽታዎችን በኮንዶም ስለ መከላከል ምን ይላል?

የላብራቶሪ ጥናቶች

ጥናቶቹ እንደሚሉት፣ ላቲክስ ኮንዶሞች የተወሰኑ የአባላዘር በሽታዎችን የመከላከል ብቃት እንዳላቸው በላብራቶሪ ጥናት ተረጋግጧል። ላቲክስ ኮንዶሞች ሁልጊዜም በትክክል ሰተጠቀሙባቸው ሰው 85 በመቶ ከኤችአይቪ የመከላከል ብቃት እንዳላቸው በማይንግዢ አውደጥናቱ ላይ ተመልክቷል። ላቲክስ ኮንዶሞች ጨብጥ ከሌቶች ወደ ወንዶች እንዳይተላለፍ የሚከላከል መሆኑ ቢገለጽም፣ ወደ ሌቶች እንዳይተላለፍ የሚከላከል መሆኑን የሚያሳይ መረጃ አልተሰጠም። በተጨማሪም፣ ሃይንቲስቶቹ ያወኝቸውን ሌሎች የአባላዘር በሽታዎች ኮንዶም ሊከላከል መቻሉን የሚያሳይ መረጃ አልተገኘም። እንደ ኤችአይቪ፣ ጨብጥ፣ ትላሚሊያ፣ ትራይኮሞኒያሲስ፣ ጂኒታል ሄርፒስ፣ ቂጥኝ፣ ከርከር፣ ሂውማን ፓፒሎማቪሪስ ያሉትን የአባላዘር በሽታዎች የመረመሩት ምሁራን፣ ላቲክስ ኮንዶሞች ኤችአይቪንና ለወንዶች ደግሞ ጨብጥን ሊከላከሉ እንደሚችሉ

ኮንዶም ከኢትዮጵያ ይጠቀማል?

በጋልጽም፡ «በተወሰኑ ሁኔታዎች» የሚል ሀረግ ማዘጋጀት አልተቻለም፡፡ ይህም የኮንዶምን ብቃት በትልቅ የጥያቄ ምልክት ውስጥ ዘቅታል፡፡ የሚያሳዝነው ሣይንሳሳ ፓናሱን በተባበሩት ካዘጋጁት ድርጅቶች አንዱ የሆነው ሲዲሲ ይህን እውነት እያወቀ ለፍሪካውያን በኮንዶም እንዲተማመኑ ከፍተኛ ትስታላ ማድረጉ ነው፡፡ በቤተሰብ ምጣኔ ላይ ትኩረት በማድረግ ሲዲሲ በተለይ ለአፍሪካ ባዘጋጀው መጽሀፍ ውስጥ፤ ኤችአይቪ የዳዋቸውና የሰዳቸው 124 ጥንዶች በኮንዶም የግብረሥጋ ግንኙነት ሲያደርጉ መቆየታቸውን ከገለጸ በኋላ ውጤቱን እንደሚከተለው ያስቀምጣል፡፡ ከነዚህ 124 ጥንዶች መካከል ሁልጊዜም ኮንዶምን የተጠቀሙት በጭራሽ በቫይረሱ አልተያዙም፡፡ ሁልጊዜም ኮንዶምን ካልተጠቀሙት 10 በመቶዎቹ (ከ124ቱ 13 ያህል ሰዎች) በቫይረሱ ተይዘዋል፡፡ ሲዲሲ በተመሳሳይ ጥናት፤ ኮንዶምን ሁልጊዜም በአግባብ ከሚጠቀሙት ሰዎች 2 በመቶዎቹ በኤችአይቪ መያዛቸውንና ሁልጊዜም በአግባቡ ከማይጠቀሙት ግን 12 በመቶዎቹ በቫይረሱ መጋለጣቸውን ገልጿል፡፡ (Family Planning Methods and Practice: Africa, (Atlanta: CDC, 2000), 433))

የሚገርመው ይህ ሲዲሲ ኮንዶም እርግጠኛ በመሆኑ በመከላከል በኩል ያለውን ብቃት አስመልክቶ ከአንድ ገጽ በፊት (ገጽ 433) ከገለጸው አሳብ ጋር የሚቃረን መሆኑ ነው፡፡ ስለ እርግጠኛ በሚናገረው ገጽ ላይ ኮንዶምን ከሚጠቀሙ 100 ጥንዶች በመጀመሪያው ዓመት ከ3 እስከ 14ቱ ያልተጠበቀ እርግጠኛ ሊያጋጥማቸው እንደሚችል ያስረዳል፡፡ ይህም ከ3 በመቶ እስከ 14 በመቶ ያልተጠበቀ እርግጠኛ ሊፈጠር እንደሚችል ያሳያል፡፡ እነሱ እንደሚሉት፤ 3 በመቶው የኮንዶሙ ችግር(method failure rate) ሲሆን፤ 14 ከመቶው የተጠቃሚው ሁልጊዜም በአግባቡ ያለመጠቀም ችግር(user failure rate) ነው፡፡ (ይህ ብዙም ትርጉም እንደማይሰጥ ወረድ ብለን ስለ ኤችአይቪ ሲዲሲ ጥናቶች ከሚናገረው ክፍል ውስጥ እንመለከታለን፡፡) ኮንዶምን ለወሊድ መከላከያነት ከሚጠቀሙ ጥንዶች ከ3-14ቱ ለርግጠኛ ከተጋለጡ፤ ኤችአይቪ ካበቡት ሰው ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት የሚያደርጉት ከ0-13 በመቶ በኤችአይቪ የመያዝ እድል የሚኖራቸው እንደሆነ ነው? ኮንዶም ከወሊድ በበለጠ ኤችአይቪን ይከላከላል ማለት ነው? ወደፊት እንደምንመለከተው፤ ሲዲሲ ነገሩን የሊቀጥል የመጠቀሙ ኮንዶምን የሚጠቀሙ ሰዎች ከእርግጠኛ በበለጠ በኤችአይቪ በቀላሉ ሊጋለጡ ይችላሉ፡፡

ሲዲሲ በአፍሪካ ውስጥ ስለገጠመው ተቃውሞ ባንሰማም፤ ሣይንቲስቶቹ የደረሱበት ድምጽ ጁላይ 2001 ታትሞ እንደወጣ በአሜሪካ ብዙዎች ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ብስጭታቸውን ገልጸዋል፡፡ ኮንዶሞች ከአብዛኞቹ የአባላዊ በሽታዎች መከላከል መቻላቸው ሳይረጋገጥ፤ «ተጠቀሙ» ብላችሁ ለአደጋ አጋልጣችሁናል ሲሉ በባለሥልጣናት ላይ የሰላ ትችት ሰንዝረዋል፡፡ ከሁለት ሺህ የሚበዙ አባላት ያሉት የአሜሪካ የዶክተሮች ማህበር ሳይቀር ሲዲሲ ሰዎች በኮንዶም እንዲተማመኑ በማድረግ የተሳሳተ መረጃ እንዳሰራጨ የሚገልጽ ደብዳቤ ለፐብሊክግንት ጆርጅ ቡሽ ልኮአል፡፡ (ይህንን በምዕራፍ 5 ውስጥ እንመለከታለን፡፡)

ኤችአይቪ የሰላም ጥናቶች

እነዚህ ጥናቶች (epidemiological studies) ኮንዶምን በሚጠቀሙና በማይጠቀሙ ሰዎች መካከል የአባላዊ በሽታዎች ስርጭት ምን እንደሚመስል የሚያመለክቱ መሆናቸውን የሣይንቲስቶቹ ገለጻ ያስረዳል፡፡ የጥናት አቅራቢዎቹ ይህ ከላብራቶሪ ጥናቶች የበለጠ ፈታኛ መሆኑን ይናገራሉ፡፡ ለዚህም የሚሰጡት ምክንያት የኮንዶም ተጠቃሚዎች ገለልባዊ ባሕርይ እንደሚሰጥና ልዩነቱንም ተመራማሪዎች በቀጥታ (በላብራቶሪ ውስጥ እንደሚሆነው) ሊመለከቱ አለመቻላቸውን ነው፡፡ በተጨማሪም ኮንዶም ተጠቃሚዎቹ ሁልጊዜም በትክክል መጠቀማቸውን ለማረጋገጥ መቻላቸውን ይናገራሉ፡፡ ለዚህም ነው ሲዲሲ ለአፍሪካ ባሳተመው የቤተሰብ ምጣኔ መጽሀፍ ውስጥ የኮንዶሙ ችግር 3 በመቶ ሲሆን፤ የተጠቃሚው 14 በመቶ ነው ማለቱ ብዙም ትርጉም አይሰጥም ያልሁት፡፡

ኮንዶም ከኢትዮጵያ ይጠቀማል?

በመሆኑም፤ እነዚህ ጥናቶች የኮንዶምን የመከላከል ብቃት በተለያዩ መልኩ ይገልጹታል፡፡ አንዳንዶች ኮንዶም ኤችአይቪንና ሌሎች የአባላዊ በሽታዎችን በከፍተኛ ደረጃ እንደሚከላከል ሲያስረዱ፤ ሌሎች ደግሞ የኮንዶምን ፋይዳሊነትን ይተርካሉ፡፡ የመስኮ ምሁራን ይህ የሚያሳየን ኤፕሚዮሎጂካል ጥናቶች ገና ብዙ እንደሚቀረጹ ነው ይላሉ፡፡ ሃያሲዎች ግን ይህን አሳብ አይቀበሉም፡፡

ከላብራቶሪ ጥናቶች በላይ ኮንዶም በአገልግሎት ላይ ሲውል ምን ዓይነት ውጤት እንደሚያስከትል የሚያሳየን ኤፕሚዮሎጂካል ጥናት መሆኑን በመጥቀስ፤ በዚህ የምርምር ፈርጅ ብዙ አመርታ ሳይታይ ሀብረተሰቡ ኮንዶምን ለበሽታዎች መከላከያነት እንዲጠቀም መገፋፋቱ የተሳሳተ እርምጃ መሆኑን ያስረዳሉ፡፡ እነዚህ ወገኖች እንደሚሉት፤ ሰዎች በሚጠቀሙበት ጊዜ ምን ያህል የመከላከል ብቃት እንዳለው ሳይታወቅ በላብራቶሪ መረጃዎች ላይ ብቻ ተደግፎ 85 በመቶ ይከላከላል ማለቱ እውነተኛውን የኮንዶም ብቃት አያሳይም፡፡

የብልት ቁስለት/አልሰር በሽታዎችና ፓፒሎማቫይረስ (ኤችፒቪ)

የ2000 ጥናቶች እንደሚያሳዩት፤ የብልት ቁስለት በሽታዎች (ጂኒታል ሄርፒስ፤ ቲፕና ከርክር) በኮንዶም በተሸፈኑም ሆነ ባልተሸፈኑ የወንድና ሴት የብልት አካባቢዎች ሲገኙ ይችላሉ፡፡ በዋናነት የሚተላለፉትም በሰውነት ቶዳ ንክኪ ነው፡፡ ይህም የኮንዶም ተጠቃሚዎች ኢድስን ጨምሮ ለአባላዊ በሽታዎች ሊጋለጡ እንደሚችሉ ያሳያል፡፡ ኮንዶም የኤችአይቪን ቫይረስ ባያስተላልፍ እንኳን (ይህንን በሌሎች ክፍሎች በስፋት እንመለከታለን) የብልት ቁስለት/አልሰር በሽታዎች ካሉት ሰው ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት ከፈጸምን ኮንዶም ባልሸፈነው የሰውነት ክፍል በኩል ቫይረሱ ወደ ሰውነታችን ሊሰርግ ይችላል፡፡ ይህም በርካታ ምሁራን በተሳተፉበት የ2000 የኮንዶም ጥናት ላይ ይፋ ተደርጓል፡፡

በ2000 ዓ.ም. የተሰባሰቡት የኮንዶም ተመራማሪዎች እነዚህን በኮንዶም ዙሪያ ያንገጥቡትን ችግሮች ከመረመሩ በኋላ አብዛኛውን ነገር በይደር አሳልፈውታል፡፡

አጥኝዎቹ ላቲክስ ኮንዶሞችን ሁልጊዜም በትክክል መጠቀም 85 በመቶ ከኤችአይቪ ሊከላከል እንደሚችል ቢናገሩም፤ በቀጣይ ገጾች ውስጥ እንደምንመለከተው የኮንዶሞች የብቃት ደረጃ ከ5-45 በመቶ ለአደጋ የሚያጋልጥባቸው ሁኔታዎች እንዳሉ ከሌሎች ጥናቶች ለመረዳት ይቻላል፡፡ ይህም ላቲክስ ኮንዶሞች ከ55-95 በመቶ ብቃት እንዳላቸው ያሳያል፡፡ ይህ ከኤችአይቪ ጋር በተያያዘ ምን ማለት ነው?

ምሳሌ-ብዙ ተጠቅሞ ለማብራራት ልምድ፡፡ አንድ ተማሪ ከ90 በመቶ በላይ ካመጣ «አ»፤ ከ80 በመቶ በላይ «ቢ»፤ ከ70 በመቶ በላይ «ሲ»፤ ከ60 በመቶ በላይ «ዲ»፤ ከ60 በመቶ በታች ካመጣ «ሴ» እንዲያገኝ የሚደነግግ ሥርዓት ትምህርት እንከተላለን እንበል፡፡

የትኛውም ተማሪ ከ60 በመቶ በታች እስካወረደ ድረስ ፈተናውን የማለፍ አድል ስላለው፤ ከ60 በመቶ እስከ መቶ በመቶ ቢያመጣ ወደ ቀጣይ ክፍል ማለቱ አይቀርም፡፡ ሌላ ሀገ እስካልታከለበት ጊዜ ድረስ 60 በመቶ ያመጣው ተማሪ ጭምር ወደሚተገለጹ ክፍል ሊያልፍ ይችላል፡፡ እኛም ከ60-100 በመቶ ለማለፍ በቂ ውጤት ነው ማለት ነው፡፡ ወደ ኤችአይቪ እንመለከት፡፡

ወደፊት እንደምንመለከተው፤ ኮንዶም ከ55 በመቶ እስከ 95 በመቶ ኤችአይቪን የመከላከል ብቃት እንዳለው አጥኝዎች ይናገራሉ፡፡ ይህ ከ55 በመቶ እስከ 95 በመቶ ያመጣ ተማሪ ያልፋል የሚል ሥርዓት ትምህርት የሚከተል ት/ቤት ጉዳይ ቢሆን ኖር ምንም ባላሰበገ፤ ኤድስ ግን እንዲህ አይደለም፡፡ እንዲት የኤችአይቪ ቫይረስ ከደማችን ጋር ከተገናኘ ወደ ኤድስ በሽተኛነት ትመራለች፡፡ በሽታው ደግሞ መድኃኒት የለውም፡፡ ይህም ኮንዶም መቶ በመቶ ኤችአይቪን እንደሚከላከልና በተወሰኑ ሁኔታዎች ግን የመከላከል ብቃቱ ወደ 99.9 በመቶ ዝቅ ሊል እንደሚችል ብናውቅ እንኳን ከሰጋት ነጻ ልንሆን እንደማንችል ያስረዳል፡፡

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

ከትባትም ሆነ መድሃኒት ለሌለው በሽታ ከፍጹምነት ያነሰ የመከላከያ መንገድ መጠቀም ከጋራ ተቃራኒ (ራሽያል) አይደለም። እንዲሁ ስህተት ህይወትን የምትቀጥፍ መልክ ሞት ልትሆን ትችላለች። እኛም መቶ ከመቶ ያነሰ የመከላከያ መንገድ እድሉን ከግንዛቤ ስሜት ውስጥ ለማስወገድ እያስችልን። ይህም መቶ በመቶ አስተማማኝ የሆነው መንገድ ከጋራ ተቃራኒ ውጭ ወሲብን አለመፈጸም፣ ማለትም መቆጠብ፣ በጋብቻ ውስጥ ደግሞ ለትዳር ጓደኛ መታመን ነው።

በሌላ በኩል፣ ሃይንቲስቶቹ የኮንዶምን ጥራት ለማሳደግ የተለያዩ መላመዶችን መምታታቸው አልቀረም። ከነዚህም መካከል በግብረሥጋ ግንኙነት ወቅት በተቃራኒ ጾታዎች መካከል የሚተላለፉትን ፈሳሾች (በተለይም ከወንድ ብልት የሚወጣ ስፐርም) ለመግደል የሚያስችሉ ቅመሞች (ማይክሮቢሳይዶች) ይገኙባቸዋል።

ኤን-9 ፊልም እንደ ማይክሮቢሳይድ

የአሜሪካ የምግብና የመደሃኒት አስተዳደር (U.S. Food and Drug Administration, FDA) እንደሚለው፣ ናንኦክሲኖል-9 የተባለው ስፐርምሳይድ በግብረሥጋ ግንኙነት ወቅት የኤችአይቪን ቫይረስ በመግደል ጠቃሚ ሚና ሊጫወት ይችላል። የአሜሪካ ብሄራዊ የአለርጂና የተላላፊ በሽታዎች ተቋም (National Institute of Allergy and Infectious Diseases [NIAID]) ባደረገው ድጋፍ ለሁለት ዓመታት የተካሄደው ሰፊ ጥናት እንደሚያሳየው ግን ይህንን የወንድን ስፐርም የሚገድል ስፐርምሳይድ መጠቀሙ በኮንዶም ብቃት ላይ ምንም ዓይነት ለውጥ አያመጣም። (ስፐርምሳይዶች ብዙ ዓይነት ቢሆኑም፣ በኮንዶም ውስጥ ያለውን የሚያሟልጭ ፈሳሽ የሚመስሉ ነገሮች መሆናቸውን መገንዘብ ይህንን አሳብ ለመከታተል ያስችላል። በኮንዶም ውስጥ የሚጨመረው ፈሳሽም ራሱ ስፐርምሳይድ ሊሆን ይችላል።)

ናንኦክሲኖል-9 (ኤን-9) (nonoxonyol-9, N-9) የተባለው ማይክሮቢሳይድ ስፐርምን ለመግደል (ለወሊድ መከላከያነት) ከ30 ለሚበዙ ዓመታት አገልግሎት ሲሰጥ የቆየ ዲተርጂንት ዓይነት ከሚካል ነው። ተመራማሪዎች ይህ ጆል ወይም ከሪም መሳይ የኤን-9 ማይክሮቢሳይድ በላብራቶሪ ውስጥ የኤችቪንና የሌሎችንም አባላዊ በሽታዎች ማይክሮቦች (ማለትም ቫይረሶች ወይም ባክቴሪያዎች) ሲገድል እንደሚችል አሳይተዋል። ቀደም ሲል በጥቂት ሴቶች ላይ የተካሄዱት ጥናቶች የኤን-9ን ጠቃሚ ማይክሮቢሳይድነት ለማሳየት በቅተው ነበር። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን ኤን-9ን በብዛት መጠቀሙ (ሃይ ዶዝ) በኤችአይቪ የመያዝን ዕድል ሊያሰፋ የሚችል አደገኛ ነገር መሆኑን አመልክተዋል።¹⁰

ለዚህም ምክንያቱ ይሄው ኤን-9 የተባለው ከሚካል የሴቶችን ከረቢዛ (ብልት) በማቆሰል ለቫይረሱ አሳልፎ የሚሰጥ መሆኑ ነው። የኤፒፒ የወሊድ መከላከያ (Epigee Birth Control Guide) ዌብሳይት በአፍሪካ የተካሄደውን እንደ ጥናት ጠቅሶ እንደገለጸው፣ ይህን ፈሳሽ የተጠቀሙት ሴቶች አዳሪዎች ካልተጠቀሙት በላይ በኤችአይቪ ተይዘው ተገኝተዋል።

(<http://www.epigee.org/guide/spermicides.html>) የደገፉት ስቴትስ ውስጥ የሚገኘው የፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል (ኤፍኤችአይ) ተመራማሪዎችም ከሚረጉ ጤና ጥበቃ ጽ/ቤት ጋር በመተባበር በሁለት ከተሞች ውስጥ በሚገኙ ሴቶች አዳሪዎች ላይ ጥናት አካሂደው ነበር። ለዚሁ ጥናት ከተመዘገቡት 1,292 ሴቶች መካከል 941ዬ የ12 ወራት ከትትል አጠናቀዋል። ለጥናቱ ብቁ ለመሆን ሴቶቹ የኤችአይቪ ቫይረስ የሌለባቸው፣ ያላረገዙ፣ የላቲክስ ኮንዶም ሆነ ኤን-9 አለርጂክ የማይፈጥርባቸው መሆን ያስረዳታቸው ነበር። ሴቶች አዳሪዎቹ እ.ኤ.አ. ከመጋቢት 1995 እስከ ታህሣሥ 1996 ወደ ያውንደር ዳውላ ክሊኒክ ለመጠየቅ ይመረመሩ ጀመር።

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

ፈቃደኞች ሆነው የተገኙት እነዚህ 941 ሴቶች በሁለት ቡድኖች ተከፍለው ጥናቱን ለማጠናቀቅ ችለዋል። 478 ሴቶች ለሚገኙበት ለመጀመሪያው ቡድን ኮንዶሞችና የወሊድ መከላከያ ፊልም ተሰጣቸው። (የወሊድ መከላከያ ፊልሞች ሴቶች የግብረሥጋ ግንኙነት ከመፈጸማቸው በፊት በከረቢዛቸው ላይ የሚጨምሯቸው ከሚካሉት ናቸው። እነዚህ ቅመሞች እዚያው በሴቷ ሰውነት ውስጥ ሚምተው ይቀራሉ።)

ፊልሙ 70 ሚሊ ግራም ኤን-9 የሚገኝበት ነበር። በሁለተኛው ቡድን ውስጥ ለተመደቡት 463 ሴቶች ኮንዶሞችና ፊልሙ የሚገኝበት ፊልም ተሰጣቸው። ሴቶቹ የተቀበሏቸውን ቅመሞች (ኤን-9 ወይም ፊልሙ) ተመራማሪዎቹም ሆኑ ሴቶቹ ራሳቸው አያውቁም ነበር።¹¹

በየወሩ እየተሰበሰቡ የወሲብ ጓደኞቻቸውን ቁጥር እንዲቀንሱና ጥንቃቄ የተሞላበትን የግብረሥጋ ግንኙነት እንዲፈጽሙ ሲመከሩ ቆዩ። በተጨማሪም፣ በየወሩ በማንኛውም የአባላዊ በሽታ መያዛቸውን ለማረጋገጥ የሚያስችሉ ምርመራዎች ይደረጉላቸው ነበር።¹² በዚህ ጥናት ላይ ከተሳተፉት ሴቶች 6.7 በመቶዎቹ በኤድስ ተይዘው ተገኝተዋል።

ኮንዶም ብቻ	100%
ኮንዶምና ፊልም	6.7%
ፊልም ብቻ	33.3%
ፊልምና ኮንዶም	20.6%
ኮንዶምና ፊልም	31.1%
ፊልምና ኮንዶም	22.2%
ኮንዶምና ፊልም	100%

ኤን-9 ፊልምና ኮንዶም ከተጠቀሙት ከኤን-9 ፊልምና ኮንዶም ይጠቀሙ ከነበሩት ከኤን-9 ፊልምና ኮንዶም 100 ሴቶች 6.7 በመቶዎቹ ለኤችአይቪ፣ 33.3 በመቶዎቹ ለጨብጥ፣ እንዲሁም 20.6 በመቶዎቹ ለትላሚዲያ ተጋልጠዋል። ፊልሙና ኮንዶም ከተጠቀሙት ከኤን-9 ፊልምና ኮንዶም 100 ሴቶች 6.6 በመቶዎቹ ለኤችአይቪ፣ 31.1 በመቶዎቹ ለጨብጥ፣ 22.2 በመቶዎቹ ደግሞ ለትላሚዲያ ተጋልጠዋል። ኤን-9 ፊልምና ኮንዶም ከተጠቀሙት ከኤን-9 ፊልምና ኮንዶም 100 ሴቶች 6.7 በመቶዎቹ ለኤድስ ከትባት ምርምርና መከላከያ ፕሮግራም የብቃት መከራዎች ቅርንጫፍ ሃላፊ የሆኑት ሮድኒ ሆፍ (ፕሌቶዲ)፣ «ይህ መከራ፣ የአባላዊ በሽታ ምርምርና ኮንዶም የተከተቱበት የኤድስ የመከላከያ ፕሮግራም ጠቅላላ ባለ መልኩ ውጤታማ ሆኖ በማየታችን ተደስተናል» ካሉ በኋላ የሚከተለውን አክለዋል። «ውልጊዜም ኮንዶምን በትክክል መጠቀም ኤድስን በከፍተኛ ደረጃ ይከላከላል። ነገር ግን ሴቶች የወንዶችን ላቲክስ ኮንዶሞች ለመጠቀም በወንዶች ፈቃደኝነት ላይ ለመደገፍ ይገደዳሉ። እኛም ሆንን ሌሎች የጤና ባለሙያዎች ሴቶች የወንዶችን በጎ ፈቃድ ሳይጠይቁ የሚጠቀሙባቸውን የኤችአይቪና ሌሎች የአባላዊ በሽታዎች መከላከያ መንገዶች ለማዘጋጀት በመጣር ላይ እንገኛለን። ይህም ምርምር (በሚረጉ ሴቶች አዳሪዎች ላይ የተካሄደውን ማለታቸው ነው) የዚህ ጥረት አንድ እካል ነው።»¹⁴

ሴቶች የወንዶችን በጎ ፈቃድ ሳይጠይቁ በራሳቸው መንገድ የሚጠቀሙባቸው ዘዴዎች ቫይረስ ወይም ቫክቲሪያ ገዳይ ቅመሞችን በማዘጋጀት ላይ ያተኮሩ ናቸው። ሴቶች የግብረሥጋ ግንኙነት ከማድረጋቸው በፊት እነዚህን ቅመሞች በከረቢዛቸው (intravagina) ውስጥ ይጨምራሉ።

ከዶ/ር ሮድኒ ሆፍ ተስፋኝነት ባሻገር፣ እነዚህ በአጠቃላይ ማይክሮቢሳይዶች (microbicides) ተብለው የሚታወቁት ቫይረስና ቫክቲሪያ ገዳይ ቅመሞች ውጤታማ ሆነው አልተገኙም። የኤፍኤችአይ የባዮሚዲካል ጉዳዮች ተቀዳሚ ምክትል ፕሪዚዳንት የሆኑት ዊላርድ ኬይትስ (ዳግማዊ፣ ኤም.ዲ.፣ ኤም.ፒ.ኤች) እንደሚሉት፣ «የኤን-9 ፊልም ሴቶች ከኤችአይቪና ከሌሎች የአባላዊ በሽታዎች ራሳቸውን የሚጠብቁበትን ዕድል ያሰፋዋል የሚል ተስፋ ነበረ። እነዚህ ውጤቶች ግን ለሴቶች ሌሎች አዳዲስ ምርቶችንና ቴክኖሎጂን ማቅረብ እንዳለብን አሳይተዋል።»¹⁵

ሲዲሲ ለጊዜው የተሻለ አማራጭ እንደሌለ በመግለጽ፣ ሰዎች የወንዶችን ላቲክስ ኮንዶሞች ሁልጊዜም በትክክል እንዲጠቀሙ ያሳስባል። ይሁንና፣ ሴቶች ስፐርምሳይዶችን

ከንዶም ከኢትዮጵያ ይካሄዳል?

አንዲቀመጥ አይመስርም።፡፡ (ወሲድ ለመከላከል ግን ሴቶች እነዚህን ትመጥባቸው ከከንዶም ጋር አንዲቀመጥ የሚያሳስብ መልእክት በተለይ ለአፍሪካ ባላቸው መጽሀፍ ውስጥ ለከፍሯል። (Family Planning Methods and Practice: Africa, Atlanta: CDC, 2000), 434)) በመሆኑም የከንዶምን ብቃት ለማሳደግ የሚደረገው ጥረት ገና ከተሳካ ደረጃ ላይ አንዳልደረሰ አንረዳለን።

በካሜሩን ሴትና አዳሪዎች ላይ ጥናቱ የተካሄደው ለአንድ ዓመት ነበር። በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ ከ941 ሴቶች መካከል 6.7 በመቶዎቹ በኢትዮጵያ ሻይረስ ተይዘዋል። ይህም ቁጥር 63.047 (6.7/100x941 = 63.047) ሴቶች በኢትዮጵያ መያዛቸውን ያመለክታል። ሰው በደረሰው ስለማይገለጽ ቁጥሩን ስናጠጋጋው በመጀመሪያው ዓመት ከ941 ሴቶች መካከል 64ቱ በኢትዮጵያ መጋለጣቸውን አንረዳለን።

ምርምሩ በሁለተኛው ዓመት ምን እንደተከሰተ ባይናገርም፤ ሴቶቹ ከንዶም እየተጠቀሙ የሴትና አዳሪነት ተግባራቸውን የሚተገቡ ከሆነ ተመሳሳይ ወይም ከዚያ የሚልት አሃዝ ያላቸው ሴቶች ለሻይረስ መጋለጣቸው የማይቀር ነው። ይህ የኢትዮጵያ ሻይረስ ስርዊት የሚከተለውን ሊመስል ይችላል።

ዓመት	ሻይረስ የሚያዙ ሴቶች ቁጥር
1ኛ ዓመት	64
2ኛ ዓመት	64+59=123
3ኛ ዓመት	123+55=178
4ኛ ዓመት	178+52=230
5ኛ ዓመት	230+48=278
6ኛ ዓመት	278+45=323
7ኛ ዓመት	323+42=365
8ኛ ዓመት	365+39=404
9ኛ ዓመት	404+36=440
10ኛ ዓመት	440+34=474
11ኛ ዓመት	474+32=506
.	.
.	.
.	.

(ሠንጠረዡን የሠራሁት የሻይረስ ስርዊት ከዓመት ዓመት እንደሚጨምር በመገመት ቢሆንም፤ ከሌሎች የአባላዘር በሽታዎች መጨመር አንጻር የኢትዮጵያ ሻይረስ ከዓመት ዓመት እየጨመረ ሊሄድ እንደሚችል መገንዘብ ይቻላል።)

ምሁራን ከመቶ ሴቶች 6.7 የሚሆኑት በአንድ ዓመት ውስጥ በኢትዮጵያ መያዛቸው የከንዶምን የመከላከል ብቃት ያሳያል ቢሉም፤ በየቂት ዓመታት ውስጥ ምን ያህል ሰዎች ለአደጋ ሊጋለጡ እንደሚችሉ መረዳት ይቻላል። እነዚህ ላይ ከሌሎቹ ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት በሚፈጽሙ ወንዶችም ላይ ተመሳሳይ አደጋ መኖሩን መዘንጋት የለብንም።

እኛ አገር በዘመናዊ ከንዶም ውስጥ የሚገኘው ለብረህንት በምዕራባውያን ዘንድ ከጠያ አንዲወጣ እየተደረገ ነው። ቲፋኒ የተባለችው ሴት ሳንሣችው ጥያቄ ዶ/ር ባብ የሰጡት ምላሽ ይህንን የሚያሳይ ነው።

«... ከአንድ ሣምንት በፊት ከማላውቀው ሰው ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት ፈጽሜላለሁ። ሁለቱንም ጊዜ ከንዶም ተጠቅመናል። ነገር ግን ስለ ኢን-9 የሰማሁት ነገር ብጥብጥ አያደረገኝ ነው። በተጠቀምንባቸው ከንዶም ውስጥ እነዚህ ኬሚካሎች ነበሩ። አሁን ደግሞ እነዚህ ኬሚካሎች በክረሴዬ ውስጥ ቁስል በመፍጠር ለኢትዮጵያ ሊያጋልጡኝ እንደሚችሉ ተረድቻለሁ። እባክዎት ግራ ተጋብቻለሁና ይርዱኝ።»

ከንዶም ከኢትዮጵያ ይካሄዳል?

ዶ/ር ባብ ጃንዌሪ 31/2004 በዌብሳይታቸው አማካኝነት የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል።

«... ግንዛቤ ሙሉ በሙሉ ትክክል ነው። ነገር ግን ከቆላሰው ከረቢዛሽ ላይ በሻይረስ የተበላሰ ፈላሽ (የወንድ ስፐርም) ካልደረሰ ለኢትዮጵያ አትጋለጭም። የኢን-9 ጥናት ለአያሌ ዓመታት ሲካሄድ ቆይቷል። ነገር ግን በአፍሪካ ጥናቶችን ያካሂዱት ተመራማሪዎች የተጠቀሙባቸው ኬሚካሎች በከንዶም ውስጥ ከሚገኙት ኬሚካሎች የበዙ (ሃይ ዶግ) ናቸው። ዋናው ነገር ኢን-9 ለኢትዮጵያ ሊያጋልጥ ስለሚችል፤ ፈላሽ ያለባቸውን ከንዶም አለመጠቀሙ ይመረጣል። ምንኛ የከንዶም አምራች የሆነው ፋራክስ በቅርቡ ይህንን ኬሚካል በከንዶም ውስጥ ላለመጨመር ተስማምቷል። ላይናስታይልና ትርጃን የተባሉት ከንዶም አምራች ከብሪያዎችም የፋራክስን አርአያነት እንደሚከተሉ ተስፋ እናደርጋለን።»

(<http://www.thebody.com/Forums/AIDS/SafeSex/Current/O154142.html>)

ከንዶምን ሁልጊዜም በትክክል መጠቀም

በዊስካንሲን የህክምና ኮሌጅና በካሌፎርኒያ ዩኒቨርሲቲ የሌድስ መከላከያ ምርምር ማዕከል ውስጥ የሚሠሩት በተፈን ዲ. ፒንከርተንና ፓል አር. አብራምስን እንደሚሉት፤ «እስካሁን ለብቃታቸው አጥጋቢ አሃዛዊ መረጃ ባይገኝባቸውም፤ ላይክስ ከንዶም የኢትዮጵያ ተዳማይ የመከላከያ መንገዶች መሆናቸው በሰፊው ይነገራል። የትርብ ጊዜ ጥናቶች ከንዶም ከ60-70 በመቶ ኢትዮጵያ ይከላከላሉ ቢሉም፤ ሁልጊዜም በትክክል መጠቀምን አልፎ አልፎ ከመጠቀም ለይተው አላሳዩም። ከንዶም በትክክል መጠቀም ከ90-95 በመቶ ከኢትዮጵያ ሊታደግ እንደሚችል የሚያሳዩ ጥናቶች አሉ። (የሃይንቲስቶቹ ፓናል ግን እስከ 85 በመቶ ማለቱን አይዘነጉ።) ይህም ማለት ከንዶምን ሁልጊዜም በትክክል የሚጠቀም ሰው በኢትዮጵያ የመያዝ ዕድሉ ከማይጠቀሙ ከ10-20 በመቶ ዝቅ ያለ ነው ማለት ነው። ይህም ፍጹምነት ቢገድላቸውም ከንዶም የኢትዮጵያ ስርዊት የመቀነስ ብቃት አንዳላቸው ያሳያል።»

እነ በተፈን በዚሁ የጥናት ወረቀታቸው ውስጥ ሁልጊዜም በትክክል እስከተጠቀምንበት ጊዜ ድረስ ከንዶም የኢትዮጵያ የመያዝ ዕድላችንን ይተንሳሉ ካሉ በኋላ፤ በላይክስ ከንዶም ውስጥ የኢትዮጵያ ሻይረስን ሊያሸልኩ የሚችሉ ተዳማዊ መኖራቸውን ያምናሉ። በተጨማሪም፤ ብዙውን ጊዜ ከንዶም በግብረሥጋ ግንኙነት ጊዜ ሊቀደዱ ወይም ከወንድ ብልት ላይ ሊወልቁ እንደሚችሉም አልሸሸጉም። ይሁንና እነሱ እንደሚሉት፤ እንዲህ ዓይነቱ ትግር የሚከሰተው ባመዛኙ ከተጠቃሚው የልምድ ማነስ ወይም ችልተኝነት የተነሣ ነው።

ችግሩን በተጠቃሚው ላይ በማላክ ከንዶም በራሱ ብቁ ነው ሲሉ ይከራከራሉ። በመሆኑም፤ ስለ ከንዶም የመከላከል ብቃት በምንነጋገርበት ጊዜ የተጠቃሚውን ጥፋት ለይተን ማየት አለብን ይላሉ። አትጣጧቸው ወደቱ እንደሚያመራ ከወዲሁ መመልከት ይቻላል። የተጠቃሚውን ጥፋት አጉልቶ ማሳየት ከንዶም ከፍተኛ የመከላከል ብቃት አላቸው ወደሚለው አስተሳሰብ ለመንደርደር የሚያግዛቸው ይመስላል። ተጠቃሚዎች ለኢትዮጵያ የሚጋለጡት በራሳቸው ጥፋት እንዲሁ በከንዶም ጥፋት አይደለም ለማለት፤ እነ በተፈን፤ ሮዘንበርግና ዋላር ከንዶም ከ60 እስከ 70 በመቶ ኢትዮጵያ ሊከላከሉ እንደሚችሉ በማመልከት ያጠናቀቁትን ጥናት በመጥቀስ እንዲህ ይላሉ። «እነዚህ ጥናቶች እንደሚያሳዩት (የኮ ሮዘንበርግ ጥናቶች ማለታቸው ነው) ከንዶምን የሚጠቀሙ ሰዎች ከማይጠቀሙት ይልቅ በሁለት ሦስተኛ እጅ ብቻ ከኢትዮጵያ አደጋ ይደናሉ። ነገር ግን እነዚህ ጥናቶች ከንዶምን የሚጠቀሙትንና የማይጠቀሙትን ሰዎች ያነጻጽሩት ሁልጊዜም በትክክል መጠቀምን ከግንዛቤ ውስጥ አስገብተው አይደለም። ትክክለኛውን የከንዶም የመከላከል ብቃት መወሰን የሚቻለው ሰዎች ሁልጊዜም በትክክል መጠቀማቸውን ከግምት ውስጥ በማስገባት ነው።»

ኮንዶም ከሌቸለይሽ ይሳካል?

ለመሆኑ ኮንዶምን ሁልጊዜም በትክክል መጠቀም (consistent and correct use of condoms) ማለት ምን ማለት ነው? ሁልጊዜም የሚለው ያለ ኮንዶም አንድም ጊዜ ወሲብ አለመፈጸምን ያሳያል። በትክክል የሚለው ደግሞ የሚከተሉትን ነገሮች ያጠቃልላል።

Unroll it

fully.

- ③ ጥርሶችህ ወይም ጥፍሮችህ እንዳይቀዱት በመጠንቀቅ ኮንዶሙን ቀስ ብለህ መክፈት። እንደ ፐትሮሊየም ደል ወይም ሱቭን ያሉ የዘይት ማሰሰሻዎች ኮንዶሙን ሊያበላሹ ስለሚችሉ የውሃ ማለስላሻዎችን ብቻ መጠቀም። በኪስህ ወይም በመኪናህ ውስጥ ኮንዶምን አለማስቀመጥ። በእግሩ ላይ የተመለከተው የማብቂያ ጊዜ ሳያልቅ መጠቀም። የሚጣበቅ፣ የሚሻከር ወይም የተቀደደ ኮንዶም አለመጠቀም።

- ④ ኮንዶሙን ከብልትህ ላይ ማጥለቅ ያለብህ የወሲብ ባደኛህን አፍ፣ ቂጥ ወይም ከረቢህ ከመዝነትህ በፊትና ብልትህ ከቆመ በኋላ መሆን አለበት።

- ⑤ ኮንዶሙን በምታጠልቅበት ጊዜ እየር ከውስጡ Squeeze እንዳይገባ ጥንቃቄ አድርግ። ከጫፉ ላይ ለስፒርም መቀመጫ ቦታ ተወሰነ። ከዚያም በብልትህ ላይ the lip. እንዲጠቀስል አድርግ።

- ⑥ ወሲብ እየፈጸምህ ሳለ ኮንዶም ከተቀደደ ሌላ ኮንዶም ቀይር።
- ⑦ ስፒርምህ ከፈሰሰ በኋላ በፍጥነት ብልትህን ከወሲብ ባደኛህ ከረቢህ በማውጣት ኮንዶሙን አውልቅ። በዚህ ጊዜ ስፒርምህ ከኮንዶሙ ውጭ እንዳይፈስ ጥንቃቄ አድርግ። የተጠቀሙበትን ኮንዶም በአግባቡ አስወግድ።

Hold base... withdraw erect.

እነ ስተፈን ሁልጊዜም ኮንዶምን በትክክል መጠቀም ሲሉ እንግዲህ ይህን ማሳሰቢያው ነው።

በተጨማሪም ሌቸለይሽ በግብረሥጋ ግንኙነት ወቅት የሚተላለፍበት ደረጃ በሚከተሉት ነገሮች ላይ እንደሚደገፍ ጥናታዊ ማብራሪያቸው ያመለክታል። ከነዚህም መካከል የግብረሥጋ ግንኙነቱ ዓይነት (የክረቢህ፣ የአፍ፣ ወይም የቂጥ)፣ ከሌቸለይሽ ነጻ የሆነ ወገን ወሲባዊ ሚና (ተቀባይ ወይም ሰጭ) እና የኮንዶም አጠቃቀም በዋነኛነት የሚጠቀሱ ናቸው። በብዙ ጥናቶች ላይ እንደተጠቀመው፣ በክረቢህም ሆነ በቂጥ ወሲባዊ ግንኙነቶች ወቅት ተቀባይ ከሰጭ በበለጠ ለሌቸለይሽ የሚጋለጥ ሲሆን፣ ከተሰምደዊ የወገኛና ሴት የጾታዊ እነሳት ግንኙነት (ክረቢህ) ይልቅ የቂጥና የአፍ ወሲባዊ ግንኙነቶች ከፍተኛ ለሌቸለይሽ የመጋለጥ እድገታቸውን ያስከትላሉ። እነ ስተፈን ኮንዶምን መጠቀም በሌቸለይሽ የመያዝን እድገት እስከ 90 በመቶ ሊቀንስ ይችላል ቢሉም፣ እስካሁን ድረስ በአንድ ጊዜ የወሲብ ግንኙነት ወቅት ኮንዶም ምን ያህል የመከላከል ብቃት እንዳለው የሚያመለክት መረጃ እንዳልቀረበ ገልጸዋል። በግምት የሚነገረው ግን በእያንዳንዱ የወሲብ ግንኙነት ወቅት ኮንዶም 90 በመቶ የመከላከል ብቃት እንዳለው ነው። ይሁን፣ ይህ ድምዳሜ በጠንካራ መረጃዎች ያልተደገፈ መሆኑን የነ ስተፈን ጥናታዊ ጽሁፍ ያመለክታል።

በነ ስተፈን ጥናታዊ ጽሁፍ ውስጥ ሁለት ግምቶች ተዳስሰዋል። የመጀመሪያው ግምት የተወሰደው በሌቸለይሽ ከተያዙ ሰዎች ጋር በኮንዶም የግብረሥጋ ግንኙነት የሚፈጸሙትን ሰዎች በመከተል ከተካሄዱት ጥናቶች ነው። ይህ ጥናት በሚከተሉት መስፈርቶች ሳቢያ ቀደም ሲል ከተገለጹት ጥናቶች (ከርዝንዘርግና ከዋሰር) እንደሚለይ ተመልክቷል። 1) ይሄኛው ጥናት ሁልጊዜም (አልፎ አልፎ ሳይሆን) ኮንዶም የተጠቀሙትን ሰዎች ብቻ ይመለከታል። 2) የቅርብ ጊዜ ጥናቶችን ይጠቀማል። 3)

ኮንዶም ከሌቸለይሽ ይሳካል?

ከወንድ ወደ ሴትና ከሴት ወደ ወንድ ሌቸለይሽ የሚተላለፍበትን ሁኔታ ለይቶ ይመረምራል።

ተመራማሪዎቹ ይህንን ተግባር ለማከናወን በሜድሊን ኮምፕዩተራይዝድ ዴታቤዝ ተጠቅመው ተያያዥነት ያላቸውን ጥናቶች ሁሉ ለመመርመር ተገደዋል። በመሆኑም የሚከተሉትን መስፈርቶች ያሟሉትን ዘጠኝ ጥናቶች እንደፈተሹ ተመልክቷል። መስፈርቶቹም፡ 1) ጥናቱ ሌቸለይሽ እንዳለበት ከሚታወቅ ሰው ቫይረሱ ወደ ወሲብ ባደኛ ውስተላለፉን የተከታተለ መሆኑንና 2) ሁልጊዜና አልፎ አልፎ በኮንዶም የሚጠቀሙትን ሰዎች መለየት የሚያሳዩ ነበር። የመጀመሪያው መስፈርት ለሌቸለይሽ መጋለጥና በሌቸለይሽ መያዝን ለይቶ የሚያሳይ ነበር።

ከነዚህ መስፈርቶችን እሟልተው ከተመረጡት ዘጠኝ ጥናቶች ውስጥ የሚከተሉት ውጤቶች እንደተገኙ የነ ስተፈን ጥናታዊ ጽሁፍ ያስረዳል። ሌቸለይሽ ፖዜቲቭ ከሆኑት የወሲብ ባደኞቻቸው ጋር ሁልጊዜም በኮንዶም የግብረሥጋ ግንኙነት ከሚፈጸሙ 277 ወንዶችና ሴቶች መካከል 4ቱ (1.4 በመቶዎቹ) በሌቸለይሽ ተይዘዋል። በተቃራኒው ኮንዶምን ከማይጠቀሙ ወይም አልፎ አልፎ ብቻ ከሚጠቀሙ 867 ሰዎች መካከል 171ዱ (19.7 በመቶዎቹ) በሌቸለይሽ መያዛቸው ተገልጿል። ከዚህ ጥናት እንደተሰላው ኮንዶም 93 በመቶ ያህል ሌቸለይሽን የመከላከል ብቃት እንዳለው ተነግሯል። $(1-(4/277)/(171/867) = 0.93)$ ።

ተመራማሪዎቹ ይህ 93 በመቶ የኮንዶም የመከላከል ብቃት አንጻራዊ ግምት ብቻ መሆኑን ይገነዘባሉ። ይህም ማለት በጥናቱ ውስጥ የግብረሥጋ ግንኙነቱ አየተደጋገመ ሲሄድም ሆነ በቀላሉ ለሌቸለይሽ የሚያጋልጡ ወሲባዊ ሁኔታዎች (ለምሳሌ የቂጥ የወሲብ ግንኙነት) ከግምት ውስጥ አልጡም። ስለሆነም፣ ፍጹማዊ ግምት ለመስጠት የሚያስችል የበርናል ፕሮሴስ ሞዴል (Bernoulli Process Model of HIV Transmission) ቀምረዋል።

የበርናል ፕሮሴስ ሞዴል

በዚህ ሞዴል፣ ሌቸለይሽ ከተያዘው ሰው ወዳልተያዘው የሚተላለፍበት የአንድ ጊዜ በሌቸለይሽ የመያዝ እድል (the single contact probability of HIV transmission) ግንኙነት በተደረገ ቀጥር ለሌቸለይሽ የመጋለጥ ደረጃ (per-contact infectivity of HIV) ተብሎ ከመጠራቱም በላይ፣ በፊደል መ ይወከላል። በመሆኑም፣ በሌቸለይሽ ከተያዘ ሰው ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት የሚያደርግ ሰው በሌቸለይሽ የሚያዘበት ዕድል በሚከተለው ስሌት ተገልጿል።

$$\lambda = 1 - (1 - \sigma)^n$$

λ-በሌቸለይሽ የመያዝን እድል ያሳያል
σ-ለሌቸለይሽ የመጋለጥ ደረጃ
n-የግንኙነቱ ብዛት (ስንት ጊዜ የወሲብ ግንኙነት እንደተደረገ)

እንደተመራማሪዎቹ እግልጽ፣ ለሌቸለይሽ የመጋለጥ ደረጃ (σ) በሌቸለይሽ የመያዝን እድል በሰፊው ይወስናል። ለሌቸለይሽ የመጋለጥ እድል 1) ጥንቃቄ ያልተደረገበት የቂጥ ግንኙነት (የተቀባይነት ሚና) σ = 0.01፣ 2) ጥንቃቄ ያልተደረገበት የክረቢህ ግንኙነት (የተቀባይ ሚና) ወይም 90 በመቶ ብቃት ባላቸው ኮንዶም የሚደረግ የቂጥ ግንኙነት (የተቀባይ ሚና) σ = 0.001፣ እና 3) ሁልጊዜም በኮንዶም የሚደረግ የክረቢህ ግንኙነት σ = 0.0001። ከላይ እንደተገለጸው፣ ለሌቸለይሽ የመጋለጥ ደረጃ በሌቸለይሽ ለመያዝ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል። ለምሳሌ ያህል፣ አንድ ሰው 500 ወሲባዊ ግንኙነቶችን ቢፈጽምና የግንኙነቱ ዓይነት ጥንቃቄ ያልተደረገበት የቂጥ፣ ጥንቃቄ ያልተደረገበት የክረቢህ

ኮንዶም ከሌቸለይቢ ይከለከላል?
ወይም ጥንቃቄ የተደረገበት የክረቢዛ ቢሆን? ግለሰቡ የሚከተለውን የሚመስል በሌቸለይቢ የመያዝ እድል ይገኘዋል።

➤ ጥንቃቄ ያልተደረገበት የቂጥ ግንኙነት: $\sigma = 0.01$; $n = 500$
 $\lambda = 1 - (1 - \sigma)^n = 1 - (1 - 0.01)^{500} = 5 \Rightarrow 500$ በመቶ (5 እጥፍ)

➤ ጥንቃቄ ያልተደረገበት የክረቢዛ ግንኙነት: $\sigma = 0.001$; $n = 500$
 $\lambda = 1 - (1 - \sigma)^n = 1 - (1 - 0.001)^{500} = 0.5 \Rightarrow 50$ በመቶ (ግማሽ)

➤ ሁልጊዜም በኮንዶም የሚፈጸም የክረቢዛ ግንኙነት: $\sigma = 0.0001$; $n = 500$
 $\lambda = 1 - (1 - \sigma)^n = 1 - (1 - 0.0001)^{500} = .05 \Rightarrow 5$ በመቶ

በቀላሉ እንደተመለከተው፣ ለኤችአይቪ የመጋለጥ ደረጃ በኤችአይቪ ለመያዝ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል። 500 ጊዜ ያህል በኤችአይቪ ከተያዘ ሰው ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት የሚጸም ሰው ከፈጸመው የወሲብ ዓይነት አንጻር ከ500 በመቶ እስከ 5 በመቶ ለሚደርስ በቫይረሱ የመያዝ እድል ይጋለጣል ማለት ነው። አንድ ጊዜ ያለ ኮንዶም የቂጥ ወሲብ የፈጸመ ሰው ($\sigma = 0.01$) 10 በመቶ ለኤችአይቪ የመጋለጥ እድል እንዳለው መመልከቱ፣ በዚህ ጥናት ላይ የወሲቡ ዓይነት (በኤችአይቪ የመጋለጥ ደረጃ) ምን ያህል ከፍተኛ ተጽእኖ እንደሚያከትል ያሳያል።²⁴

ከላይ እንደተመለከተው፣ ተመራማሪዎቹ አንጻራዊና ፍጹማዊ የኤችአይቪ ስርጭት ጠቋሚ መረጃዎችን ከኮንዶም አጠቃቀም ጋር እንዲያስተሳሰቡ አቅርበዋል። ይሁንና፣ ይህ ስለ ኮንዶምና ኤችአይቪ ማወቅ ያለበትን ሁሉ የሚያሳውቅን አንዳልሆነ ግልጽ ነው። ለምሳሌ ያህል፣ ሁልጊዜም ኮንዶምን የሚጠቀሙና የማይጠቀሙ ሰዎች ወሲብን ምን ያህል ጊዜ በተደጋጋሚ እንደሚፈጽሙ የሚያሳዩ ነጥቦች በዚህ ምርምር ላይ ጠቃሚ ሚና እንደሚጫወቱ የሚናገሩ ምሁራን አሉ። ይህም ለኤችአይቪ ከመጋለጥ ሁኔታ ጋር በቅርብ የሚገናኝ ጉዳይ ነው።

አንዳንዶች ኮንዶም ተጠቃሚዎች በኮንዶም እየተማመኑ ተደጋጋሚ ወሲብ እንደሚፈጽሙ ይናገራሉ። ሌሎች ደግሞ ኮንዶምን የማይጠቀሙ ሰዎች አኩል ድፍረት ስለሚያጠቃቸው እንዳሻቸው ብዙ የወሲብ ተግባራትን የሚፈጽሙ መሆናቸውን ያስረዳሉ። በዚህ በኩል በቅርቡ ይፋ የወጡ ሦስት ጥናቶች እርስ በርስ የሚጋጭ አሳብ ይዘው ተገኝተዋል። አንደኛው ጥናት በኮንዶም የክረቢዛና የቂጥ ወሲብ የሚፈጽሙ ሰዎች ብዙም ተደጋጋሚ የግብረሥጋ ግንኙነቶችን እንደማያደርጉ ያስረዳል። ሁለተኛው ጥናት ግን ኮንዶም ተጠቃሚዎች ወሲብን እንደሚያዘውትሩ አመልክቷል። ሦስተኛው ጥናት በዘኩሉ የወሲብ ደግሞሽ ከኮንዶም አጠቃቀም ጋር እንደማይገናኝ የሚያመለክት አሳብ አቅርቧል።²⁵

ይህም በዚህ በኩል ገና በቂ ጥናት አንዳልተደረገ ያሳያል። የዚህ ጥናት አቅራቢዎች እንደሚሉት፣ ኮንዶም ምን ያህል ኤችአይቪን እንደሚከለክል በትክክል ለማወቅ እያንዳንዱን የወሲብ ግንኙነትና የኮንዶም አጠቃቀም የሚያመለክት መረጃ ማግኘት ያሻል። ምሁራኑ ይህንን ማድረግ አስቸጋሪ መሆኑን በመግለጽ፣ ከላይ የቀረቡትን መረጃዎች በመተርጎሙ ረገድ ጥንቃቄ አንድናደርግ አሳስበዋል። ይህ ቀደም ሲልም ከተመለከተው የኤችአይቪ የሰላላ ጥናቶች ውስጥ ጋር የሚያያዝ ነው። በመቀጠልም ተመራማሪዎቹ የሚከተሉትን ማስጠንቀቂያዎች አስፍረዋል።

«ኮንዶም 95 በመቶ ይከለከላል ቢባል እንኳ ይህ ግለት ሙቱ በሙቱ ከኤችአይቪ ይከለከላል ማለት አይደለም። ስለዚህም፣ በኮንዶም የሚደረግ ወሲብ እንደ እውነቱ ከሆነ ጥንቃቄ የተሞላበት ወሲብ ነው ለግለት አይቻልም።» «Of course 95% is not 100%, hence condom-protected sex cannot be considered truly 'safe' sex».²⁶

በሌላ በኩል፣ ኮንዶም እርግጠኛን ምን ያህል እንደሚከለክል የሚያስረዳ ሰነዶች ከነ ስተፈን የራቀ ውጤት አቅርበዋል። እነሱ እንደሚሉት፣ ኮንዶም ለተለያዩ ዓይነት ሰዎች የተለያየ

ኮንዶም ከሌቸለይቢ ይከለከላል?

የመከላከል ብቃት አለው። በዚህም መሠረት በዓመት ትልልቅ ሰዎች 14 በመቶ፣ ከ18 ዓመት ዕድሜ በታች የሆኑ ደግሞ 18 በመቶ ያረግሳሉ። ያላገቡ አናሳ የአሜሪካ ማህበረሰብ ክፍሎች 36 በመቶ፣ ያላገቡ ሂስፓኒክች 45 በመቶ ያረግሳሉ።²⁷ ይህም ኮንዶም ከ1445 በመቶ ወሲድን የማስከተል እድል እንዳለው ያሳያል።

ይህ ደግሞ የመከላከል ብቃቱን እን ስተፈን ከሚሉት ከ90 እስከ 95 በመቶ (አና የሳይንቲስቶች ፓናል ከገለጸው 85 በመቶ) ወደ ከ55 እስከ 86 በመቶ ዝቅ ያደርግዋል። ይህንን የኮንዶም የመከላከል ብቃት ወደ ኤችአይቪ ብናመጣው እጅግ ዝቅተኛ ሆኖ እናገኘን ዋለን። ምክንያቱም እርግጠኛ የሚከሰተው በሴቷ ማህፀን ውስጥ እንቁላል ሲጻብር (በሊቪሊሽን) ጊዜ ብቻ ሲሆን፣ ኤችአይቪ ከደም ጋር በሚናገሩበት በማንኛውም ጊዜ እድሰን ሊያስከትል ይችላል።

(በገንሬታን ላይ እነዚህ ጥናቶች የተካሂዱት በላቲክስ ኮንዶሞች ላይ እንጂ በህይወት ተራሰት ኮንዶም ላይ እንዳልሆነ መገንዘብ ይኖርብናል። ህይወት ተራሰት ከላቲክስ መሠራቱን የሚያመለክት መረጃ ከሸፋኑ ላይ ሠፍሮ አናገኛም።)

ለኮንዶሞች የመከላከል ብቃት ማስ ተጠቃሚዎችን የሚወትሱት ተመራማሪዎች፣ በተወሰኑ የህዝብ ክፍሎች የኮንዶሞች ችግር እንደሚገኝበት ከጥናታቸው ላይ አስፍረዋል። ይህን ጥናት ተዋለን እናያለን።

የኮንዶሞች የመከላከል ብቃት ማስና የተጠቃሚዎች ባህርይ የኮንዶሞችን የብቃት ማስ (እዚህ ላይ የብቃት ማስ ተብሎ የተገለጸው የኮንዶሞች መቀደድ ወይም ከወንድ ብልት ላይ መውሰት ነው) ለመወሰን ሳይንቲስቶቹ 177 ጥንዶችን መርጠው ለአያንዳንዳቸው 11 ኮንዶሞችን (በጠቅላላው 1,947) አደሏቸው። ከነዚህ 177 ጥንዶች መካከል 62 በመቶዎቹ አንድም ኮንዶም አልተጠቀሰባቸውም። 38 በመቶዎቹ ግን ተጠቅሞባቸዋል። ይህም ከ1,947 ኮንዶሞች መካከል 740 ያህሎቹ መቀደላቸውን ወይም መውሰዳቸውን ያሳያል። ተመራማሪዎቹ ያጋጥማል ብለው ካሰሉት መላምታዊ የኮንዶሞች የመጠነከራ ሁኔታ ጋር በማገጸር የጥናቱ ውጤት ተስፋ ሰጭ መሆኑን ቢናገሩም፣ የአንድ ኮንዶም መጠነከራ እንኳን ለአድስ ሊያጋልጥ የሚችል በመሆኑ ኮንዶሞች አስተማማኝ አለመሆናቸውን መመልከት ይቻላል።²⁸

በሌሎች ጥናቶች ላይ ደግሞ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል። በአሜሪካ ሪፐብሊክክቲቭ አርም በጠቅላላው 41,000 ኮንዶሞችን ለተጠቀሙት 44 ሴት የወሲብ ሠራተኞች ቃለምልልስ እድርገላቸው ነበር። ከነዚህ ሴቶች መካከል አንዷ 41 በመቶ የኮንዶሞች መቀደድ እንዳጋጠማት ገልጿለች። ሦስቱ ደግሞ ከተጠቀሙባቸው ኮንዶሞች ግማሾቹ ከወንድ የወሲብ ደንበኞቻቸው ብልት ላይ መውሰዳቸውን አስረድተዋል። ለቤተሰብ ምጣኔ 3,700 ኮንዶሞችን ከተጠቀሙት 540 ሴቶችና ወንዶች መካከልም 3 በመቶዎቹ 34 በመቶ የኮንዶሞች መቀደድ አጋጥሟቸዋል። በተመሳሳይ ሁኔታ ራሳቸውን ከላባለዘር በሽታዎች ለመከላከል በአንድ ዓመት ውስጥ ከ50 በላይ ኮንዶሞችን ከተጠቀሙት 87 ሰዎች መካከል 4 ሰዎች ከተጠቀሙባቸው ኮንዶሞች 30 በመቶዎቹ ተቀደሙባቸዋል። የሚከተለው ሠንጠረዥ እነዚህንና ሌሎችንም ጥናቶች ጠቅላላ እድርገ ያቀርባል።

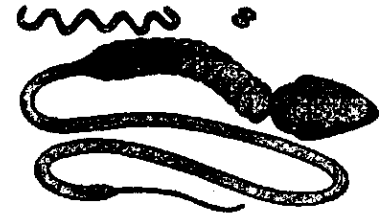
ደራሲ	ናሙና	ውጤት
አልበርት 1995	44 ሴት የወሲብ ሠራተኞች፣ 41,127 ኮንዶሞች፣ ሪትሮስፐርቲቭ አርም (ዩኤስኤስ)	አንዲት ሴት (2 በመቶ) 41 በመቶ የኮንዶም መቀደድ ሲያጋጥማት፣ 3 ሴቶች (7 በመቶ) 47 በመቶ የኮንዶም መውለት አጋጥሟቸዋል
ስፓርው 1994	540 ወንዶችና ሴቶች፣ 3,754 ኮንዶሞች፣ ኒውዚላንድ	16 ሰዎች (3 በመቶ) 34 በመቶ የኮንዶም መቀደድ አጋጥሟቸዋል
ስቲይንር 1993	177 ጥንዶች፣ 1,947 ኮንዶሞች (ዩኤስኤስ)	መላምታዊ ግምት ከተሰጠው ቁጥር እጥፍ ያህል የሚሆኑ ጥንዶች የኮንዶም መበላሸት አልገጠማቸውም። ከግምቱ አሥር እድ የሚሆኑት ከ4 በላይ ኮንዶሞች እንደተበላሹባቸው ገልጸዋል
ሪትተርስ 1993	402 ወንድ የአባልዘር በሽታ ደንበኞች፣ 13,691 ኮንዶሞች፣ ሪትሮስፐርቲቭ አርም (አውስትራሊያ)	ከ50 በላይ ኮንዶሞችን ከተጠቀሙት ከ87 ሰዎች መካከል 4 ሰዎች (5 በመቶ) 30 በመቶ የኮንዶሞች መቀደድ አጋጥሟቸዋል
ኔልሰን 1997	805 ጥንዶች፣ 3,686 ኮንዶሞች፣ ዩኤስኤስ	76 በመቶዎቹ ፖሊዩሪታን ኮንዶሞች አንድ ጊዜ ተበላሽተዋል። 90 በመቶዎቹ ላቲክስ ኮንዶሞችም እንደዚሁ 1 ጊዜ ተበላሽተዋል።

ተመራማሪዎቹ እነዚህ አሃዞች የሚያሳዩት ኮንዶሞች የሚቀደዱትና የሚወልቁት በተወሰኑ የህዝብ ቡድኖች አካባቢ እንዲ በሁሉም ዘንድ አለመሆኑን ነው ይሉናል። በመሆኑም ጥፋቱ የተጠቀሚዎቹ ነው ሲሉ ያስረዳሉ። ለኮንዶም መቀደድ ወይም መውለት ከሚጠቀሱት የተጠቀሚዎች ባህርያት ጥቂቶቹ የኮንዶምን ፓኬጆች በስለታም ነገሮች መክፈት፣ የዘይት ማለስለሽዎችን (ሉብርኬንትስ) (ከኮንዶም ውስጥ የሚገኙ ቅባት መሳይ ነገሮች) መጠቀም፣ ፍትግያ የበዛበት ወይም የተራዘመ ወሲብ መፈጸም፣ የቂጥ ወሲብ፣ ወዘተ. ናቸው። ይሁንና፣ ከላይ በተገለጹት ጥናቶች ላይ ኮንዶም የተቀደደባቸው ወይም የጠላቀባቸው ግለሰቦች እነዚህን ለኮንዶም መበላሸት ምክንያቶች ናቸው የተባሉትን ነገሮች መፈጸማቸው አልተጠቀሰም። ይህም ኮንዶም ለየተኛውም ዓይነት ወሲባዊ ግንኙነት የሚባለውን ያህል ብቃት ያለው አለመሆኑን ያሳያል።

ኮንዶሞች ኤችአይቪን ያሸልጋሉ?

የፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል ዊብላይት እንደሚያስረዳው፣ ላቲክስ ኮንዶሞች በግብረሥጋ ግንኙነት ወቅት የሚፈልቁትን የወንድና የሴት ፈሳሾች የማገድ ብቃት አላቸው። እንደነሱ አገላለጽ፣ ኮንዶሞች 0.003 ሚሊ ሜትር ወይም 3000 ናኖ ሜትር መጠን ካለው ስፕሮማቶዞዩ እንግዳ በርካታ የአባልዘር በሽታ አስተላላፊዎችን እንዲከላከሉ ታስበው የታዘጋጁ ናቸው። ከነዚህም የአባልዘር በሽታ አስተላላፊዎች መካከል ጨብጥ (800 ናኖ

ሜትር)፣ ሲ. ትራኮማቲስ (200 ናኖ ሜትር)፣ ኤችአይቪ (125 ናኖ ሜትር)፣ እንዲሁም ሄንታይተስ ቢ ቫይረስ (40 ናኖ ሜትር) ይገኙባቸዋል። (አንድ ናኖ ሜትር የአንድ ሜትር አንድ ቢሊዮንኛ ነው። 1 ናኖ ሜትር = 10⁹ ሜትር።)

ኤችአይቪ

ስፐርም

ምንጭ: <http://www.fhi.org>

ፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል የላቲክስ ኮንዶሞች በኤሌክትሮማይክስኮፕ በሚታዩበት ጊዜ ቀዳዳዎች ቢኖሩባቸውም፣ እነዚህ ቀዳዳዎች ኤችአይቪን የሚያሸልኩ ዓይነት አይደሉም ባይ ነው። ፋሚሊ ሄልዝ ይህን አመለካከት ለማጠናከር ሁለት የፋድ ኤንድ ድራግ አድምንትራሽን ቡድኖች ያካሂዷቸውን ጥናቶች ያጣቅሳል። ከነዚህም ጥናቶች በአንደኛው ላይ ዶ/ር ኬሪና ባልደረቦቻቸው በ89 ኮንዶሞች ላይ መከራ አድርገው ነበር። በውጤቱም 29ኛ ኮንዶሞች ፈሳሽ የማሸለክ ምልክት አሳይተዋል። ይህም ኮንዶሞችን መጠቀም መብሉ ለመብሉ ከአደጋ ነጻ ባያደርግም ከፍተኛ ጠቀሜታ እንዳለው ያመለክታል ወደሚል ድምዳሜ መርቷቸዋል።

ይሁንና፣ ኤፍፋዲኤን (ፋድ ኤንድ ድራግ አድምንትራሽን) ጨምሮ ብዙ ድርጅቶችና ምሁራን የላቲክስ ኮንዶሞች ቀዳዳዎች እንደ ኤችአይቪ ደቃቅ የሆኑትን ቫይረሶች ሊያሸልኩ እንደሚችሉ ይናገራሉ። ምሁራን የኤችአይቪ ቫይረስ እድገ ደቃቅ በመሆኑ በአንዲት ነጥብ ላይ (.) ሁለት ሚሊዮን የኤችአይቪ ቫይረሶች ሊሰፍሩ እንደሚችሉ ያስረዳሉ። ሲዲሲ ግን ኮንዶሞች አስተማማኝ ናቸውና ተጠቀሙባቸው ከማለት ወደ ጋላ አላለም።

የኤፍፋዲኤ ምሁራን የግብረሥጋ ግንኙነት በሚደረግበት ወቅት የሚከሰቱትን ሁኔታዎች ከግምት ያስገቡ ጥናቶች አድርገው ነበር። ይህም ጥናት በ1992 ታትሞ ወጥቷል። በተለይም ተመራማሪዎቹ የአየር ግፊት (ፕረሽር)፣ መቀት (ቲምፕራቸር)፣ የወበቅ ባህርያትና አፍተሚካል ጂኤሜትሪ በዚህ ረገድ ከፍተኛ ሚና እንደሚጫወቱ በመረዳት እነዚሁን ነገሮች ከግንዛቤ ውስጥ ለማስገባት ምክረዋል። በዚህ ጊዜ መከራ ከተደረገባቸው የላቲክስ ኮንዶሞች የተወሰኑት እንደ ኤችአይቪ ያሉትን ደቃቅ ቫይረሶች ሊያሸልኩ እንደሚችሉ ተረጋግጧል። ሁኔታዎቹ መብሉ በመብሉ አመቺ በማይሆኑበት ጊዜ እያንዳንዳቸው ዘጠና ኮንዶሞች 1 የኤችአይቪ ቫይረስ ሊያሸልኩ እንደሚችሉ ታውቋል። (one HIV virus might leak through only 1 of every 90 condoms.)

ማጣቀሻዎች

- http://www.guttmacher.org/pubs_journals/gr060101.html
- http://www.niaid.nih.gov/dmid/stds_condomreport.pdf
- Family Planning Methods and Practices in Africa (Atlanta, Georgia: U.S. Department of Health and Human Services Centers for Disease Control and Prevention, 2000.) p.1357
- http://www.niaid.nih.gov/dmid/stds_condomreport.pdf

- 8<http://www.guttmacher.org/pubs/journals/gr060101.html>
- 9-16<http://www.niaid.nih.gov/dmid/stds/condomreport.pdf>
- 17<http://www.condoms effectiveness>
- 18-19<http://www.westside pregnancy control center>
- 20-26<http://www.condoms effectiveness>
- 27<http://www.westside pregnancy control center>
- 28-30<http://www.fhi.org/index.htm>
- 31<http://www.prolife.com/CONDOMS.html>
- 32 <http://www.west side pregnancy control center>

ሳ

የኮንዶም አሠራር

ላቲክስ ኮንዶም

ከተጠቃሚዎች ባህርይ ባሻገር የኮንዶምን ጥራት የሚተንሱ ሌሎች ምክንያቶችም በሳይንቲስቶች ጥናቶች ላይ ተመልክተዋል።

የላቲክስ ኮንዶም የሚሠራበት የተለያዩ ኬሚካሎችን ከተፈጥሯዊው ላቲክስ ጋር በማቀላቀል ነው። (ላቲክስ ከእንግዲህ እንጨቶች ተወስዶ እንደ ሳስቲክና ኮፊ ያሉትን ነገሮች ለመሥራት የሚያስችል ፈሳሽ ነገር ነው። ላቲክስ ለመኪና ጎማ መስራትም ያገለግላል። ልዩነቱ የመኪና ጎማ ሽህራ መገንጠልንና መቀትን እንዲቋቋም በላቲክስ (ድኅ) እንዲጠነክር ሲደረግ፤ ላቲክስ ኮንዶም ግን ለሰዎች የወሲብ እርካታ እንዲሰጥ ሲባል ጥንካሬው ዝቅ ይደረጋል።) ተፈጥሯዊው የላቲክስ ሳስቲክ (latex rubber) ለእኩሊጂን፣ አዞን፣ መቀት፣ ወበት፣ ለአልትራቫዮሌት (ልዕሊምራዊ) እና ብርሃን፣ እንዲሁም ለጭነት በሚጋለጥበት ጊዜ ይበላሻል።

የቅርብ ጊዜ የላቲክስ ኮንዶም አሠራሮች በኬሚካዊ የአክሲዲቭንና ቮልቲስቲክቭን፣ እንዲሁም በኬሚካዊ ስትረስና ስትራይን ላይ ትኩረት ማድረግ ይቻላል። እኩሊጂን ላቲክስ ለእኩሊጂን በሚጋለጥበት ጊዜ የሚጠነክር የመብላሽት ሁኔታ ያመለክታል። ይህንን ትግር ለመቀነስ አሁን አሁን አብዛኞቹ የኮንዶም አምራቶች አንቲክሲዲንቶችን (ባብዛኛው ፊናል ኮምፓውንዶችን) በላቲክስ ውስጥ ይጨምራሉ።

ቮልቲስቲክቭን የኮንዶምን ጥንካሬ ይጨምራል። ቮልቲስቲክቭ ያልሆነ ላቲክስ ሳስቲክ ደካማ በመሆኑ በፍጥነት ቅርጹን ያጣል። እንደ ታኽ ማስቲካም ይጠበቃል። የቮልቲስቲክቭን ደረጃ የሚወሰነው ቮልቲስቲክ በሚያደርጉ ኬሚካሎች ብዛትና ዓይነት ይሆናል። እነዚህ የቮልቲስቲክቭን ኬሚካሎች ፈጣኝነት ወይም ዘገምተኝነት፣ ጥሩነት ወይም መጥፎቻችን ሊሆኑ ይችላሉ። ብዙ የቮልቲስቲክቭን ኬሚካሎች ከተጨመሩ ኮንዶም እንደ ብረት ይጠጥርና የመተጣጠፍ አቅሙን ያጣል። ኬሚካሎቹ ካነሱ ደግሞ ጥንካሬ አይኖረውም። በቅርቡ ይህንን ሚዛናዊነት ለመጠበቅ ብዙ ጥረቶች መደረጋቸውን ተመራማሪዎቹ ይናገራሉ።

ኬሚካላዊ የስትረስና ስትራይን ባህርያትም ትኩረት የሚያሻቸው ነገሮች ናቸው። ስትረስ የላቲክስ ሳስቲክን ለመለጠጥ የሚያስፈልገውን ሀይል ያመለክታል። ስትራይን ደግሞ ላቲክስ ሳስቲክ ምን ያህል ሊለጠጥ እንደሚችል ያሳያል። እነዚህ ሁለቱ ባህርያት የላቲክስ ኮንዶም ሳይቀደዱ እስከ ምን ድረስ ሊለጠጡ እንደሚችሉ ለመረዳት ያግዛሉ ተብሎ ይታመናል።²

የስትረስና የስትራይን ግንኙነት ሞዱሊስ (modulus) ተብሎ ይጠራል። የኮንዶም ተመራማሪዎችና አምራቶች ሞዱሊስ የሚለውን ቃል የሚጠቀሙት በመጠኑ የተራራቁትን አሳቦች ለመግለጽ ቢሆንም፣ ዞር ዞር ሞዱሊስ የኮንዶምን ጥንካሬ ያመለክታል። ዝቅተኛ ሞዱሊስ ያለው ማቴሪያል እንደ ብር ማሰሪያ ሳስቲክ ዓይነቱን የመተጣጠፍ ሁኔታ ሲያመለክት፣ ከፍተኛ ሞዱሊስ ግን በተላላ የማይቀደዱትን ጠንካራ ነገሮች ያሳያል።

ላቲክስ ኮንዶም በሚገባ የሚተጣጠፉ በተመሳሳይ ሁኔታ በተላላ የማይቀደዱ ጠንካሮች መሆን ይኖርባቸዋል። አምራቶቹ ግን በተላላ የሚተጣጠፉትን ኮንዶም በማምረቱ ላይ ያተኩራሉ። ፋሚሊ ሂልዝ ኢንተርናሽናል በስድስት ስፍራዎች ባካሄደው ጥናት ከፍተኛና

ዝቅተኛ የመተግበር ብቃት ያላቸውን ኮንዶሞች (ከአያንዳንዳቸው ሦስት ሦስት ሺህ) አንዳንዳቸው ይናገራል። በውጤቱም ብዙም የማይተግበሩ ኮንዶሞች 4.3 በመቶ የመቀደድ ሁኔታ ሲያሳዩ፣ ተጠባቂዎቹ 3.3 በመቶ የመቀደድ ችግር ያግኝታቸዋል።

የፋሚሊ ሄልዝ ተመራማሪዎች እንደሚሉት፣ የላቲክስ አምራች ኩባንያ ለአክሲዲን ከተጋለጠ የላቲክስ ኮንዶሞች ሚኒክሳዊ ባህርያት ሊሰጡ ይችላሉ። በፋድ ኤንድ ድራግ አድሞንስትራሽንና ፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል ድጋፍ ፓዝ ካካላቸው ጥናቶች ለመረዳት እንደተቻለው፣ በተለያዩ ምክንያቶች የላቲክስ ኮንዶሞች የስትሪስና የስትሪዴን ባህርያት ይበልጣሉ። ከነዚህም ምክንያቶች አንዳንዶቹ ከአክሲዲን ጋር የተያያዙ ሲሆኑ፣ ሌሎቹ ደግሞ ከአክሲዲን ጋር የተያያዙ አይደሉም። ስትሪስ ከአክሲዲን ጋር በተያያዘ፣ ስትሪዴን ደግሞ ከቮልቲክስክሽን ባህርያት ለብልሽት እንደሚጋለጥ ለማወቅ ተችሏል። ይህም የኮንዶሞችን ጥንካሬ በማሳሳት የመከላከል ብቃታቸውን ይቀንሳል።

ይህ በተለይ ኮንዶሞች እየቆዩ ሲመጡ የሚከሰት ችግር መሆኑን ተመራማሪዎች ያስረዳሉ። ምሁራኑ በላብራቶሪ ውስጥ እንዲያረጁ የተደረጉትንና በአሜሪካ በተለያዩ አካባቢዎች ከተመረቱ በኋላ አገልግሎት ሳይሰጡ የቆዩትን ኮንዶሞች በግንካዕር ምርምራቸውን አከናውኑዋል።

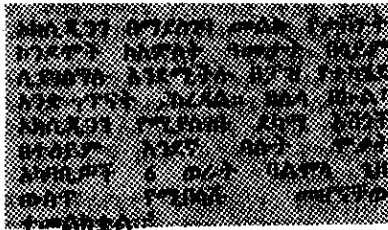
ይህ ደግሞ በርዳታና በመሳሰሉት መንገዶች ከውጭ አገር የሚመጡት ኮንዶሞች ምን ያህል ለብልሽት ሊጋለጡ እንደሚችሉ ያስረዳል። በመርከብ ተቃውሞ ለብዙ ቀናት የሚጓዙ ከመሆናቸው ባሻገር፣ እዚህ ከመጡ በኋላም በፍጥነት ለተጠቃሚው የማይዳረሱ መሆናቸውን ከአገራችን የቢሮክራሲ ውጣውረድ ጋር አገናዝቦ መረዳቱ ከባድ እይቻም።

የኮንዶም አስተሳሰብ (ፓኪኒንግ)

ኮንዶም ከአልተራቸዋል፣ አክሲዲን፣ አዞን፣ ወበት፣ መፋተግና መቀት ሳይዩ ለብልሽት እንዲጋለጥ ከሚያደርጉት ነገሮች አንዱ እሽጋ ነው። በአሁኑ ጊዜ ኮንዶሞች የሚታሽጉት እንደ አሉሚኒየም ባሉ ነገሮች ነው። ባላደጉት አገሮች ግን ኮንዶሞች በላሚኒትድ ወረቀቶች የሚታሽጉ መሆናቸውን የፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል ጥናት ይጠቁማል። ይህ ደግሞ የኮንዶሞችን የመበልሸት ሁኔታ የሚጨምር መሆኑ ግልጽ ነው።

ብርሃን አስተላላፊ እሽጎች ብርሃን የማያስተላልፉትን ያህል ውጤታማ አገልግሎት የማያበረክቱ መሆናቸውን ከአሥር ዓመታት በፊት ምሁራኑ አረጋግጠዋል። ለአልተራቸዋል፣ ብርሃን የተጋለጡ ኮንዶሞች በጥቂት ሰዓታት ውስጥ ሊበልሹ እንደሚችሉ እነዚህ ምሁራን ይናገራሉ።

የኤስኤይድና ፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል ባደረጉት ድጋፍ በቅርቡ ፓዝ ያካሄደው ጥናት እንደሚያስረዳው፣ የአሉሚኒየም ወይም የሌሎች ብረቶች አሽጎች አክሲዲንን የማገድ ብቃት ሲኖራቸው፣ ፕላስቲክም ሆኑ ወረቀቶች እንዲህ ዓይነት ብቃት የላቸውም።

በሌላ በኩል ስፐርምሳይዶች የተጨመሩባቸው ኮንዶሞች ከሁለት እስከ ሦስት ዓመታት ብቻ ሊያገለግሉ እንደሚገባ ፋሚሊ ሄልዝ ኢንተርናሽናል ያስገነዝባል። ለዚህም ምክንያቱ ስፐርምሳይዶች ከሁለትና ሦስት ዓመታት በላይ ሊያገለግሉ የማይችሉ መሆናቸው ነው።

እነዚህን ውስብስብ ችግሮች፣ እንዲሁም በአገራችን የኮንዶሞችን መበልሸት ወይም አለመባለሸት እየተከታተለ በየጊዜው ሲቆጣጠር የሚችል የጤና ተቋም አለመኖሩንና ቢኖርም እንኳ በቂ ላብራቶሪና የሰለጠነ የሰው ሀይል ማግኘቱ የቱን ያህል አቀባት እንደሆነ ስንገነዘብ፣ ኮንዶምን መጠቀም የቱን ያህል አስቸጋሪ እንደሆነ እንገነዘባለን።

የላቲክስ አላርጂ

ላቲክስ ኮንዶሞች በብዙ ሰዎች ላይ አላርጂክ ችግሮችን እንደሚያስከትሉ የቅርብ ጊዜ ጥናቶች ይጠቁማሉ። ይህም በተፈጥሯዊ የላቲክስ ፈሳሾች ውስጥ ከሚገኙ ፐርቲኖች፣ በላቲክስ ላይ ከሚጨመሩ ኬሚካሎችና ስፐርምሳይዶች ጋር የተያያዘ መሆኑን እነዚህ ጥናቶች ያስረዳሉ።

የኮንዶም አምራቾች ኮንዶሞችን በሞቀ ውሃ ውስጥ በመጓዝ በላቲክስ ውስጥ የሚገኙትን ፐርቲኖች ለማስለቀቅ ይሞክራሉ። ይህም ሂደት ሊቺንግ (leaching) በመባል ይታወቃል። የሊቺንግ ሂደት ፐርቲኖችን ብቻ ሳይሆን ሌሎችም ነገሮች ከኮንዶሞች እንደሚያላቅቅ ተመራማሪዎቹ ይናገራሉ።

በ1993 አንድ በአሜሪካ ስፐርንግፊልድ ውስጥ የሚገኝ ሆስፒታል ላቲክስ በሀመማት ላይ ያስከተለውን ከፍተኛ የአላርጂክ ችግር ከተገነዘበ በኋላ፣ የትኞቹንም የላቲክስ የሀክምና ምርቶችን ከመገልገል ታቅዶ ነበር። በዚህ ፈንታ የሲንቴቲክ ምርቶችን ለመጠቀም ተገዷል።

የላቲክስን የፐርቲኖች ብዛት ከሚጨምሩት ነገሮች መካከል አንደኛው ናንኦክሲያል-9 (ኤን-9) እንደሆነ ተመራማሪዎች ያስረዳሉ። ኤን-9ን በሚጨምሩ ላቲክስ ኮንዶሞች ውስጥ የሚገኘው የፐርቲኖች መጠን ከማይጨምሩት ኮንዶሞች በአምስት እጅ እንደሚበልጥ የቅርብ ጊዜ ጥናቶች ያስረዳሉ። ኤን-9 ራሱ አላርጂክ የሚሆንባቸው ሰዎችም እንዳሉ ተመልክቷል።

ደረት ጭቶች

በኮንዶም የፍጻሜ ሂደት ላይ አገልግሎት የሚሰጡት ታልክ (talc) እና ሌሎችም ጭቶች በተጠቃሚዎች ላይ የመመረክ ችግሮችን እንደሚያስከትሉ የሚያመለክቱ ጥናታዊ ጽሁፎች አሉ። እነዚህ ጭቶች ተሠርቶ የተጠናቀቀው ኮንዶም ከራሱ ጋር እንዳይጣበቅ የሚያደርጉ ናቸው። ኮንዶም አምራቾች ለዚህ ተግባር ከሚጠቀሙባቸው ጭቶች መካከል ኮርንስታርት፣ ታልክ፣ ማይካ፣ ካልሲየም ካርቦኔት፣ ሲልክን ዳይኦክሳይድ፣ ማግኒዚየም ካርቦኔት፣ ሊኮፖዲየም፣ ደረት ሲልክንና ሌሎችም ይገኙባቸዋል። ከነዚህ ጭቶች መካከል አምራቾች በአሁኑ ሰዓት በብዛት የሚጠቀሙት ኮርንስታርት ነው።

ተፈጥሯዊ ማግኒዚየም ሲልክት የሆነው ታልክ (ታልክም) ለህስኖቲክ አገልግሎት በሚውልበት ጊዜ ችግር እንደማያስከትል ይነገራል። ነገር ግን ከወሲብ አካላት ጋር በሚገናኝበት ጊዜ መርዛማ ሊሆን እንደሚችል ተመራማሪዎች ያስረዳሉ። ለዚህ ነው ብዙ ዓመታት በፊት የቀደ ህክምና የሚያካሂዱ ህኪሞች በታልክ የተሰጠው ጓንቶችን እንዳያጠልቁ የተከለከለው። ወንዶች ታልክ ጭቶች የተጨመረባቸውን ላቲክስ ኮንዶሞች በሚጠቀሙበት ጊዜ የወሲብ ባደኞቻቸው (ሴቶቹ) የጤና ችግር ሊገጥማቸው ይችላል። ይበልጥ የሚያሳስበው ደግሞ ታልክ በሴቶች ብልት ውስጥ ገብቶ ወደ ማህፀናቸው በመገለቅ ለመካንነት ሊያጋልጣቸው የሚችል መሆኑ ነው። ከዚህ ሁሉ ችግር የተነሣ የኮንዶም አምራቾች ታልክን ከመጠቀም ተቆጥበናል ቢሉም፣ ቃላቸውን ተግባራዊ እንዳላደረጉ ጥናቶች ይጠቁማሉ።

ከላቲክስ ውጭ ሌሎች የኮንዶም ዓይነቶች

የላቲክስ ኮንዶሞች ደካማ ጎኖች ይፋ ከተደረጉ በኋላ፣ የላቲክስ አምራቾችን ተክተው እያሻቀበ የመጣውን የኮንዶሞች ሽያጭ ለመቆጣጠር የፈለጉ ብዙ ካምፓኒዎች ላቲክስ-አልባ ኮንዶሞችን ማምረት ጀመሩ። ከ1997 ጀምሮ ዩ.ኤስ. ፋድ ኤንድ ድራግ አድሞንስትራሽን ለአምስት የወንዶች ሊንቴቲክ ኮንዶሞችና ለአንድ ሴቶች ሲንቴቲክ ኮንዶም አውቅና ሰጥቷል። በአሁኑ ጊዜ ብዙ የወንዶችና ሴቶች ሲንቴቲክ ኮንዶሞች በመመረት ላይ

ኮንዶም ከራቸላዊቷ ይታዘዛል?

ናቸው። ከዚህ በመቀጠል የወንዶችን ሲንቲቲክ ኮንዶሞት፣ የቢቶችን ኮንዶሞችና የወንዶችን ተፈጥሯዊ የቆዳ ኮንዶሞት አሠራር አንመለከታለን።¹³ በ1960ዎቹ ዩኤስ. ፉጅ ሌንድ ድራግ አድምንስትሬሽን (ሌዲዲሌ) የህክምና መገልገያዎች የብቃት ማረጋገጫዎችን አንዲቀርቡ መጠየቅ ጀመሩ። ይሁንና በዚህ ጊዜ ላቲክስ ኮንዶሞት ከፍተኛ ተቀባይነት ስለነበራቸው የሌዲዲሌ ጥያቄ አነዚህን ካምፒሪዎች በዝምታ አልፏቸዋል። በ1990ዎቹ ውስጥ ሌዲዲሌ ለአዳዲስ የህክምና መገልገያዎች አውቅና ከመሰጠቱ በፊት የብቃት ማረጋገጫዎች አንዲቀርቡ አንደኛ ጠየቀ። ይህም አዳዲስ የሲንቲቲክስ ሊላብቶሜር ኮንዶሞት የብቃት ማረጋገጫዎችን አንዲቀርቡ አስገደዳቸው። ከዚህም የተነሣ ሲንቲቲክ ኮንዶሞት ጊዜ ዘግቶታቸው ወደ ገበያ ለመግባት ተገደዋል።¹⁴

ተገደዋል።¹⁴
 የሲንጉቲክ ከንዶሞች አጥኝነት በደበልጥ ትኩረት የሚሰጡት ቴርሞፕላስቲክ
 ኢላስትራሚሮስ በሚባሉት የሲንጉቲክ ይዘቶች ላይ ነው። ጠቅላላ ባለ መልኩ የሲንጉቲክ
 ኢላስትራሚሮ ከንዶሞች የሚከተሉትን ባህርያት ያንጸባርቃሉ።¹⁵

- ⊗ ከላቲክስ ኮንዶሞት የተሻለ ጥንካሬ አላቸው።
- ⊗ የሰውነት ሙቀትን በዘለቀ ስለሚያስተላልፉ የወሲብ ስሜትን አይቀንሱም።
- ⊗ ብዙውን ጊዜ እንደ ላቲክስ ኮንዶሞት መጥፎ ጠረን የላቸውም።
- ⊗ የዘይት ማለልሻዎች (ለብረዙንትስ) አያበሉላቸውም።
- ⊗ የላቲክስ ኮንዶሞት አሊርጂክ የሚሆኑባቸው ሰዎች ሊጠቀሙባቸው ይችላሉ።
- ⊗ ምቹ ባልሆኑ ሰፍራዎች በሚቀመጡበት ጊዜ እንደ ላቲክስ ኮንዶሞት በፍጥነት አይበላሹም።
- ⊗ ከትክለኛው መጠናቸው በላይ የሳብ መስለው ይታያሉ።

፳፻፱ በተከበበችው መስጊትና በአገሩ የተከበሩት ሕገመንግሥትና የሕግ ፍርድ ቤት አዋጅ አውቅና ሰጥቷል። ነገር ግን በአሁኑ ሰዓት ከነዚህ ኮንዶሞት መካከል በገበያ ላይ ያለው በላንደን ሊንተርናሽል ግራፕ የተመረተው አባንቲ ፖለደራታን ባቸ ነው። ሌሎች እውቅና የተሰጣቸው ሊንቲድስ ኮንዶሞት የህርተር ዓለር ከምፓሊ ያመረታቸው ሁለት ሊንቲድስ ትሮዶን ኮንዶሞትና ኮንዶሞትና ቀደም ሲል ታክቲል ቴክኖሎጂዎች ሲባል የነበረውና አሁን ግን ሊንሲክን እየተሳለ የሚጠራው ከምፓሊ ያመረታቸው ሁለት የታክቲድስ ብራንድ ኮንዶሞት ናቸው።

እሁን በመመረች ላይ የሚገኙት የወንዶች ሲንቴቲክ ኮንዶሞት ደግሞ የሌዘን ከንዶምና ፖሊዩሪታን ኮንዶሞት ናቸው። እምራቸውም እንደ ቅደም ተከተላቸው የሚይር ላብራቶሪዎችና የካናዳ አርቶ-ሚኒስቴል ፋርማሲ ናቸው።¹⁶

ኢፍጵሪክ ሳቲከስ ከንዶሞች አሰርጂክ የሆኑባቸው ሰዎች ብቻ የወንዶችን ሲንቴቲክ ከንዶሞች እንዲጠቀሙ ያሳስባል። እነዚህ ከንዶሞች ብቃታቸው በሚገኝ እስከረገጥ ድረስ ከሻፋሩቸው ላይ ተዝረዎቹን መረጃዎች እንዲያስተሩ ኢፍጵሪክ ያስንድዳል። በአሜሪካ ውስጥ በሚሸጠው የአሻንጉሪ ከንዶሞች ሻፋሪ ላይ የሚገኘው ጽሁፍ እንዲያ ይላል።

ከንዶም በፋን ላይ የሚገኘው ጸሐፊ ለንግሥ ደሳለኝ፡
«ይህ ከንዶም ለፋንደሲን ጨምሮ የሰላሳር
በሽታዎችን ምን ያህል አንደሚከላከል ገና
አልታወቀም፡፡ በዚህ ገንደ ጥናት እየተደረገ ነው፡፡
የላብራቶሪ ሙከራዎች ግን ይህ ከንዶም እንደ

እኛ አይደሉም፣ ዓይነቶቹን ሳይረሰቡ ላይቀር ሊከላከል እንደማትችል ያሳያል።¹⁷
ይህ የአባባት ኮንጽሎ ለመጀመሪያ ጊዜ በአሜሪካ ገበያ ላይ ብቅ ያለው በ1994 ሲሆን፤
እስካሁን ድረስ በአሜሪካ ገበያ ላይ ያለው ብቸኛው ስንቴርክ ኮንጽሎ ይኸው አባባት ብቅ

ኮንዶም ከሊቸላይቢ ይከተላል?

ነው። መጀመሪያ «ከተርቴን» አሻንጎ በሚል መጠሪያ ወደ ገበያ የወጡት የአሻንጎ ኮንዶሞት እስከ 15 በመቶ የሚደርስ የመቀደድ ችግር እንደሚያስከትል የካሊፎርኒያ የፋሚሊ ሂሳብ ካውንስል ይፋ አድርጓል። ስለቴክስ ኮንዶሞት ጋር ሲነጻጸሩ የአሻንጎ ኮንዶሞት በብዛት የሚቀደዱ መሆናቸው ተረጋግጧል። አሻንጎ ኮንዶሞት ምን ያህል እጅጋዊነት የመስላካል ብቃት እንዳላቸው ግን ጥናቱ አላብራራም።

የሴቶች ኮንዶም

የሴቶችን ኮንዶም አምርቶ የሚሸጠው የሴቶች የጤና ካምፓኒ (women's health company) ነው። የሴቶች ኮንዶም መጀመሪያ ገበያ ላይ የዋለው በስዊዘርላንድና በዩናይትድ ኪንግደም በ1992 ነበር። በ1993 አፍሪካ ለሰጠው እውቅና ኮንዶም በአሜሪካ ገበያ ላይ ሊቀርብ ችሏል። በአሁኑ ሰዓት በዩናይትድ ኪንግደም ውስጥ የሚመረተው ይህ ኮንዶም በሴቶች ጤና ካምፓኒ ባለቤትነት ሥር የሚካፈሩ መሆኑ ተገልጿል።¹⁸

እስዲላዊ የቤቶች ከንደም ለወሲድ መስከሃዶና ለአባባዘር በሽታዎች ሲያገለግል እንደሚችል አውቀና ሰጥቷል። በአሜሪካ ውስጥ በሚሸጠው የቤቶች ከንደም ሽፋን ላይ የሚከተለው ጽሁፍ ሰፍሯል። «በአገግብስ ከተጠቀሙበት የወንዶች ላቲክስ ከንደምች ኤችአይቪን ጨምሮ የአባባዘር በሽታዎችን ለመከላከል ያገለግላሉ። ላቲክስ ከንደምችን ለመጠቀም ካልፈለጋችሁ የቤቶችን ከንደም ልትጠቀሙ ትችላላችሁ። ሪያሊቲ (የቤቶች ከንደም መሆኑ ነው) የሚሠራው ስትጠቀሙበት ነው። ወሲብ በምትፈጽሙበት ጊዜ ከተጠቀሙበት።» የቤቶችን ከንደም ከመጠቀማችሁ በፊት መመሪያዎቹን በትክክል ማንባብ ይኖርባችኋል።» ከ1997 ጀምሮ የቤቶች ከንደምች በአሜሪካ፣ በአውሮፓና በአፍሪካ ገዢዎች ላይ ተርበዋል። ይህ ከንደም በተለያዩ አገሮች የተለያዩ ስሞችን ይዞ ነበር የተረበመ። በአሜሪካ ሪያሊቲ፣ የስፓንሽ ጽንፉ በሚኖሩት ላገሮች ፌሚ፣ በግምባቱዊ ኪሮ የወሲድ መስከሃዶ በመባል ይጠራል። የዓለም የጤና ድርጅቶች የተባበሩት የጥንሥታት የኢድስ ፕሮግራም ባደረጉት ውይይት በዚህ አገሮች የቤቶች ከንደም ከአንድ ዶላር ባነሰ ዋጋ እንዲሸጥ ከስምምነት ላይ ደርሰዋል። ይህም የኮንዶሙን በርጭት ለማስፋፋት የሚያገዝ እርምጃ መሆኑ ተመልክቷል። በአገራችንም ይህን ከንደም ለማስራጨት ጥረት በመደረግ ላይ ነው።

ከተረፉት ቅጽ የሚሰሩ የወንዶች ከንደሞች

ተፈጥሯዊ የቀዳ ኮንዶም የሚሠራው ሴክም (cecum) ከተባለ የበንች የአንደኛ ክፍል ነው። እነዚህ ኮንዶሞች ከላቲክስ ኮንዶሞች በበለጠ የወሲብ እርካታን እንዲያስገኙ የታሰቡ መሆናቸው ይነገራል። እንደ ላቲክስ ኮንዶሞች በዚያው ማለስለሻዎች (oil-based lubricants) በቀላሉ እንደማይበላሹም አጥኝመች ያስረዳሉ።²¹

ሲከሙ የሚገኘው ከባላት ትልቁ አንድ፣ መስፈቻ አጠገብ ነው። ከንደምን ለመሥራት የሚያስችል ሊካም ያለው በባላት ውስጥ ብቻ እንደሆነ ይነገራል። እዚህ ላይ የባንቼም ዕድሜ ወሳኝ መሆኑን ጥናቶች ይጠቁማሉ። በጣም ለጋ ከሆነ በግ ሊካም የሚሠሩ ከንደሞች በባላት የሚቀደሩ ሊሆኑ፣ ካረጁት በጎች ሊካም የሚሠሩ ከንደሞች ደግሞ ከመጠን በላይ ይሻክራሉ።²²

ሲካሙ በሰርድ ጊዜ ከሰንቸ አንጀት ውስጥ ወጥቶ በጨው ውስጥ እንዲቀመጥ ይደረጋል። ከዚያ በኋላ የኮንዳዲ እምራቶች ሲካሞቹን ወስደው በማጠብ ከቀሻሻና ከሰባት ነጻ ያደርጋቸዋል። ከታላቁ በኋላ እንዳይርቁ ይደረጋል። ከዚያ በኋላ የተፈጥሯዊ እንደሚባሉ እንደ ላቲካስ ኮንዶሞች ስለሚያላጡ በወንጀት ብልት ላይ ተመቻቸው እንዲጠልቁ የሚያደርጉ ነገሮች ይጨመሩባቸዋል። በመቀጠልም የብቃት ደረጃቸው ይፈተሻል። የተፈጥሯዊ ቆዳ ኮንዶሞች የሚታሽጉት ኮንዶሞቹ እንዳይደርቁ በሚካከል የውሃ ማለለሳሳ (water-based lubricant) ነው።

እነዚህ ኮንዶሞች እስከ 0.0015 ሚሊ ሜትር የሚደርሱ ቀዳሞች እንዳላቸውና እነዚህም ቀዳሞች የኤችአይቪ፣ የሂፕተይተስ ቢ እና የሂሮቲስ ሲምፕሊክስ ቫይረሶችን ሊያስተላልፉ እንደሚችሉ በላብራቶሪ ጥናቶች ተረጋግጧል። ነገር ግን ቀዳሞቹ ስፒርምን በሰማያስገቡ ጠቃሚ የወሊድ መከላከያ መንገዶች መሆናቸው ይነገራል። ኤፍዲኤ የተፈጥሯዊ ቆዳ ኮንዶሞች ከእርግዝና መከላከያ ውጭ ለበሽታ መከላከያነት እንዳይውሉ ያሳስባል።²³

ይህንን መረጃ ካንገሁ በኋላ፣ በእገራችን ውስጥ የሚሰራውን ኮንዶሞች ሁኔታ ለማጣራት ሜክሲኮ ወደሚገኘው ፋርማሲ ንራ አልሁና በመደብራቸው ውስጥ ከሚሸጡት የኮንዶም ዓይነቶች አንዳንድ እንዲሉት ጠየቅኳቸው። ወጣቷ ልጅ እነኚያ አብሮኝ የሂደውን ዓይኖቼን (ሰለሞን ብለን እንጥራው) ተና ብላ ከተመለከተች በኋላ በዕድሜ ገፋ ወዳሉት አባት በጣቷ ጠቆመችን። ወደላቸው ጠጋ ብለን ለልጅቱ ያቀረብንላትን ጥያቄ ደገምንላቸው።

እኔ ከሰለሞን ቀደም ቀደም እል ስለነበር ተክ ብለው አዩኝና፤ «ምን?... ለማየት ፈልገህ ነው?» አሉኝ።

«አይ፣ ለመግዛት ፈልጌ ነው።»

አሁንም በጥርጣራ አዩኝና፤ «ከየት እገር ነው የመጣሽው?» ሲሉ ጠየቁኝ።

ሰለሞን፣ «ከማርስ የመጣህ መስሏቸው ነው» ሲል ቀለደብኝ።

እኛ አየተጫወትን አላቸው ወደ መድሃኒቶች ሽልፍ ተመልሰው ኮንዶሞችን በየይነቱ ከባልኮኒው ላይ ይደረድሩ ጀመር። ዋጋቸውም ከ0.25 ሣንቲም እስከ 18 ብር የሚደርስ ነበር። (ሀይወት ትራስት 0.25፣ ዱሪክስ 18 ብር።)

95 ብር ከ20 ሣንቲም ከፍቶ ኮንዶሞቹን ተረከቡ። ቤት ከገሡ በኋላ ከሽፋናቸው ላይ የተጻፉትን መረጃዎች በማንበብ ከላይ ካሳሳብኳቸው መረጃዎች ጋር ለማንጸጸር ሞከርሁ።

ሀይወት ትራስት ኮንዶም ከላይ ወፈር ባለ ወረቀት ውስጥ ደግሞ አሉም፤ የሚመስል አብረትራቂ ነገር ተሸፍኗል። የውስጥ ሽፋኑ ጥሩ ቢመስልም፣ የውጭ ግን እንደ ዱሪክስ ካሉት ኮንዶሞች ጋር ሲነጻጸር ደክም ያለ መሆኑን ተመልክቻለሁ። ሌሎቹ ኮንዶሞች ኮንዶሞቹን ከሚይዘው የውስጥ የአሉም፤ የሽፋኑን ተጥሎ፣ የካርቶን ወይም ጠንከር ያለ ወረቀት፣ ከዚያም የፕላስቲክ ወይም የላስቲክ ሽፋኖች አሏቸው። ይህም ከላይ እንደተመለከትነው፣ ኮንዶሞቹ ለእክሊጂን፣ ለብርሃንና ለመቀት እንዳይጋለጡ ይከለክላቸዋል። በዚህ በኩል አሜሪካን ከሚያህል ሩት አገር በመርከብ ተጉዞ የሚመጣው ሀይወት ትራስት ኮንዶም በቂ ጥንቃቄ ያደረገለት ይመስላል።

«መቀት እንዳይነካው» የሚል መመሪያ የተጻፈበት ኮንዶም በጅቡቲ በረሃ ተቀቅሎ ወደ አዲስ አበባና ሌሎች የኢትዮጵያ ከተሞች ሲደርስ ምን ዓይነት ውጤት መጠበቅ እንደሚችል መገመቱ ከባድ አይሆንም።

በሀይወት ትራስት ላይ ከተጻፉት መረጃዎች መካከል ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው።

- ~ ኮንዶሙ ከእንልግሎት ውጭ የሚሆንበት (ኤክስፖርት የሚያደርግበት) ጊዜ 2005 መሆኑ ተገልጿል።
- ~ አስመጭው ዲኬቲ ኢትዮጵያ
- ~ 3 ዓለምአቀፍ ብቃት ያላቸው ኮንዶሞች
- ~ በአሜሪካ የተሠራ

- ~ 100 በመቶ ኤሌክትሮንካሊ የተፈተሽ
- ~ ለርካታ በሚያመች መልኩ የተዘጋጀ (ለብሪኬትድ)
- ~ ዋጋው 0.25
- ~ ለመከላከል ብቃት (በእንግሊዝኛው ሱፐርየር ፕሮቴክሽን ሱፐርየር ፕላስቲክ)

መኖር የነበረባቸውና በሀይወት ትራስት ኮንዶም ሽፋን ላይ ያልተካተቱ መረጃዎች

~ ኮንዶሙ መቶ በመቶ ሲከላከል እንደማይችል መገለጽ ነበረበት። ይህ በኤፍዲኤ አስገዳጅነት በአብዛኞቹ ኮንዶሞች ላይ የሚሠፍር ጥሩ ማስጠንቀቂያ መሆኑ ይታወቃል።

~ ከሥራላዊ መግለጫ በስተቀር ስለ አጠቃቀሙ የተሰጠ ዝርዝር ማብራሪያ የለም። ይህ በተለይ ኮንዶሞች ብቁ እንልግሎት የማይሰጡት ሰዎች በትክክል ስለማይጠቀሙባቸው ነው። ከሚለው አስተያየት አንጻር ትኩረት የሚያሻው ነው።

~ ኮንዶሙ ከምን እንደተሠራ አልተገለጸም። ከላቲክስ፣ ከሲንቴቲክ ወይስ ከተፈጥሯዊ ቆዳ መሠራቱን መግለጹ የመከላከል ብቃቱን እንደሚገልጽ ያስችላልን ነበር። ከላይ እንደተመለከትነው፣ ከሌሎች ነገሮች የሚሠሩ ኮንዶሞች ከላቲክስ ኮንዶሞች ያነሰ የጥራት ደረጃ እንዳላቸው ኤፍዲኤ አረጋግጧል። የቆዳ ኮንዶሞች ደግሞ እንደ ኤችአይቪ ዓይነቶቹን ጥቃትን ቫይረሶች የሚያሸልኩ በመሆናቸው ጭራሽ ለበሽታ መከላከያነት መዋል እንደሌለባቸው ተመልክቷል። ሀይወት ትራስት ኮንዶም ከምን እንደተሠራ ስለማናውቅ፣ አስገንቶ የጎላ ይሆናል። ምክንያቱም ከዋጋ እርካታነት አንጻር አብዛኛው ህዝብ የሚጠቀመው ይህንኑ ኮንዶም ነው። ይህም ዲኬቲ በኢትዮጵያ ውስጥ 90 በመቶውን የኮንዶም ገበያ እንደሚሸፍን ከተናገረው አላብ ጋር የሚያያዝ ነው።²⁴

~ ወ/ት ራሄል ለፎርቶን ጋዜጣ በሰጡት መግለጫ ላይ ሀይወት ትራስት ላንደን ኢንተርናሽናል ግሩፕ በተባለ የአሜሪካ ድርጅት ተመርቶ ወደ አገር ውስጥ እንደሚገባ ተናገረዋል። ከላይ እንደተመለከትነው፣ ላንደን ኢንተርናሽናል ግሩፕ የሚያመርተው የአሻንጉቲ ኮንዶም ኤችአይቪን ለመከላከል ብቁ ነው ከሚባልበት ደረጃ ላይ አልደረሰም። (ይህን ለማረጋገጥ ሀይወት ትራስት በእንግሊዝኛ ምን እንደሚባል ጠይቀላቸው አቶ አዋሽ (የዲኬቲ ፋርማሲስት) መልስ ሲሰጡ አልፈቀዱም።) ኤፍዲኤ በአሻንጉቲ ኮንዶም ሊሻል ላይ እንዲጻፍ የፈቀደው የሚከተለውን መረጃ መሆኑን ከላይ ተመልክተናል።

«ይህ ኮንዶም (ማለትም አሻንጉቲ) ኤችአይቪን ጨምሮ የአጣዘዝ በሽታዎችን ምን ያህል እንደሚከላከል ገና አልታወቀም። በዚህ ረገድ ጥናት እየተደረገ ነው። የላብራቶሪ መከራዎች ግን ይህ ኮንዶም እንደ ኤችአይቪ ዓይነቶቹን ቫይረሶች ሳይቀር ሊከላከል እንደሚችል ያሳያል።»²⁵

ዲኬቲ ይህንኑ ገና በመከራ ላይ ያለውን የአሻንጉቲ ኮንዶም ይሆን «ሀይወት ትራስት» እያለ የሚያሰራጨውን ከሆነ፣ እደጋው ምን ያህል የከፋ እንደሆነ መገመት ይቻላል።

~ ሌላውና በጣም ያስገረመኝ ደግሞ ሀይወት ትራስት ለበሽታ መከላከያነት ያልተዘጋጀ መሆኑ ነው። ምክንያቱም ኤፍዲኤ ለኤችአይቪም ሆነ ለሌሎች ተላላፊ በሽታዎች በሚያገለግሉ ኮንዶሞች ላይ «ለበሽታ መከላከያ» (for disease prevention) የሚል እንዲጻፍበት ያላል። ሀይወት ኮንዶም በኤፍዲኤ መስፈርት «ለበሽታ መከላከያነት» ሊያገለግል የሚችል መሆኑ ከተረጋገጠ፣ ዲኬቲ ይህንኑ መረጃ የማያሠፍረው ለምንድነው? ምናልባት ሀይወት ትራስት ኮንዶም ለወሊድም ሆነ ለበሽታ መከላከያነት የማያገለግል ኖቶልቲ (novelty) ኮንዶም ይሆን?

ኤፍዲኤ በኮንዶም ሽፋኖች ላይ የሚከተሉት ነገሮች መስፈር እንዳለባቸው ያሳስባል።

ከንዶሙ ከላቲክስ የተሠራ መሆን አለበት። ጥናቶች አንደኛውን ያሳያሉ፤ ላቲክስ ከንዶሞች የኢትዮጵያ፤ የሄፕታይተስና የሄፕታይተስ ቫይረሶችን የመከላከል ብቃት አላቸው። ነገር ግን ተፈጥሯዊ የቆዳ ከንዶሞች ይህን የማድረግ ብቃት የላቸውም። ከንዶም አምራቶች ወደፊት አዳዲስ ከንዶሞችን የሚያመርቱ ከሆነ ገደብ ላይ ከመቀየራቸው በፊት በኢፍዲኤ መመርመር አለባቸው። ይህን ዓረፍተነገር ልብ በለው ያስተውሉ። በአሜሪካ የከንዶሞችን የጥራት ደረጃ መመርመር ያለበት ኢፍዲኤ እንዲሁ ሌላ ተጽዕኖ አይደለም። ይህ የአሜሪካ የምግብና የመድሃኒት አድምጽነት ሪፖርት ህግ መሆኑ ግልጽ ነው። በርግጥ ከአሜሪካ ውጭ ለሚመሩት ከንዶሞች ሌሎች የጥራት ተቆጣጣሪ ድርጅቶች ሊኖሩ እንደሚችሉ ይታወቃል። ይህም ሆኖ፤ የሌሎች ተጽዕኖ የጥራት ደረጃ የኢፍዲኤን እንደማይስተካከል «ኢፍዲኤ ካልመረመረው» አያሉ ምሁራን ከሚያሰሙት አቤቱታ መገንዘብ ይቻላል።

ኢፍዲኤ እንደሚለው፤ ከንዶሞች ለበሽታ መከላከያነት የሚያገለግሉ ከሆነ ከሽፋኑ ላይ ይኸው መረጃ መገለጽ አለበት። ሽፋኑ ላይ በሽታን የመከላከል ብቃት እንዳላቸው የሚያመለክት አላብ ካልተገለጸ የተፈለገውን ከበሽታ የመከላከል አገልግሎት ላያበረከቱ ይችላሉ።²⁵ ኖቭሊቲ ከንዶሞች ለበሽታም ሆነ ለወሲድ መከላከያነት ሊውሉ አይችሉም። የተሠሩት ወሲብን ለማግኘት እንዲሁ መከላከያነት አይደለም።²⁶

ከዚህ አንጻር፤ ከሽፋኑ ላይ የሠፈረውን መረጃ ስንመለከት ህይወት ትራስት ከንዶም ዲኬቲ እንደሚያስተዋውቀው ለወሲድም ሆነ ለበሽታ መከላከያነት የሚበቃ አይመስልም። (አንዳንዶች ግን አቶአይቪን ባይከላከልም፤ ወሲድን ይከላከላል ይላሉ። ይህ የቤተሰብ ምጣኔ ድርጅቶች ግንኙ ግላማ ስለሆነ) በአሜሪካ ውስጥ የተሠራ ነው የተባለው ይህ የህይወት ትራስት ከንዶም የዩኤስኤን የምግብና የመድሃኒት አስተዳደር የጥራት ደረጃ የማያሟላው ለምንድነው? የሚል ጥያቄ አእምሮቱን ሰንገሮ ያዘው። ከኢፍዲኤ የጥራት መመዘኛ ተነሥቼ ከዚህ ድምጻማ ላይ ብደርስም፤ ዲኬቲን ማገገገር እንዳለብኝ አልዘነጋሁም። አጥጋቢ መልስ ይሰጡኛል የሚል ግምት ባይኖረኝም፤ ቢያንክ የነሱን ማብራሪያ መስማት ነበረብኝ። ወደ መረጃ አገልግሎት (97) ደውሎ ስልካቸውን (52-32-01/04) አገኘሁና ደውላላቸው።

ዲኬቲ ስልኩን ያነሱት ሌት፤ «ምን ነበር?» አሉኝ።
 «አባከዎት ስለ ህይወት ትራስት ከንዶም ጥቂት ጥያቄዎችን እንዲመልሱልኝ ነበር።»
 «ለምን ፈልገው ነው?»
 «ትንሽ ሪሰርች ብጤ እየሠራሁ ስለሆነ...»
 «ታዲያ ሪሰርች የሚሠራ ሰው ደብዳቤ አጽፎ እዚህ ድረስ መጥቶ ነው እንዲሁ በስልክ እንዴት ተደርጎ ነው መረጃ የሚሰጠው? መረጃ ቀላል ነገር ነው?» ወገባቸውን ይዘው ሲውረገገጉ በዓይኑላላቸው አየኝቸው።
 «ጥያቄዎቼ ጥቂት ስለሆኑ በስልክ ቢነግሩኝ ደስ ይሰኛል። አብዛኛውን ነገር መረጃ አግኝቻለሁ።»
 «አልችልም!»
 «እሺ ደህና ዋሉ!»

ከሣምንት በኋላ እንደገና ስልክ ደውላለሁ። በዚህ ጊዜ ጭንቅላቴን ትንሽ አሠራሁ - በቀጥታ ወገት ራሄል በሰጠኝ እንደምፈልግ ነበር የተናገርሁት። ሽቶብ ከታየ ቆልቀለት ይልቅ ቆልቆል የታየ ጻፃት እንደሚቀል ስለተረዳሁ፤ ሪሴፕሽኒስቲ ከሌላ ሴት ጋር አገናኘችኝ። ወገት ራሄል ናቸው በሚል ግምት ጥያቄዬን አቀረብሁላቸው።
 «ወላ ህይወት ትራስት ከንዶም እንዳንድ ጥያቄዎችን እንዲመልሱልኝ ነበር...»
 «ምንድነው ለማወቅ የፈለጉት?» የሚል ለሰላላ ድምፅ ተሰማኝ።
 «ኢትዮጵያን ስለመከላከል ብቃቱ!»

«እዚህ ላይ ብራሪ ሰላስ መጥተው ሊያነቡ ይችላሉ...»
 «ይኸውሉት፤ በኢፍዲኤ የብቃት መመዘኛ መሠረት ለኢትዮጵያ ሆነ ለሌሎች የአባለዘር በሽታዎች የሚያገለግሉ ከንዶሞች ሽፋን ላይ ከላቲክስ መሠራተቸውን የሚገልጽ መረጃ መስፈር አለበት። በናንተ ከንዶም ላይ ግን ይሄ የለም።»

«አሰ እንዲ» ሲሉ ሞገቱኝ።
 «በፍጹም የለም። ከንዶሙን ገዢ አገላብጦ አይቻለሁ» ሰላቸው ለአፍታ ገም አሉና «እዚህ ይምጡና እንገጋገራለን» አሉኝ።
 በራቸውን ስለከቱልኝ አመሰግኜ ስልኩን ዘጋሁና በቀጣዩ ዕለት ጠዋት ቦሌ መንገድ ወደሚገኘው ዲኬቲ ኢትዮጵያ አመራሁ።
 ዘበኛው የአገግሊዝኛና የአማርኛ ቃላት እየተላቀሰ ቃለመጠይቅ ካደረገልኝ በኋላ፤ ስልክ ደውሎ የመገቢያ ፈቃድ ከአለቆቹ ሽመተልኝ። እያጠየቀሁ ወገት ራሄል ወደሚገኙበት ቢሮ ዘለቅሁ። የመጣሁበትን ተናግራ፤ «የናንተ ከንዶም የኢፍዲኤን መመዘኛ ስለማያሟላ...» ከማለቱ፤ «ኢፍዲኤ ምንድነው?» ሲሉ ጠየቁኝ።

«ዩኤስኤ ቶድ እንድ ድራግ አድምጽኩት ሪፖርት! ማለትም የአሜሪካ የምግብና የመድሃኒት አስተዳደር» ስል መሰብሰባቸው ኢፍዲኤን ባለማወቃቸው እየተገረሙ።
 ትንሽ አለብ አደረጉኝ፤ «ቆይ ከፋርማሲስታችን ጋር ትነጋገራለህ» ብለው ስልክ መደወል ጀመሩ። «የከንዶም ሊብል ላይ የገደለ ነገር አለ የሚል ሰው መጥቷል... መጥተህ መልስ ብትሰጠው» አሉት። ከጥቂት ደቂቃዎች በኋላ ፋርማሲስቱ ከወገት ራሄል ቢሮ ደረሰ። ከፈታቸው ላይ የመረበሽ ምልክት ይነበዛል። የሚሰጡኝን መልስ ለማወቅ እየገንቡ ተከትያቸው ሄድሁ - ወደቢሯቸው።
 ስማቸው አዋሽ መሆኑን የገለጹልኝ ፋርማሲስቱ በአሁኑ ጊዜ ከላቲክስ ውጭ ሌሎች ከንዶሞች እንደማይሰራጩ ለማብራራት ሞከሩ።

«ሌሎችም ከንዶሞች ሞልተዋል። ተፈጥሯዊ የቆዳ ከንዶሞች፤ ሊገቡትክ ከንዶሞች... ሁሉ አሉ» ስል ፈጠን ብዬ አቋረጥኳቸው።
 በዚህ ጊዜ ህይወት ትራስት ከንዶም ከላቲክስ እንደተሠራና ዳሩ ግን «በቦታ ጥበት ምክንያት» ከሽፋኑ ላይ ለመጻፍ አለመቻላቸውን ነገሩኝ።

«ማየት ማመን ስለሆነ የተጻፈ መረጃ ይኖርዎታል?» ስል ጠየቅኳቸው - ወሲብ ተስታሽ የሆነ እርቃን የሌትና ወንድ ፎቶግራፍ ለመለጠፍ እየተቻለ «ከላቲክስ የተሠራ» የሚሉ ቃላት ለመጻፍ የሚበቃ ቦታ እንዴት ሊገኝ እንዳልቻለ እያሰላሰልሁ።
 «ለጊዜው የለንም። ስልክህን ከሰጠኸኝ ግን ፈልጌ እነግርሃለሁ።»
 ስልኬን ሰጠኳቸውና ወደ ቀጣዩ ጥያቄ አመራሁ።
 «የከንዶሞን የመከላከል ጥራት እንዴት ነው የምታውቁት? ላብራቶሪ አላችሁ ወይስ?»
 «አኛ ቀርቶ አገሪቱም ላብራቶሪ የላትም። የከንዶሞቹን ብቃት የምንመረምረው ውሃ ማፍሰስ አለማፍሰሳቸውን በመፈተሽ ነው።»

ኢፍዲኤም የከንዶሞችን ጥራት በዚህ መንገድ እንደሚመረምር አስታውሼ የፋርማሲስቱን ማብራሪያ በ«ደሁንታ» ባልፈውም፤ እንዲህ ዓይነቱ ፍተሻ ከአደጋ እንደማይከላከል ያንበብሁትን አልዘነጋሁትም። «ኢፍዲኤ የከንዶሞን የጥራት ደረጃ በሚመረምርበት ጊዜ ከ400 ከንዶሞች አንዱ ውሃ ማፍሰስ፤ ከንዶሞቹ ጥራት እንዳላቸው ይቆጠራል። የሚያሳዝነው ከንዶሞች ውሃ ማሰላፍ አለማሳለፋቸውን ለማረጋገጥ የሚደረገው ፍተሻ በራሱ ብቁ አለመሆኑ ነው። ፍተሻው ከ1 ማይክሮሊትር ያነሰ መጠን ያለውን ፈላሽ ለመለየት እያስችልም። እናም 1 ማይክሮሊትር ውሃ ጠብ ቢል፤ በምርመራው ወቅት የውሃ ጠብታ መኖሩ አይታወቅም ማለት ነው። ነገር ግን ከወንድ ወይም ከሴት ብልት በሚጠጣው 1 ማይክሮሊትር ፈላሽ ውስጥ እንድ መቶ ሺህ የኢትዮጵያ ፓርቲክሎች ሊሠፍሩ ይችላሉ።»²⁷

«ለበሽታ መከላከያነት ተብሎ ለምን አልተጻፈበትም?» የሚለው ነበር ቀጣዩ ጥያቄዬ።

ለዚህ ጥያቄ የሰጡት መልስ ስለ ሥነህዝብ ፖሊሲ የማምነውን በሚገባ አጠናክረዋል። እንዲህ ነበር ያሉት ፋርማሲስቱ አቶ አዋሽ።

«እኛ የምንከተለው ለታዲያ አገሮች የተዘጋጀውን የዓለም ጤና ድርጅት (WHO) መመዘኛ እንጂ የኤፍዲሊን አይደለም። በምን አትማችን እዚያ እንደርሳለን? እሱስ ለአሜሪካኖች ነው።»

ይህ አሜሪካ ለአፍሪካ የምትከተለውን የጤና ፖሊሲ ሚዛናዊነት የጎደለው መሆኑን የሚያሳይ ነበር። ለአሜሪካ የጥቁር ነፍስ እርካሽ ወይም የማይፈለግ ይመስላል። አሜሪካኖች በከፍተኛ ጥራት በተሠሩትና የኤፍዲሊን የጥራት መመዘኛ ባሟሉት ላቲክስ ኮንዶሞች ላይ እምነት አጥተው «ከጋብቻ በፊት መታቀብ፣ ካንቡ በኋላ መታመን» ለሚለው የኤችአይቪና ሌሎች የአባላዘር በሽታዎች መከላከያ ስትራቴጂ በሚሊዮኖች የሚቆጠር ዶላር እያፈሰሱ፣ ደረጃቸውን ያልጠበቁ ኮንዶሞችን በመጠቀም አፍሪካውያን ለአደጋ እንዲጋለጡ የሚያደርጉበትን ምክንያት መረዳቱ አስቸጋሪ ነው። ህይወት ትራስት ኮንዶሞ አሜሪካን አገር ተመርቶ ወደ ኢትዮጵያ እንዲገባ ቢደረግም፣ የአሜሪካን የምግብና የመድሃኒት አድሚኒስትሬሽን (ኤፍዲሊ) የጥራት ደረጃ አለማሟላቱ አስገራሚ ነገር ነው። የዓለም የጤና ድርጅት «ዓለም» የሚለውን ግዙፍ ስያሜ ቢሸከምም እንደ ሌሎች የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ክፍሎች ሁሉ የአሜሪካንና የሃያላን አገሮችን እንጂ የማንንም ጥቅም ሲያስጠብቅ አልታየም። የኤፍዲሊን የጥራት ደረጃ ያልጠበቁ ኮንዶሞች ከአሜሪካ መጥተው የሚሰራጩት ለምንድነው? ህዝብ ለማዳን ወይስ ለማጥፋት?

የእነዚህን ጥያቄዎች መልስ በመሸት የዓለም የጤና ድርጅትን ዋብሳይት ጎብኙ። ከዊብሳይቱ ያገኙት መረጃና በተግባር እየታየ ያለው ሁኔታ ምናቸውም አይገናኝም። ዋና ዋና/ቤቱን ደካሻ የደረገው የዓለም የጤና ድርጅት እንደ ዲኬቲ ያሉትን ድርጅቶች፣ በሱ አገላለጽ «ሲቭል ሶሳይቲ ኦርጋናይዜሽን» በመጠቀም የድሆችን ጤና እንከባከባለሁ ባይ ነው። ይህንንም ለማሳካት የዓለም የጤና ድርጅት ሲቭል ሶሳይቲ ኢንሺዩሪቭን (ሲኤስአይ. CSI) በ2001 እንደመሠረተ ይናገራል። የህይወት ትራስት ኮንዶሞም የተመረተው ለዚህ ለሲቭል ሶሳይቲ ኢንሺዩሪቭ መሆኑን ከኮንዶሙ አሰራርም ሽፋን ላይ መመልከት ይቻላል። «MFG for CSI» የሚሉ ቃላት ይነበባሉ።

በዊብሳይቱ ላይ እንደተገለጸው፣ የሲኤስአይ ዓባይት ዓላማዎች የሚከተሉት ናቸው። መንግሥታዊ ካልሆኑ ድርጅቶችና ከሲቭል ሶሳይቲ ኦርጋናይዜሽኖች ጋር ይበልጥ ፍሬያማ ትብብር፣ የመረጃ ልውውጥና ውይይት ማድረግ፣ አባል መንግሥታት መንግሥታዊ ካልሆኑ ድርጅቶችና ከሲቭል ሶሳይቲ ኦርጋናይዜሽኖች ጋር የሚያደርጓቸውን ዓለምአቀፍ፣ ክልላዊና ብሄራዊ የጤና ጉዳዮች ማገዝ፣ እንዲሁም የዓለም የጤና ድርጅትን ዓላማዎች ከሚደግፉ የሲቭል ሶሳይቲ ቡድኖች ጋር የትብብር ሥራዎችን ማሳደግ ናቸው።

በዊብሳይቱ ላይ የዓለም የጤና ድርጅት መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን በመጠቀም እንደተደረገው ህይወት እንደሚያሻሽል፣ መረጃዎችን እንደሚያስባስብና የጤና ትግሮችን እንደሚቀርፍ በሰፊው ተገልጿል። አሁን በተግባር እንደምንመለከተው፣ የዓለም የጤና ድርጅት ይህንን እውን የሚያደርገው ለአሜሪካ ዝያ ከሚቀርቡ ኮንዶሞችና መድሃኒቶች በደረጃ ዝቅ ያሉትን ወደ ድሆች የአፍሪካ አገሮች በማስገባት ነው ማለት ነው!

የዓለም የጤና ድርጅትን የመድሃኒት እቅርቦት በተመለከተ፣ በተለይ በውጭ ሚዲያዎች ብዙ ትችቶች ሲቀርቡ መቆየታቸው ይታወቃል። የኛ ሚዲያዎችም የዓለም የጤና ድርጅት ፈዋሽነት የሌላቸውን የወባ መድሃኒቶች ለድሀ አገሮች እንደሚያከፋፍል በሚከተለው መልኩ ዘግባለን።

በአፍሪካ በገዳይነቱ የሚታወቀውን የወባ በሽታ ለመከላከል የሚሰጡት መድሃኒቶች በአፍሪካ ህይዳቸው በመዳከሙ መድሃኒቶቹን ለመግዛት የዋለው ገንዘብ ጥቅም እንዳለበት ላንኢት የተሰኘውን የምርምር መጽሄት ጠቅሶ ቢሲሲ ዘገበ።

ከግሉባል ፈንድ የሚገኘው ርዳታ የማዳን ህይል ለሌላቸው መድሃኒቶች መግዣ እየዋለ ነው ሲሉ ሳይንቲስቶች መተቸታቸውን ዘግቦው አመልክቷል...

«ከሉሮኪንና ፋሲደር የተሰኙት የወባ መድሃኒቶች የመፈወስ አትማቸው ተዳክሟል» የሚሉት ዶ/ር አሚር አታራገ፣ «በግሉባል ፈንድ የቀድሞዎቹን መድሃኒቶች ከመደገም ይልቅ ፈዋሽ የሆነውን አዲሱን መድሃኒት (ኤሲ.ቲ) በመግዛት ለወባ ተጠቂ አገሮች ቢከፋፈል ይበጃል» ብለዋል።

የዓለም የጤና ድርጅት ተወካይ አያን ሲምፕሰን፣ «አዲሱ የወባ መድሃኒት (ኤሲ.ቲ) ተመራጭ እንደሆነ ተናገረናል። ችግሩ የገንዘብ ድጋፍ አለማግኘት ነው» ሲሉ ተናገረዋል...

የግሉባል ፈንድ ተወካይ በበኩላቸው፣ «በሽታው በተስፋፋባቸው አገሮች ኤሲ.ቲ. እንዲጠቀሙ ብናበረታታ ብዙዎቹ ክሉሮኪን የሚፈልጉ በመሆናቸው ለመጫን አልተገደድንም» ብለዋል።

እውነቱ ይሄ ይሆን? እስካሁን የተሻለ የመፈወስ ህይል ያለው መድሃኒት አለላችሁ እየተባሉ፣ «የለም! እኛ ባይፈውስንም ክሉሮኪን ካልሆነ እንወስድም» ያሉ ሰዎች መገኘታቸው ስላልተገለጸ፣ የግሉባል ፈንድ ተወካዩ ማስተባበያ አስገራሚ ነው። በሌላ በኩል፣ ግሉባል ፈንድ በግራፕ ስምንት የበለጸጉ አገሮች የተቋቋመ ድርጅት ሆኖ ሳለ የዓለም የጤና ድርጅት ፈዋሽነት የሌላቸውን መድሃኒቶች ለአፍሪካውያን የማስራጨው በገንዘብ እጥረት ነው ማለቱ ከግሉባል ፈንድ ተወካዩ ምላሽ ጋር ከመቃረኑም በላይ ተአማኒነት ያለው አይመስልም።

ወደ ኮንዶሞ ጉዳይ ስንመለስ፣ ዲኬቲ የዓለምን የጤና ድርጅት አደንጃዎች ለማስፈጸም ከመንቀሳቀሱ ውጭ የደሀ ኢትዮጵያውያን ማለት ያሳለበው አይመስልም። «ኤድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?» በሚል ርእስ በ2001 ወደ አማርኛ ቋንቋ በመለስሁት መጽሀፍ ውስጥ ዶ/ር ሊዮናርድ ሆርዊዝ በስፋት እንደገለጹት፣ በፈንጣጣ ክትባት አማካኝነት የኤችአይቪ ቫይረስን በሚሊዮኖች በሚቆጠሩ አፍሪካውያን ላይ የረጨው ደሃው የዓለም የጤና ድርጅት ነበር። ይህ ስለ ኤድስ አመጣጥ ከሚቀርቡ ቲዎሪዎች ምናልባትም ግንባር ቀደም ተቀባይነት ያለውና እድገ ብዙ የምርምር ጽሁፎች የቀረቡበት መሆኑ ይገነገራል።

የሆርዊዝ ጥናታዊ መጽሀፍ እንደሚያስረዳው፣ ቫይረሱ ሚሊዮኖችን ማርገፍ ሲጀምር የዓለም የጤና ድርጅት ሂረው ከግብ በመድረሱ እየተከራራ «የኤድስ መከላከያ ስትራቴጂዎች» እንዲሆን እንዲህ ናቸው ሲል ለአፍሪካ መሪዎች የመከላከያ መንገድ ጠቆመ። በመሆኑም «ኤድስን ለመቆጣጠርና ለማስቀም» ፍቱን መድሃኒት ነው ያለውን «ልዩ የኤድስ ፕሮግራም (በኋላ ግሉባል የኤድስ ፕሮግራም ተብሎ ተቀይሯል) ነድፎ ተግባራዊ በማድረግ ላይ ይገኛል። እስከ 1991 (አካል) ድረስ በዓለም የጤና ድርጅት አመራር ሰጭነት 44 አፍሪካ አገሮች አጭር፣ 43ቱ ደግሞ መከላከያ የኤድስ መከላከያ ዕቅዶችን ነድፈዋል። ኮንዶሞችም የዚህ ስትራቴጂ አካል ናቸው።

አንዳንድ አፍሪካውያን ተመራማሪዎችና ፖለቲከኞች ኤድስን በራሳችን መንገድና ከአገራችን ባህላዊና ነባራዊ ሁኔታዎች አንጻር ልንከላከል ይገባል ቢሉም ለሚገኝ ድር አላገኙም። የዓለም የጤና ድርጅት ዶላሮችን የሚሰጠው እሱ በቀደሰው ቦይ ለሚፈሉት ድርጅቶች ብቻ ነው። የነዚህ ፕሮግራሞች የበጀት አመዳሪብም ቢሆን በምክንያታዊነት ወይም በፍላጎት ላይ ያልተመሠረተ መሆኑን የራሳቸው የሮከፈለር ፋውንደሽን ጸሀፊዎች ጭምር አረጋግጠዋል። ይህም የገዛ አደንጃቸውን በመተግበር ላይ መሆናቸውን የሚያሳይ ይመስላል።

እንደ ሆርዊዝ ማብራሪያ፣ የዓለም የጤና ድርጅት ትናንት ባሰራጨው የኤችአይቪ ቫይረስ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ጥቂቶች በማለታቸው ተጽፎት ገሳሃ አልገባም። ዛሬም የኤድስ መከላከያ ስትራቴጂዎችን በመንደፍ ተልዕኮውን በማሳካት ላይ ነው። ጥራት የሌላቸውን ኮንዶሞችና መድሃኒቶች በዲኬቲና በሌሎችም ድርጅቶች በኩል እያገረፈ የጥቂቶችን ሞት ማፋጠኑ ምን ያህል ዕቅዱ እንደያዘለት ያመለክታል። አፍሪካ በር እንደሌለት ጎደ ነች። ማንም እንዳሻው ይጫወትባታል።

የላቲክስ መረጃ

የዲክቲ ፋርማሲካት የሆኑት አቶ አዋሽ የሀይወት ትራስ ኮንዶን የጥራት ደረጃ በሰልክ እንደሚነገሩን ቃል ገብተውልኝ ነበር። ቃላቸው ግን የውሃ ሽታ ሆነ ተረ። እኛም እኒው ልቀስታላቸው ወሰንሁና ስልክ ደውልሁላቸው።

«ከኢንቨይስ ላይ እንኛቻለሁ... መጥተህ ልታየው ትችላለህ» አሉኝ።

«መቼ ልምጣ?»

«ነገ የለሁም። ደውልልኝና ና!»

«ነገ» የተባለው ቀን መጥቶ እንዲህ እንደገና ደውልሁላቸው።

«አለሁ... አለሁ መምጣት ትችላለህ» አሉኝ።

«አሁን ልምጣ?»

«ከሰድስት ሰዓት በፊት መድረስ ትችላለህ?»

ሰድስት ሰዓት ሩብ ጉዳይ ስለነበር፤ «ከሰዓት ስንት ሰዓት ነው የምትገቡት?» ስል ጠየቅኳቸው።

«ሰዓት ነው የምንገባው።»

ሰዓት ሰዓት ዘርብ ላይ ከሮታው ስደርስ፤ ዘበኛው፤ «ከየት ነው?» ሲል ጠየቀኝ።

«ከራሴ» ስል በግለሰብ ደረጃ የምንቀሳቀስ መሆኔን ገልጽሁለት።

«እሺ ምን ነበር?»

«አቶ አዋሽ ጋ ነው የመጣሁት። መግባት እችላለሁ?»

«ቆይ ቆይ... ሶራ...» አለና ስልክ ደውሎ፤ እንደገና ተፈቀደልኝና ወደ አቶ አዋሽ ቢር ዘለትሁ።

ተዝታዛ ሰላምታ ከተለዋወጥን በኋላ፤ «ና እዚህ አለልሁ...» ብለውኝ ከፊት ቀደመ። ተከትያቸው ከፎቶ ላይ ወጣሁ። ለትዝታ ሰላምታ አተረብላትና (ከፍሉ የትዝታ ቢር ግደሆን አይቀርም) ከሸልፍ ላይ ወዳሉት የወረቀት ጥራዞች ተጠጉ። ትዝታ «እሱ ጋ አለ» ብላቸው ወደ ሌላ ክፍል ሄደች።

አቶ አዋሽ በፍጥነት ከእንደኛው ወረቀት ላይ ጣታቸውን አላረፉና፤ «ይኸው» ሲሉ ፈገጉ። በእንግሊዝኛ «ላቲክስ ኮንዶን» የሚሉ ቃላት ተጽፈዋል።

«እሷን ገጽ ኮፒ ቢያደርጉልኝ» ስል ጠየቅኳቸው።

«ከዚህ አይወጣም!»

ይህን ማለታቸው ይበልጥ ጥርጣሬ ሰላሚረብኝ፤ የማውቃቸውን የማግባቢያ ቃላት ሁሉ ተጠትሜ እንዲሰጡኝ ሞክርሁ።

«ፎቶኮፒ ማሽን ተጠላሽቷል...»

«ወጣ ብለን ኮፒ እናድርጋ...»

በዚህ መሀል ትዝታ ወደገባችበት ክፍል ተከትለው እየገቡ፤ «ፎቶኮፒ ማሽን ይሠራል?» ሲሉ ጠየቁ።

«ይሠራል!» ስትል ትዝታ ሙከ ብላ መለሰች።

ተስ እያሉ ተመልሰው መጡና «ላቲክስ» የሚል ቃል ያለባትን ወረቀት ይዘው ወደ ፎቶኮፒ ክፍል አመሩ።

«አመሰግናለሁ» አልጓቸው ኮፒውን ሲለጡኝ።

«ግን ከዚህ አይወጣም ነበር...» ትሬታ ከፊታቸው ላይ ነግሷል።

አቶ አዋሽ የሰጡኝን ወረቀት ከዚህ በታች አትርቢዋለሁ። ወረቀቱን ልብ ብለው ይመልከቱት። በበኩሉ ወረቀቱን ላይ የተለያዩ ጥያቄዎች ወደ አእምሮዬ ጎርፈዋል።

የጥራት ሠርተፊኬቱን የሰጣቸው «ፋሚሊ ሂልዝ ኢንተርናሽናል» መሆኑ ከላይ ይታያል። ለመሆኑ፤ ፋሚሊ ሂልዝ ኢንተርናሽናል (አዲስ አበባ ውስጥ ቢር እንዳለው ስምቻለሁ) በአሜሪካ ውስጥ የመድሃኒትና የኮንዶን ተጥጥር የሚያደርግ ድርጅት ነው? ባንኝታቸው መረጃዎች ሁሉ ውስጥ ግን ይህንን ተግባር የሚያከናውነው

ኤፍዲኤ መሆኑ ተመልክቷል። አቶ አዋሽ መጀመሪያ ስንገናኝ የሀይወት ትራስት ኮንዶን የሚመጣው ከዓለም የጤና ድርጅት መሆኑን ገልጸውልኝ ነበር። እኔም ከሀይወት ትራስት ኮንዶን አሉሚኒየም ላይ ይህንን ገለጻ የሚያጠናክር መረጃ እግኝቻለሁ። የጥራት ቁጥጥሩን የሚያካሂደው ፋሚሊ ሂልዝ ኢንተርናሽናል ለመሆኑ ግን ምንም ፍንጭ አላሳየኝም ነበር። አሁን ፋሚሊ ሂልዝ ኢንተርናሽናል ከየት መጥቶ ሊሸነፍር እንደቻለ ሊገባኝ አልቻለም።

ከፋሚሊ ሂልዝ ኢንተርናሽናል ዋብላይት <http://www.fhi.org/en/AboutFHI/index.htm> ስለ ድርጅቱ የተረጋገፀት ነገር ቢኖር፤ የኤትዲኤቪ/ኤድስና የአባላዘር በሽታዎችን ስርጭት ለመከላከል፤ የሥነተዋልዶ ትምህርት ለማስፋፋትና የደህ አገሮችን ሊቶችና ልጆች ጤንነት ለመገነዘብ የቆመ መሆኑን ነው። ፋሚሊ ሂልዝ የጥራት ተቆጣጣሪ ከሆነ፤ ለምን ይህንን መረጃ አልገለጸም?

በዚህች ወረቀት ላይ እንደታየው፤ እውነትም ሀይወት ትራስት ኮንዶን ላቲክስ ኮንዶን ከሆነ፤ ይኸው መረጃ ከሌብሉ ላይ ያልተጻፈው ለምንድነው? እውነትም የቦታ ጥበት በማጋጠሙ ነው ወይስ...?

ዲክቲ ስለ ሀይወት ትራስት የመከላከል ብቃት በቴሌቪዥንና በሬድዮ በሠፊው እያስተዋወቀ፤ አቶ አዋሽ ይህችን ወረቀት ለኔ ለመስጠት የተቸገሩት ለምንድን ነው? ሀይወት ትራስት ላቲክስ ኮንዶን መሆኑ በይፋ እንዲታወቅ አይፈለገም ይሆን?

Certificate of Conformance

Product: 52 mm Latex Condom
Brand: Hiwot Trust
Manufacturer: LMR, Eufaula, Alabama

Lot Number: 7088351
MFD: 03/03

Airburst - Unaged		
Volume, L	16 minimum	29.9
Pressure, kPa	1.0 minimum	2.2
Airburst - Aged		
Volume, L	16 minimum	26.6
Pressure kPa	1.0 minimum	2.3
Water Leakage		
# Failures	NMT 2/315	0/315
Lubrication Qty., mg		
Total Lubrication	250 minimum	349
Package Integrity		
# Failures	NMT 2/32	0/32
Dimensions, mm		
Width	50 - 54	52.0
Length	170 minimum	182
Thickness	0.05 minimum	0.083

This lot conforms with Product Specifications.

Deputy Director: _____

Steve Hamel

Note: NMT -- Not more than.

This report shall not be reproduced except in full, without the written approval of Family Health International. Questions pertaining to this certification should be directed to the Product Quality and Compliance Division.

Product Quality and Compliance Division
2810 Meridian Parkway, Suite 110
DURHAM, NC 27713

ኮንዶም ከሌቸለይቢ ይከላከላል?

ፋንታሲ ኮንዶም

ሽፋኑ ከህይወት ኮንዶም እምብዛም የማይለይ ሲሆን፤ የሚከተሉትን መረጃዎች ይዟል፡፡

- ⊗ ለአንድ ጊዜ አገልግሎት ብቻ የሚውል
- ⊗ መተካካሪ የፀሐይ ብርሃን በማይደርስበት ስፍራ ይቀመጥ

- ⊗ ለበሽታ መከላከያና ለወሲብ እርካታ የሚሸጥ
- ⊗ በከብድ ራብር ሲሚትድ የተመረተ (ሀንድ)
- ⊗ አከፋፋይ ታቢ ኢንተርናሽናል (አዲስ አበባ)
- ⊗ የተመረተው በ2002
- ⊗ ኢክስፓር የሚያደርገው በመስከረም 2005
- ⊗ በካርቶን ሽፋኑ ውስጣዊ ክፍል ስለ ኮንዶሙ አጠቃቀም 6 ነጥቦች ተሰጥተዋል፡፡
- ⊗ በመጨረሻም የትኛውም ዓይነት ኮንዶም መቶ በመቶ ከበሽታ እንደማይከላከል እወቅ የሚል ማስጠንቀቂያ ተጽፎበታል፡፡

መኖር የነበረበት መረጃ

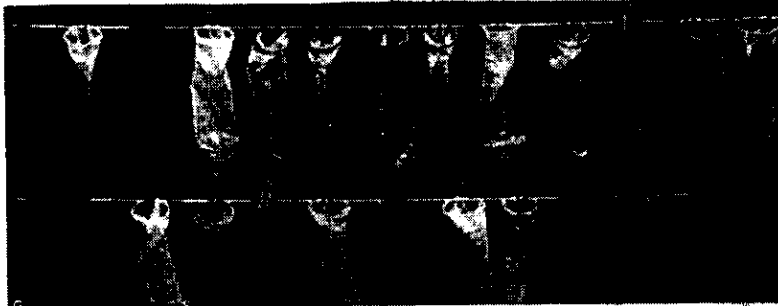
ኮንዶሙ ከምን እንደተሠራ አልተገለጸም፡፡

ኮንዶሙ ሀንድ አገር መመረቱን ሳይ «ሀንድ፤ ኢድስ፤ ኮንዶም...» የሚሉ ቃላት ወደ እስምሮቹ ፈጠኑ፡፡ እናም ስለነዚህ ነጥቦች ጥቂት አሳቦች መሰንዘር ጠቃሚ ሳይሆን አይቀርም፡፡

በኢትዮጵያ ስርዓት ሀንድ ከአለም አገሮች ግንባር ቀደም ስፍራ ከያዘች ውሎ እድሯል፡፡ የኮንዶም የብቃት ማኅበም ጎልቶ ከሚታይባቸው አገሮች አንዷ ሀንድ ናት፡፡ ጉዳዩ የሀንድን የጤና ጥበቃ ድርጅት እያሳለበው በመምጣቱ፤ የወንድ ኮንዶሞችን መጠን ለማስተካከል ጥረት በመደረግ ላይ ነው፡፡ በአገሪቱ ውስጥ በሰባት ማዕከላት ምርምሮች በመደረግ ላይ ናቸው፡፡

የምርምሩ አሠራር እንዲህ ነው፡፡ በአያንዳንዱ ማዕከል ውስጥ 300 ፈቃደኞች ለምርመራ ይቀርባሉ፡፡ እነዚህም ፈቃደኞች በአብዛኛው ሆስፒታል ውስጥ የተች ዘመዶቻቸውን ለመጠየቅ የሚመጡ ሰዎች ናቸው፡፡ ተመራማሪዎቹ የአያንዳንዱን ፈቃደኛ ግለሰብ ብልት ተጥ ብሎ እስኪቆም ይጠብቁና ርዝመቱንና ቁመቱን ለክተው ዲሂታል ፎቶግራፍ ያነግሱ፡፡ ይህንን ፕሮሺዩር የሚመሩት የሀንድ የህክምና ምርምር ማይንቲስት የሆኑት አርኢስ ሻርማ፤ «ፎቶዎቹን በተጥታ ወደ ርዝመትና ቁመት መስኪያዎች የሚለውጥ የኮምፒውተር ስፍትዌር እየሠራን ነው» ሲሉ ለቢቢሲ ተናግረዋል፡፡³³ የህክምና ምርምሩ የሪፖርቶቹ ብቻ ሳይሆን ሃላፊ የሆኑት ኢንሲ ሳክሲና በበኩላቸው፤ «የወንዶቹ ብልቶች የመጠን ልዩነቶች ከታወቁ በኋላ ለተለያዩ እካቢዎች የሚለማሙ ኮንዶሞችን መሥራት ይቻላል፡፡»

የዚህም ምርምር ዓላማ በአሁኑ ሰዓት የሚታየውን እስከ 20 በመቶ የሚደርስ የኮንዶም የብቃት ማኅበ ለማሻሻል ነው ተብሏል፡፡³⁴

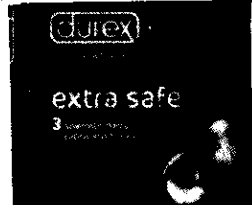

የሳይንቲስቶች የምርምር ሂደት

ሀገሪታችን በሰብአዊ መብቶች ስር በሚኖር ዜጎቿ ብዛት ዓለምን እየመራች ትገኛለች። የወንጀልን ብልት በመለካት ላይ የተመሠረተው የኮንዶም ምርምርም ቢሆን አጥጋቢ ውጤት ማሳየቱ ገና አልተነገረም። በመሆኑም የሀገሪቱ ምርት የሆነው ፋንታሲ ኮንዶም ማስታወቂያ ሠራዎች እያቀላመጡ እንደሚያስተዋውቁት ልንተማመንበት የምንችለው አይደለም። «የራሷ ሲያርባት...»

ፋሪክስ አክብትራሴ፣ ከላይ ከተመለከትናቸውና ከፍረንሽ ፊልገንስ በተሻለ ሁኔታ የታሸገ ሲሆን፣ በአሸን ላይ የሚከተሉት መረጃዎች ይገኛሉ።

- ⊗ ተጨማሪ የመከላከል ብቃት አለው። ይህን ያሉት ኮንዶሙ ስፕሪንግስ የተጨመረበት በመሆኑ ምክንያት ነው። (ስፕሪንግስ ያልተጨመረበት ፋሪክስ ኮንዶሞችም አሉ።) ነገር ግን ቀደም ሲል እንደተመለከትነው፣ ስፕሪንግስ መጠቀሙ ለዎችን ከኤችአይቪ ሆነ ከሌሎች የአባላዘር በሽታዎች አይታደግም። ይህ በኮሚኒን 941 ሊትኛ አዳሪዎች ላይ በተደረገው ጥናት ተረጋግጧል።

- ⊗ ኮንዶሙ ካልተረገጠ እርግጠኛና ከሽታ እንደሚከላከል ይናገራል።
- ⊗ ከከረቢሣ ውጭ (non-vaginal) የሚደረጉ ወሲባዊ ግንኙነቶች (የእፍ፣ የቂፕ...) የኮንዶሞችን የመከላከል ብቃት ሲቀንሱ ይችላሉ። የትኛውም ዓይነት መከላከያ እርግጠኛነት ኤችአይቪን ወይም ማንኛውንም የአባላዘር በሽታ መቆ በመቆ ሊከላከል አይችልም።
- ⊗ አምራቱ ኤስኤስኤል ኢንተርናሽናል (ዩናይትድ ኪንግደም) መሆኑ ተገልጿል።
- ⊗ ዌብሳይቱ www.durex.com
- ⊗ ከላቲክስ እንደተመረጠ ይናገራል።
- ⊗ ከካርቶን ውስጥ በሰላሳ ወረቀት ላይ በእንግሊዝኛና በሌሎችም ቋንቋዎች መጠነኛ ማብራሪያ ተሰጥቷል።

ከዚህ ቀን በመነሣት፣ በአገራችን ከኮንዶም ስርዓት መጨመር ጋር ለምን የኤችአይቪ መስፋፋት እያላለ እንደመጣ መመልከት ይቻላል። ምክንያቶቹ ጠቅላላ ባለ መልኩ የሚከተሉትን ይመስላሉ።

1. በአገራችን 90 በመቶውን የኮንዶም ሽያጭ የሚሸፍነው ሀይወት ትራስት ኮንዶም ተላላፊ በሽታዎችን ለመከላከል መዘጋጀቱን የሚገልጽ መረጃ ከሽፋኑ ላይ አይታይም። ከምን ዓይነት ማብራሪያ እንደተሠራ የሚያመለክት መረጃ የለውም። በተለይ ከሽፋኑ ላይ «ለመከላከል ብቃት» ከሚል በተር የአባላዘር በሽታዎችን እንደሚከላከል የሚያመለክት አባብ አለመስፈር ምናልባት ሀይወት ትራስት ኮንዶም ለበሽታም ሆነ ለወሊድ መከላከያነት የማያገለግል ናቸው። ኮንዶም ይሆን? የሚል ጥያቄ እንደሚያስነሣ ከላይ ተመልክተናል። እንደዚህ ከሆነ ደግሞ ዲኬቲ ኢትዮጵያ በ1997 ሰባት መቶ ሺህ ኮንዶሞችን ከማስራጨት አንሥቶ በ2002 67.6 ሚሊዮን ኮንዶሞችን ከማስራጨቱ ጋር ለኢድስ መስፋፋትም ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክቶ ይሆን? (ዲኬቲ ከ1990 እስከ 2002 ድረስ በጠቅላላው 186,343,900 ኮንዶሞችን እንዳሰራጨ ቀደም ሲል መመልከታችን ይታወሳል።)
2. ፋሪክስ ኮንዶሞች «ኮንዶም መቆ በመቆ አይከላከልም» የሚለውን ጨምሮ ኤፍዲኤ የሚጠይቃቸውን መረጃዎች በመሰሉ ያስፈሩ ቢሆንም፣ ዲኬቲ እንደሚናገረው 90 በመቶውን የኮንዶም ሽፋን ከተቆጣጠረ ፋሪክስቹ በፊ የስርጭት አቅም የላቸው ማለት ነው። ከዲኬቲ የቀረቸውን 10 በመቶ የስርጭት ሽፋን ከሌሎች ኮንዶሞች ጋር ለመጋራት ይገደዳሉ። ይህም ሀዘባችን ዝቅተኛ የብቃት ደረጃ ያለውን ኮንዶም የሚጠቀም በመሆኑ (ባለን የኢኮኖሚ አቅም ሳቢያ) ለኤችአይቪ አደጋ እንዲጋለጥ ያደርገዋል።
3. ሌላው ሀብረተሰቡ ኮንዶሞችን የሚያገኘው ከፍኪዮስኩ (የመንደር ሰቆች) በመሆኑ፣ ኮንዶሞቹ ከመቀትና ብርሃን ተጠብቀው በጥሩ ሁኔታ ሲኖሩ ይችላሉ ማለት አይቻልም። ቀደም ጠላን እንደተመለከትነው፣ ኮንዶሞች ሳይጠሹ የሚቀዩት አካሊጂን አልተራሽዮሉት፣ ብርሃንና ሙቀት የማይደርስባቸው የሆነ እንደሆነ ነው። የኮንዶም አጥኝዎች ኮንዶሞችን ከጋላ ኪሳችን እንኳን እንዳናስቀምጥ ይመክሩናል። ይህም በምንተመጥባቸው ጊዜ ከቴንት ሳቢያ ከጥንቃቄ ውጭ ስለሚሆኑ ነው።

ከዚህ አንጻር፣ በፍኪዮስኩ ውስጥ የሚሸጡ ኮንዶሞች ምን ያህል ጥንቃቄ ይደረግላቸዋል? እንደምንምተው፣ የፍኪዮስኩ ነጋዴው ዕቃዎቹን ከጠባብ ሰቆ ውስጥ አብቃቶቹ ከማስቀመጥ ውጭ ኮንዶሞች በተላሉ የሚጠሹና ጭነት፣ ሙቀት፣ ብርሃን፣ እክሊጂን የማይቋቋሙ መሆናቸውን በማሰብ ጥንቃቄ አያደርግላቸውም። ስንት ሰው ነው ኮንዶሞችን ከፋርማሲ የሚገዛቸው? እነዚህ ነጥቦች በተለይ በአገራችን ኤችአይቪን ለመከላከል ኮንዶሞችን መጠቀሙ አምብላም ከአደጋው እንደማይታደግ ያሳያሉ።

ማጣቀሻዎች

- 1 Anonymous. Barriers to better condom 'killing people': regulatory, political hurdles stifle development. *Contracept Tech Update* 1995;16(1):1-6 found from <http://www.fhi.org>
- 2-23 <http://www.fhi.org>
- 24 Addis Ababa, August 23, 2001 (WIC)
- 25-26 <http://www.U.S. Food and Drug Administration>
- 27 <http://cwfa.org/library/family/>
- 28 ቃለመጠይቅ ከአቶ አዋሽ ጋር፣ መስከረም 14/1996፣ ዲኬቲ ኢት/
- 29 <http://www.csi>
- 30 አዲስ አድማስ ጋዜጣ፣ ጥር 8/1996፣ የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን የጥር 7/1986 ዜና

31 Essex, Max and others (eds.), AIDS In Africa, (New York: Raven Press, 1994.) pp. 474
 32 Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (አድስ ሃይንሃዊ መትሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣት?) (Addis Ababa, 2001)
 33 BBC News, 1 October 2001
 34 BBC News, 1 October 2001

ተጨማሪ ግጥሞች

1. Brackett J. *Condom Information Guide*. Durant, OK: Essential Medical Information Systems, Inc. 1988.
2. Family Health International, AIDSCAP Women's Initiative. *The Female Condom: From Research to the Marketplace*. Arlington, VA: Family Health International, 1997.
3. Holden G, Legge N, Quirk R, et al. *Thermoplastic Elastomers*, 2nd edition. New York: Hanser Publishers, 1996.
4. Nelson A, Bernstein GS, Freziers R, et al. Study of the efficacy, acceptability and safety of a non-latex (polyurethane) condom -- final report for NIH project N01-HD-1-3109. Unpublished paper. National Institutes of Health, 1997.
5. Ohye GH. Trojan® polyurethane condom with spermicidal lubricant 510(k) summary. Unpublished paper. U.S. Food and Drug Administration Center for Devices and Radiological Health, 1995.
6. Schut JH. TPE condom sets new technology standard. *Plastics World* 1996;(54):16-20.
7. Steiner M, Joanis C, Taylor B, et al. *Final Report -- Functionality and Acceptability of Three Lubricated TACTYLON® Condoms and a Standard Lubricated Latex Condom*. Durham, NC: Family Health International, 1993.
8. Trussell J, Warner DL, Hatcher R. Condom performance during vaginal intercourse: comparison of Trojan-Enz® and TACTYLON® condoms. *Contraception* 1992; 45(1):11-19.
11. UNDP/UNFPA/WHO/World Bank Special Programme of Research Development and Research Training in Human Reproduction. *The Female Condom: A Review*. Geneva: World Health Organization, 1997.

5 ኮንዶምን አስጊ የመከላከያ መንገድ የሚያደርጉ ምክንያቶች

በሚዲያዎችን «ለመከላከል ብታት» እየተባሉ የሚንቀሳቀሱት ኮንዶሞች ሁልጊዜም የብቃት ጥያቄ አንደተሰነዘረባቸው ነው። ሌፍዲሊ የኮንዶም አምራች የምርታቸውን የጥራት ደረጃ እንዲያሳውቁ ይጠይቃል። ይህም የጥራት ደረጃ ወላድን በተመለከተ በዓመት ከ14 በመቶ የሚበዙትን ሌቶች ለእርግዝና ሊያጋልጥ እንደማይገባ የሌፍዲሊ ደግሞ ያሳል። ኮንዶምን ለበሽታ መከላከያነት በምንጠቀምበት ጊዜ ከዚህ የበለጠ መጠንቀቅ ይኖርብናል።

ለምሳሌ ያህል፤ አንዲት ሴት ከ28 ቀናት ውስጥ ልታረግዝ የምትችለው በ7 ቀናት ውስጥ ነው። ሌቸለባቸው ግን ቀን አይመርጥም። በየትኛውም ቀን ወደ ደማችን ሊዘልቱ ይችላሉ። ይህ ከእርግዝና ጋር ሲገናኝ ሌቸለባቸው በአራት እጥፍ ወደ ሰዎች የመተላለፍ እድል እንዳለው ያስረዳል።

አንዳንዶች ኮንዶም ሌቸለባቸው/ሌድስን ጨምሮ በርካታ የአባላዘር በሽታዎችን ስርጭት ሊቀንስ እንደሚችል ይናገራሉ። ነገር ግን በጃላይ 2001 የወጣው የአሜሪካ ብሄራዊ የጤና ተቋም (ሌንስኤልት) ሪፖርት እንዲረጋገጠው፤ ኮንዶም እንደ ጅኒታል ሂርቲስ (ሌቸለባቸው)፤ ሂውማን ፓቪሎቭሪስ፤ ቸላሚዲያ፤ ቲፕሽ፤ ቻንክሮይድና ትራይክሞኖክ ያሉትን የአባላዘር በሽታዎች እንደማይከላከል የሚያሳይ ሃይንሃዊ መረጃዎች አልተገኙም። ኮንዶም ወንዶች በጨብጥ እንዳይያዙ ሊከላከል ቢችልም፤ ለሌቶች ግን ይህንን ጥበቃ አያደርግላቸውም።

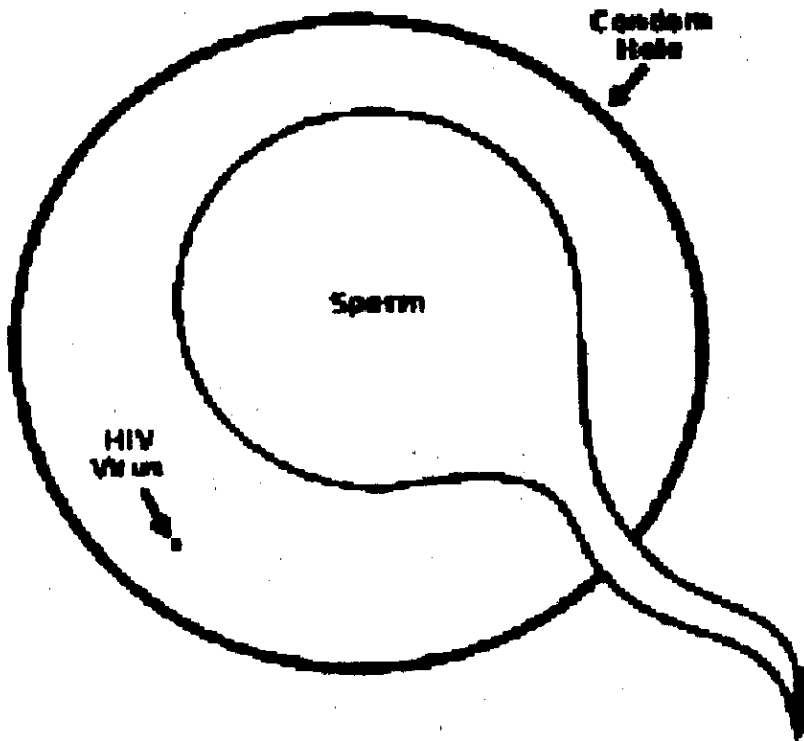
ይኸው የሌንስኤልት ሪፖርት ኮንዶምን ሁልጊዜም በትክክል መጠቀም የሌቸለባቸውን ስርጭት በ85 ፐርሰንት እንደሚቀንስ ያስረዳል። ይህ ግን መድሃኒት ለሌለው በሽታ የሚያከራራ ውጤት አይደለም። ከላይ የተጠቀሱት የአባላዘር በሽታዎችም ገጭች ሊሆኑ እንደሚችሉ መረዳት ይኖርብናል። ለምሳሌ ያህል፤ ሌቸርቪ ለማህፀን ካንሰር የሚያጋልጥ መሆኑ ይታወቃል። በአሜሪካ በየዓመቱ በዚህ በሽታ የሚሞቱ ሌቶች ቀጥር በአድስ ከሚሞቱት ይልቃል። የሌንስኤልት ጥናት እንደ ሂንታይተስ ቢ እና ሂፕታይተስ ሲ ያሉትን ሌቶች ገዳይ በሽታዎች አላካተተም።

የኮንዶም ተጻዳዎች

የሰው ስፕርም ራስ ከ2.5 ሚሊ ሜትር (0.0025 ሜትር) እስከ 3.5 ሚሊ ሜትር (0.0035 ሜትር) የሚደርስ ብፋት እንዳለው ይታወቃል። ቫይረሶች ግን ከዚህ በጣም የደቀኑ ናቸው። በ1998 የአሜሪካ የባህር ሀይል የምርምር ላብራቶሪ የኮንዶም ስተር ክፍል ተመራማሪ የሆኑት ሲሉም፤ ርላንድና የአሜሪካ የባህር ሀይል አካዳሚ የኮንዶም ስተር ሲፓርትሚንት ተመራማሪ የሆኑት ሌምጂ. ቨልደር የሚከተለውን አሳብ የያዘ አርቲክል አሳትመዋል። «ወሳኝ ነገር የቫይረሶች መጠን ነው። ለምሳሌ ያህል፤ የሌድስ ቫይረስ 0.15 ማይክሮን (microns, አንድ ማይክሮን የአንድ ሜትር አንድ ሚሊዮንኛ ነው። 1 micron = 10⁻⁶ ማይትሮ)። በ0.00000015 ሜትር) ለፆታዊ የሂፕታይተስ በ. ቫይረስ ደግሞ ከዚህ የረቀቀ ነው።

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

ኮንዶም የሚሠራባቸው ላባቲኮች (ራቦርስ) ከዚህ የበለጠ ሰፊ ተጽዕኖ ስላላቸው፤ ኮንዶም እነዚህን ረቂቅ ቫይረሶች የግዳል ማለቱ አስቸጋሪ ነው።⁵ ሮላንድና ቨሩደር ከሁለት የንግድ የሳቲክስ ኮንዶም አምራቾች የተወሰዱትን የሳቲክስ (ራቦር) ናሙናዎች መርምረዋል። ከነዚህ ላባቲኮች አንደኛው 50 ማይክሮኖች፤ ሌላኛው ደግሞ 90 ማይክሮኖች ውፍረት ነበራቸው። በዚህም ጊዜ የ0.1 ማይክሮን ዳያሜትር ያላቸው ከአንድ ሚሊዮን የሚበዙ ፓርቲክሎች በ30 ደቂቃ ውስጥ አንድ ሴንቲ ሜትር ካሬ ስፋት ባለው ላቲክስ ኮንዶም ውስጥ ሾልከው ማለፋቸውን ለመረዳት ችለዋል። በዚህ ተመሳሳይ የጊዜ ገደብ ውስጥ ከ1 ማይክሮን ዳያሜትር አሥር አጥፍ የሚበልጡ 1000 ፓርቲክሎች በላቲክስ ኮንዶም ተጽዕኖ 1 ሣንቲ ሜትር ካሬ ውስጥ ሾልከው ሊያልፉ ችለዋል።⁶

የኮንዶም-ንፍ የኤችአይቪ ቫይረሱን መጠን ለገመሰከት፤ ቫይረሱ በተላላ ሊሾልከበት እንደሚችል ልንገነዘብ እንችላለን። የቫይረሱ መጠን 0.15 ማይክሮን ሊሆን፤ የኮንዶም ተጽዕኖት ከ3 እስከ 5 ማይክሮኖች (ወይም ከ0.00000003 እስከ 0.00000005 ሜትር) ይደርሳል።⁷

ኮንዶም ከኤችአይቪ ይከላከላል?

የኮንዶም መቀደድና መውለት

በ1999 ካሪን ዲቪደን ሱዛን ዊለር ባሳተመች ጥናታዊ ጽሁፍ ውስጥ እንደተመለከተው፤ ኮንዶም ከጠባራቱሪ ውጭ በአወነተኛ የሀይወት ገጠመን ከ0.5 እስከ 6.7 በመቶ የመቀደድ፤ ከ0.1 እስከ 16.6 የመውለት እድል አለው።⁸ ሲዲሲ ግን ከ100 ኮንዶሞች 3 ወይም 4 ያህሉ ብቻ እንደሚቀደዱ ለአፍሪካ ባዘጋጀው የቤተሰብ ምጣኔ መጽሀፍ ውስጥ አስፍሯል። ከዚህም በላይ «ሁሉም የኮንዶም መቀደድ በኤችአይቪ የመያዝን አደጋ ያስከትላል ማለት አይቻልም። ቫይረሱ የሌለበት ሰው ቫይረሱ አለበት ሰው ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት አያደረግ ሣለ በሚፈጠር የአንድ ጊዜ የኮንዶም መቀደድ ሳቢያ የሚገነዘብተው በኤችአይቪ የመያዝ አደጋ ከ1 በመቶ በታች እንደሆነ ይገመታል» የሚሉ አላቦች በዚህ መጽሀፍ ውስጥ ሠፍረዋል። (Family Planning Methods and Practice: Africa, (Atlanta: CDC, 2000), 434))

ይህ ግን እርስ በርስ የሚቃረን አነጋገር ይመስላል። ኮንዶም ከተቀደደ በኋላ ኤችአይቪ የማይተላለፈው እንዴት ነው? ኤችአይቪን ይይዛል የተባለው ላባቲክ ከተቀደደ በኋላ ቫይረሱ እንዳይተላለፍ ምን ያንደዋል? የሲዲሲ ምሁራን፤ «ሁሉም የኮንዶም መቀደድ በኤችአይቪ መያዝን ያስከትላል ማለት አይቻልም» ሲሉ ለኮንዶም ስርጭት የወገን ጎረፍተ ነገር ጽፈዋል። ጎረፍተ ነገሩን በሌላ መልኩ በመግለጽ፤ «የትኛውም የኮንዶም መቀደድ ለኤችአይቪ አያጋልጥም» ማለት ይቻላል? ይህን ማለት እስካልተቻለ ድረስ፤ የኮንዶም መቀደድ አደጋን እንደሚያስከትል የሚያጠራጥር አይሆንም።

ለላው ደግሞ ኤችአይቪ ያለበትና የሌለበት ሰው የግብረሥጋ ግንኙነት አያደረግ ሣለ በሚገነዘብ የአንድ ጊዜ የኮንዶም መቀደድ ሳቢያ ኤችአይቪ የሚተላለፈው ከ1 በመቶ በታች እንደሆነ ይገመታል የሚለው አላባ ነው። ግምቱ ምን ያህል ትክክል ነው? ለምሳሌ ያህል፤ በዚህ መጽሀፍ ውስጥ የ23 ኮንዶሞች መቀደድ አንድ እርግጠኛ ሊያስከትል እንደሚችል ተገልጿል። ይህን ተመሳሳይ ስልት ወስደን የ23 ኮንዶሞች መቀደድ 1 በኤችአይቪ የመያዝን አደጋ ያስከትላል ብንል አንኪ፤ የ100 ኮንዶሞች መቀደድ 4.45 (ሲጠጋጋ 5) በኤችአይቪ የመያዝ እድል ሊያስከትል እንደሚችል እንረዳለን። ይሁንና፤ በኤችአይቪ የመያዝ እድል ከእርግጠኛ የሰፊ እድል ሙሉው ከዚህ የበለጠ አደጋ ሊኖር እንደሚችል ይታወቃል።

ከዚህም በላይ ግምት በራሱ ችግር ነው። ከማይገኝ እንደምንሚረው፤ ከሰው ልጅ ሀይወት ጋር ስተያያዙ ጉዳዮች በተቻለ መጠን ትክክለኛ ስለት ማትረገብ ያስፈልጋል። እጅግ ብዙ ጊዜና ገንዘብ የሚፈጅ ቢሆንም አንኪን ለሀይወት ጉዳይ (ለምሳሌ ወደ ሰማይ ለሚላኩ መንኮራኩሮች) ትልቅ ትኩረት ተሰጥቶ ትክክለኛው መረጃ ይተርጋል እንጂ በግምት ላይ መደገፍ አይቻልም። የኮንዶም ጉዳይ ይህን ያህል ትኩረት የሚያሻው መሆኑን አያጠራጥርም።

ኮንዶምና ስፐርሞሳይድ

ስፐርሞሳይድ ሌገ-9ን መጠቀም በኤችአይቪ የመያዝን እድል እንደማይቀንስ ቀደም ሲል በሰፊው ተመልክተናል። እንዲያውም ሌገ-9 በኤችአይቪ የመያዝን እድል በከፍተኛ ደረጃ ይጨምራል የሚሉም አሉ።⁹

ሲዲሲ - የግልጽነት ጉድለት

በአሜሪካ ውስጥ የሚገኝ የዶክተሮች ማህበር እንደገለጸው፤ ሲዲሲ ግልጽነት የጎደለው ተግባር ፈጽሟል። ሌገአይዲኦች የኮንዶምን የበቃነት ማህበር የሚያመለክተውን ጥናት ይፋ እንዳደረገ፤ በአገርአቀፍ ደረጃ ከሁለት ሺህ የሚበልጡ ዶክተሮች የሚገኙበት የሐኪሞች ኮንሰርቲየም (ማህበር) ቆይታ 20/2001 የሲዲሲ ዋና ሃላፊ የሆኑት ዶ/ር ጆረጌ ኮፕላን ከሥራቸው እንደሰሩ የማጠይቅ ደብዳቤ ለፕራዚላንት ጆርጅ ቡሽ ልክላል። የዶክተሮቹ

ደብዳቤ! ሲዲሲ «በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ሲቶች ኮንዶም አስተማማኝ የመከላከል ብቃት አለው በለው እንዲያምኑ በማድረግ አሳስቷቸዋል... ሰዎች ጥንቃቄ የተሞላበትን የጉበረሥን ገንባታን እንዲፈጽሙ ለማስቻል በጢሊዮን ዶላር የሚቆጠር ገንዘብ እየፈለሰ ሲዲሲ ኮንዶም የተፈለገውን ውጤት እንዲያሳይ የሚያመለክት ተጨባጭ መረጃ ሲያተርብ አልቻለም» ሲል ይተቻል።»

በተጣዩ ሰለት የካቶሊክ ሚዲካል ማህበር፣ ኮንግራስ አባል ደቭ ዌልደን (ሊዎሊ)፣ እንዲሁም የተደሞው የኮንግራስ አባል ቶም ኮባርን (ሊዎሊ) የሚገኙበት የአሥር ሺህ ዶክተሮች ተወካይ ቡድን ሲዲሲ ኮንዶም የአባላዊ በሽታዎችን ምን ያህል እንደሚከላከል በገልጽ እንዲያሳውቅ የሚጠይቁትን የፈጠራ ህጎች መግለጽ በመገለጽ ወተሳ ሰነዘረ። የዶክተሮቹ ማህበር የሥራ አስኪያጅ ኮሚቴ አባል የሆኑት ዶ/ር ጃን ዲግስ፣ «ሲዲሲ ሰዎች ኮንዶም እንዲጠቀሙ የሚያነሳሡ ማስታወቂያዎችን በማትረብ ህዝባዊ ጤናን የመጠበቅ ተግባር ሃላፊነቱን ቸል ብዷል» ሲሉ ወትሰዋል። ዲግስ ይህ ጋላት የህክምና ሽፍንፍን ነው ሲሉም አካላዊ ገልጽዋል። የዶክተሮቹ የጋራ መገለጫ መሰረት ይዘት የሚከተለውን ይመለከታል።

የበሽታ መከላከያ መቆጣጠሪያ ማሳካት (ሲዲሲ) በአ ኮንዶም እውነቱን መናገር ያለበት አሁን ነው። እኛ ከ10 ሺህ የሚዘዙትን ዶክተሮችና ሀኪሞች ወኪላን ጃላይ 24/2001 የሺገገተን ዲሲ ከተማ የተገኘን ተወካዮች ባለቤት ሃያ ዓመታት በሀዘባችን ላይ የደረሰውን የጤና ተወሳሪ ለመመስረት እንፈልጋለን።

የአባላዊ በሽታዎች በአሜሪካና በዓለም ዙሪያ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ሰዎችን ለሥቃይ ጭንቀት ማግኘት ሲሆኑ አንደኛዎቹን የአባላዊ በሽታዎች በጉለላቸውና በጤተሰቦች ላይ ያሳድሳቸውን ትግሮች በትርጉት ለዎንጋላቸው ለሰዎች ዓመታት የአባላዊ በሽታዎችን በኮንዶም መከላከል ፍሬላልባ መሆኑን ለጤና ማህበረሰብ ለማሳሰብ ለገጥሞቹ ተይተናል።

በአሜሪካ ህዝባዊ ጤና የአባላዊ በሽታዎችን ለመከላከል ያልቻለው ሲዲሲ «ጥንቃቄ የተሞላበት መሲኬ የሚል መርህ ከመከተሉና በአሜሪካ ህዝብ የኮንዶምን የብቃት ጉድለት ለማሳወቅ ካለመፈለጉ ጋር የተያያዘ ነው ብለን እናምናለን።

ከዚህ መገለጫ ጋር የሚተባበር ግለሰቦችና ድርጅቶች ሲዲሲ ኮንዶም የአባላዊ በሽታዎችን ለመከላከል እንደሚቻል የሚያሳየውን የህክምና መረጃ ሆኑ ብዙ በዘዴ መደበኛ የሚያሳዩ ብዙ መረጃዎች አሏቸው። ሲዲሲ የክሊኒካል ሪሶርች ውጤቶችን ለመተባበል አለመፈለጉ የአባላዊ በሽታዎች በወፊት መሰራጨት አስተዋጽኦ አድርጓል።

ሲዲሲ እሱም ሆነ ሌሎች የፈጠራ ድርጅቶች ትክክለኛ የህክምና መረጃዎችን ለህዝባቸው እንዲያስተላልፉ የሚያዘውን የፈጠራ ህገ (P.L. 106-554) እንደሚጠብ እናምናለን።

ዓርባ ጃላይ 20 የዩኤስ የጤናና የሰላዊት አገልግሎቶች ዲፓርትሜንት በኮንዶም የመከላከል ብቃት ላይ የተደረገ የመገንጠት ሰነድ ይፋ አድርጓል። ይህ ሰነድ ኮንዶም በበሽተኞችን ከፍተኛ ጥቅም እንደሚይዝ ያስረዳል። በክሊኒካል ሪሶርች ላይ የተመሠረተው የመገንጠት ሰነድ በአ ኮንዶም የሚከተሉትን እውነቶች ያስረዳል። (ይህ ጥናት የተደረገው በአሜሪካ መሆኑን ልብ ይበሉ።)

የአባላዊ በሽታ ዓይነት	በዓመቱ የሚያዙ ሰዎች ቁጥር	በአሁኑ የተያዙት ቁጥር	ጊዜ ሰዎች	የኮንዶም ብቃት	የመከላከል
ኤችአይቪ	40000	900000		አንጻራዊ አደጋ	15 በመቶ
ጨብጥ	650000	አልታወቀም		ሴቶችን እንደሚከላከል የሚያሳይ ክሊኒካል መረጃ አልተገኘም	ወንዶችን በተወሰነ ደረጃ ይከላከላል
ቸላሚዲያ	3 ሚሊዮን	2 ሚሊዮን		ክሊኒካል የብቃት መረጃ አልተገኘም	
ትራይኮሞኒያሲስ	5 ሚሊዮን	አልታወቀም		ክሊኒካል የብቃት መረጃ አልተገኘም	
ቲፕቻ	70000	አልታወቀም		ክሊኒካል የብቃት መረጃ አልተገኘም	
ጀኒታል ሄርፒስ	500000	45 ሚሊዮን		ክሊኒካል የብቃት መረጃ አልተገኘም	
ሂውማን ፓሪቲካንቪሲስ (ኤችፒቪ)	5.5 ሚሊዮን	20 ሚሊዮን		ክሊኒካል የብቃት መረጃ አልተገኘም	

ሲዲሲ ለሰዎች ዓመታት ይህን እያወቀ ለአሜሪካ ህዝብ ከማስታወቅ ተቆጥሏል። ሲዲሲ ኤንዲዲኤች በአ ኮንዶም የብቃት ማስታወቂያ ያዘጋጀውን ሰነድ ለማዘጋጀት፣ ከዚህም አልፎ ለመለወጥ ጥረት እንዳደረገ እናምናለን። በተለይም ሲዲሲ ያልተረጋገጠና ቲዎሪቲካል ሞዴል በሰነዱ ውስጥ እንዲካተት የገደ ብዷል። የዚህ መላምታዊ ሞዴል መጨመር የኤንዲዲኤችን አረጋጃል ሰነድ ከማዘጋጀት በላይ አላሰራገረ የሆኑትን ውዝግቦችና በአ ኮንዶም የብቃት ማስታወቂያ ገልጽነት የጎደላቸውን አሳቦች አካላል።

የሲዲሲ ሞዴል መሰረት በመሰረተ መላምታዊ ሲሆን፣ ታማሚዎችን ግን ሰዎች ናቸው። ታማሚዎችን እውነተኛ መረጃና እውነተኛ ርህራሄ የሚያስፈልጋቸው እውነተኛ ሰዎች ናቸው። በሥራ ቦታዎችን የምንመለከታቸው የአባላዊ በሽታዎች ጉዳይ መላምታዊ ሳይሆን እውነተኛ ነው።

በጣም የሚያሳስበን ገልጽነት ከጎደለው ፖሊሲና ማታላያ የተነሳ ለሥቃይ የተዳረጉት ታማሚዎችና በተሰበሰባቸው ጉዳይ ነው። ሲዲሲ ትውልዱን ሁሉ ለማስተማር ከአገልግሎት ላይ የዋሉትን የኮንዶም አጠቃቀም ፕሮግራሞች ሲያስፋፋ ኖሯል። በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ሰዎች ኮንዶም ከአባላዊ በሽታዎች እንደሚከላከላቸው በማመን ለሥቃይ ተጋልጠዋል። የበሽተኞችን ጤና ለመጠበቅ ሲዲሲ ተስማሚ ፖሊሲ ይተርጋልናል ብለን ሰንተግመን የኖርን ዶክተሮች በሽተኞችን ለመዝገብና ለማስተማር የሚያስፈልገንን መረጃ እንዳናገኝ በመከላከልነት ተደንቅናል።

በአሁኑቀኛ ፈውስ በሲላቸው የአባላዊ በሽታዎች የሚማት ሰዎች ጉዳይ የሐኪሞች እንጂ የሲዲሲ አይደለም። በየቀኑ የአባላዊ በሽታዎች የሚያሠቃዩላቸውን በሽተኞች ተሰፋዎችና የጤንነት ሁኔታዎች እንዲታወቁ።

ከማንኛውም ዓይነት የአባላዊ በሽታ መሰረት በመሰረተ የመከላከል የጤንነት ሞዴል እንዲገልጽ ነው። ይህም ከጋብቻ በፊት መታወቅና ካዘጉ በኋላም አንድ ለአንድ ተማምኖ መኖር ነው። እኛ እንደ ህክምና ማህበረሰብ ስለ አባላዊ በሽታዎች በጥልቀት የምናስብ ከሆነ፣

- ⊗ ፕረሲዳንቱና ፕረሚየርዋ ቡሽ የሲዲሲ ዳይሬክቶር የሆኑትን ዶ/ር ደፈሪ ፒ. ኮፑላን ከሃላፊነታቸው እንዲያስወግዱ ጥረያችንን እናቀርባለን። እንደ አገር ወደ እውነተኛ ጸታዊ ጤንነት ልንጓዝ የምንችለው ሲዲሲ ከማህበራዊ ርእዮተሳሰብ ይልቅ በቀዳሚነት በሽታዎችን በመከላከል ላይ ያተኮረ አመራር ሲኖረው ብቻ ነው።
- ⊗ የአሜሪካ የምግብና የመድሃኒት አስተዳደር (ኤፍዲኤ) በኮንዶሞች ሽፋን ላይ የብቃት ደረጃቸውን የሚገልጽ ጽሁፍ መሰፈሩን እንዲቀጣጠር ጥሪያችንን እናቀርባለን።
- ⊗ ሲዲሲም ሆነ ሌሎች የፌዴራል የጤና ድርጅቶች ትክክለኛ ክሊኒካል መረጃዎችን ለህብረተሰቡ እንዲያስተላልፉ ጥሪያችንን እናቀርባለን።
- ⊗ የአሜሪካ የጤና የሰብአዊ አገልግሎቶች ዲፓርትሜንት የፌዴራልን ህግ በጣሰ መንገድ የሚንቀሳቀሱትን ድርጅቶች ፌዴራል ፊንድ እንዲያድርጉ ጥሪያችንን እናቀርባለን።
- ⊗ ሲዲሲ ዋንድ የጤና መረጃ በመሸፋፈን የፈጸመው ጥፋት በኮንግረሱ እንዲታይ ጥሪያችንን እናቀርባለን።¹³

ከገጽ፡ ለላፍሪካ፣ መቶጠብና መታመን ለሌሚሪካ ይህ ምክርና ማስጠንቀቂያ ገን «ለሌሚሪካናች» ብቻ መሆኑ ለሚሪካውያን ያልሆነውን ለማቸ ያሳዘነናል። ከዚያ ዋብላይት ላይ “Condoms for Africa, abstinence for America” በሚል ርእስ የሠፈረውን ጽሁፍ ካነበቡህ በኋላ ለሚሪካ ለላፍሪካ የምትከተሉት ፖሊሲ የሰውን ልጆች ሁሉ በአንድ ዓይን የማመልከት አንዳልሆነ ስመመልከት ችያለሁ። እርስዎም አንዳይሆኑት ከዚህ በታች አትርቡባለሁ። በዚያ ዋብላይት ላይ የወጣው ይሄው እርታክል ርእሰተዳደን መዳሰስ የጀመረው ፕሬዚዳንት ጆርጅ ቡሽ ለላፍሪካ የኢኮኖሚው ስሜት 15 ቢሊዮን ዶላር መመጽወታቸውን በማስመልከት ነበር። (ይህን ጽሁፍ በማዘጋጀት ጊዜ ከዚህ ምጽወታ ውስጥ 5 ቢሊዮን ብር ይሁን ዶላር ለሊትዩኒያ እርታኦስብ ቢተክርስትናን የኢኮኖሚ ፕሮግራም መስጠቱን የካቲት 5 ቀን 1996 ከኢ.ቲ.ቪ ተከታተያቸዋለሁ።) የእርታክሱ ጽሁፍ የሆነችው ሃገር ፕሮቦሊ አንደምትሰው፤ «ፕሬዚዳንት ቡሽ ያደረጉትን ነገር በተመለከተ ለሌሚሪካ ህዝብ ማብራሪያ መስጠት

እንደ ሣራ አገላለጽ፣ «ቡሽ ኤድስ ከፍተኛ አልቂት ያደረሰባቸውን አፍሪካውን ለመታደግና በደህና ሁኔታ ላይ ያሉትን አሜሪካውያን ለኤድስ ለመታገድ በመንጥባብ ላይ ናቸው» ስትል ተችታለች።¹⁶ (በዚሁ 'Bush initiative' ተብሎ በሚታተመው እንትስቃሊ ላይ የተሰጠውን በርካታ የድኅናና የተቃውሞ አስተያየቶች ከሚከተለው ዌብሳይት ያንብቡ። የብዙዎቹ ተቃውሞ የመንግሥቱ የውርጃ ተግባር የሚፈጽሙ ሆነ ስለ ውርጃ የምትር አገልግሎት የሚሰጡ ድርጅቶች የ15 ቢሊዮን ዶላር ተጠቃሚዎች እንደሚይሙ ስለተገለጸ ጭምር ነው።

እኔ እንደማምነው ግን በሽ ሣራ ካለበትዎ የተገለበጡኝን በማድረግ ላይ ናቸው። ይርቁ በሽም ሆኑ አማኒውያቸው ከንደም እንከይዝ/አድስን መሎ በመሉ ሲጠላሁ እኔንማይታል በሚጠየቁ ያሉ። ትም ከባርና ሌላትም አረጋግጠውያን ባለሙሉልናት ብቸኛው የመላካካያ መንገድ «ላገቡት መታታብ፤ ላገቡት መታመን» መሆኑን ድምጻቸውን አጉልተው የሚሰጡት እኔ ሣራ አንደሚያስቡት የላይማኖት ተጽእኖ ስላለባቸው ሳይሆን፤ የኮንዶሞኖችን የብቃት ማንስ ስለተሰጡኝ ነው።

በመሆኑም ነው የአሜሪካ የኤችአይቪ/አድድ ጉዳዮች የፕሪዚዳንቱ አማካሪ ቦርድ ከገዳም ጥንታቂ የተሞላዘትን መሲብ ከአደጋ ሲታደገው አንደማይችል የሚገልጸው። ይህ ቦርድ አንደሚለው፣ ከነድሞች አገዛዝአሸ ሳለመሆናቸውና ትዳርች ጠቅለል ባለ መልኩ ከላባለባር በሽታዎች ነጻ በመሆናቸው፣ የመንገድ/ሥት አቋም ጋብቻንና ከጋብቻ ውጭ መመገብን የሚያስቀምጥ ሊሆን ይገባል።¹⁷

ከካታብር 24/2002 ረገጥላኝነት ከረሰ ሰሚዝ ለዩኤስኤይድ አስተዳዳሪ አንድሩ ኤስ. ናትሲየስ በአፋት ደብዳቤ፣ «ኤስከ ታላቅ ድረስ መታተብ የሚለው ኢትዮጵያንና ሌሎች የአባላቱን በሽታዎችን ለመከላከል መንግሥታችን በግልጽ የመረጠው እኛም ነው» ሲሉ አስታውቀዋል። ይሁን፣ ዩኤስኤይድ እስካሁን የኮንዶምን ስርዓት ለማስቀም የሚያስችል የግዛት አላስፈረም፣ እንዲያውም ዲኬተና መሰል አንዲለሙት ኮንዶሞችን እንዲያሰራጩ የገዝቡ ድጋፍ አያደረገ ነው።

ይሁን፤ በተማሥጦ፡፡ ጦር ውስጥ የሥነምግባርና የልማት መርሃግብር ለማዋቀር ሲባል በባንክ በተሳሳደውና 30 የአስያፍ የፓሰሪክ አገርች በተሳተፉበት ዓለምአቀፍ ኮንፈረንስ ላይ የዩ.ኤስ. ባለሥልጣን፤ ኢትዲፒ/ኢድሮን፤ ሌሎች የአባልዘር በሽታዎችን ለመሰጠስል «ኮንዶምን ባለማቋረጥ መጠቀም» የማለው ሀረግ እንዲሰረዝ ጠይቀዋል፡፡ ምክትል

ከንዲም ከኢትዮጵያ ይከለክላል?

የመንግሥት ጸሐፊ በሆኑት አርተር ኢ. ዲዊ በኩል የተገለጸው ይፋዊ የዩ.ኤስ. መንግሥት «ከንዲም መቶ በመቶ የመከላከል ብቃት ስለሌላቸው፤ ዩናይትድ ስቴትስ በቀዳሚነት የአባላዊ በሽታዎችን ለመከላከል የምትጠቀሙበት ስትራቴጂ ላላገቡት መታቀብ ላገቡት ደግሞ መታመን» መሆኑን ያስረዳል።¹⁸

ስቴቭ ስተንበርግ በዩ.ኤስ.ኤ ቱዴይ ላይ እንዲሠራለው፤ «የቡሽ አስተዳደር የኮንዶምን የብቃት ማነስ የሚያመለክተውን ጥናታዊ ሪፖርት መነሻ በማድረግ ከጋብቻ በፊት መታቀብ ለሚለው የአባላዊ በሽታዎች መከላከያ ስትራቴጂ ከፍተኛ የፌዴራል ፈንድ ሊመድብ ይችላል። ይህም ትምህርት ቤቶች በጾታ ትምህርት ውስጥ ሌሎች የመከላከያ መንገዶችን እንዲያካትቱ የሚከለክል ይሆናል።»¹⁹

ስቴቭ የጤናና የሰብአዊ እገልግሎቶች ሃላፊ የሆኑት ቶሚ ቶምፕሰን ለ50ዎቹም ስቴቶች መታቀብ ብቻ ለሚለው የጾታ ትምህርት 17 ሚሊዮን ዶላር መስጠታቸውን ገልጾል። ቶምፕሰን እንደሚሉት፤ «የአባላዊ በሽታዎች በአሜሪካ አላሳቢዎች እየሆኑ መተዋል። ነገር ግን በባህርይ ምርጫዎች፤ በተለይም ከወሲብ በመቆጠብና ሙሉ በሙሉ በአንድ ሰው ተወስነን በመናገር እነዚህን በሽታዎች ልንከላከል እንችላለን። ስለ ኮንዶም ግን ገና ወደፊት ተጨማሪ ጥናቶች መደረግ ይኖርባቸዋል።»²⁰

በአፍሪካ ግን ሁኔታው የተገለበጠ ይመስላል። ኮንዶም መቶ በመቶ ኤድስን የሚከላከል ይመስል መገናኛ ብዙሃን ህብረተሰቡ በኮንዶም እንዲተማመን የሚያበረታቱ ማስታወቂያዎችን በጥፍ ማቅረቡን ተያይዘውታል።

እስካሁን የመቆጠብን ጽንሰላሳ በማስረጽ ጥረት የሚያደርገው በጤና ጥበቃ ሚኒስቴር የጤና ትምህርት ማዕከል ይመስላል። ይህን ከሚያስተላልፏቸው ማስታወቂያዎች መመልከት ይቻላል። በዚህ የጤና ትምህርት ማዕከል አጭር ላይ የተመሠረተና የአሜሪካን ተሞክሮ (ለኛ የሚመክሩን ሳይሆን ለአገራቸው የሚጠቀሙበትን) ያገናዘበ የጾታ ሥርዓት ትምህርት በየትምህርት ቤቱ የሚሰጥበት ሁኔታ ቢመቻች፤ እኛም እንደ ዩ.ጋንዳ በኤድስ ላይ ድልን ልንቀዳጅ እንደምንችል አያጠራጥርም። ይህንን ከዳር ለማድረስ ደግሞ መንግሥት የማያሻር መድሃኒት እያቀረቡ በየሚዲያው የሚገጫልትን ኮንዶም አክፋፋይ ድርጅቶች ዝም አሰኝቶ ህዝቡን ከዚህ አደጋ የመታደጉን ሚና መጫወት ይኖርበታል። ይህ የህዝብ ደህንነት ጉዳይ በመሆኑ በደደር ሊታለፍ አይገባውም።

ቆም ሰለን አሃዛዊ ሰነዶን ስናገላበጥ ኮንዶም ሻይረሱን በበለጠ ለማስራጨት ከፍተኛ ሚና የተጫወተ ይመስላል። ዲኬቲ በ1990 (በኛ አቆጣጠር 1982) ኮንዶም ማደል ከመጀመሩ በፊት ስንት በኢትዮጵያ የተያዙ ሰዎች ነበሩ? AIDS In Africa በሚለው መጽሀፍ ውስጥ እንደተገለጸው፤ «ኤድስ ወደ ኢትዮጵያ የገባው ከማዕከላዊና ከሌሎች ምሥራቃዊ የአፍሪካ አገሮች ዘግይቶ ነው... በ1985 እና 86 (እኔ) የኢትዮጵያ ሻይረስ ያለባቸው 0.1 በመቶ ወታደሮች ብቻ ነበሩ።»²¹ የወታደሮቹ ቁጥር በወቅቱ 5265 መሆኑ ስለተገለጸ፤ በወቅቱ ከኢትዮጵያ ጋር የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን 5.265 (ተጠጋግቶ ሲጻፍ 6) ያህል ነበሩ።

በዚህ መጽሀፍ ውስጥ እንደተገለጸው፤ «በ1980ዎቹ መጨረሻ ግን የኢትዮጵያ ስርጭት በጣም እየተስፋፋ ይሄድ ጀመር...»²² የኮንዶም ስርጭትም የተስፋፋው ከነዚህ ዓመታት ጀምሮ ነበር። ዛሬ ዲኬቲ 186,343,900 ኮንዶምችን ለህብረተሰቡ ካሰራጨ በኋላስ? በ1996 መግቢያ ላይ (እንደ ውስጥ) ተስፋ ጎህ በመስቀል አደባባይ ባዘጋጀው ኢፕዝቢዥን ላይ ተገኝቶ ካየሁት በራሪ ወረቀት እስከ 1994 መጨረሻ ድረስ የሚከተለው የኢትዮጵያ ጥቃት ደርሶብናል።

ከንዲም ከኢትዮጵያ ይከለክላል?

	ብዛት	ምንጭ
ሪፖርት የተደረጉ የኤድስ ህመማት	15,202	ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር
የኤድስ ህመማት ብዛት ግምት	219,400	ኤድስ በኢትዮጵያ አራተኛው አትም ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር
ከሻይረሱ ጋር የሚኖሩ ሰዎች	2,200,000	
⊗ አዋቂዎች	2,200,000	
⊗ ልጆች	200,000	
በኤድስ ወላጅ አልባ የሆኑ	1,200,000	
አገራዊ የኢትዮጵያ ስርጭት	6.6%	
የከተሞች የኢትዮጵያ ስርጭት	13.2%	
የአዲስ አበባ የኢትዮጵያ ስርጭት	15.6%	
የገጠር የኢትዮጵያ ስርጭት	3.7%	

ምንጭ፡ ጤና ጥበቃ ያሳተመው ኤድስ በኢትዮጵያ አራተኛው አትም

ኮንዶም ኢትዮጵያን የሚከላከል ከሆነ፤ ለምን እንዲህ ዓይነት ሁኔታ ውስጥ ወደትን? ዲኬቲና መሰል ኢንጂነሎች ይህንን ችግር እየተመለከቱ ሌሎች የፈጠሩ ማብራሪያዎችን እንዲያቀርቡና የህዝቡን አልቂት እንዲያባብሱ ሊፈቀድላቸው አይገባም።

በየሚዲያው ብዙ ስለ ኤድስ ቢነገርም፤ ጥንቻው አውነት ገና አልተነካም። ሺህ ጊዜ «የዩ.ጋንዳ ተሞክሮ» የሚሉትን ቃላት ከሚዲያ ላይ ብንሰማም፤ የዩ.ጋንዳ ተሞክሮ በዋናነት በመታቀብ ላይ የተመሠረተ መሆኑ በገልጽ አልተነገረም።

ሚዲያው ስለ «ግልጽነት» ብዙ ቢያወራም፤ ግልጽ መረጃ ያቀረበልን አይመስልም። ለህዝብ ማቅረቢያ ያለበት ሙሉውን አንጂ ግማሱን መረጃ ሊሆን አይገባም። በርግጥ መንግሥት እስከ ጋብቻ ድረስ መታቀብ የሚለውን የመከላከል አጭር ቢወስድ እንኳን በአሜሪካ ሀይል የሚንተሳተሉትን ኮንዶም አዳይ ድርጅቶች ማስቀም አይቻል ይሆናል። ነገር ግን በማስታወቂያዎቻቸው ላይ ኮንዶምቻቸው ስንት በመቶ እንደሚከላከሉ (የማይንቲስቶቹ ፓናል ምርጥ የተባለው የላቲክስ ኮንዶም እንከን በሌለባቸው ሁኔታዎች፤ ማለትም በላብራቶሪ ውስጥ 85 በመቶ ሊከላከል እንደሚችል እንዳስታወቀ ሳይዘነጋ)፤ ከምን ማቅረቻል እንደተሠሩ፤ ለበሽታ ወይም ለወሊድ መከላከያ ማገልገላቸውን... በግልጽ እንዲያሳውቁ ማስገደድ ይቻላል። ይህ ኢፍዲኤ አሜሪካ ውስጥ እያከናወነ ያለው ተግባር ነው። በተለይ በተለይ ኮንዶም 85 በመቶ ይከላከላል ሲባል ጥራቱን ሊቀንሱ የሚችሉ ነገሮች (ሙቀት፤ ብርሃን፤ አየር፤ ጭነት...) በሌላባቸው የቤተሙከራ ላብራቶሪዎች ውስጥ መሆኑ ሊታወቅ ይገባል። ቀደም ሲል ስለ ኤፒዲሚዮሎጂካል ጥናቶች በተነጋገርንበት ክፍል ውስጥ እንደተገለጸው፤ ኮንዶም ከጥቅም ላይ በሚውልበት ጊዜ ምን ያህል ሊከላከል እንደሚችል ለማወቅ አልተቻለም፤ ይህ ሊሠመርበት የሚገባ ተግባራዊ ችግር ነው። ይህም ላይቀር ለህብረተሰቡ ሊነገር ይገባል!

ይህን መጽሀፍ በምጽፍበት ጊዜ በተስፋ ጎህ አስተባባሪነት በአብዮት አደባባይ የተዘጋጀ የኢትዮጵያ/ኤድስ ኢፕዝቢዥን ጎብኝቶ ነበር። በዚህ ጊዜ ሥራዎቻቸውን ካስተዋወቁት ድርጅቶች አንዱ ወደነበረው አሳ (Organization for Social Services for Aids, OSSA) ጠጋ ስል ማብራሪያ የሚሰጠው የድርጅቱ ተወካይ ስለ ኮንዶም ሞት ያለ መንግሥት ሲሆን ሰማሁት። እኔም ኮንዶም መቶ በመቶ የመከላከል ብቃት እንደሌለው እየታወቀ ለምን በማስታወቂያዎቹ ላይ ይኸው አውነት አይገለጽም? ለምን ሙሉውን መረጃ ሰጥታችሁ ህዝቡ ሀይወቱን የሚያቀርቡበትን መንገድ እንዲቀይስ አታደርጉም? ስል ጠየቅሁት።

«ጥያ ሰጥኖ ኮንዶም አይሠራም የሚል አመለካከት ያለው የኢትዮጵያ ህዝብ እንደዚያ ብለን ከስተዋወቅን ወትሮም ዋጋ የለውም በሚል ያለ ኮንዶም የጥብረሥጋ ግንኙነት ወደማድረግ ያዘነጠጣል ብለን እንሰራለን» ሲል መለሰልኝ።

«እንዴት? የምታስታውሩትክ ሃላፊነት ሊሸከም የሚችል ሰው እንጂ እንከላ አይደለም። እውነተኛውን መረጃ ሰጥታችሁ ምርጫውን ለምን ለተጠቃሚዎቹ አትተውም?»

«ለላውንስ አቪ ይሁን። ግን በወሰብ የሚተዳደር ሌትኛ አዳሪዎችሰን?» ሲል ወደ ሌላ አትጣጫ ተፈተለከ። «ኮንዶም ስለማይሠራ እንዲሁ ብናደርግ ይሻል ከሚል ድምጻዊ ደርሰው ከፍተኛ ጉዳት ሊያደርሱ አይችሉም ብለህ ታስባለህ?» ሲል መልሶ ጠየቀኝ።

«ምናልባት ኮንዶም መቶ በመቶ እንደሚያስጠቅሙት ሲያውቁ ሌላ መተዳደሪያ ሊፈልጉኝ አይችሉም?» ስል ጠየቅሁት። «እንደናንተ ዓይነቶቹስ ድርጅቶች ሰዎች በኢትዮጵያ ለእስኪያዙ ከመጠበቅ ይልቅ ምናል ሌትኛ አዳሪዎችን በሌሎች መያዎች በማስተዳደር ላይ ብትበረቱ...»

ከእሳ ተወካዩ ጋር ለብዙ ደቂቃዎች ተከራክረን ከተለያየን በኋላ የጎበኝንታቸው ሌሎች በኢትዮጵያ ዙሪያ የሚሠሩ ድርጅቶችም ተመሳሳይ እጽም ይዘው አግኝቻለሁ። እናም አሜሪካኖች ለህዝባቸው መታቀብን አያስተማሩ፤ በአገራችን ውስጥ በመሠረቷቸው ድርጅቶች አማካኝነት ለምን ስለ ኮንዶም እንደሚሰጡ ሊገባኝ አልቻለም።

በሌላ በኩል፤ ሚዲያው ለምን ስለ ኮንዶም ትግሮች ከመናገር አንደተቆጠበ መረዳቱ አስቸጋሪ ነው። በአሜሪካ ሄርቲድ ፋውንዴሽን የሚዲያና የፓብሊክ ፖሊሲ ዳይሬክተር የሆኑት ማርክ ታፕስትም በሚዲያ ላይ ያላቸውን ትሬታ እንደሚከተለው ገልጸዋል።

ሚዲያው የኮንዶምን ድክመት የሚያረጋግጠውን ጥናት ሪፖርት ለመደበት የሚጥረው ለምንድነው?

ማርክ አስተያየታቸውን የሰነዙት የኮንዶምን ብቃት የመረመረውን የ2000 ዓ.ም. ሃይንሃዊ የምርምር ውጤት በማስታከክ ነበር። ማርክ ሚዲያው በዚህ ወሳኝ የጤና ጉዳይ ላይ የተገኘውን የምርምር ውጤት ሪፖርት ለህዝብ ይፋ አለማድረጉ እጅግ አሳሳቢ ጉዳይ ነው ሲሉ ተችተዋል።

ማርክ እንደሚሉት፤ መረጃው በወጣበት ዕለት ከመደመሪያው ገዱ ላይ ያሰፈረው ዘ የሺንግተን ታስት ብቻ ነበር። ዘ ኒው ዮርክ ታይምስ ሪፖርቱን በሦስት አንቀጾች ከገለጸ በኋላ በገጽ ኤ18 ውስጥ ተብርታል። ዘ ሉስ አንደለስ ታይምስ ግን በገጽ ኤ20 ላይ አራት አንቀጾችን ብቻ ጽፏል። ወግ አጥባቂው የሺንግተን ታይምስ ላይተር ሪፖርቱን የጻፈው በገጽ ኤ4 ላይ ነበር።²³

አሜሪካዊው ማርክ ታፕስት መረጃው ተደበቀ እያሉ የሚከራከሩት እንግዲህ ጋዜጦች ከፊት ገጾቻቸው ላይ በዕለቱ ይዘውት ባለመውጣታቸው መሆኑን እንመለከታለን። እኛ ዘንድ ግን ይህ ዓለምን ሲያምስ የኖረው ጉዳይ ምንም ግንዛቤ ያላገኘ መሆኑን እንመለከታለን። ከዓለም እንቅስቃሴ ጋር አብረን የምንጎራመድ ሳንሆን በታሪክ ገጾች ውስጥ ያለን ይመስላል።

ማርክ አሳባቸውን እንዲህ ሲሉ ይተላለፉ። «28 ፓናሊቶች ያተረቡት ጥናት ሁለት የድምጻዊ ነጥቦችን አስገኝቷል። በመደመሪያ፤ ላቲክስ ኮንዶም በከረቤዛ ወሲባዊ ግንኙነት ወትት ወንዶችም ሆነ ሴቶችን ከኢትዮጵያ ሊጠቀሙ እንደሚችሉና ወንዶችን ብቻ ከጨብጥ እንደሚታደጉ ተገልጸዋል። በሁለተኛ ደረጃ፤ ኮንዶም ጫብጥን (ለሴቶች) ቻላሚዲያን፤ ተራይዲዎናሊስ፤ ጂኒታል ሄርቲስ፤ ቂጥኝ፤ ቻንክሮይድ ወይም ኤትፒቪ (ኪንጋሮትና የማህፀን ካሳር ሊያስከትል የሚችል ቫይረስ) ሊጠቀሙ እንደሚችሉ የሚያረጋግጥ መረጃ አልፋለንም። እንዲህ ዓይነቱ መረጃ በጋዜጦቹ የፊት ገጾች ላይ መስፈር ነበረበት።»²⁴

ማርክ ሪፖርቱ፤ «ፓናሊቶቹ ከሁነኛ ድምጻዊ ላይ ሊደርሱ አለመቻላቸው አጥጋቢ መረጃ አለመቅረቡን እንደሚያመለክትና ኮንዶም የአባለዘር በሽታዎችን ሊጠቀሙ መቻላቸውን አለመቻሉን የሚያሳይ ትርጉም ሊሰጠው እንደማይገባ ለማሳሰብ አንፈልጋለን» ማለቱን አስታውሰው እንዲህ ይላሉ። «ለመሆኑ ወጣቶች በኮንዶም ጥንቃቄ የተሞላበት የጥብረሥጋ ግንኙነት ሊፈጽሙ እንደሚችሉ ለማስተማር የታከሰ ከፋዮችን በመቶዎች የሚቆጠሩ ዶሊርች መጠቀም ኮንዶም የመከላከል ብቃት አለው የሚል ትርጉም መስጠት አይደለም?» አሁን ግን ኮንዶም ከአባለዘር በሽታዎች እንደሚከላከል የሚያሳይ መረጃ ተግልቶ አለመቅረቡ ተገልጸዋል።²⁵

ማርክ ከእንግዲህ በኮንዶም ሽፋኖች ላይ «በሽታን ለመከላከል» (for disease prevention) ተብሎ መጻፉ ምንም ዋጋ እንደሌለው ያስረዳሉ። «የኢንዱስትሪ ጥናት ኮንዶም ይከላከላል ለማለትም ሆነ አይከላከልም ለማለት ከምንቻልበት ደረጃ ላይ አልደረስንም ሲል በግልጽ አስረድቷል። ይህ ግን የፌዴራል የጤናና የደህንነት ባለሥልጣናት፤ የሥነህዝብና መሰል ድርጅቶች ኮንዶምን ከአባለዘር በሽታዎች ይከላከላሉ እያሉ ከመስበክ እንዲታቀቡ አላደረጋቸውም። የሚገድሉንን የአባለዘር በሽታዎች በኮንዶም ተማምንን እንድንሸምት ይገፋፋናል።»²⁶

ማርክ የኢንዱስትሪ ፓናሊቶች ኮንዶም የአባለዘር በሽታዎችን እንደሚከላከል ወይም እንደማይከላከል ለማወቅ ገና «አጥጋቢና ሥነምግባራዊ ደረጃቸውን የጠበቁ» ጥናቶች መካሄድ እንዳለባቸው ማሳሰቡን በመግለጽ፤ «እነዚህ ጥናቶች እስኪደረጉ ድረስ መሪዎቻችን ኮንዶም ከበሽታ ይከላከላል የሚለውን ውሳኔ ከማስተጋባት መቆጠብ የለባቸውም?» ሲሉ ይጠይቃሉ።

በኛስ ዘንድ በኮንዶም ስርጭት ላይ የተሰማር ድርጅቶች ትርፋቸውን ብቻ እያሰሉ ህዝቡን ወደ ሞት ከመንጻት ሊታቀቡ አይገባም? ቢያንስ ቢያንስ «ህዝቡ ወትሮም በኮንዶም ስለማይተማመን እውነቱን ተናግረን እናስበረግጥለን» ከማለት ይልቅ እንዲህ ዓይነቶቹን ሃይንሃዊ የምርምር ውጤቶች በተቻለ ፍጥነት በሚዲያ ማሰራጨቱ የመንግሥትም ሆነ ጉዳዩ የሚመለከታቸው ከፍሉች ሃላፊነት ሊሆን ይገባዋል። ህብረተሰቡ መረጃ የማግኘትና የሚበጀውን የመጠሰ መብቱ ሊጠበቅለት ይገባል። «እኔ ያልሁሁን ብቻ ስማ የምንል ከሆነ፤ ህዝቡን በጨለማ ውስጥ እጉረን ለጥፋት መዳረጋችን ነው። የኢንዱስትሪ ፓናሊቶች ስለ ኮንዶም የደረሱበትን ድምጻዊ ከሚከተለው ዌብሳይት ማግኘት ይቻላል።

<http://www.niaid.nih.gov/dmid/stds/condomreport.pdf>

ማጣቀሻዎች

- 1-6<http://www.all.org/issues/se04.htm>
- 7http://www.abortionfacts.com/literature/literature_9311cd.asp
- 8-11<http://www.all.org/issues/se04.htm>
- 12-13<http://www.Dobson Addresses Condom Effectiveness>
- 14<http://www.guttmacher.org/pubs/journals/gr060101.html>
- 15-16<http://www.gay city>
- 17-18<http://www.guttmacher.org/pubs/journals/gr060101.html>
- 19-20<http://www. http://www.usatoday.com/news/healthscience/health/2001-07-19-condoms-stds.htm>
- 21-22 Essex, Max and others (eds.), AIDS In Africa, (New York: Raven, 1994,) pp. 671
- 23-27[http://www.condoms&media \(under the title 'why the media spike of the study on 'safe sex' failure'\)](http://www.condoms&media (under the title 'why the media spike of the study on 'safe sex' failure'))

መታቀብ ለምን?

ከተለያዩ ሰዎች ጋር በከንዶም የገባረሥጋ ግንኙነት መፈጸም የሚያስከትላቸውን ችግሮች ከነቃቀስሁ በኋላ፣ ለወጣቶችም ሆነ ለተቀረው ህብረተሰባችን አንድ የመከላከያ መንገድ ማቅረብ እንዳለብን ይገባል። ይሁንና፣ ኢትዮጵያ ቀላል መፍትሄ እንደሌለውም አልጠፋንም። ለነገሩ ሀይወትን ራሷ ባመዛች ቀላል መፍትሄ የላትም። የሙያ ዘርፎችን እንኩዋን ብንመለከት፣ ሐኪም፣ ኢንጂነር ወይም የትኛውንም የተመኘውን ሙያ የራሳችን ለማድረግ ሰውነታችን እስኪዘል ድረስ መሥራት ይጠበቅብናል። ውጤት የጥረት ፍሬ መሆኑ የዕለት ተዕለት ገጠመኛችን አካል ነው።

በዙዎች መታቀብ መቶ በመቶ ከኢትዮጵያ ሆነ ካልተፈለገ እርግዝና ሊከላከልላቸው እንደሚችል እያወቁ፣ ሌላ መፍትሄ ይፈልጋሉ። የሃይማኖት ድርጅቶችም ሆኑ የጤና መምህራን በተጻሚነት የሚጠቅሱትን ይህንን የመታቀብ መርህ እንደተራ ነገር በመቀጠር፣ አንድ ልባቸው ወሲብ እየፈጸሙ በኢትዮጵያ የማይያዙበትን መንገድ አጥብቀው ይሻሉ። ለዚህ ነበር መታቀብያ ተሽመ የእብን ጳውሎስን የመታቀብ መርህ በመቃወም፣ «መንፈሳዊ አማራጭ ሁሉም ሲከሸፍ የምናየው አንድ ቃል ታቀብ ብቻ ከሆነ አሁንም ከመከሸፍ አይድንም» ያለቸው። የዚህ አባባል ግልጽ መልእክት ሰዎች ሲቅ ወሲብ ሳይፈጸሙ ሊኖሩ አይችሉም የሚል ይመስላል። መታቀብን የሚያስተምረው መንፈሳዊ አማራጭ ሁልጊዜም የከሸፈው (በርግጥም ከሽፎ ከሆነ) እና ሁሉም የሚከሸፈው (ግንቱ የቱን ያህል እንደከረረ ያጤኑ) በዚህ ምክንያት መሆኑ ነው።

ነገር ግን «መታቀብ» አንድ ቃል ቢሆንም፣ ራስን የመግዛት፣ ሃላፊነትን የመሸከም፣ ለፍትር ንደኛና ለነገው ትውልድ የማሰብ... ድምር ውጤት ነው። መታቀብ መንፈሳዊ መፍትሄ ብቻ አይደለም። ሃላፊነት የሚሰማው ዜጋ ሁሉ ሃላፊነት የሚሰማው ትውልድ ለመፍጠር የሚችልበት ማለፊያ አቅጣጫም ነው። ጽንሰአባቡ ከሃይማኖት መምህራን ስለመጣ ብቻ ጎሳተር አድርገን ልናየው አይገባም። ከሥልጣን ጫፍ ላይ ባለቸውና ብዙዎች እስከ 100 ሺህ ብር ጉቦ እየከፈሉ በሚሄዱበት አሜሪካ ሃይለተር መታቀብ የ76 በመቶውን ህዝብ ድጋፍ ያገኘ ምርጥ የመከላከያ መንገድ መሆኑ ተረጋግጧል።

(<http://cwfa.org/library/family/>)
መታቀብ «ሁሉም» የሚከሸፍበትን ሁኔታ ማንም ሰው ሊያረጋግጥ አይችልም። የሚከሸፈው ራሳችንን ለመግዛት አንችልም ብለው ለሰሙደሙት ወይም ወሲብን ከሀይወት በላይ አግዘፈው ለሚያዩት ብቻ ይመስላል።

ፕሬዚዳንት ጆርጅ ቡሽ የካቲት 2002 «እውነተኛ ፍትር ይጠብቃል» የሚል መርህ ይዘው ለተሰለፉት ወጣቶች በላኩት ደብዳቤ ውስጥ የሚከተሉትን ቃላት አስፍረው ነበር። «እስከ ጋብቻ ድረስ ወሲብ ሳለመፈጸም መምረጣችሁ ትክክለኛ ውሳኔ ነው። በብዙዎች ዘንድ ተቀባይነትን ካገኘው ባህልና ከንደኞቻችሁ

ለሀይወታችሁና ለወደፊት ተስፋችሁ ሃላፊነት በመውሰዳችሁ ላመሰግናችሁ አፈልጋለሁ።»

ላመሰግናችሁ አፈልጋለሁ።»
በአሁኑ ሰዓት በተለይ በምዕራቡ ዓለም ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ወሲብን እንዳይፈጽሙና ለተያያዙ ችግሮች እንዳይጋለጡ የሚደረገው ትስታና ክፍተኛ ትኩረት እየተሰጠው ነው። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ከጋብቻ በፊት ስሜትን ተቆጣጥሮ ከገባረሥጋ ግንኙነት መራቅ ጠቃሚ የሚሆንላቸውን መንገዶች እንመለከታለን።

እርካታ
ማርያን ዌለስና ቪካ ሞርኒር መታቀብን አስመልክተው ጠቃሚ አሳቦችን ኮንሊርንድ ዊሚን ፎር አሜሪካ በተሰኘው ዊብሳይታቸው ላይ አኑረዋል። በዚህ ሳይት ውቅስጥ፣ «በእውነተኛ ውህደት ውስጥ ሰዎችን እጅግ የሚያረካቸው በጋብቻ ውስጥ የሚፈጸም ወሲብ ነው።» የሚል አሳብ ሠፍሮ እናገኛለን።
ወጣቶቿ የኛን ያህል በኤድስ ባይረገፉም፣ አሜሪካ ገዙህና ሃላፊነትን ለመሸከም የሚችል ዜጋ ለማፍራት ባላት ጽኑ ፍላጎት ሳቢያ ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ወሲብ እንዳይፈጽሙ ለማግዘ ከፍተኛ ጥረት በማድረግ ላይ ትገኛለች። በደን 2001 የፈዴራል መንግሥት ሳርጅን ደኔራሱ ጾታዊ (ወሲባዊ) ጤንነት እንዲጠበቅና ሃላፊነት ያለበት ወሲባዊ ባህርይ እንዲጎለብት ያቀረቡትን ጥሪ ይፋ አድርጎ ነበር። የሳርጅን ደኔራሱም መልእክት የሚከተሉትን ነጥቦች ያካተተ ነበር።

- ⊙ በየዓመቱ 12 ሚሊዮን አሜሪካኖች በአባላዘር በሽታዎች እንደሚያዙ
- ⊙ በየዓመቱ በግምት 40 ሺህ ሰዎች ለኢትዮጵያ እንደሚጋለጡ
- ⊙ በ1996 1.37 ሚሊዮን ውርጃዎች እንደተከሰቱና
- ⊙ በአገሪቱ ውስጥ ከሚከሰቱት እርግዝናዎች ግማሽ ያህሉቹ ያልተፈለጉ መሆናቸውን የሚያመለክት ነበር።

ዌለስና ሞርኒር አንድ ሁነኛ የህክምና ጆርናል ጠቅሰው እንደገለጹት፣ «በአባላዘር በሽታዎች መስፋፋት ዋነኛው ምክንያት ከጋብቻ ውጭ የሚፈጸም ወሲብ ነው።»²

እነ ዌለስ ከቅድመ-ጋብቻ ወሲብ መዘዞች አንዱ የታዳጊ ወጣቶች ማርገዝ መሆኑን ከገለጹ በኋላ፣ ባለፉት አሥርተዓመታት በጾታ ትምህርት ላይ ከተሰጠው ትምህርት ሳቢያ በአሜሪካ እንዲህ ዓይነቱ ችግር እየቀነሰ መምጣቱን ገልጸዋል። በ1991 እጅግ አሻቅቦ የነበረው የታዳጊ ወጣት ሴቶች (ከ15-19 ዓመት የሆናቸው) እርግዝና በ2000 ዓመተ ምህረት ወደ 22 በመቶ ዝቅ ማለቱን እነዚህ ጸሀፊዎች አስረድተዋል።³ ይሁንና እነ ዌለስ በ1997 ዓ/ም ከ7-12ኛ ክፍል ባሉት ተማሪዎች ላይ የተደረገው የጥናት ውጤት እጅግም የማያከራራ መሆኑን ይናገራሉ።

- ⊙ ከ7ኛና 8ኛ ክፍል ተማሪዎች 17 በመቶዎቹ ወሲብ ፈጽመው የሚያውቁ መሆናቸው
- ⊙ ለሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ይህ አሃዝ እጥፍ መሆኑ
- ⊙ ወሲብ ከፈጸሙት የ7ኛና 8ኛ ክፍል ሴት ተማሪዎች ውስጥ ከ9ኛ አንዷ ማርገዝ ከ9-12ኛ ክፍል ካሉትና ወሲብ ከፈጸሙት ሴት ተማሪዎች ከስድስቱ አንዷ ማርገዝ

እነ ዌለስ ኤድስ ከዚህም የበፋ አደገኛ ችግር መሆኑን ያስረዳሉ። ከ25-34 ዕድሜ ያሉትን ጎልማሶች ከሚገድሉ 10 በሺታዎች አንዱ (በአፍሪካ ግን ግንባር ቀደም ገዳይ) እንደሆነና

በኢትዮጵያ የሚያዙ ታዲያ ልዩነቶች ተጥር ከ1994 እስከ 1998 ድረስ 117 በመቶ መጨመሩን ያስረዳሉ።⁴

እነ ዌለስ ሌሎችም ከጋብቻ በፊት የሚፈጸም ወሲብ ውጤቶች የሆኑትን ችግሮች በሰፊው ከዘረዘሩ በኋላ «የሴፍ ሴክስ»ን (በከንዶም የሚፈጸም ወሲባዊ ግንኙነት) ተረት ያወጋሉ። እነሱ እንደሚሉት ይህ የሴፍ ሴክስ ጣጣ የአሜሪካ ባህል የወለደው ሳይሆን፤ የጤና መምህራን ነን ባዮች ያመጡት ጎጂ ልምድ ነው። (በኛም አገር ሁኔታው ተመሳሳይ ይመስላል።) እስከ 1980ዎቹ መጨረሻ እካባቢ ድረስ «ሴፍ ሴክስ» በአሜሪካ ትልቅ ትኩረት የተሰጠው የጾታዊ ትምህርት ፍልስፍና ነበር። ይሁንና ይህ በመታተብ ላይ ትኩረት እየተሰጠ ወጣቶች «ሴፍ ሴክስ»ን እንዲማሩ የተደረገው ጥረት ውጤት እንዳለመጣ ተብራርቷል።⁵

በዚህ ጽሁፍ ውስጥ ከተገለጹት የከንዶም (ሴፍ ሴክስ) ውጤቶች አንዱ በ1993 «ስፓር ፓስ» በሚል ስያሜ የሚታወቁ ታዲያ ወጣቶች (ወንዶች) ከብዙ ልዩነቶች ጋር ወሲብ የፈጸመ ልጅ የሚያሸገፍበትን የጨዋታ ውድድር መጀመራቸው ነበር። ከነዚህ ወጣቶች አብዛኞቹ ከ50 እና 60 የሚበዙትን ሴት ልጆች ለማባለግ ችለዋል። ፖሊስ ጉዳዩን ተከታታይ ከረገደበት በኋላ የውድድሩ ተሳታፊዎች ከነበሩት ልጆች አንዱ፤ «ሳለ ከንዶምች ይህንን ይለፈልፋሉ እንጂ ጥሩ ደንብ አያስተምሩንም» ሲል ተናገሯል። እነ ዌለስ በከንዶም ላይ በተመሠረተ (ሁሉን አቀፍ) የጾታ ትምህርት ካሪኩለም ላይ የሚያተኩሩ ሰዎች በመታተብ ላይ የተመሠረተ ትምህርት እናስተምራለን ማለታቸውን አይተብሉም። እንዲህ ዓይነቱ ካሪኩለም መታተብን ጨርሮ በማለፍ ስለ ከንዶም አጠቃቀም ሠፊ ሀተታ እንደሚኖርብ ያስረዳሉ። የትምህርቱም መልእክት። «ወሲብ አለመፈጸሙ ከሁሉም የተሻለ ነው። ካልተቻለ ግን ከንዶም ተጠቀሙ» የሚል መሆኑን ይገልጻሉ። እነ ዌለስ እዚህ ጋ የቤተሰብ ምጣኔ ለልጆች ያዘጋጀውን አንድ የካርቱን ሥዕል ይተቻሉ። የካርቱን ሥዕሉ ገጸባህርይ የእንስሳትን ዙ ታስባለህና የአባላዘር በሽታዎች ከበዙበት ስፍራ ስትደርስ፤ ያለ ከንዶም የግብረሥጋ ግንኙነት የሚፈጸም ሰው በነዚህ በሽታዎች እንደሚያዝ ትናገራለች።

ለዚህ የካርቱን ሥዕል በሰጡት ምላሽ «የዩ.ኤስ. የጤናና የሰብአዊ አገልግሎቶች ከንዶም ከአጠቃቀሙ የአባላዘር በሽታዎች ሰዎችን ሊከላከል እንደማይችል ገልጾ የለም ወይን?» ሲሉ ይጠይቃሉ። «እንዲያውም፤ ከንዶም ሃይንቲስቶቹ ከመረገፈችው የአባላዘር በሽታዎች ለአንደኛውም ሙሉ ዋስትና አይሰጡም» ሲሉ ይከራከራሉ። በመሆኑም፤ «ካልተቻለ በከንዶም...» የሚባለው ጨዋታ በሰዎች አእምሮ ውስጥ አለመቻልን ይዘራል። ነገር ግን ከወሲብ ራስን መቆጠብ የማይቻል ነገር አይደለም። ቀዳሚው ጉዳይ ሰዎች ራሳቸውን እንዲያሳምኑ ማገዝ ብቻ ነው። ከዚያ በኋላ የራሳቸውን መርህ ላለመጣ ሲሉ ህይወታቸውን ከሂደጋ ይጠብቃሉ።

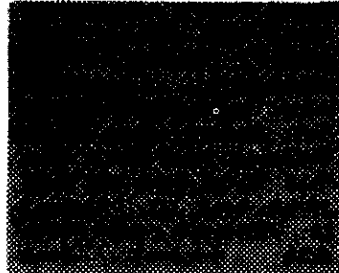
ገንዘብ በአገራችን የሚገኙ የቤተሰብ ምጣኔ ሰባኪዎች ከንዶምን «ለምቶ ለርካታ...» እያሉ በማስጠራያው ሲያስተዋውቁና የተለያዩ የቴሌቪዥንና የሬዲዮ ፕሮግራሞችን ተሽቀዳድመው ስፖንሰር ሲያደርጉ የሚመለከት ሰው ለሀብረተሰቡ የተጨነቀ ሊመስለው ይችላል። ሁልጊዜም በየሚያው እንደሚያውሩት «ሰግንዘቢ መፍጠሪያ፤ ኢድስን ለመከላከል...» ደፋ ቀና የሚሉ ሊመስል ይችላል። ልባቸው ያለው ግን ከንግዱ ላይ መሆኑ አያጠራጥርም። በአሜሪካ የሚንቀሳቀሱ የቤተሰብ ምጣኔ አስተማሪዎችም እንዲሁ «ሴፍ ሴክስ» ለመስበክ ተግተው ይሯሯጣሉ። ነገር ግን «ገንዘብ ለማግኘት እየጣርን ነው» የምትል ቃል ከላፋቸው አትወጣም። ዋስትና ዋርንር «እስከ ጋብቻ ድረስ መታተብ» የሚለውን የሥነጽታ ካሪኩለም እነዚህ የቤተሰብ ምጣኔ አስተማሪዎች ለምን አጥብቀው እንደሚታወቁ ሲገልጹ

ይህን ብለዋል። «የቤተሰብ ምጣኔ አስተማሪዎች ወጣቶች ከንዶምችን እየሸመቱ የቤተሰብ ምጣኔ ድርጅቶችን ባለጸገች እንደሚያደርጓቸው ለመናገር አይፈልጉም። እንደ ፕላንድ ፔሬንትሁድ፤ ሊስኦይሊሲያኒስ፤ ናቮል አቦርከንና ሪፐርግሎቲቭ እነዚህን ሲገ የፈራራ መንግሥት መታተብን ብቻ ቢደግፍ ምን ያህል ሚሊዮን ዶላርችን እንደሚያጠፋው ተቃራኒ ነው። ከ1996 በፊት ከሞላጎደል ሁሉም የሥነጽታ ትምህርቶች የሚሰጡት በከንዶም ላይ ተመሥርተው ነበር። በ2000 ዓ.ም. ከሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች 34 በመቶዎቹ የመታተብን ፕሮግራሞች ተከትለዋል። በ2002 ፕሬዚዳንት ጆርጅ ቡሽ ለመታተብ ጾታዊ ትምህርት የ34 ሚሊዮን ዶላር የመግራ ለማድረግ እንደሚፈልጉ ገልጸዋል። ከአሜሪካ ህዝብ 76 በመቶዎቹ ይህንን የመታተብን ጾታዊ ትምህርት የሚደግፉ መሆናቸው ተረጋግጧል። ከዚህ ድምዳሜ ላይ የደረሱትም የመንግሥት የጤና ሃሳዎች ከገሺንሽናል (በከንዶም ላይ የተመሠረተ) የሥነጽታ ትምህርት እንደማያዋጣ እየተገነዘቡ በመምጣታቸው ነው።»⁶

ከፈራራ መንግሥት የሚመደበውን በጀት ለማግኘት የመታተብ ፕሮግራሞች የአገሪቱ ስታንዳርድ ወሲብን በጋብቻ ውስጥ ብቻ መፈጸም እንደሆነ ለማስተማርና ልጆች ከጋብቻ ውጭ ወሲብ ቢፈጽሙ ለተለያዩ ሥነልቦናዊና አካላዊ ጥቃቶች እንደሚጋለጡ ለማስጠንቀቅ ይገደዳሉ። ይህም የቤተሰብ ምጣኔ አስፋፊዎችን አደገዳ ከጨዋታ ውጭ ያደርገዋል።⁷

ከጋብቻ ውጭ የሚፈጸሙ ወሲባዊ ግንኙነቶች የሚያስከትሏቸው ችግሮች በአገራችን የትዳር መሠረት መናጋት የጀመረው ከጣልያን ዘመኑ የሴትና አዳሪዎች መብራከት ጋር ተያይዞ ነው የሚሉ ሰዎች አሉ። ከዚያ በፊት ትዳር ከቡር ተቋም ነበር። በአሜሪካ የ1960ዎቹ «የገጸ ፍትር አብዮት» ሰዎች ትዳርን ንብረው ፍትር የሌለበት ወሲብ እንዲያሳድዱ ያደረጋቸው መሆኑን ጥናቶች ይጠቁማሉ። በመሆኑም በአሜሪካ ከ1960 እስከ 1999 ከሀገሪቱ ጋብቻ ውጭ የተወለዱት ልጆች ቁጥር በ430 በመቶ ጨምሯል።⁸ እነዚህም ልጆች ባመዛኙ ከታዲያ ወጣቶች የሚወለዱ በመሆናቸው፤ አጣፊንታቸው ሥቃይ የበዛበት ነው።

ይህ የታዲያ ወጣቶች ከጋብቻ በፊት የመውለድ የጤናማ ማህበረሰብ መሠረት የሆነው ቤተሰብ በከፍተኛ ደረጃ እንዲናጋ ያደረገ መሆኑን ጥናቶች ያስረዳሉ። በዩናይትድ ስቴትስ አንድ ወላጅ ብቻ ካለባቸው ቤተሰቦች እናቶች 84 በመቶዎቹን ያስተዳድራሉ። በነዚህ ቤቶች ውስጥ ከሚያድጉ ልጆች 40 በመቶዎቹ አባታቸውን ቢያንስ ዓመቱን ሙሉ አይተው አያውቁም። ከነዚህ አባቶች አብዛኞቹ ገንዘብ የመስጠት ሃላፊነታቸውን ትላ በማለታቸው ልጅ ያረገዙላቸው ሴቶች ከትምህርታቸው ተፈናቅለው በማህበራዊ ዋስትና ላይ ለመደገፍ ይገደዳሉ። እኛ ዘንድ ግን እንዲህ ዓይነት ሁኔታዎች የተመቻቹ ባለመሆናቸው ለገዳናና ለልመና ሲጋለጡ እናያለን።

ከጋብቻ በፊት የሚፈጸም ወሲብ የሚያስከትላቸው ማህበራዊ ችግሮች እነዚህ ብቻ አይደሉም። የሃርባርድ የህክምና ትምህርት የሥነህህርይ ፕሮፌሰር የሆኑት ዶ/ር አልቪን ፓውሴይንት እንደሚሉት፤ «ታዲያ ወጣቶች ልጆችን በሚወልዱበት ጊዜ፤ እናቶቹም ሆኑ ልጆች የጤና፤ የሥነልቦናና የኢኮኖሚ ችግሮች ይጋረጡባቸዋል። ከጋብቻ በፊት ልጅ የሚወልዱ ታዲያ ወጣቶች በማህበራዊ ህይወታቸው የመጨረሻውን ስፍራ ለመያዝ ይገደዳሉ... ይህም ለአገሪቱና ለልጆቹ ትልቅ ችግር ይፈጥራል።»¹²

በአሜሪካ አንዲህ ዓይነት ችግሮችን ለማስወገድ መንግሥት እርዳታ መስጠቱን አቁሞ የሥራ እድል በመከፈቱ ላይ ትኩረት አያደረገ መሆኑን ዘግቦች ያስረዳሉ። ይህም የአገሪቱ የሠራተኛ ሀይል እንዲጨምርና የተረጁው ቁጥር አንዲቀንስ የበኩሉን አስተዋጽኦ አንዳደረገ ተመልክቷል። አሁንም ቢሆን ችግሩን መላው በመላው መቅረፍ የሚቻለው ወጣቶች ጤናማ ትዳር እንዲመሠርቱ በማገዝ መሆኑን የሚያስተምሩ ወገኖች ድምጻቸውን አጉልተው በማሰማት ላይ ናቸው።

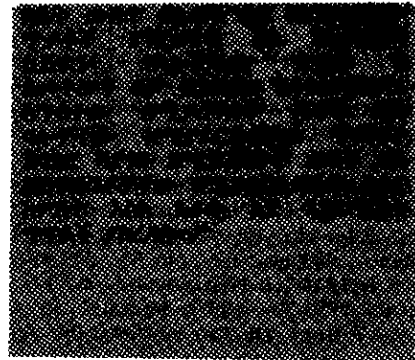
የበለጸጉት አገሮች መንግሥታት ዜጎቻቸውን ለማቋቋም የሚተልሟቸውን ዕቅዶች ስንመለከት በአገራችን የትም ወድቀው የሚቀሩ ወጣቶችም ትኩረት ሊያገኙ እንደሚገባ ማሰባችን የማይቀር ነው። ይህንን ለማድረግ የግድ እንደ አሜሪካ ብዙ ሚሊዮን ዶላርች ላያስፈልጉ ይችላሉ የሚል እምነት አለኝ - ብዙ ፍትር፣ ብዙ ቀናነት ካለ የማይቻል ነገር የለም።

ላይጋቡ አብር መኖር

ይህ በኛ አገር ምን ያህል እድሜ አንዳለው የሚያስረዳ ሰነድ አላገኘሁም። በአሜሪካ ግን (ኢ.ኢ.ኢ.) የ1960ዎቹና 70ዎቹ ክስተት እንደሆነ ይነገራል። ይህም ተጋብቶ ከምንፋታ ህጋዊ ጋብቻ ከመፈጸማችን በፊት እስከ አብረን በመኖር እንደው ከሚል ቅን አስተሳሰብ የመነጨ ነበር። የዚህ ዓይነቱ ባህል በአሜሪካ እየተስፋፋ በመምጣቱ በ1960 439,000 የነበረው ላይጋቡ አብረው የሚኖሩ ጥንዶች ቁጥር በ1998 ወደ 4.24 ሚሊዮን ከፍ ሊል ችሏል። ነገር ግን ከነዚህ ጥንዶች መካከል አብረው የሦስተኛ ዓመት የጣምራነት በዓላቸውን የሚያከብሩት ክስድስት ጥንዶች እንድ ብቻ ናቸው። እስከ አሥር ዓመት ወይም ከዚያ በላይ አብረው የሚኖሩት ደግሞ ከአሥር አንድ ናቸው። አብዛኞቹ ከአንድ ዓመት ተኩል ቆይታ በኋላ ይለያያሉ።¹³

ለዚህ ዓይነቱ የሙከራ ጋብቻ ከሚሰጡት ትችቶች መካከል ሰዎችን እንደ መኪና እየነዱ ጥሩ መሆን አለመሆናቸውን ማወቅ አይቻልም የሚለው አንዱ ነው። የሙከራ ጋብቻ እስከነ ስምሜው በትዳር ውስጥ ሊኖር የሚገባውን ቃል ኪዳን፣ ግጭቶችን ለመፍታት የሚደረግ ቁርጥ ውሳኔ፣ በጤንነትም ሆነ በሀብት ጊዜ እስከ ሀይወት ፍጻሜ ድረስ ለመዝለቅ የሚያስችሉ መርሆች የሌሉበት ነው። በመሆኑም «ባይሳካ አተወዋለሁ» የሚል ቅድመ-ግንዛቤ ተይዞ የሚገባበት የሙከራ ጋብቻ ፍሬያማ አለመሆኑ የሚያስደንቅ አይመስልም።

የአሜሪካ የፍትህ ዲፓርትሜንት ከ1979 እስከ 1987 የነበረውን ስታስቲክስ ጠቅሶ እንደገለጸው፣ የሌቶች ጥቃትም የሚበረታው ከጋብቻ ውጭ በሚመሠርቱት የፍትር ግንኙነት ላቢያ ነው። ሌቶች በይበልጥ የሚጠቁት በባሉቻቸው ላይሆን፣ በበይፍሬንዶቻቸው፣ በቀድሞ በይፍሬንዶቻቸውና በቀድሞ ባሉቻቸው ነው።

ሱስ እስያዥ ዕዎችን፣ ሲጋራዎችንና አልኮሆሎችንም በብዛት የሚጠቀሙት ያላገቡ ሰዎች እንደሆኑ ጥናቶች ይጠቁማሉ። ባለትዳሮች የሃላፊነት ስሜት ስለሚሰማቸውና የትዳር ንደኞቻቸውን ለማስደሰት ስለሚፈልጉ፣ ከንደዚህ ዓይነት ነገሮች ይቆጠባሉ።

ባጠቃላይ፣ ከጋብቻ ውጭ የሚፈጸም የወሲብ ግንኙነት ለወንዱም ሆነ ለሴቷ ደስታን የሚያግኝጽፍ አይደለም። ሰዎች ነገን ዘንግተው ዛሬ ስሜታቸውን ለማርካት ቢሸቀዳደሙም፣ በስሜት ውስጥ ሆነው ሊያስቡት የማይኖር የመሰለው ነገ ሲባን ከፊታቸው ድቅን ይላል። በስሜታዊነት ጦስ ብዙ ችግሮች ይመዘዛሉ። ገዳይ የአባላዘር በሽታዎች መኖራቸውን ጨምሮ፣ ከዚህ ዓይነቱ የሃላፊነት ስሜት ከጎደለበት ግንኙነት የሚወለዱ ልጆች የወደፊት አጣፈንታም ከመልካም ኑሮና ከትምህርት እድል የራቀ ይሆናል። የተሟላ ሀይወት የማንሰጠውን ልጅ ወደዚህ ዓለም በማምጣታችን ደግሞ የህሊና ቁስል ሲጠዘግዝን ይኖራል።

ስለሆነም፣ የግብረሥጋ ግንኙነት መፈጸም የሚኖርብን እነዚህን ሁሉ ተያያዥ ነገሮች በማገናከብ መሆን አለበት። የግብረሥጋ ግንኙነት ሃላፊነት በጎደለው መልኩ ስሜታችንን ብቻ ለማርካት የምንፈጽመው ተግባር መሆን የለበትም። ይህ ደረጃችንን ወደ እንስሳነት ዝቅ ያደርገዋል። እንስሳት የሃላፊነት ሽኩቻ ስለሌላቸው! እኛ ግን ሰዎች ስለሆንን ለወሲብ ንደኞችንም ሆነ ለራሳችን ጤንነት፣ እንዲሁም ከግንኙነታችን ለሚወለደው ህጻን የወደፊት ሀይወት ጠንቅቀን ማሰብ አለበት። በግብረሥጋ ግንኙነት ውስጥ የሚፈጸም ተግባር ሁሉ ከፍትር የመነጨ ሊሆን ይገባል። ፍትር ደግሞ በሀህርዩ ለሌላው የተሻለ ሀይወት የመስጠት እንጂ የሰዎችን ሀይወት የማስናከል አላብ የለውም።

ጸታዊ ግንኙነቶችን በተመለከተ፣ የአስተሳሰብ ደረጃችን በነዚህ መርሆች ከሚመራበት ደረጃ ላይ ከደረሰ፣ «አስተማሪ ተማሪውን፣ እንጂ አባት የእንጂል ልጁን፣ አሳዳሪዋ የቤት ሠራተኛውን... ደፈረ» የሚለውን ፀያፍ ዜና የማንሰማበት ጊዜ ሩቅ አይሆንም። ያን ጊዜ ሰዎች መሆናችን ይረጋግጣል። ከእንስሳት የላትን ሰዎች! በስሜታችን ወላፊን ፈጽተን ለምንገድላቸው ሴት ልጆች የወደፊት ሀይወት ሃላፊነት የሚለማን? «የሰኪት በር ልንከፍትላቸው እንጂ ሀይወታቸውን ልናጨልምባቸው አይገባም!» የምንል አስተዋዮች እንዳያሉን!

የልጆች አስተዳደር

ልጆች በፍቅርና በእንክብካቤ የሚያሳድጉባቸውን ወላጆች ይሻሉ። እንዲህ ዓይነት ሁኔታ በማይሟላበት ጊዜ ደግሞ ከወላጆቻቸው ያጡትን ደስታ ለማግኘት አማራጭ መስመሮችን ይከተላሉ። ይህም ብዙውን ጊዜ የተለያዩ ወሲባዊ ልምዶችንና የተማሩ ጥሩ ዜጎች እንዳይሆኑ የሚያግዳቸውን ተግባራት ማዘውተርን ይጨምራል።

በአሜሪካ ማህበራዊ ችግሮች በሚበዙባቸው ጥቁሮች ላይ የተደረገ አንድ ጥናት እንደሚያሳየው፣ ልጆች ከጋብቻ በፊት ወሲብን የሚለማመዱበት ሁኔታ ከወላጆቻቸው ባህሪ ጋር ይዛመዳል። በዚህ ጥናት እንደተመለከተው፣ ከወላጆቻቸው ጋር አርኪ ግንኙነት ያላቸው፣ የትድመ-ጋብቻ ወሲብን የሚቃወሙ እናቶች ያላቸውና ስለ ወሊድ መቆጣጠሪያ ከማይነገር ቤተሰብ የተወለዱ ልጆች፣ አርኪ ግንኙነት ከሌላቸው፣ የትድመ-ጋብቻ ወሲብን የሚደግፉ እናቶች ካሏቸውና ስለ ወሊድ መቆጣጠሪያ ከሚነገር ቤተሰብ ከተወለዱ ልጆች በ12.5 ጊዜ ያነሰ የትድመ-ጋብቻ ወሲባዊ ግንኙነት ይፈጽማሉ።¹⁵

በ2000 ዓ.ም. የታዲያ ወጣቶችን እርግገና ለማስቀም ጥረት የሚያደርገው ድርጅት (the National Campaign to Prevent Teen Pregnancy) ወጣቶች ወሲብን ለመፈጸም እንዲወስኑ የሚያደርጋቸው ዋነኛው ምክንያት ምን እንደሆነ ጠይቋቸው ነበር። ወጣቶቹም የውሳኔያቸው ምክንያቶች ወላጆቻቸው መሆናቸውን ገልጸዋል። ልጆች ከወላጆቻቸው ጋር ጥሩ ግንኙነት ከሌላቸው ሰሌዳች ምግባረብልሹነቶችም እንደሚጋለጡ የሚያስረዱ ጥናቶች በርካታ ናቸው።¹⁶

ወላጆች በልጆቻቸው ላይ የሚያደርሱት አሉታዊም ሆነ አዎንታዊ ተጽእኖ ሊገምቱ ከሚችሉት ጠላይ ነው። ልጆች የወላጆቻቸውን ሀይወት ቀድተው የሚገኙ መሆናቸውን የሚያሳዩ ተደጋጋሚ ጥናቶች ታይተዋል። በመሆኑም ወላጆች ለራሳቸው ብቻ ሳይሆን ለልጆቻቸው ጸታዊ ግንኙነቶችም ምሳሌያዊ ሀይወት መምራት ይጠበቅባቸዋል።

ይህንን ስንመለከት፣ አሁን አሁን ሰዎች፣ «የዘመኑ ልጅ» እያሉ የሚያማርሩበት ችግር ከምን እንደመነጨ ለመመልከት እንችላለን። የዘመኑ ልጅ «የዘመኑ ወላጆች» ውጤት ነው ከማለት ሌላ የምንለው አይኖርም። ጥሩ አድርገን ሳናሳድግ ጥሩ ልጅ ልናገኝ እንችልም።

ሃላፊነት ተስምቶን ወሲብን በትዳር ሳንገድብ፣ ተገቢውን ፍቅር ለቤተሰባችን ሳንሰጥ... መልካም ዜጎችን ልናፈራ አንችልም። መጠጥ ቤት አምሽተን አየመጣንና ቤተሰባችንን እያማረርን ሃላፊነት የሚሰማው ሀብረተሰብ ለመገንባት አንችልም። እናም የሃፈው ትውልድ ችግር የቀደመው ትውልድ ችግር ነጸብራቅ ይመስለኛል። መሰረተ የሚቻለውም ወገብን ጠበቅ አድርጎ ለሥነምግባራዊ እሴቶች ስፍራ በመስጠት ነው። እስዚያ ሃላፊነት የማይሰማው ትውልድ የሚፈጥረውም ማህበረሰብ ያው ሃላፊነት የማይሰማው ነው የሚሆነው።

ልጆች ከጋብቻ በፊት የግብረሥጋ ግንኙነት ከማድረግ እንዲታቀቡ ለማገዝ አንዱ ጠቃሚ መንገድ ስለ ወሊድ መቆጣጠሪያዎች ተደጋጋሚ ቅስቀሳ አለማድረግ መሆኑን ጥናቶች ያሳያሉ።¹⁷

ወላጆች ከልጆቻቸው ጋር ጤናማ ግንኙነት ከማግለበት በተጨማሪ፣ ልጆቻቸው ጤናማ የማገዝት ስሜት እንዲኖራቸውም ማገዝ ይጠበቅባቸዋል። ብዙዎች እንደሚስማሙበት፣ ወጣቶች ገና ከጠዋቱ ወሲብን ለመፈጸም የሚነግሡት ጸታዊ ፍላጎታቸውን ለግርዛት ብቻ አይደለም። ይህ አብዛኞቹ ወጣቶች ከሴታቸው ያጡትን የፍቅርና የዋስትና ስሜት ለማሳበር በመጣር የሚፈጽሙት ተግባር መሆኑን ጥናታዊ ሰነዶች ያስረዳሉ። ይሁንና በልጅነት ወሲብን መፈጸም የሚፈልጉትን ፍቅርና ዋስትና እያገናኙባቸውም። ይልቅም ከአባላዘር በሽታዎችና ከልጅነት እርግገና ጋር በተያያዘ ለተለያዩ ችግሮች ሊያጋልጣቸው ይችላል። ከወሲብ ታትቦ መቆየቱ ግን ከፈለጉበት ግብ ለመድረስ ነጻ ያደርጋቸዋል።¹⁸

የሚያሳዝነው ወጣቶቹ ይህንን እውነት የሚገነዘቡት ወሲብን ከፈጸሙና ለተለያዩ ችግሮች ከተጋለጡ በኋላ ነው። ከኢትዮጵያ ጋር ከሚኖሩና በትርብ ከማውቃቸው ሰዎች ጋር ካደረገሁት ውይይት ለመረዳት የቻልሁት ነገር ቢኖር እንደገና እድሉ ቢሰጣቸው፣ ከጋብቻ በፊት የመታቀብን መርህ ተከትለው ለመኖር የሚፈትዱ መሆናቸውን ነው። በአሜሪካ ከተደረገው ጥናት ለመረዳት የተቻለውም ይሄው እውነት ነው። አብዛኞቹ በልጅነታቸው ወሲብን በመፈጸማቸው መጸጸታቸውን ገልጸዋል። ይህም ወጣቶች ግልጽ ሥነምግባራዊ ትምህርት ከተሰጣቸው ሃላፊነትን ለመሸከም የሚችሉ መሆናቸውን ያሳያል። ወጣቶችን «ካልተቻለ በኩንዴም ተጠቀሙ» ከማለት ይልቅ ዘላቂ ፍቅር እንዲመሠርቱ ማበረታታቱ ወሳኝ ነው።

ወላጆች ልጆቻቸው ገዢ የሀይወት ፈለግ እንዲከተሉና ትክክለኛ ውሳኔዎችን እንዲወስኑ ማስተማር አለባቸው። ጥናቶች እንደሚያሳዩት ወጣት ሴቶች ስለራሳቸው መልካም አመለካከት እንዲኖራቸው በሚያግዟቸው ማህበራዊ አገልግሎቶች ላይ (የፈቃደኝነት ሥራዎች) በሚሠማርበት ጊዜ መጥፎ ነገሮችን ከማድረግ ይቆጠባሉ። ብዙዎቹ ወጣት ሲገረዱት ለመደመሪያ ጊዜ ወሲብን የሚፈጽሙት ፈልገውት ሳይሆን በአጋጣሚ ከመሆኑ አንጻር ይህ ትክክለኛ ግኝት መሆኑን የሚመለከቱት ብዙዎች ናቸው። ስለሆነም ወላጆችና የትምህርት ባለሙያዎች ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ለሚተርጉላቸው የወሲብ ጥያቄ «አላደርገውም» የሚል ምላሽ እንዲሰጡ ማስተማር ይኖርባቸዋል።¹⁹

ወላጆች ልጆቻቸው ወሲብን ለወደፊት የትዳር ሀይወታቸው እንዲያቆሩት ለማገዝ የተለያዩ ማበረታቻዎችን ሊያደርጉላቸው ይችላሉ። ከነዚህም መካከል ታዲያ ልጆቻቸው ከጋብቻ በፊት ወሲብን ላለመፈጸም ቃል የሚገቡበትን የተለበት ወይም ሌላ ስጦታ ማበርከት አንዱ ሊሆን ይችላል። ወላጆች ስጦታውን በሚሰጡበት ሥነሥርዓት ላይ ከጋብቻ በፊት በጥድፈያ ወሲብ አለመፈጸም የሚያስገኛቸውን ጥቅሞች ሊያካፍሏቸው ይገባል።²¹

ከሃይማኖትና ቤተሰብ የሚመጡ ልጆች ከጋብቻ በፊት ወሲብ ለመፈጸም እንደማይችሉ የሚያሳዩ ጥናቶችም አሉ። በመሆኑም ወላጆች፣ አስተማሪዎችና ህገ እውጭዎች ሃይማኖት ወጣቶች ከትድመ-ጋብቻ ወሲብ ተቆጥበው ራሳቸውን እንዲቆጣጠሩ ለማገዝ የሚጠቀሙትን ሚና ተገንዝበው ትኩረት ሊሰጡ ይገባል።²²

ችግሩ ግን በእገራችን ፀረ-ፈጣሪ አቋም ሲያራምድ ከነበረው የኮሚኒዝም ርዕዮተዓለም መካከት ደምር ለሃይማኖት የሚሰጠው ትኩረት እያዘቀዘቀ የሚሄድ መምለሱ ነው። መገንጠል፣ መገንጠል ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የሃይማኖት ድርጅቶች... በኢድስ ላይ ተባብረው እንዲሠሩ የሚያሳስቡ ጥሪዎች ቢደመጡም፣ የኢድስ ጉዳይ ለእንዲያውቁት ብቻ የተተወ ነው የሚመስለው። የነሱ እርምጃ ደግሞ ህዝብን ከማን ይልቅ ገንዘብ በማሳለብ ላይ ስለሚያይዱ ከጥቅሙ ጉዳቱ ሲያመዝን እንመለከታለን።

በዩጋንዳ ከፍተኛ ሚና የተጫወቱት የሃይማኖት ድርጅቶች እዚህ አገር ብዙም ሲንቀሳቀሱ አይታዩም። ስለ ፍትር ቢሰብኩም ፍትርን የመኖር ብቃታቸው ገና ንልቱ አልታየም። በየቦታው በክርስቲያኑ የሊደሰ ቢርዎች መቋቋማቸው ገራም ደግሞ ቢሆንም፤ ስለ ዝሙት ሀጢአትነት ከመናገር አልፈው ተግባራዊ ችግሮችን መፍታት ይጠበቅባቸዋል። በሌላ በኩል ደግሞ ሚሊዮን ወረሃይማኖት አጽም የያዘ ይመስላል። በአሁኗ ምሽት የኤፍኤም ፐሮግራም ላይ አስተያየታቸውን የሚሰጡ ሰዎች ሃይማኖታዊ ታላት ከተጠቀሙ አዘጋጁ በፍጥነት ያስቀማቸዋል ወይም ከሃይማኖት ርእሰትዳይ እንዲወጡ ይሚናቸዋል። ይህ የአዘጋጁ ግላዊ አጽም ነው እንዲል ሌሎችም ጋዜጠኞች ተመሳሳይ እርምጃዎችን ሲወስዱ ታዝቢላለሁ። አንደሚመስለኝ፤ ጋዜጠኞቹ ይህንን የሚያደርጉት የኢትዮጵያ ሬዲዮ ድርጅት በሰጣቸው መመሪያ መሠረት ሳይሆን አይቀርም። ግን ለምን?

አንድ ፈላስፋ (በሙን አላስታውሰም)፤ «አግቢብሐር ባይኖር አንኳን ለማህበራዊ ደህንነት ሊባል ልንፈጥረው ይገባል» ያለውኑ ሃይማኖት በህብረተሰቡ አመለካከት ላይ የሚያሳድረውን አምኖታዊ ተጽእኖ በመረዳቱ ነበር። ከሆኖ ሲታወቅ ለገዢ ወጥተን የነጻ ሕዝባዊ ሥርዓት እንዲጥራለን አያልን ሃይማኖትን አንድ ዕድፍ ገዢ ከሚሊዮ ካራትን በግብረገብ የታነሰ ትውልድ ልንፈጥር አንችልም። እንዲያውም አገርወዳድ ዜጎችን ለመፍጠር ሲባል በትምህርት ቤቶች ውስጥ ከሚሰጠው የሲቪክ ትምህርት ጎን የሃይማኖቶችን የጋራ ባህርይ ያገናከበ የግብረገብ ትምህርትም አብሮ ቢሰጥ ሃላፊነት የሚለማው ዜጋ ለማፍራት የሚያግዝ ይመስለኛል። አገራችን የምትታወቀው በሃይማኖታዊ ግንኙነት ሳይሆን፤ በትውልደቶቿ፤ በሀሳብ፤ በሃይማኖቷ መሆኑ አየታወቀ፤ ሃይማኖት ኢትዮጵያን የሚያካባይበትን በር መዝጋቱ ምክንያታዊ ሊሆን አይችልም። እኛም ነጻ የሕገመንግሥት ሥርዓት መከተል በደመረች አገር ውስጥ «ስለ ሃይማኖት እንዳትናገሩ» የሚባልበት ምክንያት አይገባኝም።

የአሜሪካ ፕረዚዳንት የነበሩት ፍራንክሊን ሩዝቬልት ነጻ የሕዝባዊ ሥርዓት ለመገንባት ከወሰዱትም እርምጃዎች አንዱ የመናገር፤ የሃይማኖት... ነጻነት እንደነበረ ማስታወስ ጠቃሚ ነው። እኛም ሁሉም በየቦታው በክርስቲያኑ፤ በየመስጊዱ የሚያምኑበትን ቅዱስ መጽሀፍ ተጠቅሞ ትውልዱን ለማዳን እንዲረባረብ መንገዱን ሚሊዮን ከፍት ሊያደርግለት ይገባል። በሬዲዮ ላይ አስተያየት የመስጠት መብት እንዲኖራቸው ብቻ ሳይሆን፤ ጠቃሚ ውጤት ያስገኙ የሃይማኖት ክፍሎች ካሉም ተግባራቸውን በሬዲዮና በቴሌቪዥን ለህዝብ የሚያስተዋውቁበት ሁኔታ ቢመቻች መልካም ነው።

በመሆኑም መታቀብን በማስተማሩ ረገድ ይህ ካራኩለም በ14 ስቲቶች የሃይማኖት መምህራን፤ ወላጆች፤ አስተማሪዎች፤ የጤና ባለሙያዎች፤ ታዋቂ ገለበጦችና ህግ አውጭዎች ጠቃሚ ሚና ሊጫወቱ ይችላሉ። ይህ ከባድ ቢመስልም የማይቻል አይደለም። ዋሺንግተን ዲ.ሲ. ውስጥ የሚገኘው የቤስት ፍሬንደሽ ፋውንደሽን ይህን ለማድረግ ችሏል። ፋውንደሽኑ ከ5ኛ እስከ 12ኛ ክፍል ያሉት ሴት ተማሪዎች ከወሲብ፤ ከዕድሜ ከአልኮሆል እንዲታቀቡ የሚያስተምር የባህርይ ግንባታ ካራኩለም ነድፎ በትጋት ይሠራ ይመር።

ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ወሲብ በመፈጸማቸው ከአፍታ የሰሜን ወላፊን ባሻገር የሚያገኙት ትርፍ አይኖርም። በተቀራጸው ግን አድራሻ አለፈ፤ የሌለው ልዩ የመጠለይ እይን

ከፊታቸው ይጋረጣል። በመሆኑም፤ ወጣቶች በወሲብ ምርጫቸው ሳቢያ ለአለቂታዊ ችግር፤ እንደሚጋለጡ መረዳት ይኖርባቸዋል። በአሜሪካ የተደረገው ጥናት እንደሚያስረዳው፤ ከጋብቻ በፊት ወሲብ ለመፈጸም ከፈለጉ በ21 ዓመት ዕድሜያቸው በአባላዘር በሽታዎች የመያዝ እድላቸው ከአራት እጅ አንድ (ሩብ) ነው። በተጨማሪም በአሜሪካ ከሚገኙ በሽተኞች አንድ አምስተኛ የሚሆኑት የኢትዮጵያ ካይሪስ የያዛቸው በታዳጊ ወጣትነታቸው ጠቅላይ መሆኑ ተረጋግጧል። ኮንዶምን መሠረት ባደረገ የወሲብ ትምህርት ላይ እንዲህ ዓይነት ትምህርቶች እንደማይሰጡ ታዛቢዎች ይናገራሉ።²⁴

መታቀብን ማስተማር ያለብን ወሲብን በአማራጭነት በማቅረብ ሊሆን አይገባም። «ወጣቶች ወሲብ መፈጸማቸው ስለማይቀር፤ ኮንዶም ብንሰጣቸው ይቻላል» የሚለው አመለካከት ገና ከጅምሩ ለወሲብ ራሳቸውን እንዲያዘጋጁ የመገፋፋት ሀይል አለው። መታቀብ ፍሬያማ ውጤት ሊያስገኝ የሚችለው ወጣቶች ራሳቸውን ለመቆጣጠር፤ ሃላፊነትን ለመውሰድ፤ ለራሳቸው ክብርን ለመስጠትና ጤናማ ግንኙነቶችን ለመመሥረት በሚችሉበት መንገድ ሊቀርብ ነው የሚለው መምህራን ድምጻቸውን አንቀሳቀሱ በማለማት ላይ ናቸው። በኮንዶም ወሲብ በመፈጸም «ሰህይወትህ ዋጋ ስጥ» የሚለው ማህበያ ከዚህ አንጻር የተገለበጠሽ ሚና የሚጫወት ይመስላል። ተዘርዝረው የማያልቁ እንክፍትን በተሸከሙ ላስቲክ ላይ አየተማመን፤ ሰው እንዴት ለሀይወቱ ዋጋ ሊሰጥ ይችላል? እኛም ወጣቶች ከማህበረሰቡና ከአድሜ እኩዋቻቸው የሚመጡትን ውጥረቶች ተቋቁመው በአቋማቸው የሚጸነብትን መንገድ መቀየሉ ጠቃሚ ነው።

ወጣቶች ትዳርን በመፍራት ካጋጠማቸው ሰው ጋር ወሲብን የሚፈጽሙ ከዋን፤ ስሜታቸውን ከማርካት ውጭ የሃላፊነትና የተጠያቂነት ስሜት የሌላቸው ከትቶች ይሆናሉ። ይህም አገራችንን ትውልድ-አልባ ያደርጋታል። ሰው የሚባለው ሰፋጥር የተቀመጠው ሳይሆን፤ አገር የሚገነባው መሆኑ ግልጽ ነው።

ለዚህ ሃላፊነት የሚበቁ ልጆች የሚፈልቁባቸው ገጹህ ትዳሮችና ቤተሰቦች እንዲፈጠሩ ተገተን ልናስተምር ይገባል። ለእነ ሌጌ ለሚረሩ በሚል ርእሰ የታተመው መጽሐፍ እንደሚለው፤ አካላዊ፤ አእምሮዊና ስሜታዊ እርካታ የሚገኘው በትዳር ውስጥ ከሚፈጸም ወሲብ እንጂ እዚያም እዚህም በመሄድ አይደለም። ከጋብቻ ውጭ ወሲብ የሚፈጸሙና ከአንድ የበለጠ የወሲብ ቅደፍ ያላቸው ሰዎች ጤናማ ትዳር የመሠረቱትን ሰዎች ያህል አስደሳች ወሲባዊ ሀይወት እንደሌላቸው የሚያስረዱ ጥናቶች ብዙ ናቸው። በትዳር ውስጥ የሚፈጸም ወሲብ የጠለቀ መተዋወቅና መተሳሰብ ያለበት በመሆኑ ተወዳዳሪ የለውም።²⁵

ከጋብቻ በፊት ወሲብን አለመፈጸም ራስን ከሸሸታ፤ ከመካከት፤ ከአድስ፤ ከማህበን ካንሰርና ከወርዳ ለመታደግ ወላጅ የሀይወት ስልት ነው። ይህ ግን ወሲብን እንደ ሀይወት ግብ የማወስዱ ሰዎች በሰረክቱበት ለዚህ ትውልድ ቀላል ፈተና ሳይሆን ይችላል። ደህንና ወጣቶችም ሆኑ ያላባዙ ሰዎች ሁሉ ከጋብቻ ውጭ የሚፈጸምን ወሲብ ትተው የሀይወት ግቦቻቸውንና ሀልጦቻቸውን ለማሳካት ሊጥሩ፤ ብሉም በጋብቻ ውስጥ ለሚያገኙት የላቀ የፍትር ሀይወት ራሳቸውን ሊያዘጋጁ ይገባል።

ከጋብቻ በፊት መታቀብ ምን ያህል ውጤታማ ነው? በአሜሪካ ይህንን አጽም የሚደገፉ ሰዎች የመኖራቸውን ያህል ኮንዶምን መጠቀም አስፈላጊ መሆኑን በመግለጽ ሽንጣቸውን ገትረው የሚከራከሩም አልጠፉም። በመሆኑም በመታቀብ ላይ የተመሠረተ የጾታ ትምህርት ምን ያህል ውጤታማ ነው? የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ ሠፊ ጥናቶች በመደረግ ላይ ናቸው። የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ኮሊን

ጋዜጣችን ጨምሮ ወጣቶች ከገደቦችን እንዲጠቀሙ የሚያስፈልጉ ሰዎች አሉ። የነዚህ ሰዎች ክርክር ደግሞ በአብዛኛው ሰዎች ባህርያቸውን ለውጠው ራሳቸውን ይገዛሉ የሚል እምነት ከማጣት የመነሳሳት ነው። ለወጣቶች የጠላት የስነጽሁፍ ትምህርት መስጠት አለበት የሚል አጽም ያላቸው ጀምስ ዋግኢ አንደሚሉት። «እስካሁን ከጋብቻ በፊት መታቀብ የሚለው ስትራቴጂ ውጤታማ መሆኑን የሚያሳይ መረጃ አልተሰጠም»። ሲሉ ይከራከራሉ። በ1996 ፋሚሊ ፕላንን ፕሮጀክቱቸው ያሳተመው ጥናት እንደሚያስረዳው፣ የባህርይ ችግሮች በሚታዩባቸው አካባቢዎች ላይ ተጠቅሞ የመታቀብ ሥልጠናዎች መልካም ውጤቶችን አስገኝተዋል። አንድ የስታሲስቲክስ ግምገማ እንዲያመለክተው፣ የመታቀብ ትምህርት የወጣቶችን የወሲብ እንቅስቃሴ ተግባራዊነት፣ በአሃዩ የአፕሪል/ሚያዝያ ክፍለወርሃ የመታቀብ ፕሮግራም የገመገመ አጥኝዎች እንዳስታወቁት፣ የመታቀብ ትምህርት የ12ኛ 13 ዓመት ዕድሜ ልጆችን የወሲብ እንቅስቃሴ በሁለት ሦስተኛ፣ ባጠቃላይም የወቅቱን ወሲባዊ እንቅስቃሴ በአንድ አምስተኛ እጅ ተግባራዊ። ሌሎች ከስምንት የሚበዙ ጥናቶችም የላቀ ስኬት መገኘቱን አመልክተዋል። ይህም የትምህርት ፖሊሲ አውጭዎች በመታቀብ ላይ የተመሰረተ ካራኩሊም እንዲያዘጋጁ ሊያስፈልጋቸው ይገባል።²⁷

የዩጋንዳው የመታቀብ ተሞክሮ
የፎገስ ለን ዘ ፋሚሊ ፕራዚዳንት የሆኑት ጀምስ ዳብሰን ዩጋንዳን አብነት በመጥቀስ መታቀብ ውጤታማ የሰነጽ ትምህርት መሆኑን ያስረዳሉ። ዳብሰን በኢድስ ክፍተት ችግር ውስጥ በወደቀው የአፍሪካ አህጉር ውስጥ የምትገኘው ዩጋንዳ ወጣቶቿ እስከ ጋብቻ ድረስ እንዲታቀቡ በይፋ በማስተማር ከፍተኛ ውጤት አግኝተዋል። በ1994 ዩጋንዳ «አውነተኛ ፍትህ ፈጠራ» የሚል ፕሮግራም ጀመረች። ይህም በትምህርት ቤቶች፣ በሃይማኖት ድርጅቶች፣ መንግሥታዊ ባልሆኑ ድርጅቶችና በአካባቢው ማህበረሰብ የተደገፈ ፕሮግራም ነበር።²⁸

ዳብሰን ይህንን መነሻ በማድረግ የኮንዶም ከርጭት ከመተቸታቸውም በላይ፣ ሊጠፋ የተቃረበው የዩጋንዳ ህዝብ መቆጠብ የሚለውን መርህ በመከተል ኢድስን በክፍተት ደረጃ መቀነሱ ለሌሎች አገሮች ጠቃሚ ትምህርት ሊሰጥ እንደሚችል አብራርተዋል።²⁹ በአሜሪካ የዩጋንዳ አምባሳደር የሆኑት ኢዲት ጂ ሲምፓያ እንደገለጹት፣ በዩጋንዳ የተካሄደው የመቆጠብ ዘመቻ በኢትዮጵያ በሽታ ላይ ከፍተኛ ውጤት እንዳስከተለ አናምናለን። ይህም ከ1992 እስከ 2000 ዓ.ም. የቫይረሱ ከርጭት በ50 በመቶ እንዲቀንስ አድርጓል። በተለይም ከ15-24 ዓመት ባለት ወጣቶች ላይ ይህ ፕሮግራም ከፍተኛ ውጤት አስከትሏል። በጃንዋሪ 2001 የዩጋንዳ ኢምባሲ እንዳስታወቀው፣ በዩጋንዳ በ1989 ወጣቶች ለመጀመሪያ ጊዜ የግብረሥጋ ግንኙነት የሚፈጽሙት በ14 ዓመት ዕድሜያቸው ሲሆን፣ በ2001 ግን ከ16 ዓመት ዕድሜያቸው በፊት የግብረሥጋ ግንኙነት የሚፈጽሙ ወጣቶች ቁጥር በከፍተኛ ደረጃ ተገንቷል። ይህም ብዙ ወጣቶች የመቆጠብን የመከላከል ስትራቴጂ መከተላቸውን ያመለክታል።³⁰

ዩጋንዳ 30 በመቶ የነበረውን የኢትዮጵያ ከርጭት ወደ 6.1 በመቶ (በቅርቡ ደግሞ ከ5 በመቶ በታች) ዝቅ ለማድረግ መቻላ የመስኩን ተመራማሪዎች እጅግ አስደንገረዋል። በመሆኑም፣ እጅግ ብዙ ሃይንቲቦቶች ወደ አገሪቱ በመገባታቸው ላይ ይገኛሉ። ከነዚህ ምርምሮች የሚገኙ ውጤቶችም በዌብሳይትና በመጽሐፍት እየተተሙ ለዓለም በመሰራጨት ላይ ናቸው። በዩኤስኤይድ በ2002 Project Lessons Learned Case Study በሚል ርእስ ባላተመው አነስተኛ መጽሐፍ ውስጥ ለዩጋንዳ ስኬት የሚከተሉትን ነጥቦች ዘርዝሯል።

► የመንግሥት ክፍተት እንቅስቃሴና ድጋፍ
በ1986 (ኢ.ኤ.አ.) አዲሱ መራሄ መንግሥት ሆነው ብቅ ያሉት ፕራዚዳንት መሰብረኒ ጠንካራ እርምጃዎችን መውሰድ ጀመሩ። ኢድስን መዋጋት እያንዳንዱ ዩጋንዳዊ ሊውጣው የሚገባው የዜጎችን ግዴታ መሆኑን በስፋት አስገንዝቦ። ሚዲያውም ለዚህ አደጋ ሰፊ ሽፋን እንዲሰጥ ተደረገ። በ1992 ብሄራዊ የኢድስ ጥረቶችን የሚያስተባብር የዩጋንዳ ኢድስ ኮሚሽን (የኤሲ) ተቋቋመ። እስከ 2001 ድረስ 700 መንግሥታዊና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ኢድስን በማስወገዱ ተግባር ላይ ተሳትፈዋል።³¹

► የባህርይ ለውጥ ትምህርቶች
ዩጋንዳ በ1986 ብሄራዊ የኢድስ ቁጥጥር ፕሮግራም (ኤሲፒ) መሥርታ ሁሉንም የህብረተሰብ ክፍሎች በህትመት ውጤቶች፣ በሬድዮና በቪዲዮዎች አማካኝነት ስለ ኢድስ ማስተማር ጀመረች። በ1994 የዩጋንዳ የኢድስ ኮሚሽን ወደ የአባላዘር/የኢድስ ቁጥጥር ፕሮግራም በመሆን፣ በሺዎች የሚቆጠሩ ማህበረሰብ አቀፍ አማካሪዎችን፣ የጤና ባለሙያዎችን፣ የአቻ አስተማሪዎችን፣ ወዘተ. አስለጠነ። ይህም በከተማም ሆነ በገጠር ውስጥ የሚኖሩ ዩጋንዳውያን ኢድስን በመዋጋቱ ጦርነት ላይ እጅ ለእጅ ተያይዘው እንዲገነዘቡ አደረገ። ይህም ሊሆን የቻለው በዩጋንዳ የሚካሄደው የባህርይ ለውጥ ትምህርት ለህብረተሰቡ ባህል በሚስማማ መልኩ የቀረበ በመሆኑ ነው።³²

► መድልዎና ማገልገል መዋጋት
ከባህርይ ለውጥ ትምህርት ጎን ለጎን በዩጋንዳ የሴቶችና የልጃገረዶችን አቅም የመገንባትም ሥራዎች ተሠርተዋል። ይህም ተማሪዎችም ሆነ ከትምህርት ቤት ውጭ ያሉትን ሁሉ የሚመለከት ነበር። ቢያንስ ከ1989 ጀምሮ፣ መምህራን የኢትዮጵያ የጾታዊ ባህርይ ለውጦችን በሥርዓት ትምህርቱ ጋር አቀናጅተው ስለሚያስተምሩበት መንገድ ስልጠና ተሰጥቷቸዋል። በተመሳሳይ ሁኔታ፣ መሰብረኒ ፓርቲያቸው ከፓርላማው አባላት ቢያንስ አንድ ሦስተኞቹ ሴቶች እንዲሆኑ በመወሰን የሴቶችን የፖለቲካ አቅም ለማሳደግ ጥረት አደረገ። አራት ወጣቶችም በፓርላማው ውስጥ ወጣቶችን እንዲወክሉ ተደርጓል። ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ወሲብ ከመፈጸም እንዲቆጠቡ ሠፊ ትምህርቶች ተሰጥቷቸዋል። ይህም ትልቅ ውጤት አስገኝቷል። በ1994 ከ13-16 የዕድሜ ክልል ውስጥ ከሚገኙ ወጣቶች 60 በመቶዎቹ ወሲብ ይፈጽሙ ነበር። ትምህርቱ ከተሰጣቸው በኋላ ግን በ2001 ይህ እሃዝ ከ5 በመቶ በታች ወርዶ ተገኝቷል።³³

ከዚህ ጋር ተያይዞ በኢትዮጵያ የተያዙትን ሰዎች መብት ማስከበርም በከፍተኛ ደረጃ ተጠናክሮ ተጠለ። በ1980ዎቹ በአውሮፓ ውስጥ እውቅና ያገኘ አንድ ዩጋንዳዊ ሙዚቀኛ ወደ አገር ቤት ተመልሶ በኢትዮጵያ ስለተያዘበት ሁኔታ በየትምህርት ቤቶች፣ በአብዮተክርስቲያናትና ህዝብ በሚጠየባቸው ቦታዎች ምስክርነት ይሰጥ ጀመር። ከሙዚቀኛ ው በተጨማሪ፣ አንድ የጦር ሻለቃ፣ አንድ የፕሮቴስታንት ቄስ በኢትዮጵያ የተያዙበትን ሁኔታ በይፋ በመናገር ህብረተሰቡን አስተምረዋል። የአገሪቱ ፕራዚዳንት፣ ሌሎች ባለሥልጣናትና ታዋቂ ግለሰቦች ስለ ኢትዮጵያ ግልጽ አጽም መያዛቸው አድልዎና ማገልገል እንዲቀር አስችሏል።³⁴

► የሃይማኖት ተጽዕኖ አስተዋጽኦ
የሃይማኖት ድርጅቶች በዩጋንዳ ኢትዮጵያ ለመከላከል ከፍተኛ እገዛ አድርገዋል። የሚሊዮን ሆስፒታሎችም ለኢድስ ሀሙማን እንክብካቤ ሰጥተዋል። በ1990 የዩጋንዳ አስላማዊ የህክምና ማህበር በገጠር ማህበረሰቦች የኢድስ ትምህርቶችን መስጠት ጀመረ። በ1991 በዩጋንዳ ፕሮቴስታንት ቤተክርስቲያን ለጳጳሳትና ለሌሎች ሃይማኖት መሪዎች ዓውደጥናት ከማዘጋጀቷም፣ በላይ መጠነሰፊ የኢድስ ትምህርቶችን ሰጠች። የካቶሊክ ቤተክርስቲያንም ለኢድስ ሀሙማን፣ በኢድስ የትዳር ዓደኞቻቸውንና ወላጆቻቸውን ያጡትን ወገኖች እንዲት መንከባከብ እንደሚችል አስተማረች። የዩጋንዳ የኢድስ ኮሚሽን ሆነው

ከሠሩት ሰዎች ሦስቱ የአንግሊካንና የካቶሊክ ጳጳሳት ነበሩ። የመጀመሪያው ፕራዚያንት ራሳቸው መሰረዘኑ ነበሩ።³⁶

► በፈቃደኝነት ላይ የምክርና የምርመራ አገልግሎት (ቪሲቲ)
የመጀመሪያው የቪሲቲ የመረጃ ማዕከል በዩጋንዳ የተከፈተው በ1990 ነበር። ዩጋንዳ ዓለምአቀፍ ድርጅቶች የምክርና የምርመራ አገልግሎት ኢትዮጵያን ለመከላከል የግዛል የሚል አመለካከት ባልያዙበት ወቅት ነበር ይህንን ተግባር ጠንክሮ ብላ የተያያዘችው።³⁷

► ከንዶም ወሳኝም ባይሆን ጥሩ ሚና ተጫውቷል
የዩኤስኤይድ አጥኝዎች ከንዶም ለዩጋንዳ አስተዋጽኦ አበርክቷል ማለታቸው ከአውነት ያፈነገጠ ቢመስለንም፣ የጥናት ውጤቱን ዝም ብዬ ማንበብ ቀጠልሁ። ከጽሁፋቸው የተረጋገጡት ግን ከንዶም በዩጋንዳ ያን ያህል ስፍራ እንዳልነበረው ነው። አጥኝዎቹ ከምሥራቃዊና ደቡባዊ የአፍሪካ አገሮች ጋር ሲጓዙ፣ ከንዶም በዩጋንዳ ብዙም እንዳልተሰራጨ አስረድተዋል። ይህንንም በአሃዛዊ መረጃዎች አስደግፈው አብራርተዋል። በ1989 ከንዶምን የሚጠቀሙ ሴቶች 1 በመቶ ብቻ የነበሩ ሲሆን፣ በ1995 ይኸው ቁጥር ወደ 6 በመቶ፣ በ2001 ወደ 16 በመቶ አድጓል። የወንዶች የከንዶም አጠቃቀም በ1995 16 በመቶ የነበረ ሲሆን፣ በ200 ወደ 40 በመቶ አድጓል። አጥኝዎቹ ኢትዮጵያን በዩጋንዳ የቀነሰው ከ1995 በፊት በመሆኑና በዚያን ጊዜ ደግሞ የከንዶም አጠቃቀሙ ከዘቅተኛ ደረጃ ላይ ስለነበረ፣ ከንዶም ለዩጋንዳ አስተዋጽኦ አበርክቷል ማለት እንደማይቻል አስምረውበታል።³⁸

የሚገርመው የከንዶም ስርጭት በዩጋንዳ ከሌሎች የአፍሪካ አገሮች ያነሰ ሲሆን፣ ህዝቧን ግን ከኢትዮጵያ ለመታደግ ችላለች። በአንጻሩ፣ «ህዝቡ ጌላቀር በመሆን፣ ከንዶም የመጠቀም ልማድ የለውም» እያሉ ከንዶምን ለማሰራጨት ደፋ ቀና የሚሉ እንደ ደቡብ አፍሪካና ኢትዮጵያ ያሉ አገሮች ህዝቦቻቸውን ለጥፋት እየዳረጉ ናቸው። ይህም እነ መሰረዘኑ ኢትዮጵያን ለመዋጋት ምን ያህል ውጤታማ ስትራቴጂ እንደነደቀ የሳያል። ይሁንና፣ በዩጋንዳን ገድል ለማድነትና ለመመርመር ወደ ካምፓላ እየሳረፉ ያሉት ምዕራባውያን ሣይገቡበትና ከንዶም እንዲጠቀሙ ግፊት የሚያደርሱባቸው ክፍሎች እንደገና የመቅሰሟት ራስ እንዳይለኩባቸው ያስታል። (ቀድሞውንም በዩጋንዳና ዛሬ የነበሩት የዓለም የጤና ድርጅት የምርምር ተቋማት የኢትዮጵያ ምንጮች እንደነበሩ «ሃይንሣዊ መቅሠፍት...» በተሰኘው መጽሀፍ ውስጥ ተገልጿል።)

► የአባላዘር በሽታዎች ቁጥጥር
የዩኤስኤይድ አጥኝዎች እንደሚሉት፣ በ1994 በዩጋንዳ የኢድስ ወረርሽኝ እየቀነሰ ሲሄድ ሁለት በሊጋሾች የሚደገፉ ድርጅቶች በአባላዘር በሽታዎች ላይ ጥናቶችን ያካሂዱና ህዝምናዎችን ያስፋፉ ጀመሩ። ይህም የተደረገው የአባላዘር በሽታዎች የኢትዮጵያን ስርጭት እንደሚያስፋፋ በመረጋገጡ ነው።³⁹

► ከሁሉም የበለጠ ሚና የተጫወተው ከጋብቻ በፊት መታቀብና ቢጋብቻ ወስጥ መታመን የሚለው መርህ
የዩኤስኤይድ አጥኝዎች እንደገለጹት፣ ከዩጋንዳ ኢድስን ለማስወገድ ትልቁን ሚና የተጫወተው ሰዎች ከብዙ ሰዎች ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት እንዳያደርጉና ቢጋብቻ ተወስነው እንዲኖሩ የሚያበረታታው ትምህርት ነው። የኪንያ፣ የዛምቢያ፣ የማላዊ፣ እና (የዩኤስኤይድ አጥኝዎች ባይጠቀሟትም የኢትዮጵያ) ወንዶች ከጋብቻ ውጭ ወሲብ እንደሚፈጽሙ በጥናት ተረጋግጧል። የዩጋንዳ ወንዶች ግን ለትግር ጓደኞቻቸው እንደሚታመኑና ከጋብቻ በፊት (ከ15-19 የዕድሜ ክልል) ምንም ዓይነት የወሲብ ግንኙነት እንደማይፈጽሙ ተረጋግጧል።⁴⁰

ከንዶም ኢኮኖሚያዊ ደካማነት

መሰረዘኑ አገራቸውን ከወረርሽኝ አውጥተው ወደ ልማት ጎዳና በመምራት ላይ የሚገኙ ምርጥ መሪ በመሆናቸው፣ የቫሊል ሽልማት ይገባቸዋል የሚሉ ብዙዎች ናቸው። ዩጋንዳን ጎበኝተው የተመለሱ የኢትዮጵያ የሃይማኖት መሪዎች ለኔ 28/1995 ዓ.ም. በጥን ሆቴል ካደረጉት ገለጻ ለመረዳት እንደተቻለው፣ ዩጋንዳ በዚሁ ታላቅ ዘመቻ የበሽታውን ስርጭት ከመቀነሷም ባሻገር፣ የወጣቶቿንም አመለካከት ቀይራለች። እዚህ እንደ ሰማይ የራቀው የባህርይ ለውጥ ከዩጋንዳ ወጣቶች ህይወት በሚከተለው መልኩ ተገልጿል። የ23 ዓመት ዕድሜ መገንቶች የሆኑት ኦጋንዳውያን ያስተላለፉት መልካክት ወጣቶች ተገቢው መረጃ ከተሰጣቸው የባህርይ ለውጥ ሊያመጡ እንደሚችሉ ያሳያል። እስኪ የካውክሲንግ ጂፕሎማ ካለው ከጃልያን እንጀምር። (ሀይወት ጋዜጣ በነሐሴ 1995 አትሙ Straight Talkን ጠቅሶ ከጃልው የተወሰደ።)

እስከ 22 ዓመቱ ድረስ ከግብረ ሥጋ ግንኙነት ታቅቢአለሁ። በአሁኑ ሰዓት ግን ሌት ጓደኛ አለችኝ። ከሌት ጓደኛዬ ጋር እስካሁን የግብረሥጋ ግንኙነት አልፈንምም። ይህም የሆነው መታቀብ ወይም መጠበቅ ጥንቃቄ ለተምላበት ጤናማ ህይወት መልካም ውሳኔ እንዳደርግ ስለፈጸን ነው። ይህ ውሳኔ ከኢትዮጵያ ለንደት ራሳችንን መጠበቅ እንዳለብን ነጻነት ይሰጠናል።⁴¹

መገንቶ ወንድሙ ጂሊየስ ደግሞ እንዲህ ይላል።
ስለ ከንዶም ግንዛቤ ያገኘሁት ገና የ14 ዓመት ልጅ ሳለሁ ነው። በዚህ ግንዛቤም በበሽታው ከመጠቀት ተርፈኋለሁ። ከሁለት ዓመት በፊት ከማንኛውም ዓይነት ወሲባዊ ግንኙነት ራሴን መጠበቅ እንዳለብኝ ወስኗለሁ። በርግጥ ከዚያ በኋላ ብዙ ፈተናዎች ገጥመውኛል። ቢሆንም ግን ውሳኔዬን ጠብቄ አልፈክቸዋለሁ። ከዚህ ዓይነት ነገር ራሴን ለመጠበቅ ስል ስጋርት እየሠራሁና ከጓደኞቼ ጋር እየተጫወትሁ አሳልፋለሁ። ስለ ወደፊት ህይወቴ በማስብና ትምህርቴን በመከታተል ብቻ ነው ለተሻለ ህይወት ራሴን ለማዘጋጀት የሚገባሁት።⁴²

የ19 ዓመት ዕድሜ ያለው ሙሉ ደግሞ እንዲህ ይላል።
በአንድ ወቅት የገና በዓል ለማሳለፍ ከጓደኞቼ ጋር ተያይዘን ወጣን። ከዚያ በፊት መጠጥ የሚባል ነገር ቀምሼ አለውትም ነበር። ጓደኞቼ ግን ትንሽ እንድናጠቃላቅ ገፋቱን። መጠጥ በሰጠን ድፍረት ከሌት ጓደኞቻችን ጋር ይበልጥ ለመተራረብ ቻልን።⁴³

በሌላም ቀን ይህንን ተመሳሳይ ድርጊት ፈጸምን። ይህ ግን እያደር ለጸጸት ዳረገን። ምክንያቱም አንዳንድ ጓደኞቼ ከሌቶቹ ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት በመፈጸማቸው በኢትዮጵያ ሽይረስ ተጋልጠዋል። እኔ ከዚህ አደጋ ብተርግም ስህተት መፈጸሜ ታውቆኛል። በተለይ ለዚህ ሁሉ የዳረገኝ መጠጥ በሌላም ከአንግሊካ ሳይለመደኝ እርም ብያለሁ። ሌሎች ወጣቶችም ከዚህ ዓይነቱ ጎጂ ተግባር እንዲቆጠቡ አመክራለሁ።⁴⁴

የ18 ዓመቱ ቤትሪየስ ኒካላ ባለፈው ዓመት ጓደኞቼ ወሲብ እንዲፈጽም የጠየቁት መሆኑን በመግለጽ የመታቀብ ልምጥን ያጋራናል።
ጓደኞቼ ይህን ሲጠይቁኝ አልፈልግም በማለቱ እንደ ጆል ነበር የቆጠሩኝ። ከጋብቻ በፊት ወሲብ ለመፈጸም ባለመፈለግ ከእነርሱ ርቀኋለሁ። ምክንያቱም ለአደጋ ሊያጋልጡኝ እንደሚችሉ ተገንዝቤ ነበር። ራስን መግዛትና ስሜታዊ ኪዳን ነገሮች መሸሽ የበለጠ ጠቃሚ መሆኑን ተምረኋለሁ።⁴⁵

የጋዜጣው አዲተርች የሙሴን ተሞክሮ በማድነት ለሌሎች ወጣቶች የሚከተለውን ምክር አስተላልፈዋል። «አንድ ስህተት ከፈጸማችሁ ነገሩን እንደገና በማስተዋልና በመገንዘብ ዳግም ባለመፈጸም መሞከር ያስፈልጋል። ስህተትን መገንዘብና መቀበል ሁለተኛ ላለመፈጸም እንድትችሉ ትምህርትን ይሰጣችኋል። ሙሉ ሁለት ጊዜ መጠጥ ጠጥቶ ራሱን መጉዳቱ የሚያሳዝን ቢሆንም፣ አሁን ግን ሙሉ ለውጥ በማምጣቱ መልካም ተግባር

ፈጽሟል። ስህተትን አምኖ መቀበል የአዋቂነት ምልክት ነው። ከብዙ አስፈላጊ ነገሮች ለመቆጠብ ያግዛል። ራስን መግዛት ደግሞ ይበልጥ መልካም ነገር ነው። ህይወትን በጥንቃቄ ለመምራት ያለው ትልቁ አማራጭም ይህ ነው።»¹⁰
ቢቢሲ ሬድዮ ላይ የሰማኳቸው የዩጋንዳ ወጣቶች፤ በከጉዳዩ እንደማይተማመኑና ከጋብቻ በፊት ወሊብ እንደማይፈጽሙ በቀርጠኝነት ለጋዜጠኛው ገልጸውለታል። ይህ ወጣቶችም ሆኑ ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች ምን ያህል ሊግሩና ሊለወጡ እንደሚችሉ ያስረዳል። መንግሥትም ሆነ ሌሎች ድርጅቶች «ወጣቱ የባህርይ ለውጥ አያመጣም» እያሉ ከመማረር ይልቅ ትክክለኛውን መረጃ በመስጠት ሃላፊነትና ተጠያቂነት ላለው ህይወት ሊያዘጋጁባቸው ይገባል።

ሰው በባህርይ ተማሪ ነው። ለነገሩ ሰው ቀርቶ አሜሪካም ሊግር እንደሚችል በላቢራቶሪ መከራ ተረጋግጧል። እናም ሀብረተሰቡን «አይገባውም» በሚል ፈሊጥ ከጉዳዩ እያደልን ወደ አደጋ ልንገዳው አይገባም። እነዚህ የዩጋንዳ ወጣቶች ለራሳቸው ከወሊብና ከአልኮሆል ታትበው ሌሎችን የሚመክሩት ህይወታቸውን የሚለውጥ ትምህርት ስለተሰጣቸው እንጂ ከጉዳዩ ስለታደላቸው አይደለም።

በእገራችንም እንዳንድ የመታቀብ ክብዮች ብት ብት በማለት ላይ መሆናቸው ተስፋለጭ ይመስላል። ከነዚህ የመታቀብ ክብዮች አባላት እንዲ የሆነችው ናርዶስ እንደገለጸችልን፤ ክብራቸው «እውነተኛ ፍትር ይጠብቃል» በሚል መሪ ጭብጥ የሚመራ ነው። ይህ ክብዮች ወጣቶች ከጋብቻ በፊት ከሚደረግ የግብረሥጋ ግንኙነት ተቆጥበው በእውነተኛ ፍትር ላይ የተመሠረተ ቤተሰብ እንዲገነቡ ያስተምራል። ወጣቶቹ ትምህርቱን ከተከታተሉ በኋላ ከጋብቻ በፊት የግብረሥጋ ግንኙነት ላለማድረግ በሚወስኑበት ጊዜ ቃል ኪዳን እንዲያደርጉ ይጠየቃሉ። በዚህ ቃል ኪዳን ላይ የሚከተሉት ቃላት የተጻፉበትን የምስክር ወረቀት ይቀበላሉ።

«እውነተኛ ፍትር እንደሚጠብቅ በማመን አስካገባ ድረስ ራሱን ከግብረሥጋ ግንኙነት ለማቀብ ለእግዚአብሔር፤ ለወደፊት ባለቤቱ፤ ለወደፊት ልጆቹ፤ እንዲሁም ለራሱ ከሃሪ ይምር እስከ ጋብቻቱ ቀን ድረስ በዚህ ውሳኔ ለመኖር ቃል እንባላሁ። እንዲሁም ሌሎች ቃል እንዲገቡ እበረታታለሁ።

ስም _____
ፊርማ _____
ቀን _____»

ክብሩ ከተደመረበት ከሆምሌ 2001 እስከ መስከረም 2003፤ ሃምሳ ሺህ ወጣቶች ይህን ቃል ኪዳን መፈጸማቸውን ናርዶስ ገልጸልኝለች።¹¹ ይህም መታቀብን ማስተማር የቱን ያህል ፍሬም እንደሆነ ያመለክታል።

(በዚህ የመታቀብ ክብዮ ጋር ግንኙነት ለማድረግ የምትፈልጉ በዛልክ ቱፕር 09-40-22-61 ደውላችሁ ልታገኛቸው ትችላላችሁ።)

ማጣቀሻዎች

- 1 Michael, Gagnon, Laumann, and Kolta; *Sex in America* (Boston: Little, Brown and Company, 1994), 127; as cited by Marian Wallace and Vanessa Warner: <http://cwfa.org/library/family/>
- 2 "Sexually Transmitted Diseases," *Postgraduate Medicine* 91, no. 5 (April 1992): 301 cited by Marian Wallace and Vanessa Warner: <http://cwfa.org/library/family/>
- 3 <http://cwfa.org/library/family/>
- 4 National Vital Statistics Report, Vol. 49, No. 11, 12 October 2001 cited by Marian Wallace and Vanessa Warner: <http://cwfa.org/library/family/>
- 5-9 <http://cwfa.org/library/family/>

10 U.S. Department of Health and Human Services, National Center for Health Statistics, "National Vital Statistics Report," Vol. 48, No. 16. cited by <http://cwfa.org/library/family/>

11 <http://cwfa.org/library/family/>

12 William J. Bennett, *The Index of Leading Cultural Indicators* (New York: Simon & Schuster, 2001), 53. cited by <http://cwfa.org/library/family/>

13 Janice Shaw Crouse, Ph.D., "Gaining Ground: A Profile of American Women in the Twentieth Century," 2001, 38. cited by <http://cwfa.org/library/family/>

14 Maggie Gallagher, "Domestic abuse footnotes and myths," *The Washington Times*, 16 April 1997, A13. as cited by <http://cwfa.org/library/family/>

15 James Jaccard; Patricia J. Dittus; and Vivian V. Gordon, "Maternal Correlates of Adolescent Sexual and Contraceptive Behavior," *Family Planning Perspectives* 28, no. 4 (July/August 1996): 162. cited by <http://cwfa.org/library/family/>

16 "Not Just Another Thing To Do: Teens Talk About Sex, Regret, and the Influence of Their Parents," survey released by the National Campaign to Prevent Teen Pregnancy, 30 June 2000, as found at <http://cwfa.org/library/family/>

17 National Campaign to Prevent Teen Pregnancy, 30 June 2000, as found at <http://cwfa.org/library/family/>

18 Maria P. Lenaz, M.D., M.S., Susanne Callahan, B.A., M.A., and Barbara Bedney, C.S.W., "The Viability of Abstinence in an Inner City Adolescent Population," *Connecticut Medicine* 55, no. 3 (March 1991): 139. as found at <http://cwfa.org/library/family/>

19 Jay Matthews, "Teenage Girls Who Work as Volunteers Are Less Likely to Get Pregnant, Study Finds," *The Washington Post*, 28 August 1997. as found at <http://cwfa.org/library/family/> 20 Barbara Vobejda, "For Many Girls, First Sex Was 'Not Wanted,'" *The Washington Post*, 18 June 1997. as found at <http://cwfa.org/library/family/>

21-22 <http://cwfa.org/library/family/>

23 Best Friends homepage, www.bestfriendsfoundation.org.

24 <http://cwfa.org/library/family/>

25 Marion Howard, Ph.D., "Saying 'No' to Sexual Involvement: A Skill Teens Can Be Helped To Use," *Journal of MAG* 76 (March 1987): 184. as found at <http://cwfa.org/library/family/> 26 <http://www.government report on condoms stresses abstinence>

27 Sellers, Abbylin, "The sexual abstinence message causes positive changes in adolescent behavior: A circumstantial review of relevant statistics," Westmont College, May 1998. as found at <http://cwfa.org/library/family/>

28-30 <http://www.dobson addresses condom effectiveness>

31-40 Project Lessons Learned Case Study: What Happened in Uganda? USAID, 2002.

41-46 ሀይወት ጋዜጣ በነሐሴ 1995 አትሙ Straight Talkን ጠቅሶ ከጸፈው የተወሰደ

Project Lessons Learned Case Study: What Happened in Uganda? USAID, 2002.

47 ነፍርዶስ ጋር የተደረገ ቃለጥያቄ፤ መስከረም 1996

7 ማጠቃለያ

የሰው ልጆች ልዩ ጸጋ... ምላሽን የመምረጥ ነጻነት አስከሁን ከከንዴም ጋር በተያያዘ ስለ ተለያዩ ጉዳዮች ተነጋግረናል - በሆሂያት ፍላጎት። እናም ከመቀጫው ጫፍ ላይ ደርሰናል። ይሁንና ከዚህ ወረራ ራሳችንን የምንዘልክለን ተሳል አማራጭ ላቀርብ አልቻልንም። ያደረግሁት ነገር ቢኖር መፍትሄ ነው ተብሎ የተረበሰን ከንዴም የወሸት መታመኛ መሆኑን ነው። ብቸኛው አስተማማኝ መፍትሄ የራሳችንን ባህርይ መለወጥ መሆኑን፤ ይህም ከበሽታ ራስን ለመጠበቅ ብቻ ሳይሆን፤ ለትውልድ ግንባታ የሚያግዝ ሃላፊነት የሚሰማው ሀብረተሰብ ለመፍጠር መቶ በመቶ አስተማማኝ መፍትሄ መሆኑን ተመልክተናል። ይሁንና፤ ይህ መፍትሄ ለአንዳንድ ሰዎች ከከባድነቱ የተነሳ የማይቻል እንደሚመስልም አረዳለሁ። «ይቻላል» የሚል ሥነልቦናዊ ጥንካሬ በአገባቢዎቼ ልብ ውስጥ ለመትከል የምችልበትን መንገድ ሳሳለሁ ወራት ተቆጠሩ።

እንደ ቀን “The Seven Habits of Highly Effective People” የተባለውን የስተሊን ኮቪ መጽሀፍ ሳነብ ገጽ 66 ላይ ማለፊያ የሚመስል አሳብ ብልጭ አለልኝ። እንዲህ በከፋ ውድቀት ውስጥ ላለን ኢትዮጵያውያን መልካም የአቅጣጫ ማስተላለፊ ስለመስለኝ ከመጠነኛ ማስተካከያ ጋር ለማጠቃለያነት መረጥሁት። ኮቪን እንባባቸው... ከልባችሁ አንባባቸው። ይህን መጽሀፍ እያነበብሁ ሳለሁ፤ ከራስህ ርቀህ ሂድ። አሳብህን ወደ ክፍሉ ጥግ ውስጽና በዓይኑሊኖህ ራስህን (ስታንብ) ተመልከት። እንደ ሌላ ሰው ሆኖ ራስህን በንባብ ላይ ልትመለከት ትችላለህ?

አሁን ደግሞ ሌላ ነገር ሞክር። ምን እየተሰማህ እንዳለ አስብ። የሚሰማህን ነገር ለይተህ ልታውቀው ትችላለህ? ምንድነው አሉ? የአሁኑን የእእምሮህን ይዘት እንዴት ትገልጽዋለህ? እእምሮህ እንዴት እየሠራ እንዳለ አስብ። ፈጣንና ገብ ነው? ይህን የእእምሮ መልመጃ በመሥራቱና ከመልመጄው የሚፈልቀውን መልእክት በመገምገሙ መካከል ተወጥረህ ይሆን?

ይህ አሁን ያደረግኸው ተግባር ሰዎች ብቻ የሚያከናውኑት ነው። እንስሳት ይህን ማድረግ አይችሉም። ይህን «ራስን ማወቅ» ወይም ስለራስህ የአሳብ ሂደት የማሰብ ብቃት ብለን እንጠራዋለን። ሰው በዓለም ላይ ነገሮችን ሁሉ የሚገነዘብና ከትውልድ ትውልድ ከፍተኛ አድገቶችን የሚያስመዘግበው ለዚህ ነው።

ከራሳችንም ሆነ ከሌሎች የሀይወት ገጠመኝ ጠቃሚ ትምህርቶችን የምንቀበላቸው ለዚህ ነው። ልማዳችንን ልንፈጥርም ሆነ ልናስወግድ የምንችለውም ለዚህ ነው።

እኛ ስሜታችን አይደለንም። እኛ አሳባችንም አይደለንም። ስለነዚህ ነገሮች ለማሰብ መቻላችን ራሱ ከእነሱም ሆነ ከእነሱ ጋርም ይለየናል። ራስን የማወቅ ችሎታ (self-awareness) ወጣ ብለን ራሳችንን «የምንመለከትበትን» ሁኔታ እንድናይ ያስችለናል። ይህም ለውጤታማነት እጅግ መሠረታዊ ነገር ነው። ይህ አስተሳሰባችንንና ባህርያችንን ብቻ ሳይሆን፤ ሌሎች ሰዎችን የምንመለከትበትንም ሁኔታ የሚነካ ነው። ይህ ለመሠረታዊ የሰው ልጅ ተፈጥሮ እንደ ካርታ የሚያገለግለን ነው።

እንዲያውም ራሳችንን (እና ሌሎች ሰዎችን) የምንመለከትበትን ሁኔታ ከገንዘብ አስከፍሰን ድረስ፤ ሌሎች ራሳቸውንና ዓለማቸውን የሚያደባበትን መንገድ ልንገነዘብ አንችልም። ከዚህም የተነሣ ባለግወት ፍላጎታችንን በነሱ ላይ ልናንጸባርድና በተመሳሳይ ጊዜ ራሳችንን አማካኝ ብለን ልንጠራ እንችላለን።

ይህ የግል ሀይላችንና ከሌሎች ጋር ግንኙነት የማድረግ ችሎታችንን ይቀንሳል። ነገር ግን ራስን ከማወቅ ችሎታችን የተነሣ መርሆችን እውነተኛ፤ ልማዳዊ ወይም በሁኔታዎች ላይ የተመረሠረቱ መሆናቸውን ልንገነዘብ እንችላለን።

ቪክተር ፍራንክል የተባለ ምሁር የፍርድድን የሥነልቦና መርሆች የሚከተል ለይሁዳዊ ነበር። ፍርድድ በልጅነት ወትት የተከለቱ ሁኔታዎች የአንድን ሰው ሀይወት ይቆጣጠራል የሚል እምነት ነበረው። በመሆኑም፤ ይህን መርህ የሚከተል ሰው በሀይወቱ ላይ ለውጥ ለማምጣት የሚያደርገው ብዙ ነገር አይኖረውም።

ፍራንክል የሥነልቦና ምሁርና ለይሁዳዊም ነበር። በናዚ ጀርመን የሞት ካምፕ ውስጥ ታሰር ይገኝ ነበር።

ወላጆቹ፤ ወንድሙና ሚስቱ በናዚ ጋስ ተፈጅተዋል። ከእሁቱ በስተቀር ቤተሰቡ በሙሉ አልፏል። ራሱም ብዙ መከራዎችን ከመቀበሉም በላይ፤ ከአሁን አሁን ይገድሉኛል እያለ ይሰጋ ነበር።

አንድ ቀን እርቃትን በጠባብ የእስር ክፍሉ ውስጥ እንደተቀመጠ፤ አንድ ነገር አለብኝ። ይህንንም በኋላ «የሰው ልጆች ነጻነቶች ፍጻሜ» ሲል ጠረቶታል። ይህም የናዚ ባለሥልጣናት ሊወስዱበት የማይችሉት ነጻነት ነበር። አካባቢውን ሊቆጣጠሩና በሰውነቱም ላይ የፈለጉትን ሊያደርጉ ቢችሉም፤ ቪክተር ፍራንክል ያለበትን ሁኔታ የሚከታተልና ራሱን የሚያውቅ ሰው መሆኑን ለማከቀም አይችሉም ነበር። መሠረታዊ ግንኙነቱ እንዳለ ነበር። ይህ ሁሉ እንዴት ተጽእኖ እንደሚያደርገው ለማሰብ ይቻል ነበር። በደረሰበት ሁኔታና ለሁኔታው በሚሰጠው ምላሽ መካከል ነጻነት ወይም ምላሹን የመምረጥ ሀይል ነበረው።

በገጠመኞቹ መካከል ሆኖ ፍራንክል ራሱን ወደ ሌሎች ሁኔታዎች (በአሳብ) ሊልክ ይችል ነበር። ለምሳሌ ያህል፤ ከሞት ካምፕ ከተፈታ በኋላ ለተማሪዎቹ ቆሞ ሲያስተምር በዓይኑሊኖው ሊመለከት ይችል ነበር። በዓይኑሊኖው የደረሰበትን ሁኔታ ለተማሪዎቹ ሲያብራራ ሊመለከት ይችል ነበር።

በዚህ ዓይነት ትውስታንና ምናብን ተጠቅሞ አእምሯዊ፤ ስሜታዊና ሞራላዊ ነጻነትን ሲለማመድ ቆየ። ነጻነቱም አያደገችና እየዘጠፈች ሂደት። የናዚ ባለሥልጣናት ከአካባቢያቸው የሚፈልጉትን የመምረጥ ነጻነት ነበራቸው። እሱ ግን በምርጫዎቹ ላይ የመለማመድ የበለጠ ውስጣዊ ነጻነት ነበረው። ይህም በአካባቢው ላሉት ሰዎች የመነቃቂያ ምክንያት እንዲሆን አስቸለው - ለአንዳንድ የናዚ ዘበኞች ጭምር።

ፍራንክል እጅግ አስታላቂ በሆነው የናዚ ካምፕ ውስጥ የሰውን ልጅ ራሱን የማወቅ ጸጋ በመጠቀም ስለ ሰው አንድ መሠረታዊ መርህ ተገነዘበ። ይኸውም በሁኔታዎችና በሁኔታዎች በምንሰጠው ምላሽ መካከል የመምረጥ ነጻነት እንዳለን የሚያስገነዝብ ነው።

ራስን ከማወቅ በተጨማሪ የምናብም ጸጋ ተሰጥቶናል። ሀሊናም አለን። ይህ ደግሞ መርሆችንን የሚገነዘብ ባህርያችን ትክክል መሆን አለመሆኑን ያስገነዝባል። ነጻ ፈቃድ ደግሞ ከሌሎች ተጽእኖዎች ነጻ ሆነን ስለራሳችን ባለን ግንዛቤ እርምጃዎችን እንድንወስድ ያስችለናል።

እጅግ አዋቂዎች ናቸው የሚባሉ እንስሳት (ለምሳሌ ፔምፓገዚዎች) ከነዚህ ጸጋዎች አንዱም የላቸውም። እንስሳት ተግባሮቻቸውን የሚያከናውኑት በጸመነፍስ ወይም በሥልጠና አማካኝነት ነው። የካምፕዩተር ጽንፋ ተጠቅመን ሁኔታውን በገንልጽ፤ በጸመነፍስና በሥልጠና ፕሮግራም ሆነዋል። ሃላፊነት እንዲሰግኛቸው ማስተማር ይቻላል። ነገር ግን ለሥልጠናው ሃላፊነትን አይወስዱም። በሌላ አነጋገር፤ ፕሮግራሚንግ ሊለውጡት አይችሉም። ስለሱም የሚያውቁት ነገር የላቸውም።

እኛ ሰዎች ግን ከልዩ የተፈጥሮ ጸጋችን የተነሣ! ከደመናዊነትና ከሥልጠናችን ፍጹም የተለዩ ንግግራችንን ለራሳችን ልንጽፍ እንችላለን። ለዚህ ነው በአንጻራዊ መልኩ የአንዳንድ ችሎታ ውስን የሆነውና የሰዎች ችሎታ ግን ወሰንዋሽ የሆነው። ነገር ግን እኛ ምን እንደ እነሱት መኖር ብንጀምር! ችሎታችን ውስን ይሆናል።

ሃላፊነት (proactivity)
ፍራንክል የሰውን ልዩ ተፈጥሮ መሠረታዊ መርህ በሚገልጽበት ጊዜ፣ በየትኛውም ሁኔታ ውስጥ ከፍተኛ ውጤታማነት የሚያስመዘግቡትን ሰዎች ባህርይ ሳይጠቅስ አላለፈም። ይህንን ባህርይ የገለጸው ሃላፊነት (proactivity) በተለየ ቃል አማካኝነት ነው። ይህም ከተነሳሽነት ያለፈ እርምጃ ነው። እንደ ሰበላዊ ፍጡራን፣ ለሀይወታችን ሃላፊነት እንዳለብን ያስገነዝበናል። ባህርያችን ያለንበት ሁኔታ ሳይሆን የውሳኔያችን ውጤት ነው። ስሜቶች ለእሴቶች (values) እንዲገዙ ልናደርግ እንችላለን። ነገሮች እንዲከሰቱ የማድረግ ተነሳሽነትም ሃላፊነትም አለብን።
**በአንግሊዝኛ ጽንፌ «ሃላፊነት» (responsibility - response-ability) የሚለው ቃል የሚሰጠውን ምላሽ ሊመርጥ የሚችል ማለት ነው። ሃላፊነት የሚለማቸው ሰዎች ለባህርያቸውና ለደረሰባቸው ሁኔታ ያጋጠሟቸውን ነገሮች፣ ሁኔታዎች ወይም ልማዶች አይወቅሱም። ባህርያቸው በሰሜት ላይ የተመሠረተ የሁኔታዎች ውጤት ሳይሆን፣ የምርጫቸው ውጤት መሆኑን ይገነዘባሉ።
በሌላ በኩል፣ በሁኔታዎች ላይ የሚደገፉ ሰዎች (reactive) በአካባቢያቸው ይወሰናሉ። አየሩ ጥሩ ከሆነ፣ ጥሩ ስሜት ይሰማቸዋል። ካልሆነ ግን፣ ባህርያቸውና ተግባራቸው ይጎዳል። ሃላፊነት የሚለማቸው ሰዎች ግን የራሳቸውን አየር ይዘው ይጓዛሉ። አየሩ ቢጸግን ወይም ጸሆን ቢሆን ለነሱ ለውጥ የለውም። የሚገነባቸው በእሴት ላይ ተመሥርተው ነው። እሴታቸው ጥራት ያለው ምርት ማምረት ከሆነ፣ ስለ አየሩ ጥሩነት ወይም መጥፎነት ሳያስቡ ይህንን ተግባር ያከናውናሉ። አገራቸውን ለመሰጠት ከቀረጡ ምንም ነገር አይመልሳቸውም! ከኢትዮጵያ ሻይረስ ራሳቸውን ለመጠበቅ ከወሰኑም ምንም ነገር ውሳኔያቸውን አያስቀይራቸውም! ቆንጆ ወይ ሀብታም ሰው ሲገኙባቸው፣ ለራሳቸው የገቡትን ቃል አፍርሰው ሌላ ማንነት አይላቡም። እነሱ ሁሉም ራሳቸውን ናቸው! በሁኔታዎች ላይ የሚደገፉ ሰዎች «በግንባራዊ አየርም» (በግንባራዊ እኩልነት) ይጎዳሉ። ሰዎች ጥሩ መስተጋግዶ ሲያደርጉላቸው፣ ጥሩ ስሜት ይሰማቸዋል። ይህ ሳይሆን ሊቀር ግን ለራሳቸው ጥብቅና ለመቆም ይፈልጋሉ። በሁኔታዎች ላይ የሚደገፉ ሰዎች ስሜታቸውን በሌሎች ሰዎች ላይ ስለሚገቡ፣ የሌሎች ሰዎች ድክመት እንዲቆጣጠራቸው ይፈቅዳሉ። በሁኔታዎች ላይ የሚደገፉ ሰዎች በሰሜትና በአካባቢ የሚመሩ ሊሆኑ፣ ሃላፊነት የሚለማቸው ሰዎች በእሴቶች ይመራሉ። እነዚህም እሴቶች በጥንቃቄ ተመርጠው ከሀይወታቸው ጋር የተዋሃዱ ናቸው። ሃላፊነት የሚለማቸው ሰዎች በውጫዊ ሁኔታዎች (ሥነልቦናዊ፣ አካላዊ ወይም ግንባራዊ) ተጽእኖ ሊደርሱባቸው ይችላሉ። ነገር ግን አስተውለውም ሆነ ሳያስተውሉ ለሁኔታዎች የሚሰጡት ምላሽ በእሴታቸው ላይ የተመሠረተ ነው። ይህ ኤሊያር ሩዝቬልት እንዳሉት! «የላንተ ፈቃድ ማግኘት ሊገባህ አይችልም» እንደ ማለት ነው። ጋንዲም! «ከልሰጠናቸው በስተቀር ኩራታችንን ሲወስዱብን አይችሉም» ብለዋል። (ይህ ህንድ በትኝ ግዛት ሥር በነበረችበት ጊዜ ትኝ ገዥ እንግሊዞችን አስመልክተው የተናገሩት ሳይሆን አይቀርም።) መጀመሪያ ከደረሰብን በላይ የሚገኝን! ከደረሰብን ነገር ጋር መስማማታችን ነው። ከዚህ ይህ በተለይ የሆነሁትን የሆነሁት ከሁኔታዎች ወይም ከሌላ ሰው ባህርይ የተነሣ ነው ለሚል ሰው ከላይ እንደሚሆንበት ግልጽ ነው ሲሉ አስረድተዋል። ነገር ግን አንድ ሰው በጥልቀትና በግልጽነት! «ላይ የሆነሁትን የሆነሁት ትናንት ባደረግሁት ምርጫ ምክንያት**

ነው» እስካላለ ድረስ! ያ ሰው «ከዚህ የተለየ ነገር አመርጣለሁ» ሊል እንደማይችልም አስገንዝበዋል። ይህች አጭር መልእክት ከደማችን ጋር ብትዋሃድ ታሪካችን እንደሚለወጥ አምናለሁ። እስካሁን ለችግሮቻችን የተለያዩ ወገኖችን ስንወቅስ ኖረናል። ይሁንና፣ እነዚህን ችግሮች (ለምሳሌ ያህል፣ ኢትዮጵያ) ማስወገዱ የራሳችን የቤት ሥራ ነው። በተፈን ከሺ እንዳሉት፣ የአድገት (የባህርይ አድገት፣ ለውጥ) ቁልፉ ሃላፊነትን መሸከም ነው። እኔ ለአገሪ ችግር ሃላፊነት መውሰድ ይኖርብኛል። በአየሩ ማመሃኘት የለብኝም። የራሴን አየር ይገዛ የፀረ-ኢድስ ዘመቻን... ማካሄድ ይኖርብኛል። ይህ የ60 ሚሊዮን ኢትዮጵያውያን ድምጽ ከሆነ፣ የዩኤስኤይድና የሌሎችም ቡድኖች ማይንቲስቶች በሚቀጥሉት ዓመታት ከካምፓላ ወደ አዲስ አበባ ይጎርፋሉ ብዬ አምናለሁ። ዛሬ «በዩጋንዳ ምን ተከሰተ?» “What Happened in Uganda?” የሚል ጥናታዊ ጽሁፍ እንዳላተመ ሁሉ! ነገ «በኢትዮጵያ ምን ተከሰተ?» እንዴት ኢድስ ከአገሪቱ ሊጠፋ ቻለ?...» የሚሉትን ጥያቄዎች የሚመልስ ጥናታዊ ጽሁፍ ያላትማለ። አስተያየት ያላችሁ በአድራሻዬ ሳኩልኝ። ለመጨረሻ ጊዜ ልብ እንድትሉልኝ የምፈልገው የከሺ መርህ ይህ ነው—ሰዎች ስለሆናችሁ፣ ችሎታችሁ ወሰን የለውም። ወሲብ በሰሜት ሳይሆን በእሴት ላይ ተመሥርታችሁ የምትፈጽሙት ጉዳይ ነው! ይህ አገራችንን ከኢትዮጵያ ነጻ ያወጣታል! እናም በሰሜት ሳይሆን በእሴት የምንመራ ትውልድ እንድንሆን አደራ አላለሁ!

ድህረ ታሪክ

የኢኮኖሚ የባህርይ ለውጥ ጥራት የሰለው ኮንዶም በማሰራጨት ህዝቡን ለጥቃት እያጋለጠ መሆኑን በመግለጽ ከኢኮኖሚ ሃላፊዎች ጋር ከርከር መገመገሚያ ቀደም ሲል ገልጿልሁ። በተለይ በጉዳዩ ላይ የድርጅቱ ፋርማሲሲት ከሆኑት ከአቶ አዋሽ ጋር ቁጭ ብለን በሰፊው የተነጋገርንው መስከረም 15/1996 ነበር። ሦስት ሣምንታት ካለፉ በኋላ (ጥቅምት 9/1996) ማታ የኢትዮጵያ ማስታወቂያ ቤቱሊቪዥን ላይ ሲተላለፍ ቀና ብዬ እመለከት ጀመር። ማስታወቂያው በእኔ ግምት ለባህርይ ለውጥ የሚበቁ ማለፍያ ሥራ ነበር። ተጀምሮ እስኪያልቅ ድረስ የኮንዶም ስም አልተጠራም። እኛም የጤና ጥበቃ ወይም ተመሳሳይ ድርጅት እንዳይሆን አልተጠራጠርንም። ሆኖም የድርጅቱን ስም ለማወቅ ስለፈለግሁ እስከመጨረሻው ተመለከትሁት። አርማውና ጽሁፎቹ ዲዛይኑ ሊተላለፍ ሲሉ ተመለከትሁ። በነጋታው ደግሞ ዲዛይኑን «ለፍትረኛህ ታማኝ ሁን... ለፍትረኛሽ ታማኝ ሁኝ...» የሚል ሌላ ግሩም ማስታወቂያ ሠርተው አቀረቡ። እኔ ግን እነዚያን ከ186 ሚሊዮን የሚበዙ ኮንዶሞች የቀበቡት ዲዛይኖች ስለ ባህርይ ለውጥ ለማስተማር በጀመሩት አቅጣጫ ይዘልቃሉ የሚል ግምት አልነበረኝም። ይሁንና ዲዛይኖች «ከጋብቻ በፊት የግብረሥጋ ግንኙነት ባለመፈጸም ኢትዮጵያን እንዳይሰፍር...» የሚል የምረቃ ልብስ የለበሱ ወጣቶች ምስል የሚታይበትን ተጨማሪ ማስታወቂያ ሠሩ።

እኛም ያን ጊዜ በዚራቸው ውስጥ ወ/ት ራሂልና አቶ አዋሽ ለህይወት ትራስት ኮንዶም ጥብቅና ቆመው የሞኑትን እውነቱን ልባቸው እያወቀው መሆኑን በነዚህ ማስታወቂያዎቻቸው አማካኝነት በተግባር አረጋግጠውልኛል። ይህ ደግሞ ድብልቅ ስሜት ፈጥሮብኛል። በእንደ በኩል፤ ህይወት ትራስት ጠንካራ የመከላከያ መንገድ አለመሆኑን እያወቁ ስምን «ለመከላከል ብቃት» የሚል ታፒላ ለጥፈው ህዝባችንን ሲፈጁ ቆዩ? የሚል ጥያቄ ይገዳደረኛል። በሌላ በኩል ደግሞ ስህተታቸውን እውቀው የህይወት ትራስት ኮንዶም ስም የማይጠራባቸውን ማስታወቂያዎች አከታትለው መሥራታቸው የእርምጃ አርምጃ ይሆን? እንደል አድርጎኛል። ሆኖም ቀሪ ድርጅቱ በሥነተዋልዶና በኢትዮጵያ ጉዳዮች ራሱን እንጂ ማንንም ለመጥቀም ያልቆመ መሆኑን ከተለዋዋጭ መርሆቹ መረዳት የሚቻል ይመስለኛል።

ይህ መጽሀፍ ማተሚያ ቤት በሚገዛበት ሰሞን ደግሞ ቴራሽ የኢትዮጵያን ስም መጥራት ትተው አራርቆ ስለመውለድ ብቻ ማስታወቂያዎችን ትላልቅ ሠላዳሞችን በመሥራት ላይ ይገኛሉ። ነገር ግን አሁንም ህይወት ትራስት ኮንዶም ከመሸጥ እንዳልታቀቡ ተረድቻለሁ። ይህንን መረጃ ለማግኘት ባይኖሩ እንዲደውልላቸው ነበር የጠየቅሁት። እሱም ደውሎ «ማን ነውት? ከየት ነውት?» የሚሉትን የምርመራ ጥያቄዎች ካለፈ በኋላ፤ አቶ ስንታየሁን እንዲያነጋግር የሞባይል ቁጥር (24-92-80) ተሰጥቶታል።

ኮንዶም ለቤተሰብ ምጣኔ

ይህን መጽሀፍ ለጀምር አላቤን በሙሉ የወለደው የኢትዮጵያ ጉዳይ በመሆኑ ብዙም ስለ ቤተሰብ ምጣኔ አላለብሁበትም ነበር። መጽሀፉን በምጽፍበት ጊዜ ግን እንዳንድ ሰዎች ያሠሉኝው አላባች ቢያንስ ሳንሽ ያገኘኝቸውን ነጥቦች እንደወረወር አስገደዱኝ። እኛም የሚከተሉትን ጥቂት ተግባራዊ ነጥቦች አስፍራለሁ።

ሲላሊ ለአፍሪካ የቤተሰብ ምጣኔ ያዘጋጀው መጽሀፍ እንደሚያስረዳው፤ ወሲድን በመከላከል ረገድ ኮንዶም ከ3 በመቶ እስከ 14 በመቶ ያልተጠበቀ አርጋዝና እንዲከሰት ሊያደርግ ይችላል። ሲላሊ ኮንዶምን የሚጠቀሙ ሰዎች እንደ ከኒናች (ፒላስ)፣ ሮም ወይም ስፐርምላይዶች በግዝል የኮንዶምን የብቃት ደረጃ ሊያሳድጉ እንደሚችሉ ይናገራል። ነገር ግን እነዚህን ነገሮች በተጓዳኝ መጠቀሙ ወሲድን ምን ያህል እንደሚከላከል በመተኛ የተቀመጠ ስለት የለም። ከዚህም በላይ ተደፆ ሲል በዚህ መጽሀፍ ውስጥ እንደተመለከትነው፤ ስፐርምላይድ መጠቀሙ የሴቶችን ክሪስባ በግልፅ ለኢትዮጵያ ሊያጋልጣቸው ይችላል።

ለሎች የወሲድ መከላከያ ዘዴዎች
ሲላሊ ባላተመው በዚህ መጽሀፍ ውስጥ ሌሎችም የወሲድ መከላከያ ዘዴዎች ሠፍረዋል። ከነዚህም መካከል ፒላስ፣ ኖርፕላንት፣ ማህፀን ውስጥ የሚጨመሩ ነገሮች እና ሌሎችም እጅግ ብዙ የወሲድ መከላከያ ዘዴዎች ተዘርዝረዋል። ችግሩ ግን ግዴታዊ የወሲድ መከላከያዎች በሙሉ ማለት ይቻላል ተያያዥ ችግሮች አላቸው።

- የጊዋጡ ከኒናች (ፒላስ)**
የጊዋጡ ከኒናች (ፒላስ) ሠፊ ተብይነት እንዳላቸው ይነገራል። ነገር ግን የሚከተሉትን ዓይነት ችግሮች ያስከትላሉ።
- የጦር አባባ መብትና የደም በተጠፋ መጠን አለመፍለስ
 - ጥንቃቄ ማስታወስ
 - ራስ ምታት። ከራሱ ምታቱ ጋር የማየት ችግርም አብሮ ሊመጣ ይችላል። ይህ በሚሆንበት ጊዜ ፒላስ መውሰዱን ግጭት እንደሚያስፈልገው የቤተሰብ ምጣኔ መምህራን ይመክራሉ።
 - ጭንቀትና ሌሎችም የስሜት ለውጦች
 - የወሲድ ፍላጎት መቀነስ
 - የጡት ካንሰርና ሌሎችም የካንሰር ሰሽታዎች።
 - የጡት መቀነስ
 - ፊት ላይ የሚወጣ ግድያት
 - የፕላስቲክ መጨመር
 - የፀጉር መውደም

የሲዲሲ ምሁራን እነዚህንና ሌሎችንም ጎጂ ገጽታዎች ዘርዘሩ በጋላ «ፒልስ አደጋ የማያስከትሉና ውጤታማ ናቸው» ሲሉ ገልጸዋል።
በመሆኑም፣ ካውንሰርዎችው (የቤተሰብ ምጣኔ ሠልጣኖች) ሴቶቹ እነዚህን ችግሮች ቢጋፈጡም የምክር አገልግሎት አየሰጡ ክኒኖችን እንዲያድሉ አደፋፍረዋቸዋል። በነዚህ ዲኒቲ የሚሠሉት ክኒን አዳዮችም የሴቶችን ጤንነት ምን ያህል ከገንዘብ ውስጥ እንደሚያስገቡ ባይታወቅም፣ እነዚህን ክኒኖችና ኮንዶሞች በማደሉ በኩል ተገተው እንደሚሠሩ ይነገራል።

ኖርሃጎትና የርጅሰቲን ክኒኖች

የርጅሰቲን ክኒኖች ከሚያስከትሏቸው ችግሮች መካከል የሚከተሉት ይጠቀሳሉ።
~ የወር አበባ ዑደት መቀነስ። ለብዙ ጊዜያት የማያቋርጥ ደም ይፈሳቸዋል።
~ የክብደት መጨመር።
~ ኖርሃጎት አንዳንድ ጊዜ ወደ ሴቶች ሰውነት ውስጥ ጠልቆ ይገባና ማስወጣቱ ከገደና አደጋ ሊሆን ይችላል። በተለይ የህክምና አውቀት ሳይኖራቸው በቤተሰብ ምጣኔ ድርጅቶች ሠልጣነው የሚሰጥ ሰዎች ኖርሃጎትን ከሴቶች ሰውነት ውስጥ የሚጨምሩና የሚያስወጡ ከሆነ፣ ውጤቱ እስከፊ እንደሚሆን አያጠራጥርም።

ግህፀን ውስጥ የሚጨመሩ ነገሮች (Intrauterine Devices, IUD)

~ እነዚህን ነገሮች ወደ ሴቶች ሰውነት ለማስገባት የሚደረገው ጥረት በከረቢዛቸው አካባቢ ቁስል ሊያስከትል ይችላል። ይህም ለአባላዘር በሽታዎችና ለኤችአይቪ ሊያጋልጣቸው ይችላል።
~ በወር አበባ ጊዜ የህመም ስሜትና የደም መፍሰስ መጨመር።
~ አንዲት ሴት IUD በግህፀኗ ውስጥ እየሰ ብታረገዝ፣ ብዙ ችግሮች ይፈጠራሉ። ከነዚህም ችግሮች አንዱ የጽንሰ መቋረጥ ነው። ወዲያው እንደፀነሰች IUD እንዲወጣ ከተደረገ፣ ምናልባትም ጽንሱ ሳይቋረጥ ይችላል። IUD ጭራሽ ካልወጣ ግን ሊትዋዋን ለሞት የሚዳርግ ሀይለኛ የግህፀን ቁስል ይፈጠራል።
በ1996 ዓ.ም. እዚሁ አገራችን ውስጥ የጽንሰ መቋረጥ ሀጋዊ ክላሳ እንዳይሰጠው በመከላከል የተለያዩ የግህፀን ሀኪሞች፣ የሀገር ባለሙያዎችና የሥነመግባር ምሁራን ስህተት ጣቡት «የሞት ደወል፣ ጽንሰን ማቋረጥና መዘዝ» በተሰኘ መጽሀፍ ውስጥ ስለእነዚህ በግህፀን ውስጥ ስለሚጨመሩ ነገሮች የሚከተለው መግለጫ ተሰጥቷል።
«ሱኝ በግህፀን ውስጥ የሚገባ ችላስቲክ ነገር ነው። ይህ ችላስቲክ መሰል ነገር በተለያዩ ቅርጽ ይሠራል። አብዛኛን ጊዜ የወንዱ ዘርና የሴቷ እንቅላል ተገናኝተው ጽንሰ የሚፈጥሩት በቢቷ የዘር መተላለፊያ ቴሶ ላይ ነው...ይህ ግንኙነት ውህደ-ሀዋስ ይፈጥራል። በዚህ ቅጽበት የጽንሰ ሀይወት ጆመረ ማለት ነው። ይህ ውህደ-ሀዋስ ከቴሶው ወደ ግህፀን ይገባና በግህፀን ውስጥ ከገባ በጋላ በአንደኛው የግህፀን ገድግዳ ላይ ስፍራን በመያዝ ያድጋል።
«ሱኝ ባለበት ግህፀን ውስጥ ግን ውህደ-ሀዋስ በግህፀን ገድግዳ ላይ ስፍራ እንዳይዝና እንዳያድግ ለጉ በመከላከል ያፈርሰዋል። ይገድለዋልም። ይህ የፈረሰ ውህደ-ሀዋስ ደም መሰለ ከግህፀን ይወጣል። በውጭ አገር ክርስቲያን ሆስፒታሎች ሱኝ አጥብቆ የተከላከለና የተወገዘ ነው።
«ስለዚህ ሱኝ ውርጃ ውህደ ሀዋስ (ጽንሰ) ከተፈጠረ በጋላ የሚሠሩ ዘዴዎች ስለሆኑ ከነፍስ ገደብ ተለይተው አይታዩም። ለምሳሌ ሱኝ (ግህፀን ውስጥ የሚገባ ችላስቲክ መሰል ነገር) የሚሠራው ጽንሰ በግህፀን ውስጥ የሚገባውን ስፍራ ይዞ እንዳያድግ በመከላከል ነው። ስለዚህ ይህን መሰል አሠራር ያላቸው የእርግዝና መከላከያ ዘዴዎች ሳይሆኑ ጽንሰ

አፍራሾች ወይም ነፍስ ገዳዮች በመሆናቸው ልንጠቀምባቸው አንችልም ማለት ነው» (የሞት ደወል፣ ገጽ 53)።

ከላይ እንደተመለከተው፣ ወሊድን ለመከላከል ተብላው የተዘጋጁት የህክምና ዘዴዎች ብዙ ተያያዥ ችግሮች አሏቸው። ይህ ደግሞ ካሉን የህክምና ተቋማትና የሠላጠኑ ሀኪሞች ውስጥነት ጋር ተዳምር፣ አደጋውን በእጥፍ ያሳድገዋል። አንዲት የምዕራቡ ዓለም ሴት የጤንነቷ ሁኔታ ቢያጠራጥራት፣ በአጭር የበልክ ጥሪ ሀኪም ከበቷ ድረስ እንዲመጣ ልታደርግ ትችላለች። እህቶቻችን ግን ካላብን የጋላቀርነት በሽታ ሳቢያ ሀኪም ሊጠሩ ቀርቶ ከአቅራቢያቸውም ሀኪም ቤት ላያገኙ ይችላሉ።
የቤተሰብ ምጣኔ ድርጅቶችም ቢሆኑ ከገደምና ክኒን ማደላቸውን እንጂ ለሴት እህቶቻችን ተገዢውን አገልግሎት መስጠታቸውን ልብ የሚሉት አይመስልም። የተላኩት ለዚህ ዓላማ በመሆኑ፣ አገራችን በህክምና ሃይቅም ሆነ ላብራቶሪዎች ይህ ነው ከሚባል ደረጃ ላይ አልደረሰችም። የወሊድ መቆጣጠሪያ ክኒኖች የሚላኩልን ከምዕራቡ ዓለም ሲሆን፣ የነሱ ዓላማና ስትራቴጂ ደግሞ ለኛ ከማስብ የመነጨ አይመስልም። (ይህንን ጥቂት ወረድ ብልን «የሀዘብ ብዛት-ፀጥ ያለ ሰምብ» ከሚል ርእስ ሥር እንመለከታለን።)
በመሆኑም፣ እንደ እኔ አስተሳሰብ፣ አሁን ባለገበት የጋላቀርነት ደረጃ በተፈጥሯዊ የወሊድ መከላከያዎች ላይ መደገፉ ከስጋት ነጻ በሆነ መንገድ የቤተሰባችንን ቁጥር እንድንመጥን የሚያስችለን ይመስለኛል። ከነዚህም ተፈጥሯዊ መንገዶች ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

ካንደር ወይም ሪትም ዘዴ (The Rhythm Method)

ሽማ ቡክስ እዚሁ አገራችን ውስጥ ባላተመው (Where There is No Doctor) በተሰኘው መጽሀፍ ውስጥ የሚከተሉት ጠቃሚ አሳቦች ሠፍረዋል። (ይህ መጽሀፍ በአማርኛም የተተረጎመ ይመስለኛል።)
ሪትም ይህ የወሊድ መከላከያ ዘዴ የሚሠራው መደበኛ የወር አበባ ዑደት ላላቸው ሴቶች ነው። ባልና ሚስቱ ይህን የወሊድ መከላከያ ዘዴ ለመጠቀም ከወሰኑ፣ በወር አንድ ሃምሳት በመደበኛነት የገብረሥጋ ግንኙነት ላለመፈጸም ይስማማሉ። ብዙውን ጊዜ እርግዝና የሚከሰተው ከወሩ ውስጥ ባሉት 8 ቀናት ውስጥ ነው። እነዚህ 8 ቀናት የሚመጡት የወር አበባው ከመጣ ከ10 ቀናት በጋላ ነው። በነዚህ ቀናት ውስጥ ምንም ዓይነት የገብረሥጋ ግንኙነት ማድረግ አይኖርባትም። ከዚያ ውጭ ግን እርግዝና ስለማይከሰት ግንኙነት መፈጸም ይቻላል።
የሪትም ዘዴ የምትከተል ሴት ስህተት እንዳይፈጸም የሚከተለውን ዓይነት ካላንደር መጠቀም ይኖርባታል። ለምሳሌ፣ አንዲት ሴት የወር አበባዋ መጋቢት 5 ቀን ቢመጣ፣ ይህን ቀን አንድ ብላ መቆጠር አለባት።

ቀንን መከበሉ ጥሩ ልማድ መጋቢት

					1	2	3	4	
ከዚያም 10 ቀናት መቆጠር።	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ከ10ኛው ቀን ጀምሮ የሚመጡትን 8 ቀናት ማስመር።	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	23	24	25	26					
	27	28	29	30					

እነዚህ 8 ቀናት የገብረሥጋ ግንኙነት የማይፈጸምባቸው ናቸው። ለእያንዳንዱ ወር እንዲህ ዓይነት ጥንቃቄ ከተደረገለት፣ የካንደር ዘዴ የገንዘብ ወጭም ሆነ የሀኪም እርዳታ የማይጠይቅ ጥሩ የመከላከያ መንገድ ነው።

በከረቢዛ ውስጥ የሚታየውን ገፍጥ መሳይ ነገር ማጤን (The Mucus Method)

ይህ አንዲት ሴት በየዕለቱ ከረቢዛዋን በመመርመር የምታረግዝበትን ቀን የምታውቅበት መንገድ ነው። ይህ ዘዴ ይበልጥ ፍሬያማ የሚሆነው እንደ ካላንደር ሁሉ መደበኛ የወር አበባ ዑደት ላላቸው ሴቶች ነው። በተጨማሪም፣ ከረቢዛዋ ከቀሰል ነጻ መሆን ይኖርበታል።

ይህን ዘዴ ለመጠቀም የምትፈልግ ሴት፣ የወር አበባዋ ከሚመጣበት ጊዜ ውጭ ባለት ጊዜያት ሁሉ ከረቢዛዋን እየዳሰሰች ታያለች። ከከረቢዛዋ ውስጥ ትንሽ ፈሳሽ በመውሰድ በአውራ ጣቷና በጠቋሚ ጣቷ መካከል ለመለጠጥ ትሞክራለች። ፈሳሹ ነገር (እንደ ገፍጥ ያለ) የሚያጣብቅ እስኪሆን ድረስ፣ የግብረሥጋ ግንኙነት መፈጸም ይቻላል። ነገር ግን ፈሳሹ ነገር እንደ ጥሬ አንቁላል የሚያግልጭ በሚሆንበት ጊዜ፣ የግብረሥጋ ግንኙነት መፈጸም እርግዝናን ሊያስከትል ይችላል። ስለሆነም፣ ፈሳሹ ነገር የሚያግልጭ ወይም የሚለጠጥ በሚሆንበት ጊዜ የግብረሥጋ ግንኙነት ማድረግ አያስፈልገውም። የግብረሥጋ ግንኙነት ማድረግ የሚያስፈልገው ማሟላጫ ወይም መለጠጡ ከባድ ከ4 ቀናት በኋላ መሆን አለበት። ፈሳሹ ነገር የሚያግልጫው እርግዝና ሊፈጸም በሚችልባቸው ቀናት ነው። እነዚህም የካላንደር ዘዴ ለሚጠቀሙ ሴቶች ከወር አበባ በኋላ ለሥር ቀናት ቆይተው የሚመቱ ስምንቱ ቀናት ናቸው። ስለሆነም፣ እነዚህ ሁለቱንም ዘዴዎች ጎን ለጎን መጠቀሙ ጠቃሚ ውጤት እንደሚያስገኝ የቤተሰብ ምጣኔ ምሁራን ያስገንዝባሉ።

ማጥባት
የአናት ጡት ጠብተው የሚያድጉ ልጆች ጤናማና ጠንካራ መሆናቸው በብዙ የህክምና መጽሀፍት ውስጥ ሲጠቀስ እናያለን። በተጨማሪም፣ ጡት ማጥባት ወሲድን ለመከላከል ጠቃሚ ሚና እንዳለው የቤተሰብ ምጣኔ ባለሙያዎች ሲነገሩ እንሰማለን። በጥናታዊ ሥራዎችም ውስጥ ለረጅም ወራት ልጆቻቸውን የሚያጠቡ ማህበረሰቦች ከማያጠቡት ያነሰ የህዝብ እድገት እንደሚታይባቸው ይገለጻል።
በዚህም አስተዋጽኦ ከሚያደርጉት ነገሮች መካከል በአንዳንድ የአፍሪካ ማህበረሰቦች ዘንድ አንዲት ሴት ወልዳ በምታጠባበቅ ጊዜ ለብዙ ወራት (በአንዳንድ አገሮች እስከ አንድ ዓመት ድረስ) ከጣጋ ጋር የግብረሥጋ ግንኙነት የማታደርግ መሆኗ ነው። የግብረሥጋ ግንኙነት ከተጀመረ በኋላ ግን የወር አበባ ምልክቶችን ከማየቷ በፊት እርግዛ ልትገኝ ትችላለች።
ለላው ማጥባት እርግዝናን የሚከላከለው እቪዩሊሽን ወይም የወር አበባ አንዳይከስት በመከላከል ነው። ከዚያ በኋላም ቢሆን እርግዝና እንዳይካሄድ ሊያደርግ ይችላል። ይህም ከሴቶች የሆርሞን አሠራር ጋር የሚዛመድ ሂደት ነው። ከዚህ ሂደት ሳቢያ የአናት ጡት ወተት ላይነጥብ እየቀጠለ ሲሄድ፣ እርግዝናው ግን ይዘገያል።
ከዚህ በተጨማሪ፣ ጡትን ማጥባት ለልጅ በህይወት መቆየትና ጤንነት ከፍተኛ አገዛ ያደርጋል። የመስከባ ባለሙያዎች እንደሚሉት፣ ለመጀመሪያዎቹ ዙለት ወራት የአናቱን ጡት የጣባ ልጅ በዚህ ወራት ውስጥ የሚጋፈጠው የሆኑትን የአናቱን ጡት ካልጠበቀ ያነሰ ነው። በዚህም ምክንያቱ የአናት ጡት የተመጣጠነ ምግብ ይዞ የሚገኝ መሆኑ ነው። ከዚህም የሚገኝ ወተት ግን በህጻናት ሆድ ውስጥ ለመፈጫት የሚያዳግት ከፍተኛ የፕሮቴን ይዘት ስላለው የአናት ጡትን ያህል ጠቀሜታ የለውም።
ማጥባት ለአናቶችም ጠቀሜታ አለው። ከወሲድ በኋላ ደም እንዳይፈላቸው ይረዳል። በተጨማሪም፣ የሚያጠቡ ሴቶች በጡት ካንሰርና በሌሎችም የካንሰር በሽታዎች የመያዝ እድላቸው ከማያጠቡት ያነሰ ነው።

የህዝብ ብዛት-ፀጥ ያለ የምብ ቀደም ሲል ምዕራባውያን ለኛ ለአፍሪካውያን የቤተሰብ ምጣኔ ስትራቴጂዎችን መንደፋቸው በራሱ ችግር መሆኑን ጠቅሷል። ይህ ሊበታል የማይችል ስንደ በእርዳታ ከማበርከት የከፋ እደጋ እንዳለው ከዚህ በታች በጥቂቱ እንመለከታለን። ቀጥሎ

ከሚተርበት አሳቦች አብዛኞቹ የመነጨት ቀደም ሲል ተርጉሜ ከላታሁት «ኢድስ ሃይንሃዊ መቀሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?» ከተሰኘ መጽሀፍና እነ ዶ/ር ብርሃኑ ነጋ ካላተመት የኢኮኖሚክስ ሪፖርት ነው። አጭር የህዝብ ቁጥር ትንሳ ታሪክ በመጻፈስ እንጀምር።

ጆርጅ ቡሽ (ቀዳማዊ) ከሲኦኒዝም ጋር ተቃራኒ እንደወጡ (ከካርተር የአስተዳደር ዘመን) ስቲት ዲፓርትሜንት “World Population: The Silent Explosion” በሚል ርእስ ባለ ሦስት ክፍል ተከታታይ ጽሁፍ አወጣ።¹⁰

በግራፎች የተደገፈው ይህ ጽሁፍ የሦስተኛው ዓለም የህዝብ ብዛት በዓለም ሀብት ላይ ስለሚያደርሰው እደጋ ትንበያ ሰጠ።

«በታዲያ አገሮች ውስጥ ከሚገኙ ሰዎች 2 ቢሊዮን ያህል በቂ ምግብ እያገኙም። በቀላሉ ለበሽታ ይጋሰጣል። ዕድሜ ዘመኑም አጭር ነው። ሲል ስቲት ዲፓርትሜንት አስረዳ። «የ1977 የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የምግብና እርሻ ድርጅት (ፋኦ) ትኝት እንደሚያሳየው በ23 ታዲያ አገሮች ከ1961-63 ዕለታዊ የካሎሪክ አቅርቦት በአጅጉ ተገኝቷል... ፋኦ (ከኮሚዩኒስት አስያ በስተቀር) በታዲያ አገሮች ከ1970 እስከ 1990 የምግብ እጥረት በ5 እጅ እንደሚጨምር ገልጿል።»

የካርተር የአስተዳደር ሪፖርት በመቀጠል፣ «አንዳንድ ጊዜ ችግሩ የምግብ ሳይሆን የህዝብ ብዛት እንደሆነ ይነገራል። ይህ ሚዛናዊነት የጎደለው አስተሳሰብ ነው። የህዝብ ቁጥራቸው ከመቅጽበት ቢቀንስም እንኳን በብዙ ታዲያ አገሮች የምግብ እጥረት መኖሩ አይቀርም። ነገር ግን ሁለት አምስተኛ የሚሆነው ህዝብ የሚበቃውን ያህል አህል አለማግኘቱ ለረዛቡ ችግር ተጠቃሽ ነው። ቁጥሩ ደግሞ በየቀኑ ይጨምራል»¹⁰ ብሏል።

ሆርዌዝ «ከዚህ እንደምንመለከተው፣ በአንድ በኩል ባለሥልጣናቱ ረሃብተኞችን ለመመገብና በሽተኞችን ለማከም እንደሚፈልጉ ይናገራሉ። በሌላ በኩል፣ በረሃብ የሚሠቃዩት ብዙሃን በጦቱ ችግር ይቃላል ብለው ያስባሉ። ካለ በኋላ የዩኤስኤይድን ስትራቴጂ ያቀርባል። የዩኤስኤይድ ዋና አስተዳዳሪዎች ግጭቱን በዚህ መልክ ነበር ያስታረቁት። «የጥቅም ሆነ የወሊድ ቁጥጥር ለብቻው ከጥቅም ላይ መዋል የለበትም። ሁለቱም አብረው መሰለፍ አለባቸው።»¹¹

ይህ አላብ መጀመሪያ የተረበው በኒክሰን አስተዳደር የዩኤስኤይድ ህዝባዊ የክትባት (ኢሚዩድዩዚሽን) ፕሮግራም ገምጋሚ የሆኑት ዶ/ር አር.ቲ. ራቭንሆልት የፖሊሲ ለውጥ ባካሂዱበት ወቅት ነበር። «ከፍተኛ ውጤት የሚያስገኙ የህዝባዊ ክትባት ፕሮግራሞችን የሚያደናቅፉ ፈጣን የህዝብ ቁጥር እድገት በየትኛውም አገር እንዳይከሰት ለማድረግ አስፈላጊውን የፖሊሲ ለውጥ፣ በቂ የበጀት ምደባ፣ ብዙ የሠለጠኑ ሠራተኞች፣ በጣም አስተማማኝ የወሊድ መቆጣጠሪያ ዘዴዎችና ይበልጥ ውጤታማ የፕሮግራም ስትራቴጂዎች ጠንካራ መሠረት ይጥላሉ።

«የታዲያ አገሮችን ህዝብ ለመቀነስ በማድረገው ጥረት ማይክሮፓራሳይቲክ (ረቂቅ ተዋሃሲያን) በሽታዎችን በክትባት መልክ ማስተላለፉን እንደ አስገኘ ነገር አልመለከተውም። ይልቁንም ብዙ ወልደው በሞት እማኝነት የህዝብ ቁጥር ሚዛናቸውን የሚጠብቁ ደካማ ያልሠለጠኑ ህዝቦች ወደ ዘመናዊ የውልደትና የሞት አቅጣጫ የሚያመሩበትን መንገድ ለመቀየስ በማድረግው ጥረት፣ እነዚህ በሽታዎችና የሞት መቆጣጠሪያዎች ጠቃሚ አገሮቻችን ናቸው ብዬ አስባለሁ።

«የውልደትም ሆነ የሞት ቁጥጥር በተናጠል መካሄድ የለበትም። ሁለቱንም በአንድነት በመጠቀም ሰው ወደ ዋገኛ ዓላማው ሊዘልቅ ይችላል። ይህም እያንዳንዱ ሰው የሚፈልገውን ነገር ከሁሉም በተሻለ መልኩ የሚያገኝበት የበለጸገና ሰላማዊ ዓለም ነው።»^{12,13}

በኋላም የካርተር አስተዳደር መሠረታዊ የደህንነት ስጋታቸውን የሚመለከት ሌላ ሰነድ አላትም አወጣ። «ብላፋት ምስተዓመታት በሚሊዮን የሚቆጠሩ ድሆች እጣፈንታቸውን በይሁንታና በፖለቲካዊ አስገዳጅነት ተቀብለው ናረዋል። ለሁን ግን የተሻለ ህይወት መኖር

እንደሚቻል ስለታመነበት ይህ ሁኔታ እየተለወጠ ነው። አንዳንዶች ሽብርተኝነት የታሰበበትን ሀይል በመጠቀም አክራሪ ትእዛዛትን ሊያስተላልፉ ይችላሉ። የብዙሃን ሀይል የሚለውጥበት መንገድ አስከልተመቻች ደረሰ የሀይል አጠቃቀምና ሽብርተኝነት ሊስፋፋ እንደሚችል የሚያሳዩ አደገኛ ሁኔታዎች አሉ።

«የህዝብ ብዛት በአንዳንድ ሊንተርናሽናል ግጭቶችና በብዙ የአገር ውስጥ ውዝግቦች ላይ ከፍተኛ ሚና ሲጫወት ቆይቷል። የህዝብ ቁጥር እየበዛ ሲመጣና የጥሬ ሀብት እጥረት ሲከሰት የዚህ ዓይነት አደጋ በፍጥነት ሊስፋፋ ይችላል። ይህም የዓለምን ሰላምና መረጋጋት የሚፈታትን ከመሆኑም በላይ ህዝቦች ሁሉ የተሻለ ሀይል እንዳይኖሩ የሚያደርግ አደገኛ አዝማሚያ ነው።»

«ምን እየተደረገ ነው?» ሲል ሪፖርቱ ማብራሪያውን ተጠል። «እስካሁን እርተው ለማየት የቻሉና ህዝባዊ ወገናዊነት ያላቸው ግለሰቦችና ድርጅቶች ይህንን አስጊ ሁኔታ በማስተጋባትና በሃራዊና ዓምአቀፋዊ የሥነህዝብ ፕሮግራሞችን በማካሄድ የፈር ተጽዕኖቱን ሚና ተጫውተዋል። የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትና የዓለም ባንክን ወይም ስጋቱ የተጋባባቸው ተባባሪ ድርጅቶች ይበልጥ እየተሳተፉ መጥተዋል። በ1974 አጋማሽ ላይ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ስፖንሰር ያደረገው ኮንፍረንስ በቡካሪስት ተካሂዷል። ኮንፍረንሱ የ136 ተሳታፊ መንግሥታት አሳብ ያንፀገባረቀና ዛሬም ለውጤታማ፣ ሥነምግባራዊና ባህላዊ ተቀባይነት ላላቸው የሥነህዝብ ፖሊሲዎችና ፕሮግራሞች እንደ ቻርተር ሆና በማገልገል ላይ የሚገኝ የዓለም የሥነህዝብ መርሀፖብር (World Population Plan of Action, WPPA) አውጥቷል።

(ዳብልዩፒፒፒ። ከሥነህዝብ ፕሮግራም ጋር በተጣጣሙ መልኩ ልማት የሚጎለብትበትን ባለ ሁለት አቅጣጫ አሠራር ይከተላል። አንዱ ዓይነት የሥነህዝብ ፕሮግራም በሁለት ሠፊ ጉዳዮች ላይ ያተኩራሉ - ባለትዳሮች ብዙ ልጆች እንዳይወልዱ መተስተላለፍ ዘመናዊ የቤተሰብ ምጣኔ አገልግሎቶችን ማቅረብ።»

ሪፖርቱ በነዚህ ሁለት ጉዳዮች ላይ ትኩረት ሊሰጥ እንደሚገባ አብራርቷል። ከዚያም የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ሚና ተገልጿል። «የተባበሩት መንግሥታት የሥነህዝብ ተግባራት ፈንድ (UNFPA) በታዳጊ አገሮች ውስጥ ለሚካሄዱ የሥነህዝብ ፕሮግራሞች የገንዘብ ድጋፍ የሚያደርግ ትልቁ የገንዘብ ምንጭ ነው። በ9 ዓመታት ዕድሜው ከ100 አገሮች በላይ ለሚገኙ 1200 የሥነህዝብ ፕሮጀክቶች ከ250 ሚሊዮን ዶላር በላይ ረድቷል። በ1977 በፈቃደኝነት ከሚያዋጡ ምንጮች የሚገኘው የፈንዱ ዓመታዊ በጀት ከ100 ሚሊዮን ዶላር በላይ አድጎ ነበር። ከዋንጃቹ የገንዘብ ምንጮች መካከል ካናዳ፣ ዴንማርክ፣ ደርመን ፈዴራል ሪፓብሊክ፣ ጃፓን፣ ኔዘርላንድስ፣ ኖርዌይ፣ ስዊድን፣ ዩናይትድ ኪንግደምና ዩናይትድ ስቴትስ ይገኙባቸዋል። (እነዚህ ሁሉ የጌቶ ቃል ኪዳን አገሮች ናቸው። ታላላቅ አገሮች የሚባሉትና የውሳኔ ሰጭነት ሚና የሚጫወቱትም እነዚህ አገሮች ናቸው።) ከቅርብ ዓመታት ወዲህ አሜሪካ ከUNFPA በጀት 30 በመቶውን በመሸፈን ላይ ትገኛለች።

«UNFPA የሚደገፋቸው አብዛኞቹ ፕሮጀክቶች በተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ሲስተም ድርጅቶች የተመሠረቱ ናቸው። ከእነዚህም መካከል የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ቲክኒካል ትብብር ቢር፣ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የልማት ፕሮግራም (UNDP)፣ የዓለም የጤና ድርጅት (WHO)፣ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የልጆች ፈንድ (UNICEF) ... እና ሌሎችም ይገኙባቸዋል።

«የዓለም ባንክና የሶፍት-ሎን ተባባሪው ሊንተርናሽናል የልማት ማህበር (IDA) በ1968 ወደ ሥነህዝብ የርዳታ መስክ ዘለቁ። ይህም ባንኩ ፈጣን የሥነህዝብ እድገት ስታዲን አገሮች ሊከናወን የሚችል እድገቶችን ሞገድ ግርዶሽ እንደሆነ መገንዘቡን ያመለክታል።» ሪፖርቱ በመቀጠል በጌቶ ቃል ኪዳን አገሮችና ከጃፓን ድጋፍ መጥረትን ገልጿል። የአሜሪካ ፕሮግራም ከ1965-78 ባለው ጊዜ ውስጥ ከጠቅላላው ሁለት ሦስተኛውን እጅ

ሲሸፍን፣ ጠቅላላው ፕሮግራም የሚካሄደው በሊንተርናሽናል የልማት ድርጅት (USAID) አማካኝነት ነው።

ለህዝብ ትካላው ዘመቻ ከፍተኛውን የገንዘብ ድጋፍ ያደረጉት እነማን ነበሩ? የስቴት ዲፓርትሜንት እንደዘገበው፣ «አሜሪካ ለታዲን አገሮች የሥነህዝብ ድጋፍ ለማድረግ በዩኒቨርሲቲዎች ለሰብዓማኝነት ለሰብዓማኝነት ያልሆኑ ድርጅቶች (ኢንጂነሪንግ) ከፍተኛ የገንዘብ እርዳታ ሰጥታለች። ከ1965 ጀምሮ ፎርድ እና ሮክፊልር ፋውንዴሽን የዓለም የሥነህዝብ ፕሮግራሞችን በመደገፍ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርገዋል።»¹⁴

ይህን ሳንብ ፎርድን ጋዜጣ ላይ ዲኤቲ ከዩኒቨርሲቲዎች የገንዘብ እርዳታ እንደሚያገኝ የተገለጸው ታወሰ። በዩኒቨርሲቲዎች የሀብታም አገሮች ዶላር ላይ የተመሠረተው ይህ የሥነህዝብ ፕሮግራም ዓላማውን ለማሳካት የማይፈታለው ቋጥኝ የሌለ ይመስላል። ይህም የድሀ አገሮች የህዝብ ብዛት ለምዕራባውያን ምን ያህል አሳሳቢ እየሆነ እንደመጣ ያመለክታል። በነሱ አስተሳሰብ፣ እኛ በዓለም ሀብት ላይ አደጋ የምናስከትል ተውላክች እንጂ ለዓለም ብልጽግናና እድገት የበኩላችንን የምናበረክት ዜጎች አይደሉም። ምንም እንኳን ይህ አሁን ባለንበት ሁኔታ እውነትነት ቢኖረውም፣ መፍትሄው አነሱ እንደሚሉት የድሀ አገሮችን ህዝቦች እድገት መተካበት ነው ወይ? የሚለው አጠያያቂ ጉዳይ ነው። በዚህ ርእሰ-ጉዳይ ዙሪያ የሚሰነዘረው ከርክርም ለረዥም ዓመታት የቀየ መሆኑ ግልጽ ነው።

የአገራችን የኢኮኖሚክስ ምሁራን የሆኑት በፈቃዱ ደግፈና ብርሃኑ ነጋ እንደሚሉት፣ የህዝብን ቁጥር መተካበት አስፈላጊ ነው ብለው የሚያምኑ ወገኖች የህዝብ ብዛት በተለያዩ መንገዶች የኢኮኖሚ እድገትን ያቆራቁላል ብለው ያስባሉ። «አንዱ መንገድ፣ የከፍተኛውን መጠን ግልብ ማድረግ ነው። ማለትም የከፍተኛውን ስፋት ማስፈጸም ያለውን ሚዛን ያጣል። ሁለተኛው መንገድ፣ የተጠቀረዎችን ብዛትና የፍጆታን መጠን በዚያው ልክ ከፍ በማድረግ የተቀማጭ ሀብትን መጠን ማቆርቆጥ ነው። ሦስተኛው መንገድ፣ በተቀማጭ ገንዘብ መቆርቆጥ የተነሣ የኢንፎሊትመንት መጠን እንዲቀንስ ማድረግ ነው። አራተኛው መንገድ የኢንፎሊትመንትን መንገድ ማስለወጥ ነው። ማለትም፣ መንግሥት ለኢንፎሊትመንት ከተመደበው ገንዘብ ወስዶ ለዘወትር ወጪ ያውሰዋል ማለት ነው። ከዚህ በተጨማሪ፣ የህዝብ ቁጥር የሚገባው በላይ ሲሆን እርሻ በላረውና በብዛት ስለሚካሄድ የኢኮኖሚና የአፈር ንብረት ይላቸዳል። የደን ሀብትም ይጫዳል።

የህዝብ ብዛት በኢኮኖሚ እድገት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ አለው የሚለውን ሀሳብ የሚቃወሙት ወገኖች ደግሞ፣ በቲክኖሎጂ እድገትና በህዝብ ብዛት እድገት መካከል ሊኖር የሚችለውን መመጣጠን መሠረት አድርገው ይከራከራሉ። በዚህ ጎራ ያሉት ሰዎች እንደሚሉት፣ በቲክኖሎጂው መስክ የሚደረጉት እርምጃዎች በህዝብ ብዛት ምክንያት ለኢኮኖሚው እድገት መሰናክል ሊሆኑ የሚችሉትን ችግሮች ያጣፋሉ። በቲክኖሎጂ ምክንያት ለእርሻው ዘርፍ መሠረት የሆኑት የምርት ምንጮች (መሬት)፣ የሰው ሀይልና ካፒታል) ጻብረው የምግብ አጥረቶችን ያሸገላሉ። ከኢንፎሊትመንት ዘርፍ ደግሞ አዳዲስ የቲክኖሎጂ ውጤቶች የሥራ መስክን ለማስፋፋትና ምርትን ለማሳደግ ይረዳሉ።»¹⁵

ይህ እንግዲህ ለረዥም ዓመታት ሲካሄድ የኖረና አሁንም በመካሄድ ላይ ያለ የክርክር መስመር ነው። የኢትዮጵያ መንግሥትም የህዝብን ቁጥር መተካበት እንደሚያስፈልገው የሚያስፈልጉ አጽዋ በማገልገላት ላይ ይገኛል። ከላይ የተጠቀሱት ኢኮኖሚኮች፣ ያለንበትን የረሃብና የመሬት ሁኔታ መሠረት አድርገው የመንገስት አጽዋ «አገባብነት ያለው» መሆኑን ከገለጹ በኋላ የሚከተለውን አክሰዋል።

«ይሁን እንጂ የህዝብ ብዛት እድገት አላደገም፣ ህዝቡን ካለበት ችግርና ሥቃይ ለማውጣት የሚበደው ዋና መንገድ በእርሻው ዘርፍ አዳዲስ የቲክኖሎጂ ዘዴዎችን በማስተዋወቅ፣ የመሳኘጥ ጥበብ በማስፋፋት፣ እንደ መገናኛ ያሉትን የመሠረተ ልማት እውቀቶች በመዘርጋት የእርሻውን ዘርፍ አስተማማኝ ካልሆኑ የተፈጥሮ ሀይሎች ቁጥጥር ነጻ ማውጣት ነው።»¹⁶

አሳባቢ ነው የተባለውን የህዝብ ቁጥራችንን እድገት ቀረብ ብለን ስንመለከት ደግሞ ሁኔታው የበለጠ እስከራሚ ሆኖ እናገኛለን። ለምሳሌ የሀልፊ በየዓመቱ ከሚወለዱ 1.9 ሚሊዮን ህጻናት መካከል 12 በመቶ የሚሆኑት (230000) ገና እድሜያቸው አንድ ዓመት ሳይሞላ በሞት ይቀጥላሉ። 8 በመቶ (160000) የሚሆኑት ደግሞ እምስተኛ ዓመታቸውን ሳያከብሩ ይሞታሉ።¹⁷

እነዚህ ላይ ኤችአይቪ/ኤድስ ሲጨመር፣ የህዝብ ቁጥራችን የትንሳ ስትራቴጂዎች ሳይታዘቡ እየተመጣጠነ ሊሄድ እንደሚችል መገመት ይቻላል። ወጣቶች ከጋብቻ በፊት የግብረሥጋ ገንኙነት እንዳያደርጉ (አንዲታቀቡ) ማስተማርም ሌላው የህዝብን ቁጥር ለመቆጣጠር ጠቃሚ መንገድ መሆኑ ይታወቃል። እንደ የዓለም ጤና ድርጅትና የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የልማት ንርግራምን የመሳሰሉት ድርጅቶችም ለረዱን ክፈለጉ፣ ከሥነህዝቡ ይልቅ በልማቱና በትምህርቱ ላይ ቢያተኩሩ ይበዛል። የሚያሳዝነው ግን ድሆችን እንረዳለን እያሉ ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ሚያስተጋቡ እንደ የተባበሩት መንግሥታት የሥነህዝብ ተግባራት ፈንድ (UNFPA)፣ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ቴክኒካል ትብብር ቢሮ፣ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የልማት ንርግራም (UNDP)፣ የዓለም የጤና ድርጅት (WHO)፣ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የልጆች ፈንድ (UNICEF)፣ የዓለም ባንክ፣ ኢንተርናሽናል የልማት ማህበር (IDA)፣ የኤስ ኢንተርናሽናል የልማት ድርጅት (USAID) ከትምህርትና ቴክኖሎጂ ይልቅ ለሥነህዝብ ትኩረት መስጠታቸው ነው። ከነዚህ ሀብታም ድርጅቶች ይልቅ በአንድ ግለሰብ (ሚስቱና ክርል) አመራር የሚገባቸው የሰዎች ለሰዎች ድርጅት የህዝባችንን ችግሮች ለመፍታት የሚያገዙትን የትምህርትና የሰብአዊነት ተግባራት በእርኪ ሁኔታ ያከናውኑ ያለ ይመስለኛል።

የብሪታኒያ ጋዜጠኛ ቀጣዩን ትችት የሰነዘረችው ይህንኑ ምሥጢር ስለተገነዘበች ነበር። ጋዜጠኛዋ ሂሳብ ሲጥግግ፣ «የሥነህዝብ ቁጥጥር ሌላ አትጣጫ» በሚል ርእስ ነበር ጽሁፋን ያዘጋጃቸው። ጽሁፉ ባለሥልጣናቱ ከሚሉት በተቃራኒ፣ እየተካሄደ ያለው የቤተሰብ ምጣኔና የጤና ንርግራም ትኩረት የአፍሪካ የህዝብ ብዛት መጨመር አለመሆኑን ያስረዳል። የህዝብ ቁጥጥር የአፍሪካ ሴቶች ፍላጎት አለመሆኑንም ይገልጻል። በዚህ ጽሁፍ ውስጥ እንደተመለከተው፣ የአፍሪካ ችግር የድህነት ብዛት እንዲ የህዝብ ብዛት አይደለም።

ሊገዳ ጎርደም “Woman’s Body, Woman’s Rights: A Social History of Birth Control in America” በሚል ርእስ ባሳተመችው መጽሀፍ ውስጥ የሚከተለውን ብላለች። «በጉልበት የሚካሄደው የሥነህዝብ ቁጥጥር በዘረኝነት ላይ የተመሠረተ ነው... ለእስያውያን ህይወት እርካሽ መሆኑን የሚያስረዱ የጅልነት አሳቦችና ከሴቶች ጋር ተዛምደው የሚነገሩ የጥቅር ህዝብ ቲምሪዎች ነጭ ያልሆኑትን ዘሮች የውልደት ቁጥር ለመቀነስ መሠረቶች ተደርገው ተወስደዋል።»¹⁸

እንዲህ ዓይነቱ አመለካከት በ1974 በቡካሪስት በተካሄደው የመጀመሪያው የተባበሩት መንግሥታት የሥነህዝብ ቁጥጥር ኮንፍረንስ ላይ ተገባባሪ ነበር። ከአፍሪካ፣ ኮላቲን አሜሪካና ከሩሲያ የመጡት ልዑካን የሦስተኛው ዓለም ህዝብ ቅንሳ ጽንሰአሳብ ኢምፔሪያሊስታዊና በዘረኝነት ላይ የተመሠረተ መሆኑን በመግለጽ አጥብቀው ስለ ኮነት ተገንፈዋል።¹⁹

የሥነህዝብ ፖሊሲ አግራጭ አመለካከቶች ከአራት ወራት በጎሳ በታተመው ምሥጢራዊ የናሽናል ሲኬዩሪቲ ካውንስል ሪፖርት ውስጥ እንደተገለጸው፣ በቡካሪስ አሳባቸው ውድቅ የተደረገባቸው የአሜሪካ ፖሊሲ አውጭዎች ሌላ ስትራቴጂ ለመገደፍ ተዘጋጁ። ይሄው ሰነድ አዳሲ ጽንጽ መጠቀም እንደሚያስፈልግ በመግለጽ፣ ፖሊሲው «ድሃ አገሮችን የሚጎዳ» መሆኑን የሚያሳይ ምንም እንቅስቃሴ እንዳይካሄድ ያስጠነቅቃል። ይልቅም እንደ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትና

አንዲትዎች ያሉትን ገለልተኛ ድርጅቶች በመጠቀም የታዳጊ አገሮችን «ከሂራዊ ዕቅዶች ከሥነህዝብ ጉዳዮች ጋር በማዛመድ፣ የምግብ እቅርቦት፣ እርሻ፣ ትምህርት፣ ማህበራዊ አገልግሎቶች፣ የተደራጀ አሠራር፣ የሴቶች ተሳትፎና ኮሚኒቲ ልማት ለማግኘት» በሚል ሽፋን አሳባቸውን ዳር ሊያደርሱ መቻላቸው። ተቃውሞውን ለመቋቋም ሲባል የሥነህዝብ ቁጥጥር ሌላ አትጣጫ ያዘ።²⁰

ሪፖርቱ የአሜሪካ የውጭ የሥነህዝብ ቁጥጥር ፖሊሲ የተቀየረበትን ትክክለኛ ምክንያት ገልጿል። «ሀ. አንድ ግለሰብ ቁጥሩንና አራርቆ የመውሰዱን ሁኔታ በነጻነትና ሃላፊነት በሚሰማው መንገድ እንዲወስን ለማድረግ... እና ሌ. ለድህ አገሮች መሠረታዊና ለኮሚኒያዊ ችግሮች ካለን አላቢነት በመነጣት እንደሚካሄድ በመግለጽ፣ አሜሪካ የምትከተለው የሥነህዝብ ፖሊሲ ከኢምፔሪያሊስታዊ አመለካከት የመነጨ እንደሆነ ለሚቀርበው ትችት ምላሽ መስጠት መቻል።»

ስለሆነም በከፋት የተበከለው የአሜሪካ የሥነህዝብ ቁጥጥር ፖሊሲ በሦስተኛው ዓለም ውስጥ ተወግዶ፣ አሜሪካ የሴቶችን መሠረታዊ መብቶች ለማስከበር እንደምትፈልግ በሚገልጽ ፖሊሲ ተተካ። በዚህም መንገድ የሥነህዝብ ቁጥጥርን ለታዳጊው ዓለም እንደ ሀጋዊ አሳቢነት አድርጎ ማትረብ ተቻለ። ኢንተርናሽናል ቡድኖች፣ ኢንዱስትሪና የውጭ መሪዎች ሁሉ «የቤተሰብን ምጣኔ» አሳቦች አጨብጭበው አጸደቁ።

በቀጣይ ሁለት አሠርተኛዎቻት፣ የአሜሪካ የሥነህዝብ ፖሊሲ አውጭዎች የቤተሰብ ምጣኔ ሥራዎቻቸው በስፋት ተቀባይነት እንዲያገኙላቸው መልክቶቻቸውን በተደጋጋሚ ሲያስተካክሉ ቆይተዋል። የዩኤስኤይድ ኮሚሽነር ሪፖርት፣ የሥነህዝብ አንቅስቃሴዎች «ከአፍሪካና ከጤና አጠባበቅ ጋር መቀናጀት» እንደሚገባቸው አመለካከቱ። ይህም የቤተሰብ ምጣኔ ብቻውን በዩኤስኤይድ ንርግራም የሚካሄድ ከሆነ ጥርጣሬን ያስከትላል ከሚል አሳብ የመነጨ ነበር።²¹

ሂሳን ሳይመንስ፣ «ከ1970ዎቹ ጀምሮ ከምዕራቡ ዓለም መንግሥታት፣ ከዓለም ባንክና ከአውሮፓ ሀብረት የሚመጣው እርዳታ የሚተላለፈው የሥነህዝብ ቁጥጥርን ፖሊሲ በሚያስተጋቡ ኢንዱስትሪዎች በኩል» እንደሆነ ገልጿለች። ኤይድ (AID) እና የዓለም ባንክን ጨምሮ በአሜሪካ የሚደገፉ ረጂ ድርጅቶች የኢንዱስትሪ ፖሊሲ ለመለወጥ በገንዘባቸው ተጠቅመዋል።²²

(ኢንዱስትሪዎች የሥነህዝብን ፖሊሲ ለማስፈጸም የሚያገኙት ገንዘብ ከመጠን በላይ እየጨመረ መሄዱን ጥናቶች ያስረዳሉ። በ1991-92 «ሲቭ ዘ ቺልድሪን» የተባለው የኢንዱስ ድርጅት ብቻ 149 ሚሊዮን ዶላር አገኝቷል። ይህም የኢሪትራን ገቢ በአምስት እጅ የሚያጥፍ መሆኑ ተመልክቷል።)

«ከሴፕተምበር 5-13/1994 በካይሮ በተካሄደው ኢንተርናሽናል የሥነህዝብና የልማት ጉባኤ ላይ የነበረው የዓለም ባንክ... የሥነህዝብ ቁጥጥር ዋጋ የገንዘብ ምንጭ ሆኗል። ከ1969-70 በሥነህዝብ ንርግራም ላይ የሚያውለው ገንዘብ 27 ሚሊዮን ዶላር ብቻ ነበር። በ1987፣ በወቅቱ የነበሩት ንፋሲዳንት በ1990 መጠኑን ወደ 500 ሚሊዮን እንደሚያሳድጉ ተናገረዋል። በ1993፣ ወደ 1.3 ቢሊዮን ተቀናጠፈ። በ1995 ወደ 2.5 ቢሊዮን ዶላር ለማሳደግ ተጨማሪ ገንዘብ ቃል ተገብቷል።»²³

ዶ/ር ቫንዳና ሚራ-ሂቫ፣ «ካይሮ ለሦስተኛ ዓለም ሴቶች አንድ እርምጃ ወደፊት ይሆን?» በሚል ርእስ በኢንተርኔት ባሰራጨት ጽሁፍ፣ «የዓለም ባንክ በብልጣብልጥነት ሥነህዝብና ልማት የሚለውን ክፍል ሥነህዝብና ሴቶች ሲል በሌላ መልኩ ገልጾታል። ይህም በሦስተኛው ዓለም ሴቶች ላይ ፖሊሲው የሚያስከትለውን ጥፋት በመሰወር የሴቶች መብቶች ሽምጅን ሆኖ ለመትረብ የተጠቀመበት ሂራ ነው»²⁴ ሲሉ አስጠንቅቀዋል።

ይህም ብቻ አይደለም። ሀብታም አገሮች የሥነህዝብን ፖሊሲ ለማስረጽ በደህ አገሮች ኢኮኖሚ ውስጥ ጣልቃ እንደሚገቡ የሚያመለክቱ ጽሁፎች አሉ። በሃምሲፈር ኮሊጅ የሥነህዝብና ልማት ፕሮግራም ዳይሬክተርና “Reproductive Rights and Wrongs: The

Global Politics of Population Control and Contraceptive Choice" የተሰኘ መጽሀፍ ደራሲ የሆነችው ቤትሲ ሃርትማን የዓለም ባንክ የሥነህዝብ ፖሊሲን ለማካሄድ የሚጠቀምበት ቁልፍ መሣሪያ «በሌሎች የልማት ገንዘብ ዓይነቶች ላይ ያለው ሥልጣን» እንደሆነ ገልጿለች። ቤትሲ እንዲጠነካችው፣ ብዙ የውጭ አዳዲስ የልባቸው አገሮች «የገንዘባቸውን ዋጋ (ከረገሲ) ዝቅ እንዲያደርጉ፣ እንዲስተረፉቻቸውን ወደ ግል ኢንቨስትመንት እንዲያዛውሩ፣ ለውጭ ኢንቨስትመንት በሮቻቸውን እንዲከፍቱ፣ ደመወዝ እንዲቀንሱ፣ የምግብ ዋጋ እንዲቋቋሙ፣ ማህበራዊ አገልግሎቶችን እንዲቀንሱና በዓለም ባንክ ቁጥጥር የሚገባቸው የሥነህዝብ ፕሮግራሞችን» እንዲያካሂዱ ግልት ይደረግባቸዋል።¹⁵ የምዕራባውያን ስትራቴጂ በዚህ ዓይነት ስራላቸው ብቻ በሚጠቅሙ መርሆች ላይ የተመሠረተ መሆናቸው፣ ደሀ አገሮች መፈናፈኛ እንዲያጡ ያደረጋቸው ይመስላል። ይህም ሆኖ፣ ከዚህ አዘቅት የምንወጣበትን ቀዳዳ መፍትሔ ትልቁ ትግላችን ሊሆን ይገባል።

ማጣቀሻዎች

- 1 Family Planning Methods and Practice: Africa, (Atlanta: CDC, 2000), 304
- 2 Ibid, p.295
- 3 Ibid, p 343, 353
- 4 Ibid, p 392
- 5 David, Werner, Where There is No Doctor, (Addis Ababa: Shama Books, 2001), 341
- 6 Werner, 341
- 7 Ibid, p 262
- 8 Ibid, p 433
- 9 Ibid, p 267
- 10 Department of State Staff. World Population: The Silent Explosion. Department of State Bulletin. November, 1978. pp. 1-8 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 134
- 11 Fredericksen H. Feedbacks in economic and demographic transition. Science 1969; 166:837.) as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 135
- 12 Ravenholt RT. Implications of mass immunization Programs on the world population Problem. In: Pan-American World Health Organization. Proceedings of the International Conference on the Application of Vaccine Against Viral, Ricketsial, and Bacterial diseases in Man. December 14-18, 1970.
- 13 Scientific Publication No. 226. Washington, D.C.: Pan American Health Organization, 1971, pp. 527-528. as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 135
- 14 Department of State Staff. World Population: The Silent Explosion. Department of State Bulletin. November, 1978. pp. 1-8 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 137

15 Befekadu Degife & Berhenu Nega, (translated by Yonas Adimasu & Berhanu Ayele). A Report on Ethiopian Economy. (Addis Ababa: Ethiopian Economics Association, 2000.) p. 108-9

16 Ibid, p. 109

17 Ibid, p. 146

18 Gordon L. Woman's Body, Woman's Rights: A Social History of Birth Control in America. New York: Grossman, 1976. p. 400-401 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 137

19 Foster G. quoted in "Global Demographic Trends to the Year 2010: Implications for U.S. Security," Washington Quarterly, Spring 1989, and Information Project for Africa, 20 Population Control and National Security, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1989, p. 54) as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 137

20 Simons H. Repackaging Population Control. Covert Action Quarterly 1994; 51:33-34 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 137

21 Knowles JC. "Tools for Population Policy Development OPTIONS for Population Policy Project" (AID-funded project), 1988, p. 23 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 140

22 NGO Review 1993. The well-spent proud: an assessment of aid agencies's priorities for population Activities. London: House of Commons, March 1994, p. 48 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 140

23 Simons H. Repackaging Population Control. Covert Action Quarterly 1994; 51:33-34 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 140

24 Simons H. Repackaging Population Control. Covert Action Quarterly 1994; 51:33-34 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 140

25 Knowledge JC. "Tools for Population Policy Development OPTIONS for population Policy Project" (AID-funded Project), 1988. p. 23 as cited by Horowitz, Leonard (translated by Girmawi), Emergin Viruses: AIDS & EBOLA (ኢድስ ሃይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?) (Addis Ababa, 2001), p. 140

የምዕራባውያን ሣይንሣዊ ሽፍጥ በብዕር ሲጋለጥ

ማንም ሰው ራሱን ከኤድስ ለመጠበቅ አጥብቆ እየፈለገ ያለው የትኛውን መንገድ ነው፤ ከንደም አስተማማኝ ሚናን ሊጫወት አልቻለም። ምንም እንኳን ዓለማችን በሣይንስና በቴክኖሎጂው አቅጣጫ የተሳካላት ቢመስልም፤ በጉያው ግን ብዙ ሣይንሣዊ ሽፍጦችን ጭምር ሸሸጓል። ግርማዊ «ኤድስ ሣይንሣዊ መቅሠፍት ወይስ የፈጣሪ ቁጣ?» በሚለው መጽሀፉ ውስጥ የሰዎች አመለካከት ሊረብሹ የሚችሉ ብዙ እውነቶችን ያስነበበን ሲሆን፤ አሁን ደግሞ በከንደም የመከላከል ብቃት ላይ የተደረጉ ሣይንሣዊ ግኝቶች ቅኝት በሚል ርእስ ከተለያዩ ከአንድ ከሚበልጡ አጠቃላይ መንደርደሪያ ምንጮችና መረጃዎች በመነሣት ይህን በጥረትና በጥናት ላይ የተደገፈ መጽሀፍ እንደወረደ ጀባ ብሎናል። ይህ መጽሀፍ በቂ መረጃዎች የታጨቁበት ሰነድ ነው።

ይህን መጽሀፍ የሚያነብ ማንኛውም ሰው ስለ ኤድስ፤ ስለ ከንደም፤ ስለ መታቀብ፤ ስለ አንድ ለአንድ የራሱ የኤድስ መጠበቂያ ምርጫዎች እንዲኖሩት በመረጃ ያግዛል እንጂ በማንም ፍላጎትና ስሜት ውስጥ የመግባት ፍላጎትና ዓላማ የለውም።

ዲኬቲ ኢትዮጵያ ለህይወትህ ዋጋ ስጥ የሚለው የማስታወቂያ ጋጋታ ከጋብቻ በፊት መታቀብ ወደሚለው ማስታወቂያ መቀየሩ አስደሳች ቢሆንም፤ ገና ብዙ ይቀረዋል። በቅርቡ በናይጄሪያ /በWHO የዓለም የጤና ድርጅት ለህጻናት የሚሰጠውን የፖሊዮ ክትባት በመቃወም ትልቅ ተቃውሞ ነበር። የዚህ ቅራኔ መንስኤውም በዓለም አቀፍ የጤና ተቋም ላይ እምነት በማጣት ነው። ከሰላላ ዓመት በፊት የፈንጣጣ በሽታን ለመከላከል የተከተቡ ህጻናት በአሁኑ ሰዓት በደማቸው ውስጥ የኤችአይቪ ቫይረስ የመገኘት ምሥጢር እና አሁን ፖሊዮ የሚከተቡ ህጻናት ደግሞ መሀን የሚያደርግ ነው የሚል መረጃ በመገኘቱ ሲሆን፤ የሦስተኛው ዓለም አንገብጋቢ የኢኮኖሚ ሁኔታ የሚቀየረው የምዕራቡን ዓለም የልማት ሞዴል በመከተል ነው እየተባለ

ይመከራል፤ ይዘከራል። ነገር ግን እኛ ሰብአዊ መብት ልማትና ዴሞክራሲ መገንባት የምንችለው ጤነኞች ስንሆን ነው። አፍሪካዊ ኑሮው ራሱ በሽታ እንዲሆን ጫና እየተደረገብን እንዴት በፍጥነት ልናድግ እንችላለን? አፍሪካ ውስጥ የሚገቡ ዓለም አቀፋዊና ሃይማኖታዊ የእርዳታ ድርጅቶች ህዝቡን ከችግር ለማላቀቅ ሳይሆን ዓለምአቀፋዊ ተልእኮአቸውን ለማሳካት ደፋ ቀና ይላሉ። አንዳንዶቹም ይህን ጉዳይ የሚያስፈጽሙት የራሳችን ዜጎች ናቸው። በአሁኑ ሰዓት ቆም ብለው እንዲያስቡ እመክራቸዋለሁ። ከዚህ በፊት ግርማዊ ያሳተመውና ያሁኑም መጽሀፍ ካለምንም ስፖንሰር ለህዝብ ጥቅም ተብሎ የቀረበ እንጂ የትርፍ ሥራ አይደለም።

ምዕራባውያን በታሪክና በእድል እንዲሁም በጠንካራ የሥራ ፍቅራቸው ያገኙትን የፖለቲካና የኢኮኖሚ የበላይነት በመጠቀም በዓለም ላይ ያላቸውን የገዢነት ስልጣን ማጠናከርና ህጋዊ ማድረግ ዓላማቸው አድርገው ከተነሱ ሀይሎች ጋር ፊት ለፊት መጋፈጥ ከባድ ቢሆንም፤ ግርማዊ ግን በድጋሚ አሁንም ቢሆን ተወጥቶታል። ግርማዊ በመጀመሪያ መጽሀፉ ከሥራ የተባረረ ቢሆንም፤ አሁንም ቢሆን አላፈገፈገም። ግርማዊ ፈጽሞ ሳይንሳዊ ሽፍጦችን አጥብቆ የሚቃወም ደራሲ ነው። ቢንላደን ጠላቶቹን አጠፋለሁ ብሎ የመረጠው የትግል ስልት ብዙ ንጹህ (ሲቪል) ሰዎችን በመግደል ላይ ባለበት በአሁኑ ሰዓት ግርማዊ ንጹህ ሰዎችን በብዕሩ ለማዳን በመነሣቱ ጓደኛዬ ግርማዊን በከፍታ ቦታ በልቤ ውስጥ አስቀምጠዋለሁ።

የመጽሀፉ ዓላማም የከንደምን የመከላከል ብቃትና ውድቀት ለማሳየት የሚረዳ ስልት ነው። ህዝባችንም ቢሆን ጥራት ያለው ከንደም የማግኘት መብት እንዳለውም መታወቅ አለበት።

ሲዲሲ

ሲዲሲ በመሰቀል አደባባይ የሰቀለው ቢልቦርድ ላይ በሆነ አፍ ኤንጅል አድቨርታይዝንግ አማካኝነት አሥራ አምስት ሺህ ብር ሊከፍለኝ ተስማምቶ አስፍርሞኝ ነበር። በኋላ ግን ከሲዲሲ በስተጀርባ ያለው ታሪክ እጅግ የከፋ መሆኑን በመገንዘብ ምስሌን እንደማላወጣና ክፍያውንም እንደማልፈልግ አስታውቄ

ታንዳም በኢትዮጵያ ይጠነከራል?

ስምምነታችንን ሰርዣለሁ። ቫይረሱን ፈብርኮ ለሰው ልጆች ካሰራጨው ድርጅት ጋር መስራቱ ምን ያህል እንደሚቀፍ የደረሰበት ያውቃል። ቢግላደን በሴምንተበር 11 የሽብር ዕቅድ ላይ አንደኛው ሲዲሲ እንደነበር የቅርብ ጓደኛዬ አጫውቶኛል። እኔም የዚህ ድርጅት አጀንዳ አስፈጻሚ ባለመሆኔ የህሊና አረፍት ይሰማኛል።

የህሊናዬን ሰፊ ጠባሳና የሆዴን የውስጥ ቁስል ያላወቁ ሰዎች ቢንያም በኢትዮጵያ የተያዘው ባለጌና ሀጢአተኛ ስለሆነ ነው እንጂ ሲዲሲ ነው የሠራው ብለው አይገምቱም። ምክንያቱም ስለ ሃይማኖት ሽፍጦች የሚያውቁት ምንም የለምና። አሳማኝ ጭብጥና መረጃ የሌለው ምክራቸው ቢሰለጥንም፣ የዋህነታቸው ያሳዝነኛል።

ቢንያም ተስፋዬ (የክርስቶስ አህያ)
መጋቢት 6/1996 ዓ/ም